

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₃.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 1.

Köpenhamina.

10/1 1927.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Tammik. 10 p:nä 1927.

No. 26.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
1140 Sac.	D. 11	27
13/1-27	LIL	
5.	CB.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää raporttini
No. 1, joka koskee Suomen ehdokkuutta kansainliiton neu-
vostoon.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

V. W. Edman

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa,

HELSINKI.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
1/140 Lat.	D. 13	27
13/2-27		LII
	OSASTO	AMA
5	C3	

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 1.

10/1 - 1927.

Suomen ehdokkuus kansainliiton neuvostoon. Kun Ministeriön Lähetystölle lähetetyn tiedoituksen mukaan Åsken pidetyssä ulkoministerien kokouksessa Tallinnassa myöskin oli ollut kysymys ehdokkuudestamme kansainliiton neuvostoon ensi tulevissa vaaleissa, tahdon lyhyesti kosketella kysymystä. Åsken Unkarissa käydessäni puhuivat ulkoasiainministeri Valko, pääsihteeri kreivi Khuen-Hedervary ja poliittisen osaston päällikkö Barcza kaikki järjestään kanssani Suomen ehdokkuudesta. He valittivat kaikki sitä, ettei Suomi viime kerralla ollut tullut valituksi, jonka he muuten, syyllä tai syyttä, sanoivat suurimmaksi osaksi johtuneen siitä tavasta, jolla asiaa meidän puoleltamme oli hoidettu. Heidän väitteittensä mukaan ei ehkä suurin osa valtioista ennen kuin viime hetkellä tietänyt Suomenkin pyrkivän neuvostoon. Tällöin olivat kuitenkin useimmat maat jo sitoutuneet antamaan äänensä mulle, joten Suomen ehdokkuus jo tästäkään syystä ei voinut saada osakseen sitä kamatusta, mitä se toisenlaisten olosuhteiden vallitessa epäilemättä olisi saanut. Ne, jotka Suomea Genèvessä edustivat, tietänevät missä

määrin unkarilaisten käsitys vastaa todellista asianlaitaa. Olen joka tapauksessa katsonut olevan syytä siitä tässä mainita. Unkarin ulkoministeriö on pyytänyt minua esittämään Ministeriölle Unkarin hallituksen käsityksen, että Suomen olisi ensi kerralla välttämättä asetuttava ehdokkaaksi. Puolueettomat valtiot ovat tätä nykyä niin heikosti edustettuina, ettei sitä yleisen edunkaan kannalta voida pitää tyydyttävänä ja riittävänä.

Kun tällaisia mielipiteitä lausuttanee muualakin kuin Unkarissa ja kun kaikesta päättäen Suomella, jos se sitä itse haluaa, voi olla mahdollisuuksia saada sija kansainliiton neuvostossa/^{lienee/} Suomen hallituksen ennen pitkää määrättävä kantansa. Mikäli ministeri Setälä on minulle ker-tonut, olisi myöskin Briand jo viime kokouksessa sanonut Suomen delegatsiolle tulevansa ensi kerralla kannattamaan ehdokkuuttamme, jos Suomi silloin asettuu ehdokkaaksi.

Mahdollisesti on hallituksen päätös asiassa jo tehty. Kun ei minulla kuitenkaan ole siitä tietoa, ja kun kysymys neuvoston jäsenyydestä mielestäni on seikka, jota on erittäin tarkoin harkittava ennen kuin ehdokkaaksi asetutaan, otan vapauden lyhyesti kosketella asiaa.

Pienelle, äsken itsenäiseksi tulleelle maalle voi tietysti "prestiisin" kannalta olla edullista tulla neuvoston jäseneksi. Liian suurta merkitystä ei tälle seikalle käsitykseni mukaan kuitenkaan voida antaa. Kuinka monta valtiollista ja yhteiskunnallista toimihenkilöä - tai sanokaammepa vaikka Europan maiden hallitusten jäsentä - edes osaisi luetella kansainliiton neuvostoon kuuluvien valtioiden nimet? Neuvoston jäsenten lukumäärää on niin tuntuvasti laajennettu, että useimmilla valtioilla lienee mahdollisuus sinne vuorostaan joutua. Kysymys on siis oikeastaan siitä, onko nykyinen ajankohta meidän kannaltamme sopiva tai voisimmeko yhtä hyvin odottaa ennenkuin kiirehdimme vastaanottamaan paikkaa, jota ainakin muutamat niistä valtioista, jotka meille sitä nyt tarjoavat, eivät itse halua ottaa vastaan.

Se mahdollisuus on nimittäin olemassa, että neuvoston jäsenenä ^{maa/}oleva/jäsenyytensä vuoksi tulee pakotetuksi määräämään kantansa asioissa, jotka, mitenkään koskematta valtion omaa etua, saattavat häiritä sen suhteita valtioihin, joiden kanssa asianomaisen maan oman etunsa vuoksi ehkä ennen kaikkea tulisi elää sovussa. Tätä vastaan voidaan tietysti huomauttaa, ettei kellekään

valtiolla ole oikeutta katkeroitua, jos joku toinen valtio neuvoston jäsenenä ollessaan vakaumuksensa mukaan toimiessaan joutuu asettumaan sitä vastaan. Teoreettisesti on tämä kylläkin aivan oikein. Valitettavasti ei todellisuus aina vastaa teorioja. Se valtio, joka - olkoonpa vaikka kuinkakin ihanteellisista syistä - hänellään myötävaikuttaa ratkaisuun, joka toiselle on epäedullinen, on aina vaarassa joutua riitaan viimemainitun kanssa. Ratkaistavan asian tärkeydestä riippuu missä määrin valtioiden väliset suhteet huononevat. Tämän vuoksi eivät kaikki maat halukaan tulla valituksi neuvostoon. Tanskassa oloni aikana ovat kaikki puolueet järjestään olleet vallassa. Niiden ohjelmat ovat usein tuntuvasikin eronneet toisistaan, mutta kaikki ovat olleet yksimielisiä siitä, ettei Tanskan ole pyrittävä jäseneksi kansainliiton neuvostoon, siitä huolimatta, ettei kukaan voi moittia tanskalaisia siitä, etteivätkö he olisi yhtä innostuneita kansainliitosta kuin muutkin. Kieltäytyessään tästä kunniasta ovat tanskalaiset ennenkaikkea ajatelleet maansa suhteita Saksaan. Suomen on otettava huomioon suhteensa sekä Saksaan että Venäjään.

Se seikka, että kansainliiton neuvoston päätökset yleensä aina edellyttävät yksimielisyyttä ja neuvosto siis aina on pakotettu koettamaan saada päätöksilleen kaikkien jäsentensä kannatus, on vielä omiaan vaikeuttamaan asemaamme. Ei siis ainoastaan ole olemassa vaara joutua riitaan sen valtion kanssa, jota vastaan jossain tapauksessa olisi hänestettävä, vaan on myöskin olemassa vaara joutua riitaan muiden kanssa kun ehkä estetään yksimielisen päätöksen syntyminen. Tätä vastaan ehkä huomautetaan, ettei tällä hetkellä näytä siltä, niinkuin syntyisi kysymyksiä, jotka aiheuttaisivat erikoisen syvällisten erimielisyyksien syntymistä esim. Saksan ja Ranskan välillä. Kuka saattaa tietää, mitä voi tapahtua lähivuosien kuluessa? Venäjän kysymys on joka tapauksessa avoin ja voi aina antaa aiheita konflikteihin. Nyt jo, vaikka emme edes ole olleet neuvoston jäsenenä, ovat ministerien Erichin ja Enckellin lausunnot erinäisissä tapauksissa herättäneet tyytymättömyyttä Saksan ja Venäjän johtavissa miehissä ja luultavasti laajemmissakin piireissä. Tästä ei tietysti voida moittia edustajiamme. He ovat epäilemättä menetelleet velvollisuu-

tensa mukaisesti. He ovat esiintyneet asioissa, jotka ainakin epäsuorasti koskevat Suomeakin.

Tämän tapaisen tyytymättömyyden syntymistä me emme voi välttää. Toinen asia on - ja siitä on nyt kysymys - onko meidän ulotettava edustajiemme tehtäviä siten, että näiden on määrättävä kantansa ja otettava osaa ratkaisuun sellaisissakin asioissa, jotka eivät lainkaan koske Suomea. Ulkopoliittisen taivaan olisi tultava odottamattoman kirkkaaksi ja asioiden olisi luistettava aivan erinomaisesti jos me siitä täysin kuivin jaloin selviytyisimme.

Niinkuin jo mainitsin, ei sitä kunniaa, joka meille kansainliiton neuvoston jäsenyydestä olisi, ole liioiteltava. Se arvo, joka äsken itsenäiseksi tulleelle maalle annetaan, ei riipu tällaisista seikoista, vaan johtuu se aivan muista syistä. Se riippuu ennenkaikkea siitä, että maa osottaa voivansa tulla taloudellisesti hyvin toimeen ja osaa järjestää suhteensa naapureihinsa niin, että eletään niiden kanssa hyvässä sovussa. Luuleeko todellakin joku - puolalaisia itseään lukuunottamatta - että Puolan asema maailman silmissä jollain tavoin

olisi muuttunut sen kautta, että se on saanut edustajan kansainliiton neuvostoon? Täällä ainakin hymyilyisiin sille, joka uskoisi sen arvon, mikä Tanskalle maailmassa annetaan, jollain tavoin kasvavan siitä, jos Tanska saisi sinne oman edustajan. Olisi valittavaa jos me turhan kiirehtimisen kautta itsessään toisarvoisen seikan vuoksi häittäisimme etuja, jotka meille itse asiassa ovat paljon arvokkaampia.¹⁾

Hallituksemme eivät ainakaan toistaiseksi ole osottautuneet erikoisen pitkäikäisiksi. Eri puolueet seuraavat tiheään toisiaan. Joskin ulkopoliittisissa kysymyksissä yleensä on vallinnut ilahuttava yksimielisyys, ei siitä vielä välttämättömyydellä seuraa, että ne ohjeet, joita hallituksemme neuvostossa olville edustajilleen antaisivat aina tulevaisuudessa olisivat samanlaisia. Toivottavasti tullaan meilläkin kerran siihen, että hallitukset yleensä istuvat vaaleista vaaleihin. Tällöin myöskin saadaan, jos niin saa sanoa, varmempi sisäpoliittinen perusta esiintymi-

1) Epäilen myöskin, eikö etujamme esim. aseittenvähentämisasiassa voida hoitaa yhtä tehokkaasti, vaikka emme olisikaan neuvostossa.

sellemme kansainliiton neuvostossa. Siellähän tuskin ehdittään tutustua yhteen ulkoministeriin kun jo ollaan tekemisissä toisen kanssa. Myönnän kuitenkin, etten antaisi viimeainitulle seikalle ratkaisevaa merkitystä, jos muut syyt puhuisivat sen puolesta, että meidän nyt olisi pyrittävä neuvostoon.

Tarkoitukseni ei suinkaan ole, että me neuvostojäsenyydestä johtuvaa edesvastuuta peläten ottaisimme yleiseksi säännöksi olla asettumatta ehdokkaaksi neuvostoon. Tällainen kanta tuskin saavuttaisi kansamme ennemmistön kannatusta, eikä se mielestäni olisi sopusoinnussakaan itsenäisen Suomen arvovallan kanssa. Toinen asia on, että meillä maantieteellistä asemaamme silmälläpitäen on ei ainoastaan oikeus vaan velvollisuus Suomen etujen mukaan ratkaista milloin sen katsomme mahdolliseksi.

Siinä tapauksessa, että niiden syiden kateotaan olevan painavampien, jotka puhuvat ehdokkuuden puolesta, olisi välttämätöntä koettaa hyvissä ajoin hankkia ehdokkuudellemme toisten valtioiden kannatus. Asian ratkaisua ei enää olisi niinkuin viime kerralla jätettävä

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-9-

kokonaan sattuman varaan.

Köpenhaminassa, tammik. 10 p:nä 1927.

V. J. L. L. L.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 2.

Köpenhamina.

14/I 1927.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Köpenhaminassa, tammik.14 p:nä 1927.

No. 44.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No	2/140	Sac. D. 27
17/1.27	2	L.H.
MA	OSASTO	AGIA
5.	C3.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 2, joka koskee Tanskan ja Saksan vä-
lisiä suhteita.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainminis-
teri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Linn

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa,

HELSINKI.

No 2/140 Soc. D. 1527		
17/1-27	Liit.	
MA	ORASTO	ASIA
S. Cs		

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No.2.

14/I - 1927.

Tanskan ja Saksan välisistä suhteista.

Sönderjyllanti.

Olen useissa raporteissa käsitellyt Sönderjyllannin kysymystä samoinkuin sen kanssa erottamattomassa yhteydessä olevia tanskalais-saksalaisia suhteita. Viime aikoina on Slesvigin kysymys jälleen joutunut päiväjärjestykseen. Tämä ei kuitenkaan tällä kertaa ole johtunut ulkonaisista, vaan sisäisistä syistä. Katson olevan syytä siitä tiedoittaa, kun eivät lehdet kysymyksen arkaluontoisuuteen nähden muuta kuin sivumennen siihen kajoa.

Niinkuin aikaisemmin olen maininnut on Tanskaan liitetyn uuden alueen väestön ollut erittäin vaikea sovittaa talouttaan uusien olojen mukaan. Erittäinkin koskee tämä sen maataviljelevää väestöä. Sönderjyllannin talonpojat olivat vanhastaan tottuneet myymään karjaa Saksaan ja sillä hankkimaan itselleen hyvät tulot. Tämä tulolähde muodosti olennaisen osan jokaisen slesvigiläisen maanviljelijän taloudessa. Nyt ei karjatalous enää

kannata, koska tulliraja tekee karjan myymisen etelään mahdottomaksi. Koko karjatalous on ollut asetettava toiselle pohjalle. Voidakseen sopeutua uusiin olosuhteisiin on maataviljelevän väestön ollut pakko ottaa hypoteekkilainoja. Nämä lainat ovat kuitenkin tulleet erittäin kalliiksi. Ne myönnettiin silloin kun kruunun kurssi oli alhainen. Nytemmin on niiden korko ja kuoletus tapahtuva kalliissa rahassa. Tyytymättömyyttä on ollut omiaan lisäämään sekin, että rajan eteläpuolella asuvat Saksan markan sodan jälkeisen huimaavan alenemisen kautta saattoivat halvalla maksaa velkansa ja tehdä talonsa velattomiksi. Tanskassa toimivat krediittiyhdistykset eivät sitäpaitsi yleensä myönnä lainoja muuta kuin kiinteistön puoleen arvoon. Tästä johtuu, ettei maanviljelijöillä edes ole mahdollisuutta aina saada lainoja.

Äskettäin on Sönderjyllamissa ruvennut toimimaan eräs saksalainen krediittiyhdistys "Vogelgesang", joka myöntää lainoja talonpojille sellaisissakin tapauksissa, jolloin nämä ovat niin velkaantuneita, etteivät enää voi saada lainaa Tanskasta. Mikäli ulkoasiainministeriössä on minulle kerrottu, työskentelee "Vogelgesang"

saksalaisten pankkien takuulla. Se, mikä tanskalaiselta kannalta on omiaan tekemään uuden yhdistyksen toiminnan epäilyttäväksi, on että asianomaisten lainanottajien on myönnettävä lainanantajalle etuosto-oikeus siinä tapauksessa, että tila joutuisi myytäväksi. Tanskassa pelätään, että lainanantoyhdistyksen tarkoituksena on täten koettaa edistää rajaseudulla olevan maan joutumista saksalaisiin käsiin.

Se tyytymättömyys, joka nykyään on huomattavissa Slesvigissä ei ainoastaan tämän alueen saksalaisessa vähemmistössä, vaan myöskin sen varsinaisessa tanskalaisessa väestössä, ja joka tyytymättömyys m.m. ainakin eräissä tämän väestön osassa ilmenee pyrkimyksessä itsehallintoon, on tehnyt täällä erittäin kiusallisen vaikutuksen. Kun Slesvig maailmansodan jälkeen liitettiin Tanskaan, oltiin täällä kylläkin monella taholla tietoisia siitä, että tästä tulevaisuudessa saattoi seurata ulkopoliittisia vaikeuksia. Kukaan ei sitävastoin saattanut ajatella, että Slesvigin oma väestö tulisi niin tyytymättömäksi uusiin oloihin kuin nykyään on asianlaita. Tanskalle ei luonnollisesti ole yhdentekevää onko sen

rajaseudulla asuva väestö tyytyväinen kohtaloonsa vai ei. Täällä on sitäkin vaikeampi olla kiinnittämättä tähän huomiota, kun tanskalaiset useasti ovat saaneet havaita saksalaisten ei unohtavan millaisten olosuhteiden vallitessa Slesvig siitä sodan jälkeen erotettiin. Viitataan tässä ainoastaan seuraavaan kahteen tapaukseen, jotka ovat herättäneet eräänlaista hermostumista.

Marraskuun 25 päivänä 1923 pitivät eräät saksalaisen ja tanskalaisen sosialistipuolueen johtomiehet kokouksen rajan eteläpuolella olevassa Flensborgin kaupungissa, missä omaksuttiin yhteinen lausunto, jossa kumpikin puoli tunnusti nykyisen rajan. Tämä päätös herätti suurta tyytymättömyyttä Saksan porvaripuolueissa. Kun Preussin maapäivillä porvarien taholta moitittiin sosialisteja, jotka silloin olivat hallituspuolueena, siitä, että nämä olivat antaneet suostumuksensa kansanäänestykseen, joka "oli toimitettu oikeudettomalla pohjalla ja päättynyt saksalaisen maan mitä häikäilemättömpään ryöstöön", selitti ministeripresidentti Brauns, etteivät sosialistitkaan hyväksyneet voimassa olevaa rajaa, vaan on se heistä ainoastaan tosiseikka, joka toistaiseksi

on otettava huomioon. Eräiden sosialistijohtajien Flensburgissa laatima lausunto ei siis myöskään Braunsin mukaan voinut vaikuttaa hallituksen kantaan kysymyksessä olevassa asiassa. Kun viimekesäisen pohjoismaisen interparlamentaarisen kongressin osanottajat tanskalaisten isäntien toimesta vietiin retkelle Slesvigiin, jossa jokaisen pohjolan kansan edustaja maamiestensä puolesta lausui ilonsa Slesvigin jälleenliittämisestä Tanskaan, herätti tämä tyytymättömyyttä Saksassa. Useat lehdet moittivat pidettyjä puheita. Kielissä samoihin aikoihin pidetyn saksalaisten historioitsijain kongressin jäsenet painostivat Flensburgiin tekemällään retkellä,¹⁾ ettei nykyisellä rajalla ollut mitään tekemistä kansallisten, maantieteellisten tai taloudellisten näkökohtain kanssa, vaan että Sönderjyllanti pysyy läheisesti Saksaan kuuluvana, vaikkakin se on tanskalaisen yliherruuden alaisena. "Nyt kutsutaan", sanoi esim. eräs retken osanottajista²⁾ " koko pohjola avuksi tukemaan tätä rajaa, mut-

1) Tanskalaiset lehdet kutsuivat Flensburgiin tehtyä retkeä "saksalaiseksi vastavedoksi Dybbölin kokousta vastaan".

2) tohtori Karl Arnold.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-6-

ta me toivomme totuuden kerran pääsevän voitolle
sielläkin".¹⁾

Saksalaisten mielialan selittämiseksi on tässä
syytä mainita seikasta, joka ei liene yleisemmin tun-
nettu. Sodan aikana oli Saksan lähettiläänä Köpenha-
minassa sen nykyinen Moskovassa oleva edustaja, kreivi
Brockdorff-Rantzau. Kun sodan lopulla kävi selväk-
si, että Saksan täytyisi suostua tuntuviin alueluovu-
tuksiin, heräsi hänessä ajatus, että Tanskan ja Sak-
san olisi suoranaisten neuvottelujen kautta koetetta-
va järjestää Slesvigin kysymys ilman Entente-valtojen
väliintuloa. Hän lienee laatinutkin ehdotuksen rajak-
si, joka oli Tanskalle jossain määrin epäedullisempi
kuin nykyinen, koska siinä oli edellytetty pitäjien-
kin jakoa. Brockdorff-Rantzau puolusti ehdottamaansa
menettelytapaa sillä, että täten olisi vältetty kat-
keruuden herättäminen saksalaisissa. Tanska taas
saattaisi tulevaisuudessa tuntea itsensä turvallisem-
maksi, jos Saksa vapaaehtoisesti itse olisi luovutta-
nut sille Slesvigin puhtaasti tanskalaiset osat. Kai-

1) Muistutettakoon sivumennen Saksan ulkoministerin Stresemannin
myöskin lausuneen Berlinin lähettiläillemme tyytymättömyytensä
siitä, että - niinkuin hän väärin luuli - Suomen ulkoministeri
oli pitänyt Dybbölin puheen.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-7-

kesta päättäen oli Brockdorff-Rantzau jo sodan lopulla puhunut Tanskan ulkoministeriössä ~~xx~~ suunnitelmastaan. Hän lienee myöskin - syyllä tai syyttä - saanut sen käsityksen, että silloinen ulkoministeri Scavenius olisi ollut valmis kannattamaan hänen ehdotustaan.¹⁾ Tieto Brockdorff-Rantzaun hankkeista tuli kuitenkin tunnetuksi, ja muutama päivä välirauhan solmimisen jälkeen saapui Englannin Köpenhaminassa oleva lähettiläs Tanskan ulkoasiainministeriöön varottamaan Tanskan hallitusta antautumasta mihinkään suoranaisiin neuvotteluihin Saksan kanssa Slesvigistä. Kun Brockdorff-Rantzau sittemmin saapui ulkoasiainministeriöön ehdottaakseen suoranaisia neuvotteluita molempien maiden välillä, ilmoitettiin hänelle olevan liian myöhäistä niihin ryhtyä. Mikäli minulle on kerrottu, ei Brockdorff-Rantzau milloinkaan ole voinut antaa anteeksi tanskalaisille sitä, että nämä ottivat Slesvigin lahjana Entente-valloilta, eivätkä suoraan Saksalta. Eräs Tanskan hoviin kuuluva henkilö on minulle kertonut Brockdorff-Rantzaun katkerasti sanoneen hä-

1) Poliittisen osaston päällikkö Engell on lausunut minulle käsityksensä, ettei Scavenius olisi luvannut mitään.

nelle käydessään ottamassa jäähyväiset: "Warum wollen Sie nicht Schleswig von uns nehmen?"

Tuntuu kuitenkin siltä niinkuin Brockdorff-Rantzau olisi jonkun verran väheksynyt niitä vaikeuksia, joita Tanskalla epäilemättä olisi ollut, jos se vastoin Entente-valtojen toivomusta olisi ryhtynyt neuvottelemaan asiasta Saksan kanssa. Toinen asia on, että hänen ajatuksensa epäilemättä teoreettisesti oli aivan oikea. Slesvigin menettäminen olisi varmaankin herättänyt vähemmän katkeruutta, jos se olisi tapahtunut hänen ehdottamallaan tavalla.

Slesvigin maatalviljelevän väestön taloudellisen tilan helpottamiseksi on Tanskassa suunniteltu kahdenlaisiakin keinoja. Toiset haluaisivat, että tälle väestölle varattaisiin mahdollisuus saada uusia, halpoja lainoja. Toiset taas tahtoisivat, että se - valtion väliintulon kautta - saisi nauttia hyväkseen kiinnitettyjen lainojen koronmaksujen lykkäystä.

Käydessäni pari päivää sitten ulkoasiainministeri Moltesenin luona siirtyi keskustelu myöskin niihin

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-9-

neuvotteluihin, joita tätä nykyä käydään hallituksen ja slesvigiläisten johtomiesten välillä. Ministeri Moltesen sanoi pitävänsä välttämättömänä, että hallitus ryhtyi johonkin toimenpiteisiin Slesvigin tanskalaisen väestön vaikean taloudellisen tilanteen helpottamiseksi. Tämä oli sitäkin välttämättömämpää, kun eräällä saksalaisella taholla ilmeisesti oli huomattavissa pyrkimys saada tanskalaisille kuuluva maa haltuunsa. Hallitus ei ollut vielä lopullisesti määrännyt kantaansa, mutta luultavaa oli, että Slesvigin väestölle myönnettään oikeus kiinnitetyn velan korkojen maksun lykkäykseen.

Köpenhaminassa, tammikuun 14 p:nä 1927.

Vyldman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA:

Ministeri Edunin raportti no 3.

Köpenhamina

24/i 1927.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Köpenhamina,
tammik. 24 p:nä 1927.
N:o 83.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 3/140 Sal. D. 10 27		
27/1-27	to	Liit.
5.	C3.	ASIA

Herra Ulkoasiainministeri.

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää raporttini
No. 3, joka koskee Unkarin ulkopoliittikkaa ja Kreivi
Bethlenin Roman matkaa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Linn

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa,

H e l s i n k i .

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

31140 hel. 27

27/5-27	le	Liit.
5.	C3	ASIA

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 3.

24/1. 1927.

Unkarin ulkopoliittikkaa.

Kreivi Bethlenin Roman matka. Niinkuin tunnettu on Unkarin pääministerillä, kreivi Bethlenillä aikomuksena käydä Romassa. Tämä on ensi kerta kun Unkarin hallituksen päämies maailmansodan jälkeen käy tervehtimässä toisen valtion hallitusmiehiä. Matka on antanut aihetta mitä erilaisimpiin huhuihin ja Euroopan sanomalehdistöissä on näkynyt paljon arvailuja sen tarkoituksista. Kun nämä huhut ovat löytäneet tiensä suomalaiseseenkin sanomalehdistöön, lienee syytä lyhyesti niitä kosketella.

Ensimmäkin on väitetty matkan tapahtuvan Bethlenin aloitteesta. Viimemainitun tarkoituksena olisi pyytää italialaista prinsessaa puolisoiksi arkkiherttua Albrecht'ille, joka sitten valittaisiin Unkarin kuninkaaksi. Italialaisen avioliiton kautta hankittaisiin suunnitelmalle Italian hallituksen tuki.

Toisen selityksen mukaan on Mussolini tehnyt aloitteen matkaan. Italian hallitus haluaisi solmia Unkarin kanssa samanlaatuisen ystävyysopimuksen kuin se on solmi-

nut Albaniankin kanssa. Molempien sopimusten kautta saatettaisiin Jugoslavia "saarretuksi".

Kolmanneksi sanotaan Ranskan olevan matkan takana. Ranska haluaisi lähentää Unkaria ja Puolaa toisiinsa, lujentaakseen omaa asemaansa itä-Euroopassa, joka on jossain määrin heikontunut Pienen Ententen valtioiden välisten erimielisyyksien vuoksi. Matkan tarkoituksena olisi koettaa hankkia edellämainitulle lähentymiselle Italian kannatus.

Mikäli tältä käsin olen voinut asemaa arvostella, ei mikään edellämainituista väitteistä pidä paikkaansa.

Mitä ensinnäkin tulee väitteeseen, että Unkarin hallituksen tarkoituksena olisi koettaa saada "kuninkaskysymys" ratkaistuksi, ei ole olemassa mitään, mikä puhuisi tällaisen olettamuksen puolesta. Olen eräässä Ministeriölle viime marraskuun 16 päivänä Budapestista lähettämässäni raportissa selostanut kysymystä, mutta ei ole mitään syytä luulla, että Unkarin hallitus olisi määrännyt kantaansa asiassa. Sillä on ollut sitä vähemmän syytä tehdä se, kun ei ulkopoliittisista syistä ole ajateltavissaakaan, että kukaan Habsburg nykyään voisi nousta valtaistuimelle. Bethlen heikontaisi ainoastaan omaa sisäpoliittista

asemaansa valitsemalla, tällä hetkellä ehdokkaansa valtaistui-
melle pyrkijöiden joukosta. Niinkuin äsken mainitusta rapor-
tistani käy ilmi, ei Unkarissa olla suinkaan monarkistien
kesken yksimielisiä siitä, kuka Habsburgeista olisi valittav
kuninkaaksi. On olemassa niitäkin, jotka eivät lainkaan ha-
luaisi kuningasta Habsburgien joukosta. On senvuoksi luul-
tavinta, että Bethlen antaa arkkiherttua Albrechtin itse
hoitaa naimispuhansa, sekottamatta niihin laisinkaan Unka-
rin hallitusta. RM:ssä saksalaisessa Pester Lloydissa joulu-
päivänä julkaisemassaan artikkelissa sanoo Bethlen itse ku-
ningasasiasta: "Unkarin julkisessa elämässä on useita his-
toriallista kantavuutta omaavia asioita, jotka odottavat
ratkaisuaan. Tällainen probleemi on kuningaskysymys. Kirsi-
vällisesti ja säilyttäen mielenmalttimme on meidän odotet-
tava kunnes on olemassa edellytyksiä, joiden vallitessa
Unkari tässä asiassa täysin vapaasti voi lausua ajatuksen-
sa." Ne edellytykset, joihin Bethlen viittaa, eivät vielä
ole olemassa.

Toinen olettamus, jonka mukaan Unkarin ja
Italian tarkoituksena olisi solmia samanlainen sopimus
kuin se, jonka Italia äskettäin on solminut Albanian

kanssa, ja joka Jugoslaviassa on herättänyt niin pahaan verta, että ulkoministeri Nintschitsch sen johdosta jätti erohakemuksensa, ei tunnu uskottavalta. Mahdollistahan on, että Mussolini ja Italian hallitus haluaisivat tällaista sopimusta Unkarin kanssa. Varmaa on ainakin, ettei Unkari siihen suostuisi. Ei tarvitse paljonkaan tuntea viime mainitun maan ulkopoliittikkaa tietääkseen, että Unkari viime aikoina täysin määrätietoisesti on lähentynyt Jugoslaviaa.

1) Viime lokakuussa olin tilaisuudessa keskustelemaan kummankin maan ulkoministerin kanssa, ja molemmat lausuvat mielihyväänsä Unkarin ja Jugoslavian välillä tapahtuneesta lähentymisestä. Ajatus, että Unkari suostuisi solmimaan sopimuksen, joka herättäisi mitä suurinta suuttomusta Belgradissa ja epäilemättä olisi omiaan kokonaan tekemään lopun molempien maiden välisestä ystävydestä, ei senvuoksi tunnu luultavalta. Belgradissa nykyään valitsevasta hermostuneisuudesta johtuneen, että eräät serbialaisetkin lehdet ovat lausuneet pelkonsa kysymyksessä olevan matkan johdosta.

Mitä kolmanteen olettamukseen tulee, nimit-

1) vrt. raporttini Unkarin ulkopoliitikasta. (No.23 16/11.26)

tään, että ministeri Bethlenin tarkoituksena olisi hankkia Italian siunaus Unkarin ja Puolan väliselle lähenemiselle, ei ole uskottavaa, että sekään olisi voinut aiheuttaa ^{matkaa/} Unkarin ja Puolan väliset suhteet ovat aina olleet erittäin hyvät. Unkarin ulkoasiainministerit ovat usein minulle kertonut Puolan Budapestissa olevan lähettilään kysymyksen ollessa Puolan liittymisestä Pieneen Ententeen aina vakuuttaneen Unkarin hallitukselle, ettei Puola missään tapauksessa ryhtyisi mihinkään toimenpiteisiin Unkaria vastaan. Jos ulkomaisessa sanomalehdistössä mainitulla lähene misellä tarkoitetaan jonkinlaisia unioni-suunnitelmia molempien maiden välillä, ei niihinkään ole uskomista. Niinkuin ennen olen huomauttanut, ovat kaikki huhut Unkarin ja muiden valtioiden välisistä unioneista otettavat vastaan suurella varovaisuudella. Se seikka, että Unkarissakin on henkilöitä, jotka ovat valmiita niihin uskomaan, ei vielä tee niitä uskottavammiksi.

Syyt Unkarin pääministerin suunnittelemaan matkaan, ovat epäilemättä haettavat kokonaan toisaalta. Unkarin ja Italian välit ovat jo kauan aikaa - jo paljon ennen Mussolinin valtaan astumista - olleet erittäin läheiset. Heti maailmansodan päättyttyä ryhtyi Italia määrätietoisesti lähe-

nemään Unkaria. Sen Balkanpolitiikka edellyttää hyviä suhteita tähän maahan. Vierailua ei kuitenkaan tarvitse pitää pelkkänä höhteliasuutena ja molempien maiden välisen ystävyyden ilmauksena. On useita käytännöllisiä kysymyksiä, joiden ratkaisu voi tehdä suotavaksi pääministerien kohtaamisen. Näiden kysymysten joukossa on ennenkaikkea mainittava Unkarille niin tärkeä satamakysymys. Jo Trianonin rauhassa edellytettiin, että se saisi satama-alueen Adrianmeren rannalla. Unkarin ja Jugoslavian väliset kireät suhteet tekivät alussa mahdottomaksi kysymyksen intohimottoman ratkaisun. Nykyään on kysymyksen ratkaisua viivyttänyt se, että Italia ja Jugoslavia kumpikin haluaisivat antaa mainitun satama-alueen Unkarille voidakseen täten parantaa Adrianmeren rannalla olevien satamiensa vaikeata taloudellista tilaa. Niin esim. lienee ennen niin varakas Fiume nykyään kokonaan kyyhtynyt menetettyään entisen "takamaansa". Jugoslavia tahtoisii johtaa Unkarin kaupan Spalatoon, Italia Fiumeen. Syksyllä Budapestissa käydessäni sain käsityksen, että Unkarissa mieluummin otettaisiin satama-alue Fiumessa, joka ennenkin on ollut unkarilaisten tuotteiden ulosvientipaikka-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-7-

na. Spalatoa vastaan puhuvat pääasiassa kaksi syytä. Ensinnäkin on matka Unkarin rajalta viimeainittuun paikkaan 250 km. pitempi kuin Fiumeen. Toiseksi puuttuvat Spalatosta kaikki tarpeelliset satamarakennukset, joiden aikaansaamiseen on laskettu kestävän vähintään 10 vuotta. Fiumen satama on sitävastoin rakennettu juuri Unkarin kauppaa silmälläpitäen. Siihen nähden, että unkarilaiset tavarat ovat kuljettavat Fiumeen Jugoslavian alueen kautta edellyttää asian järjestely kaikkien kolmen valtion yhteistoimintaa. Sataman tarve käy Unkarille päivä päivältä yhä tuntuvammaksi. Kaupallisissa piireissä vaaditaan asian pikaista ratkaisua. Marraskuussa Budapestissa ollessani arveltiin asian ennen pitkää joutuvan järjestykseen, mutta on kysymys nähtävästi Italian ja Jugoslavian välisten suhteiden viimeaikaisen kärjistymisen vuoksi viivästynyt. Unkarilaiset lehdet ovat maininneet kreivi Bethlenin matkan johtuvan halusta saada tämä Unkarille niin tärkeä asia viimeinkin päätökseen. Ei ole mielestäni mitään syytä epäillä, etteikö näin olisi asian laita.

Köpenhaminassa, tammikuun 24 päivänä 1927.

Nyström

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA:

Ministeri Edmanin raportti no 4.

Köpenhamina 2

3/2 1927.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Köpenhaminassa, helmik. 3 p:nä 1927.

No. 153.

5/141	Se.	27
7/2-27		
5.	CB.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 4, joka koskee Taistelua maasta Sönder-
jyllannissa.

Vastaanottaa, Herra Ulkoasiainministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Linn

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa,

Helsinki.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAIN	
5/141	27
7/2-27	
5	03

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 4.

3/2 - 1927.

Taistelu maasta

Sönderjyllannissa.

Mikäli sodasta rauhanaikana voidaan puhua, on sitä sanaa sovellettava siihen, mitä tätä nykyä tapahtuu Slesvigissä. Sen jälkeen kun lähetin Ministeriölle viimeisen Sönderjyllantia koskevan raporttini, on kysymys joutunut uuteen vaiheeseen. Jo ennen kuin hallitus oli saanut valmiiksi suunnitelmansa Slesvigin väestön avustamiseksi, otti tanskalainen yleisö, koko Tanskan kansa, puolueisiin katsomatta, hoitaakseen asian. Kaikkialla pannaan nykyään toimeen rahankeräyksiä slesvigiläisten avustamiseksi. Kaikkialla on huomattavissa innostusta puolustaa tanskalaisille kuuluvaa maata saksalaisia vastaan.

Syynä siihen, että kysymys slesvigiläisten avustamisesta täten on muodostunut kansalliseksi kunnianasiaksi, joka on koonnut yhteen kaikki tanskalaiset, on, että viime viikkoina on yhä selvemmin käynyt ilmi, että saksalaiset lainantotoiminnan varjolla täysin määrätietoisesti koettavat saada haltuunsa tanskalaisille kuuluvia tiloja. Kävi ilmi tapauksia, jolloin varattomienkin henkilöiden nimin ostettiin velkaantuneiden tanskalaisten taloja. Itsehallintoliikkeen johto-

mies Cornelius Petersen ¹⁾ asettui saksalaisten puolelle
tässä maasta käytävässä taistelussa osottaen siten, että
koko liike mahdollisesti oli saanut alkunsaakin rajan ete-
läpuolella. Erikoista suuttumusta herätti se, että kre-
diittiyhdistys "Vogelgesang" antaessaan lainan, ainakin vä-
listä näyttää asettaneen senkin ehdon, etteivät lainanot-
tajat enää käytä tanskalaista lippua. Sattui tapauksia,
jolloin asianomaiset hakkasivat poikki lipputankonsakin
selittäen nostavansa kerran oman lipun, kun Slesvigille
annetaan itsehallinto. Mikäli lainan~~saamis~~iseksi oli käytet-
tävä asianajajaa, oli tämänkin oltava saksalaisen. Siihen
nähden, että "Vogelgesang" toimii Tanskassa, on se luon-
nollisesti Tanskassa rekisteröity osakeyhtiö. Yhdistyksen
säännöt sisältävät kuitenkin määräyksen, ettei sen sisäi-
sissä asioissa voida vedota tanskalaiseen tuomioistuimeen,
vaan on käytettävä välitystuomioistuinta. Kumpikin puoli
valitsee tuomarin, mutta voidaan tällöin valita ainoastaan
määrättyjä, yhdistyksen johtokunnan nimittämiä henkilöitä.
Täten asetettujen välitystuomarien on valittava ~~kinnes~~

1) vrt. raporttini No. 21.

välitystuomioistuimen puheenjohtaja. Siinä tapauksessa, etteivät välitystuomarit tulisi yksimielisiksi, määrää puheenjohtajan rajan eteläpuolella olevan Flensborgin kauppakamarin puheenjohtaja.

Siihen nähden, että saksalainen krediittiyhdistys, alkoi toimintansa samoihin aikoihin kun Hohenzollernit Saksassa saivat ensimmäisen osan heille tulevasta miljoonista, kierteli tällä lehdissä tieto, että "Vogelgesang" in rahat olivat keisari Wilhelmin rahoja. Tätä olettamusta ei ole kuitankaan voitu osottaa oikeaksi, vaikkakin rahat lienevät Hollannista saatuja. Ne ovat hankitut Hampurissa olevan pankkiirihuoneen Mendelssohn in välityksellä, holsteini-laisten pankkien takuulla. "Vogelgesang" in käytettäväksi lienee asetettu ainakin 5 1/2 miljoonaa kruunua. Pohjois-Slesvigissä asuvat saksalaiset tilalliset ovat läheisessä yhteistyössä "Vogelgesang" in kanssa. Lainat annetaan tilojen arvioimisen perustalla, mutta ovat arvioinnit usein suoritettut jo ennen kuin lainanottaja on ehtinyt pyytääkään lainaa. Lainasumma nousee usein 80 prosenttiinkin tilojen arvosta ilman että mitään lisätakuuta vaaditaan. Toiselta puolen lienee ainakin eräitä e simerkkejä siitä,

että lainanottajan on ollut sitouduttava teettämään rakennustyönsä saksalaisilla työntekijöillä. Tässä on menty niinkin pitkälle, että osa lainasummasta on pidätetty ja maksettu suoraan saksalaisille liikkeille, joilta on tehty tilauksia y.m.

Tällaisten olosuhteiden vallitessa on selitettävissä, ettei enää tahdottu odottaa hallituksen ja eduskunnan toimepiteitä. Jokainen uusi päivä tiesi uusia tappioita. Nykyään kokoavat johtavat lehdet varoja slesvigiläisten avustamiseksi. Samaa tarkoitusta varten järjestetään kaikkialla iltamia, joissa kaikkien puolueiden johtavat miehet esiintyvät puhujina. Uhatussa maanosassa on perustettu n.s. "Landværnet", jonka organisatsioonin tehtävänä on johtaa taistelua tanskalaisen maan puolesta. Köpenhaminassa on valtiopäivämies Holger Andersenin johdolla perustettu komitea, joka on yhteistoiminnassa "Landværnet"in kanssa. Komitea tulee m.m. myymään erikoisia merkkejä, joista kertyvät varat jätetään slesvigiläiselle "Landværnet"ille. Useat tunnetut tanskalaiset, niinkuin Høffding, Neergaard, Stauning, Knud Rasmussen y.m. ovat lehdistä lausuneet ilonsa "Landværnet"in perustamisesta.

Toissa päivänä jätti hallitus slesvigiläisten auttamista tarkoittavan esityksensä Folketingetille. Ehdotetaan 20 miljoonan kruunun suuruisen hypoteekki-lainarahaston perustamista. Sitäpaitsi ehdotetaan viiden miljoonan kruunun myöntämistä vuonna 1920 perustetulle Sønderjyllannissa toimivalle lainarahastolle, josta myönnetään n.s. "Drifts- og Etableringslaan" kauppiaille, käsityöläisille, kalastajille, maanviljelijöille y.m.

Näyttää siltä niinkuin viimeaikoina olisi käynyt yhä selvennäksi, että Slesvig siellä vallitsevasta kaksikielisyydestä huolimatta muodostaa poliittisen ja taloudellisen kokonaisuuden, jonka kahtiajako on ollut omiaan mitä suurimmassa määrässä järkyttämään sen hyvinvointia. Tällä en suinkaan tahdo sanoa, että Tanskaan liitetyn alueen väestön enemmistö haluaisi liittymistä takaisin Saksaan. Tanskan yleinen mielipide ei yleensä ole kiinnittänyt huomiota tähän seikkaan. Edellisessä Finanstidendessä ehkä ensi kerran kosketellaan kysymystä. "Den tusindaarige Strid om Slesvigs Jern er atter brudt ud, og den danske Bravhedspolitik, som med saa stor Selvtillid indvarsledes i 1920 har faaet et alvorligt ~~resultat~~

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-6-

1) meget/
Knek. Saa/ man end kan sige til Fordel for den Energi, hvormed den danske Presse slaar Alarm overfor de tyske Pengeanbringelser indenfor vor Grænse, maa man paa den anden Side beklage, at det skal være nødvendigt. Det gaar dog altid saaledes, at en Konflikt opstaar ved, at de to Parter hidser hinanden op; derfor spørger man uvilkaarligt, hvad det næste Skridt fra tysk Side bliver, fra tysk eller fra slesvigsk-holstensk Side? Thi er det ikke det, som mest maner til Aarvaagenhed, at den slesvig-holstenske Separatisme rejser sig af Graven paa lignende Maade, som vi efter Krigen rundt om i Europa har set Nationaliteter, hvis Existens vi ikke mere regnede med, genopstaa. Allerede paa Genforeningsdagen i 1920 gav det sig Udtryk senere har det faaet sit mest ubeherskede Udtryk i den Cornelius Petersenske Aktion, men med stigende Klarhed ser man efterhaanden, hvorledes der ved Siden af den falles Danskhedsfølelse findes en slesvigsk Hjemstavnsfølelse, der ligesom den jyske Hjemstavnsfølelse, naar Interesserne kræver det, kan kollidere med den førstnævnte."

1) Tässä tarkoitetaan epäilemättä tanskalaisia oikeistolaisia, jotka maailman sodan jälkeen olisivat olleet valmiit ranskalai-
sten kehoituksesta otamaan vastaan suuremmankin osan Slesvigistä, kuin sen, mikä toimeenpannun kansanäänestyksen perustuksella liitettiin Tanskaan.

Finanstidenden mainitsema ilmiö on huomatta-
vissa kaikkialla - olkoonpa sitten kysymys Elsass-Loth-
ringista, Itä-Karjalasta tai muista alueista - missä
alueen väestö historiallisten vaiheiden kautta on tul-
lut muodostamaan kokonaisuuden, omine poliittisine ja
taloudellisine oloineen. Tällaisen alueen sulautuminen
emämaahan ei tapahdu muutamassa vuodessa, vaan vaatii
pitkän ajanjakson.

Tämän päivän lehdet kertovat "Der deutsche
Schutzbund für Grenz- und Auslandsdeutschtum" in Berlinis-
sä käsitelleen kysymystä Saksan rajaseuduilla olevien
saksalaisten avustamisesta. On päätetty perustaa puoli-
virallinen krediittilaitos, joka antaa lainoja saksalai-
sille maanviljelijöille. Tarkoitusta varten on laskettu
voitavan saada kokoon 50 miljoonan Saksanmarkan pääoma.

Köpenhaminassa, helmikuun 3 päivänä 1927.

V. J. Lamm

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA:

Ministeri Edmanin raportti no 5.

Köpenhamina.

21/2 1927

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Köpenhaminassa, helmik. 21 p. 1927.

No. 292.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
7/141 Sal.		27
24/2-27		
5.	Es.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 5, joka koskee Tanskan hallitusta
ja taloudellista tilannetta.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainminis-
teri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Linn

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa,

HELSINKI.

Suomen Lihetysti
Finlands Beskickning

7/141 Sac. 27		28/2-27	LIT.
5. C.S.			ABA

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 5.

21/2 - 1927.

Tanskan hallitus

Niinkuin eräissä aikaisemmas-

ja

sa raportissa nykyisen hallituk-

taloudellinen tilanne.

sen valtaan astuessa olen huomaut-

tanut, on sillä erittäin suuria vaikeuksia voitettava-
naan koettaessaan saada maan taloudellista tilannetta
tasapainoon. Osaksi nämä vaikeudet johtuvat Tanskan kruu-
nun nopean kohoamisen kautta aiheutuneen kriisin luon-
teesta, ja kohtaisivat ne siis epäilemättä jokaista
nykyään vallassa olevaa hallitusta ja puoluetta. Halli-
tuksen edustamien agraaripiirien yleinen suunta tekee
kuitenkin nykyiselle hallitukselle vielä vaikeammaksi
kuin muille löytää tyydyttävää ratkaisua vaikeaan tilan-
teeseen. Puolueensa ohjelman mukaisesti ei sillä nimit-
tään ole mahdollisuutta ryhtyä tullien korotukseen. Ai-
nakin on tällaista mahdollisuutta viimeiseen saakka koe-
tettava välttää. Hallitus ei siis myöskään omasta alot-
teestaan ryhdy toimenpiteisiin teollisuutta koskevan pu-
lan helpottamiseksi tullien korottamisen kautta, mutta

on pääministeri Madsen Mygdal ilmoittanut sen olevan valmiin neuvottelemaan eri teollisuudenhaaran edustajain kanssa näiden tekemien ehdotuksien ja anomuksien johdosta. Useat teollisuudet ovatkin kääntyneet hallituksen puoleen pyytäneen tämän toimenpiteitä niiden suojelemiseksi ulkomaista kilpailua vastaan. Ne kaksi teollisuudenhaaraa, jotka tärkeyteensä nähden ennen kaikkea ovat tällaisen suojan tarpeessa, ovat jalkine- ja tekstiiliteollisuus.

Jalkineista maksettava tulli on Tanskassa luonteeltaan kahdenlainen, ja määrätään se maahan tuotavien jalkineiden arvon ja painon mukaan. Tullimäärä on $7\frac{1}{2}$ o/o arvosta ja 60 äyriä kilolta. Jalkineteollisuuden harjoittajat ovat pyytäneet viimeksimainitun tullimaksun korottamista 60 äyristä 3,40 kr. kilolta. Esi-tystä perustellaan seuraavilla syillä. Vuonna 1926 oli jalkineiden tuonti Tanskaan neljä kertaa niin suuri kuin v. 1913. Ennen sotaa oli tuonti ainoastaan 15 o/o kulutuksesta, sillävälin kuin se nykyään käsittää puolet siitä. Tämän teollisuudenhaaran käyttämien työntekijöiden lukumäärä on viime vuosien kuluessa tuntu-

vasti alentunut, ollen se nykyään ainoastaan 2.800,
kun se v. 1924 oli 3.700.

Tekstiiliteollisuuden puolesta on ilmoitettu,
että se nykyään voi käyttää työssä ainoastaan vähän
enemmän kuin puolet, eli 55,6 o/o. normaalista työ-
voimasta, eli 12.339 hengestä. Käytettyjen työmiesten
lukumäärä jakautuu tekstiiliteollisuuden eri haaroihin
nähdän seuraavasti:

1 p. Tammi. 1927.

Pumpulikehräämöt	74,8 o/o
Pumpulikutomot	51,9 o/o
Villakehräämöt	96,2 o/o
Verkatehtaat	43,6 o/o
Trikootehtaat	59,9 o/o
Värjäyslaitokset	58,7 o/o
Muut laitokset	51,4 o/o

Tekstiiliteollisuuden asema on jo kauan ollut
erittäin vaikea, mikä käy ilmi vastaavista prosentti-
määristä vuodelta 1925.

v. 1925.

Pumpulikehräämöt	90,7 o/o
Pumpulikutomot	66,7 o/o
Villakehräämöt	69,0 o/o
Verkatehtaat	61,0 o/o
Trikootehtaat	68,5 o/o
Värjäyslaitokset	72,2 o/o
Muut laitokset	49,3 o/o

Päinvastoin kuin jalkine- ja tekstiiliteollisuuden edustajat, ei tekstiiliteollisuus ole tehnyt mitään suoranaista ehdotusta kriisin helpottamiseksi. Hallitus on, antamatta mitään suoranaisia lupauksia, ilmoittanut tulevansa harkitsemaan tilannetta.

Paitsi yksityisiä teollisuudenhaaroja, on myöskin teollisuudenharjoittajain järjestö Industriraadet kääntynyt hallituksen puoleen. Sen hallitukselle jättämässä kirjelmässä lausutaan ensinnäkin olevan välttämätöntä saattaa hintataso mahdollisimman pian samanlaiseksi ulkomaalla olevan hintatason kanssa. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, mikäli ei valtio omalta osaltaan ota osaa tällaisen tilanteen saavuttamista tarkoitaviin pyrkimyksiin alentamalla veroja, maksuja ja rahteja kruunun nykyisen arvon mukaisessa suhteessa. Työttömyysavustus on järjestettävä siten, etteivät avustukset ole esteenä luonnolliseen hintatasoon palaamiselle. Seuraukset näistä toimenpiteistä eivät ole kuitenkaan heti huomattavissa. Ylimenoaikana eivät monet teollisuudenhaarat kykene taistelemaan ulkomaista kilpailua vastaan, mikäli ei ryhdytä toimenpiteisiin työt-

tömyyden vähentämiseksi. Teollisuusneuvosto ehdottaa sen-
vuoksi, että sellaisten teollisuudenhaarain turvaamiseksi,
joissa työttömyys on aiheutunut runsaasta tuonnista,
määrättäisiin lyhytaikainen, asteettaisesti vähenevä
tullisuoja, jota ei saa käyttää hinnankorotuksiin. Täl-
laisen järjestelyn kautta, lausuu teollisuusneuvosto, voi-
vat teollisuuslaitokset vähitellen saada menonsa vähene-
mään niin paljon, että ne tulevat kilpailukykyisiksi.
Jättämällä ne ilman tukea valtiovallan puolelta tehdään
väärin sekä työväestöä kohtaan, jolta riistetään toi-
meentulo, että yhteiskuntaa kohtaan, jonka tuotantoky-
kyä vähennetään ulkomaisen tuotannon eduksi antamalla
useiden itsessään elinvoimaisten yritysten tuhoutua. Kun
on otaksuttavaa, että suurten teollisuusmaiden korkeata
tullisuoja nauttiva teollisuus yhä suuremmassa määräs-
sä tulee käyttämään hyväkseen "dumpingia" hankkiakseen
itselleen menekkiä, pitää teollisuusneuvosto välttämät-
töminä, että saatetaan voimaan n.s. antidumping-laki,
jommoinen on olemassa Englannissa. Kauppaministeriölle
onkin nyttemmin jätetty ehdotus tällaiseksi laiksi.¹⁾

1) Lähetystö on Ministeriölle t.k. 12 päivänä lähettämässään kirjel-
mässä tehnyt selvää ehdotuksen sisällöstä.

Hallituksen puoleen ei ole käännytty ainoastaan työnantajien taholta. Myöskin työntekijät ovat pyytäneet sitä ryhtymään toimenpiteisiin teollisuuden suojelemiseksi. Ammattiyhdistykset ovat kymmenkunta päivää sitten lähetystön kautta halunneet saada tietoa hallituksen toimenpiteistä, esittäen joukon toivomuksia. Pääministeri lausui pitävänsä työttömyyttä yhtenä hetken vaikeimmista kysymyksistä. Hallituksen tarkoituksena oli ryhtyä toimenpiteisiin kaikkien yleisten maksujen alentamiseksi. Työttömyysprobleemia ei kuitenkaan voida ratkaista siten, että veronmaksajien kustannuksella hankitaan työtä työttömille. Pääministeri kysyi lähetystöltä, mitä ammattiyhdistykset aikoivat tehdä työttömyyden poistamiseksi, koska työttömyyttä ei ministerin mielestä saatu poistetuksi siten, että ammattiyhdistykset valtaansa hyväkseen käyttäen koettavat aikaansaada työpalkkoja ja työehtoja koskevia työ sopimuksia, joita teollisuus ei nykyisen krunnun kurssin vuoksi kykene täyttämään. Lähetystö vastasi olevansa sitä mieltä, että työväki jo oli suostunut erittäin huomattaviin palkanalennuksiin, ja ettei suurempi alennus tulisi vaikuttamaan työttömyyden vähenemiseen.

Ero hallituksen kannan välillä toiselta puolen ja oikeiston sekä vasemmiston kannan välillä toiselta on, että viimeainitut haluavat positiivisten toimenpiteiden kautta helpottaa nykyistä kriisitilannetta kuin sitävastoin hallitus tahtoi rajottaa toimenpiteensä etupäässä negatiivisiksi, palkkojen, maksujen ja rahtien alennuksiksi. Erittäin kuvaava on eräs sisäministeri¹⁾, tohtori Kraghin Berlingske Tidendelle annettu lausunto. "Det forekommer mig", sanoi ministeri, "at Ansvaret bliver lagt paa et galt Sted, naar man stadig vedbliver at paastaa, at Regeringen og Staten skal tage Affære i den Henseende. Jeg vilde finde det rettere og rimeligere, om baade Arbejdsgiverne og Arbejderne nu selv erkendte deres Del af Ansvaret og tog dette Ansvar. Saaledes at forstaa, at de stræbte at tilrettelægge deres Overenskomstforhold med det for øje at faa Arbejdet sat igang....

.... Selvfølgelig maa ogsaa Regeringen overveje, om der kan gøres noget, og i saa Fald, hvilket. Men vi kan efter min Opfattelse ikke komme udenom, at de

1) Nykyinen hallitus on lakkauttanut sosialiministeriön ja jättänyt sen tehtävät sisäasiainministeriölle.

to direkte interesserede Parter maa tage deres Del af Bestræbelserne for at skaffe Arbejde og af Ansvar for den foreliggende Situation."

Tulevaisuus tulee osottamaan missä määrin hallitukselle käy mahdolliseksi olla suostumatta teollisuuspiirien (= oikeiston) vaatimuksiin, joiden kannatuksesta sen olemassaolo on riippuvainen. "At den nuværende Regering maa følge sit Program", lausui joku aika sitten työnantajaliiton puheenjohtaja Langkjær, "siger jeg i og for sig ikke noget til, men dermed er Spørgsmaalet om Erhvervs-krisen ikke løst. Jeg tror ikke, at det bliver muligt for Regeringen at stille sig afvisende overfor en Støtteaktion til de Erhverv, der er udsatte for den haarde, udenlandske Konkurrence...."

Ei ole ihme, että tällaisten olosuhteiden vallitessa jo huhuillaan hallituskriisistä ja puhutaan uudesta hallituksesta, jonka oikeisto silloin ottaisi muodostaakseen. Epävarmaa on kuitenkin, antavatko "Venstre" (= hallituspuolue) ja "Højre" asioiden mennä näin pitkälle. Vaikkakin oikeisto epäilemättä eräissä

kysymyksissä voisi saada kannatusta sosialisteilta, on itsestään selvää, ettei oikeisto voi ruveta hallitsemaan maata vasemmiston kannatukseen nojaten. Mikäli nykyinen hallitus vaihtuu oikeistohallitukseen, tulee viimeainittua varmaankin ennenpitkää jälleen seuraamaan sosialistihallitus.

Niinkuin jo olen maininnut, koettaa nykyinen hallitus mahdollisimman suuren säästäväsyyden kautta vähentää valtion menoja. Perjantaina kuluvan kuun 18 päivänä jätti hallitus eduskunnalle vähennyksiä koskevan ehdotuksensa. Ehdotusten mukaan tulisivat menot vähenemään yhteensä 78 miljoonalla kruunulla ja jakautuvat vähennykset seuraavasti:

VALTIO:

Palkkaukset	28,0 milj.kr.
Sotilasmenot (paitsi palkkauksiin sisältyviä vähennyksiä)	6,0 " "
Vanhuusvakuutus	5,8 " "
Sairaskassat	4,2 " "
Invaliditeettivakuutus	1,8 " "
Työttömyyslaki	4,4 " "
Erinäisiä ministeriöitä, niinkuin ulkoasiain-, maatalous- y.m. sekä eräitä hallinnon haaroja koskevia vähennyksiä	1,6 " "
Yhteensä	51,8 " "
Finanssilaisissa huomattavia alennuksia	noin 8,2 " "
Valtion menot vähenevät yhteensä	<u>60 milj.kr.</u>

KUNTA

Vanhuusvakuutus	4,7 milj.kr.
Invaliditeettivakuutus	1,8 " "
Työttömyyslaki	4,5 " "
<hr/>	
Kuntien menöt vähenevät yhteensä	11,0 milj.kr.
Kuntien lisätyt osuudet moot- torimaksuihin	noin 4,5 " "

LAISSA EDELLYTETYT VAKUUTUKSET:

Tapaturmavakuutus	2,5 milj.kr.
Työttömyysrahasto	1,3 " "
Invaliditeettivakuutus- rahasto	1,2 " "
<hr/>	
yhteensä	5,0 milj.kr.
Sitäpaitsi säästävät sairas- kassojen jäsenet invalidi- teettimaksuissa.....noin	2,0 " "

Ylläoleva taulukko antaa ylläalkaisen kuvan

suunnitelluista vähennyksistä. Jättäessään ehdotuksensa edus-
kunnalle huomautti pääministeri, ettei ehdotusta ole käsi-
tettävä miksikään ultimaattumiksi, vaan on hallitus valmis
neuvotteluihin kaikissa yksityiskohdissa. Omasta puolestaan
piti hallitus kuitenkin tekemään vähennysehdotuksia mini-
mirajana, jotka oli hyväksyttävä, jos tahdottiin saattaa
maan taloudellinen tilanne ja sen rahatalous vakavaraisel-
le, terveelle pohjalle. Ehdotuksen arvellaan saavuttavan
suurta kannatusta erittäinkin maaseudulla, jossa sen vaiku-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-11-

tukset eivät sanottavasti tule tuntumaan. Sitävastoin ovat sekä oikeisto että vasemmisto, joihin palkannauttijain enemmistö kuuluu, ankarasti arvostelleet ehdotuksen yksityiskohtia, vaikkakin sen yleinen suunta kaikkialla tunnustetaan oikeaksi. On myöskin huomattava, ettei ehdotuksessa itse asiassa ole alennettu palkkoja nykyistä kruununkursia silmälläpitäen, koska tämä veisi kohtuuttomuksiin siihen katsoen, ettei hintataso vielä ole alentunut siihen mitä se oli ennen sotaa, vaan ovat vähennykset tuntuvasi pienemmät. Vasemmiston taholta on myöskin moitittu ehdotukseen sisältyviä sosiaalisten tarpeiden vähennyksiä. Niin vaikea kuin onkaan mitään varmuudella sanoa, en luulisi hallituksen tarvitsevan pelätä kaatumistaan tämän asian yhteydessä.

Köpenhaminassa, helmik. 21 päivänä 1927,

N. y. L. L. L.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA:

Ministeri Edmanin raportti no 6.

Köpenhamina

12/3 1927.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Köpenhamnissa, maalisk. 12 p:nä 1927.

No. 388.

ULKOASIAINMINISTERIO		
8 / 191 Sel. D. 17 27		
15/3-27	No	LIT.
	OSASTO	ASIA
	5 C3	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheellisena saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 6, joka koskee Jugoslaviaa ja Bulga-
riaa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministe-
ri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. Voionmaa

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
8 / 141 Sal. D. 13 27		
15/3-27	te	Liil
5	C3.	ASA

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 6.

12/3 - 1927.

Jugoslavia ja Bulgaria. Tunnettu kroatialainen valtiomies Stephan Radics on joku aika sitten pitänyt Zagrebissa (Agramissa) suurta huomiota herättäneen puheen, jossa hän on kosketellut Jugoslavian ja Bulgarian välisiä suhteita. Hän lausui tässä puheessaan, että Bulgarian liittyminen Jugoslaviaan voisi tapahtua muutamissa minuuteissa jos asia hänestä riippuisi. Hän ja hänen puolueensa eivät ole ai-
noat, jotka pitävät kiinni ajatuksesta, että molempien mai-
den olisi yhdyttävä. Radikaalien ja demokraattien joukossa ei ole ketään huomattavampaa politikkoa, joka ei olisi selvillä tällaisen unionin välttämättömyydestä. "Tämän aja-
tuksen vastuunalaisin kannattaja" sanoi Radics, "on kuiten-
kin kuninkaamme omassa persoonassaan. Minulla on usein ol-
lut tilaisuutta puhua asiasta hallitsijamme kanssa ja tun-
nen hänen mielipiteensä aivan tarkkaan." Radics valittaa,
ettei serbialaisten mielenlaatu bulgaareja kohtaan vielä
ole tarpeeksi sovinnollinen. Hän sanoo keskustelleensa Ge-
nevessä siellä olleiden bulgarialaisten valtiomiesten kanssa
ja sanoo saaneensa näistä mitä paraimman vaikutuksen. Hän

on omasta puolestaan täysin vakutettu siitä, että yhteys kerran saadaan aikaan. " Tätä probleemia", lausui hän, "jota maailman yleinen mielipide nykyään niin innokkaasti pohtii, ei enää voida päiväjärjestyksestä syrjäyttää ennenkuin siitä on tullut tosiasia." Lopuksi Radios lausui ilonsa Saksan ja Ranskan välillä nykyään vallitsevan sovinnollisen mielialan johdosta. " Miksi ei se," kysyy hän, "minkä pyritään Saksan ja Ranskan välillä, olisi mahdollinen myöskin Jugoslavian ja Bulgarian nähden?".

Olen jo ennen useissa raporteissa kosketellut tätä kysymystä. Edellä oleva lausunto on huomattava kahdestakin syystä. Ensinnäkin se osoittaa, että ajatus Jugoslavian ja Bulgarian välisestä unionista kaikesta päätäten viime aikoina on voittanut yhä enemmän maaperää. Toiseksi on se merkillinen, koska siinä ilmoitetaan kuninkaan haluavan tällaista unionia. Jo kauan on tiedetty, ettei kuningas kannattanut Faschitsch-vainajan keskittämispolitiikkaa, koska hän, samoin kuin Belgradissa oleva diplomaattikuntakin, pitää sitä erittäin turmiollisena undelle valtakunnalle. Kuninkaan suhde tähän Jugoslavian "grand old man"iin olikin senvuoksi viime aikoina jotenkin kireä. Eräs

ulkomaalainen diplomaatti kertoi minulle lokakuussa Belgradissa käydessäni kuninkaan sanoneen hänelle Peschitschia tarkoittaen "Est-ce qu'il ne va pas crever bientôt?" Kuningas aina mielellään painostaa olevansa "jugoslaavi" eikä serbialainen. Radics'in lausunto hänen kannastaan Bulgarian ja Jugoslavian väliseen unioniin nähden tuntuu senvuoksi todemmukaiselta.

Niin huomattava kuin edellä oleva lausunto onkin, ei siitä kuitenkaan ole vedettävä liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Entinen ulkoministeri Nintschitsch, joka ei kaikessa kuulunut Peschitschin ihailijoihin, sanoi minulle kysymyksen ollessa molempien maiden välisestä unionista, että Jugoslavian oli ensin koetettava assimiloerata itseensä ne kansallisuudet, jotka siihen sodan jälkeen oli yhdistetty, ennenkuin se saattoi ajatella valtakunnan laajenemista. Nintschitschin lausunto on huomattava siinäkin suhteessa, että hän torjui federatsioniajatuksen, eikä, enemmän kuin useimmat serbialaiset, tunnu pitävän Balkanin slaavien yhtymistä mahdollisena muussa muodossa kuin serbialaisten hegemonian alaisena, siitä huolimatta, että monet näistä kansallisuuksista, niinkuin esim. kroatialaiset ja sloveenit, ovat paljon korkeammalla sivistyksellisellä ta-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-4-

solla kuin serbialaiset. Ennenkuin serbialaiset ovat valmiit myöntämään itsehallinnon Jugoslaviaan kuuluville muille slaavilaisille kansallisuuksille, ei unioni bulgaarialaistenkaan kanssa liene mahdollinen. Radics'in puhe on mielenkiintoinen, koska siitä täysin selvästi käy ilmi, että muut Jugoslaviaan kuuluvat kansallisuudet, serbialaisia lukuunottamatta, haluavat ottaa Bulgarian jäseneksi siihen federaatiiviseen valtioon, joksi he tahtoisivat muuttaa nykyisen Jugoslavian.

Köpenhaminassa, maaliskuun 12 p:nä 1927.

V. W. L. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Edmanin raportti no 7.

Höpenhamina.

23/3 1927.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Köpenhaminassa, maalisk. 24 p.1927.

No. 442.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
11/142 Sal. D. 27	
28/3-27	Litt.
5	ASIA
C3	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheellisena saan kunnioittaen lähettää raporttini No. 7, joka sisältää seuraavat osastot:

- I. Tanskalaisen oikeiston ehdotus taloudellisen tilanteen helpottamiseksi (siv.1-3)
- II. Eräs kreivi Bethlenin haastattelu (siv. 4-7)

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Vyldin

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa,

Helsinki.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No.7.

23/3 - 1927.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

11/142 Sac. D. 27

I.

28/3-27

2	Lin.
5.	©3

Tanskalaisen oikeiston eh-
dotus taloudellisen tilan-
teen helpottamiseksi.

Raportissani No. 5 olen teh-

nyt selvää eräistä tanskalaisten teollisuuspiirien suunnittelemista keinoista taloudellisen tilanteen helpottamiseksi. Tällaisina keinoina olivat m.m. antidumping-laki ja tullikorotus. Nytemmin on oikeisto ottanut nämä vaatimukset omikseen. Sen johtaja Folketingissä, tuomari Pürschel, on noin viikko sitten ryhmän puolesta jättänyt ehdotuksen, jossa esitetään tullikorotusta jalkineille ja maahan tuotaville valmiille vaatteille sekä vaaditaan ryhdyttäväksi toimenpiteisiin antidumping-lain aikaansaamiseksi.

Jätettäessään asiaa koskevan ehdotuksensa tuomari Pürschel samalla kertaa piti puheen, joka on käsitetty varotukseksi hallitukselle ja "Venstrelle". Tässä puheessaan hän huomautti hallituksen jo olleen toimessa kolme kuukautta ilman että se oli tehnyt mitään teollisuuskriisin helpottamiseksi. Käsitys, että kaikki olisi

parannettava palkkojen alentamisella, ei ollut oikea. Vaikkakaan ei puhuja tahtonut hyväksyä ammattiyhdistyksien menettelytapaa ja katsoi työväestön johtajien olevan väärällä tiellä, kun eivät nämä tahtoneet ottaa huomioon muuttuneita olosuhteita palkkoja määrättäessä, oli suuri erehdys hallituksen puolelta asettaa sille kannalle, ettei valtion asiana ollut poikkeuksellisten keinojen avulla koettaa löytää ulospääsyä poikkeuksellisesta tilanteesta. Oikeiston politiikka ei ollut hallitukselle vihamielinen, mutta oli se alusta pitäen tahtonut otettavaksi huomioon teollisuuden tarpeet. Hallitus on ilmoittanut olevansa valmis harkitsemaan tehtyjä ehdotuksia. Se on asettanutkin komitean, mutta yleisöllä on se käsitys, että tämä työskentelee "med en drøvende Grundighed". Oikeisto on odottanut, että hallitus tekisi jotain. Nyt katsoo se olevan mahdotonta odottaa kauemmin.

Olen aikaisemmin tehnyt selvää jalkine-
teollisuuden vaikeuksista, joten en katso olevan syytä
niitä enää tässä selostaa. Mitä valmiisiin vaatteisiin
tulee, tuotiin Tanskaan vuonna 1913 noin 90.000 kg.

villasia miehenvaatteita. Vuonna 1926 oli vastaava lukumäärä 370.000 kg. Vuonna 1926 tuotiin sitäpaitsi 230.000 kg. valmiita pumpulisia miehenvaatteita. Ennen sotaa valmistettiin kotona konfektionitavaroita 90 o/o tarvittavasta määrästä, kun niitä nykyään valmistetaan ainoastaan 60 o/o. Selvää on, että työttömyys tällaisten olosuhteiden vallitessa on suunnattomasti kasvanut.

Olen odottanut jonkun aikaa ennenkuin olen kirjoittanut oikeiston ehdotuksesta toivossa että tilanne selvenisi. Yleisenä käsityksenä tuntuu olevan, ettei ole luultavaa, että se tulisi hyväksytyksi.

Köpenhaminassa, maalisk. 24 p. 1927.

N. G. Linnau

11/142 Sal	27
28/3-27	
5	Cs

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 7.

23/3 - 1927.

II.

Eräs Kreivi Bethlenin

haastattelu.

Unkarin pääministeri, kreivi

Bethlen on joku aika sitten myöntänyt haastattelun Chicago Tribunen kirjeenvaihtajalle, Larry Buelle. Tässä haastattelussa kreivi Bethlen ensinnäkin kosketteli suunnitelmaa aikoinaan niin paljon puhutusta "Tonavan Liitosta". Bethlen myönsi Tonavan valtioiden maantieteellisesti ja taloudellisesti kuuluvan yhteen, mutta sanoi hän pitävänsä kaikkia suunnitelmia "Tonavan yhdistyneistä valtioista" täydellisenä utopiana. Tonavan valtioiden poliittinen yhteenliittyminen saattaisi hänen mielestään olla vaarallistakin. Sitävastoin valitti Bethlen, että toivo taloudellisestakin yhteenliittymisestä yhä vaan pieneni. Kohta sodan jälkeen olisi kaikkien Tonavanvaltioiden välinen vapaakauppasopimus ollut edullinen niin hyvin Tsekkoslovakialle, Jugoslavialle ja Rumanialle kuin Unkarille ja Itävallellekin. Nyt sen sijaan se ei enää ole ajateltavissa. Kreivi Bethlen painosti, että Unkari toivoi voivansa ylläpitää ystävällisiä suhteita entisen Itävalta-Unkarin hajoamisen kautta synty-

neisiin valtioihin. Bethlen ei uskonut niiden itsenäisyyden häviävän. Mitä Itävaltaan tuli, sanoi hän ei ihmettelevänsä, jos ^{se} "automaattisesti" liittyisi Saksaan läheisten 20 vuoden kuluessa. Tämän yhteenliittymisen ei Bethlen sanonut erikoisesti kiinnostavan Unkaria, "vaikkakin valtiot yleensä pitävät pieniä naapureita suuria ja vahvoja edullisempina." 1) Haastattelussaan kosketteli Bethlen erästä problemia, joka hänen käsityksensä mukaan oli mitä tärkein koko maailmalle. Olisi kutsuttava kokoon taloudellinen viljakauppaa koskeva konferenssi, johon kaikki valtiot ottaisivat osaa. Yhdysvaltain hallituksen maanviljelijöille suunnittelema avustus näiden vaikean aseman helpottamiseksi ei tulisi vähentämään Europan maanviljelijäin hädänalaista asemaa. Suunnitelma, että hallitus ostaisi sadon ylijäämän Yhdysvalloissa ja koettaisi sijoittaa sen ulkomaalle, aiheuttaisi vaikean tilanteen syntymisen Europassa, koska se antaisi kovan iskun europalaiselle, varsinkin unkarilaiselle, maataloudelle. "Nykyään on maanviljelys",

1) Vrt. raporttini No. 3, 24/I.27, koskeva Unkarin hallituksen kantaa asiassa.

sanoi Bethlen, " kaikkialla muodostunut onnenpeliksi. Miljoonia miljoonien jälkeen uhrataan, eikä mikään ole epävarmempaa kuin sadon arvo. Jos teollisuudessa olisi samanlaisia markkinahintavaihteluja otettava huomioon, olisi se kohta täydellisesti hävitetty. Maanviljelys on tosiaankin perikadon partaalla. Minä itse en tosin ole vielä löytänyt mitään tapaa, jolla kysymys voitaisiin ratkaista. Mutta mielestäni tuntuisi siltä, niinkuin kansainvälisen kansantaloudellisen konferenssin olisi pyrittävä keksimään keinoja, joiden avulla hintojen vakiinnuttaminen ja sadonylijäämän jakaminen voitaisiin tehdä mahdolliseksi. Perushinnat tulisivat tietysti riippumaan tuottamiskustannuksista ja verorasituksista, mutta olisi kuitenkin pyrittävä saamaan aikaan sopimus, jonka mukaan unkarilaista jauhoa ja viljaa ei myytäisi alle Yhdysvaltojen tuotantohintoja. Tämän kautta ei aiheutettaisi mitään vähennyksiä viljankulutuksessa ja -tuotannossa. Sekä amerikkalaisella että unkarilaisella maanviljelijällä olisi kuitenkin se hyöty, että olisi olemassa varma sopimus. Jos tällainen kansainvälinen viljakonferenssi tulisi kokoonkutsuttavaksi, ottaisi

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-7-
= =

Unkari siihen osaa.

Haastattelussa kosketteli kreivi Bethlen sitä-
paitsi aikomaansa Roman matkaa ja kyämystä sataman saami-
sesta Adrianmeren rannalla. Kun olen jo aikaisemmassa ra-
portissa ¹⁾ tehnyt selvää asiasta, en katso olevan syytä
sitä enää selostaa.

Köpenhaminassa, maalisk. 23 p:nä 1927.

V. J. Linn

1) Vrt. raporttini No. 3. 24/I.27.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA:

Ministeri Ilmanen raportti no 8.

Köpenhamina.

29/3 1927

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Köpenhaminassa, maalisk. 29 p:nä 1927.

No. 447.

12/142 Sal. 27		
1/4-27	fo	Lil.
5.	CS	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheellisena saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 8, joka koskee monarkistista lii-
kettä Unkarissa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministe-
ri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Linn

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa,

HELSINKI.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
12/172 Sal. O. 27		
1/4-27	2	
EUROPA	OSASTO	ASIA
5	C3	

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 8.

29/3 - 1927.

Monarkistinen

liike Unkarissa.

Olen eräässä aikaisemmassa ra-

portissa,¹⁾ jossa olen tehnyt selvää otsikossa olevasta kysymyksestä, maininnut ulkoministeri Valkon kertoneen minulle, että Unkarissa paitsi keisari Kaarle-vainajan poikaa Ottoa kannattavia monarkisteja, myöskin on niitä, jotka mieluummin näkisivät hallitsijana arkkiherttua Josefin pojan Josef Franz'in tai arkkiherttua Albrechtin. Sitäpaitsi on niitäkin, jotka eivät laisinkaan haluaisi ketään Habsburgia kuninkaaksi, vaan tahtoisivat, että hallitsija valittaisiin vapaan vaalin kautta.

Äskettäin on Györ'in kaupungissa Unkarissa pidetty suuri monarkistien kokous. Kokouksen oli kutsunut kokoon legitimistinen yhdistys "Pyhä kruunu", ja otti siihen osaa tuhatkunta henkilöä eri seuduista maata. Siihen nähden, että suomalaisissakin lehdissä vähän väliä näkyy tietoja Unkarissa muka pian tapahtuvasta kuninkaanvaalista, lienee syytä lyhyesti mainita kokouksen

1) Raportti No. 22. 10 piltä marraskuuta 1926.

päätöksistä.

Ennen kokouksen alkua luettiin kreivi Albert Apponyi'n lähettämä tervehdyskirjelmä (Apponyi oli sairauden vuoksi estetty ottamasta osaa kokoukseen). Kirjelmässä Apponyi, joka sanoo olevansa "täydestä sydäimestään ja sielustaan" mukana, lausuu vakaumuksensa, että monarkistit ottavat huomioon maan nykyisen ulkopolitiittisen aseman, vaikkakin he ovat taisteluvalmiina jos monarkistista periaatetta uhattaisiin. Kokouksessa esitetyt mielipiteet voidaan koota yhteen seuraaviin ponsiin:

1) Kuningaskysymyksen ratkaisua ei ole kiirehdittävä, koska nyt tapahtuva ratkaisu aiheuttaisi sekä sisäisiä että ulkonaisia vaikeuksia, joita on vältettävä.

2) Kysymyksen ratkaisua on valmistettava niin ulkomaalla kuin kotimaassakin.

3) Tasavaltalaisten ajatusten kannattajat eivät vähälukuisuutensa vuoksi ole vaarallisia, vaan on taistelu etupäässä kohdistettava niitä vastaan, jotka haluavat vapaata kuningasvaalia. Viimemainitut ovat si-

täkin vaarallisempia koska he puolustavat kantaansa
natsionalistisilla syillä.

4) Vapaa kuninkaanvaali olisi vaarallinen koska
se päästäisi valtiolliset ja uskonnolliset intohimot
valloilleen, mikä saattaisi johtaa kansalaissotaan.

5) Niiden politiikka, jotka koettavat tunkea
tieltä Kaarle kuninkaan pojan Oton esittämällä muita
Habsburgeja hänen sijaansa, on turmiollinen.

6) Ei voida edellyttää, että kukaan Habsburg
suostuisi rupeamaan hallitsijaksi riistämällä kruunun
lailliselta kruununperijältä.

7) Pitämällä kiinni laillisesta kruununperijäs-
tä, ylläpidetään toivoa niissäkin unkarilaisissa, jotka
nyt elävät vieraan vallan alla ja odottavat vapautuk-
sen hetkeä.

Niin omituiselta kuin se ehkä tuntuneekin,
annetaan viimeainitulle näkökohdalle erittäin suuri
merkitys ei ainoastaan Unkarissa, vaan myöskin Tsekkoslo-
vakiaassa, Rumaniaassa ja Jugoslaviassa. Syytä siihen,
minkä vuoksi pienen ententen vallat niin ankarasti
vastustavat Habsburg-sukuun kuuluvan henkilön tulemistä
Unkarin kuninkaaksi, on juuri se, että ne pelkäävät

tämän vahvistavan separatistista pyrkimystä niiden alueilla asuvan unkarilaisen väestön keskuudessa.

Kokous antoi eräälle parlamentin jäsenelle Johan Zichy'lle tehtäväksi viedä sen tervehdyksen "kuninkaalle ja hänen äidilleen, kruunatulle kuningatar Zitalle". Syynä Zichy'n matkaan Legation Espanjaan on "Budapester Lloyd"in mukaan "um der Prüfung des jungen Königs beizuwohnen und um sich persönlich von den grossen Fortschritten zu überzeugen, die König Otto in seinen Studien gemacht habe".

- Näyttää siis siltä niinkuin arkkiherttuat Josef Franz ja Albrecht ainakin toistaiseksi olisivat joutuneet syrjään, ja pääasiallinen taistelu tulisi tapahtumaan Oton kannattajien ja niiden välillä, jotka kannattavat vapaata kuningasvaalia. Samalla on kuitenkin todettava, että kokouksessa kaikki olivat sitä mielipidettä, ettei kuningaskysymystä nykyoloissa voida ratkaista. Kreivi Jul. Andrassy'n¹⁾ valitsematta jääminen parlamenttiin viime kerralla ei siis ollut mikään satunnainen ilmiö, vaan näyttää siltä, niinkuin

¹⁾ Andrassy oli, niinkuin tunnettu, niiden johtaja, jotka yllyttivät keisari Kaarlea epäonnistuneeseen yritykseen tulla Unkarin ottamaan valtaistuimelta haltuunsa.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-5-

legitimistit olisivat tulleet maltillisemmiksi ja olisivat
nyttemmin valmiit hyväksymään hallituksen varovaisenman
kaman.

Köpenhaminassa, maalisk. 29 p:nä 1927.

W. L. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA:

Ministeri Edmanin raportti no 9.

Köpenhamina

5/4 1927

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Köpenhamina,
huhtik. 5 p:nä 1927.
N:o 488.

ULKOASIAINMINISTERIO		
13/148 Lu. D. 1327		
87/4-27	?	LIT.
RYHMÄ	ASIA	ASIA
5	CS	

Herra Ulkoasiainministeri.

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää raporttini
No. 9, joka koskee Allieerattujen sotilaskontrollin lakkaa-
mista Unkarissa.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

Vy. Leinonen

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa,
HELSINKI.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 13/143 Sal. P. 27		
8/4-27	12	...
RYHMÄ	LAANTO	ASIA
5. Cs.		

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 9.

5/4 - 1927.

Allieerattujen sotilas- Niinkuin tunnettu, päätti suur-
kontrollin lakkaaminen lähettiläiden konferenssi Parisissa
Unkarissa. 29 päivänä maaliskuuta, että alli-
eerattujen sotilaskomissionin toiminta Unkarissa lakkaa sa-
man kuun 31 päivänä. Komissionin jäsenet tulisivat kuiten-
kin jäämään Budapestiin toukokuun 15 päivään asti lopettaak-
seen työnsä ja laatiakseen loppukertomuksen toiminnastaan.

Suurlähettiläiden konferenssi teki päätöksensä e-
räänlaisten epäilyksien jälkeen. Pienen Ententen maissa, Ru-
maniassa ja Tssekkoslovakiassa lausuttiin ajatus, että konfe-
renssin oli ennen kuin se teki päätöksensä kuultava näiden
mieltä. Tähän tosin ei ollut oikeudellista velvoitusta, mut-
ta katsoivat viimeksi mainitut maat, että suurlähettiläs -
konferenssi oli siihen moraalisesti velvollinen. Sotilaskomis-
sioni, sanottiin, oli järjestetty Unkarin naapurimaiden tur-
vallisuuden vuoksi, eikä sitä senvuoksi voitu lakkauttaa il-
man että nämä olivat saaneet tilaisuuden antaa lausuntonsa.
Sitä huolimatta ovat suurvallat päättäneet lakkauttaa komis-
sionin. Pieni Entente ei ole ollut tilaisuudessa ainakaan
virallisesti esittämään suurlähettiläiden komissionille ajatus-

taan. Suurpoliittinen tilanne on viime aikoina yhä suurem-
massa määrässä muodostunut Unkarille edulliseksi. Italian ak-
tiivinen toiminta Balkanilla pakottaa sen yhä enemmän kiin-
nittämään huomiota Unkarin toivomuksiin. Tähän asti on Un-
kari voinut odottaa tukea Englannilta ja Italialta, Ranskan
avustuksessa Pientä Ententea. Poliittinen asema Balkanilla, jos-
sa Ranska tavallaan esiintyy Jugoslavian suojelijana Italiaa
vastaan, tekee, että Ranskan etujen mukaista on suurem-
massa määrässä kuin ennen ottaa huomioon Unkarin toivomuk-
sia.

Yhdysvaltain Belgradissa olevalta ministeriltä,
tohtori Princeltä toissapäivänä saamani kirjeen mukaan ei so-
dan puhkeaminen kuluneina kriittillisinä päivinä ollut mahdo-
tonta. Joskin asema tällä hetkellä on valoisampi, vallitsee
Jugoslaviassa Italiaa kohtaan mitä suurin viha ja katkeruus,
joka helposti jonkin epämieluisan tapauksen sattuessa voi lei-
mahtaa ilmieliekkiiin. Kun ottaa huomioon, että Italia täysin
määrätietoisesti pyrkii sekaantumaan Balkanin politiikkaan, on
aina olemassa konfliktin mahdollisuuksia.

Tällaisten olojen vallitessa on Ranskan etujen
mukaista kaikin tavoin edistää Jugoslavian ja Unkarin välil-
lä viime aikoina tapahtunutta lähenemistä saadakseen vasta-

painon Italian aggressiiviselle politiikalle. Unkari on täten melkein ilman omaa myötävaikutustaan saanut suhteensa parannetuiksi kaikkiin suurvaltoihin. Tšekkoslovakian ja Rumanian vastaväitteisiin sotilaskontrollin lakkauttamisen johdosta ei senvuoksi myöskään ole kiinnitetty samaa huomiota, kuin vielä vuosi sitten varmaankin olisi tehty.

Eräissä toisessakin suhteessa on Unkari saanut tahtonsa lävitse. Rauhansopimuksen määräysten mukaan on se oikeutettu valmistamaan sotatarpeensa yhdessä ainoassa tehtaassaan. Nyt on tässä kohden tehty se muutos, että sotatarpeet vast'edes voidaan tilata useista eri tehtaista. Jotta kuitenkin pysyttäisiin rauhansopimuksen määräyksissä, on samalla säädetty, että kaikkien sotatarpeita valmistavien tehtaiden kysymyksessä oleva tuotanto on asetettava valtion yhtenäisen silmälläpidon alaiseksi.- Tieto siitä, että liittolaisten sotilaallinen kontrolli täten on lakannut, on Unkarissa herättänyt suurta tyytyväisyyttä. "Bei aller Gastfreundschaft", kirjoittaa "Pester Lloyd" artikkelissaan maaliskuun 30 päivältä, "die unser Land sonst kennzeichnet, und bei allem Respekt für die ehrenwerten Mitglieder dieser Kommission dürfen wir schon jetzt voraussagen, dass uns dieser Abschied nicht schwer fallen wird".

Köpenhamina, huhtikuun 5 p:nä 1927.

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA:

Ministeri Setälän raportti no 1.

Köpenhamina.

3/5 1927

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Köpenhamnissa, 4 p. toukokuuta 1927.

No. 723.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 15/143 Sald. D. 127		
7/5-27	fo	Lit.
5	OSASTO CB	ASIA

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää
5 *sisälteä numero 1*
raporttini No. 1, joka koskee saapumistani Kööpen-
haminaan ja audienssiani kuninkaan luona.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

E. S. Lönn

Lauri Voionmaa

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa,

Helsinki.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

15/143 S. D. 13 29		
7/5-27	To	Liit.
5	ES	ASIA

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 1.

3/5 - 1927.

Saapumiseni Kööpenhaminaan

Kööpenhaminaan saavuin vai-

ja

moni seuraamana Oberon-laivassa

audienssini kuninkaan luona.

perjantaina 29 p. huhtik. klo.

6.45 aamulla. Vähän ajan päästä saapui laivalle lähetystö-
neuvos Palin ottamaan meitä vastaan. Ministeri Idman mat-
kusti samana aamuna Berlinin kautta uuteen määräpaikkaan-
sa, joten minulla ei ollut tilaisuutta häntä tavata. Mi-
nisteriasunto joutui näin ollen vapaaksi vasta seuraavana
päivänä 30/4, minkä vuoksi asetuiimme ensi vuorokaudeksi
asumaan "Phoenix" hotelliin.

Saapuessani lähetystöön 29/4 aamupäivällä oli
ministerihuone täynnä kukkalaitteita, joita olivat lähettä-
neet Dansk-finsk Forening, sen sihteeri, Suomen pääkonsu-
li ynnä monet yksityiset tunnetut ja tuntemattomat.

Pyysin heti päästä ulkoasiainministerin puheil-
le, mikä onnistuikin samana päivänä, klo 2 päivällä. Ul-
koasiainministeri otti minut sydämellisesti vastaan vanhana
ystävänä ja Suomen edustajana. Puhe kääntyi kohta presi-

dentin sairauteen ja käynnin lykkäytymiseen. Mainittuani millaisen tehtävän olin saanut, hän vaati minua tekemään ilmoitukseni käynnin lykkäytymisestä hänelle virallisesti, myös kuninkaalle ennakollisesti ilmoitettavaksi, koska mariini paraikaa teki varustuksia matkallelähtöä varten ja joka päivä maksoi rahaa. Minä ilmoitin siis hänelle ministeri Voionmaan suullista ilmoitusta myöten, että presidentti ei sairautensa vuoksi, suureksi mielipahakseen, voinut vastaanottaa kuninkaan ja prinssi Knudin käyntiä sovittuna aikana ja ettei toistaiseksi voinut ajatella-kaan, että presidentti ennen heinäkuun loppupuolta voisi olla siksi tervehtynyt, että käynnin vastaanottaminen olisi mahdollinen. Kun sen jälkeen, käytyäni myös ulkoasiainministeriön johtajan kreivi Reventlowin ja ministeriön "administrationskontor"in päällikön Oxholmin puheilla, palasin lähetystöön, saapui sinne myöhemmin iltapäivällä seuraava salasähkösanoma:

"C-40. Ilmottakaa sitä varten pyydetyssä audienssissa "att Republikens President iföljd av sin länge räckande sjukdom och läkarnes bestämda förbud till sin stora besvikelse icke kan vid överenskommen tidpunkt emottaga Hans Majestät Konun-

Suomen Lähetykset
Finlands Beskickning

-3-

gen och Hans Kungl. Höghet Prins Knud samt förbindligast anhåller att efter sitt tillfrisknande varda underrättad om den för H.M. lämpliga tidpunkten för det av Republikens President med så mycken glädje emotsedda besöket!

Tämän sähkösanoman sisällyksen ilmoitin puhelimitse kreivi Reventlowille, jonka kuitenkin sain käsiini vasta 30/4. Koska uudessa sähkösanomassa ei mainittu mitään mahdollisesta ajankohdasta, jolloin käynti voisi tapahtua - asia, johon täällä kiinnitetään suurta huomiota - lähetin varmuuden vuoksi, saatuani tiedon, että kuningas ottaa minut vastaan jo 2/5, seuraavan salasähkösanoman 30/4 :

"No.51. Ilmoittakaa Presidentille: ulkoministerin vaatimuksesta olin pakotettu tekemään virallisen ilmoituksen käynnin lykkäämisestä heti saavuttuani koska jokainen päivä valmisteluja maksaa rahaa. Erikoisaudienssia en voi saada ennenkuin jättäessäni luottokirjeeni. Se tapahtuu maanantaina kello 11. Pyydän saada sitä ennen paraiten sunnuntai-iltana tarkan sähkötiedon presidentin voinnista voidakseni ilmoittaa kuninkealle. Onko mitään mainittava heinäkuun lopusta niinkuin oli puhe suullisesti vai yksinomaan pysyttävä sähkösanoman tekstissä. Täällä mainittu mahdollisina aikoina elokuun alku tai syyskuun alku."

Vastaus sähkösanomaan oli lähetyksen laatikos-

sa 2/5 aamulla näin kuuluvana:

"Koska presidentillä yhä kova särky ja kuume ei toistaiseksi lausuttava toivomusta käynnin ajasta vaan pysyttävä ensimmäisen sähkösanomamme tekstissä 51"

Maanantaina 2/5 klo 11 a.p. tapahtui sitten audienssini kuninkaan luona tavallisin seremoniain. Minulle oli ilmoitettu, ettei puheita pidettäisi ja että kuningas itse oli ottava aloitteen. Aivan niin ei tapahtunut. Kuningas sesoi äänettömänä, joten minun oli otettava aloite. Lausuin sen jälkeen, että minulla oli tehtävänä tuoda H.M:lleen Tasavallan Presidentin kunnioittava tervehdys ja sydämellinen kiitos niistä unohtumattomista päivistä, jotka hän viime syksynä oli viettänyt Tanskan ja Islannin kuninkaan vieraana. Samalla minulla oli, lisäksi, toinen, ikävä tehtävä. Minun tuli ilmoittaa H.M:lleen, ettei Tasavallan Presidentti pitkällisen sairautensa ja lääkäriensä ehdottoman kiellon vuoksi suureksi pettymykseksensä voinut ottaa vastaan H.M:nsä Kuningasta ja H.K.K. Prinssi Knudia sovittuna aikana, mutta presidentti pyysi, tervehdyksensä jälkeen, saada ilmoitusta, mikä aika voisi olla sopiva kuninkaan niin suurella ilolla odotetulle käyn-

nille. Kuningas lausui suuren mielipahansa presidentin sairaudesta ja tiedusteli voisinko mainita mitään aikaa, jolloin voisi olettaa presidentin jo tervehtyneen. Sanoin, että koska presidentti makasi vuoteenomana ankarassa kuumessa ja hänellä on tuskallista särkyä, en voinut muuta kun uudistaa presidentin pyynnön saada tervehtytyksensä tiedon sopivasta ajankohdasta. Kuningas näytti ilmeisesti tyytymättömältä, sanoen: "sopiva ajankohta - voi olla varsin vaikea semmoista määrätä, tässähän ollaan riippuvaiset monenlaisista muista suunnitelmista". "Mutta taudillehan ei voi mitään", lisäsi hän. Sitten puhuttiin appeni sairaudesta, minun aikaisemmista opinnoistani Kööpenhaminassa j.n.e. Kuningas sanoi mielihyvänsä siitä, että minä täällä edustan Suomea toivoen täällä hyvin viihtyväni, ja minä puolestani vakuutin, että minulle oli suuri ilo ja kunnia Tanskan ja Islannin valtionpäämiehen luona edustaa Suomen kansaa, joka ^{on/} kulttuurisukulaisuudessa hänen kansojensa kanssa. Lähetystöneuvos Palin kutsuttiin tämän jälkeen sisään - kuningas tervehti häntä ystävällisesti sanoen, ettei hänkään ollut kuninkaalle mikään tun-

tematon henkilö.

Tämän jälkeen minut esitettiin kuningattarelle, joka myöskin tiedusteli presidentin vointia ja sen jälkeen appeni vointia, puhui presidentin käynnistä viime syksynä j.n.e. mitä ystävällisimpään tapaan. Lähetystöneuvos Palin otettiin vastaan samassa tilaisuudessa.

Vaimoni oli, tehtyäni siitä 30/4 tavanmukaisen pyynnön, saanut kutsun yksityisaudienssiin kuningattaren luokse, joka n. 20 minuutin ajan hänen kanssaan keskusteli mitä ystävällisimmin.

Tähän loppuivat audienssit ja tavanmukaiset nimenkirjoitukset kunink. prinssien kirjoihin ja vierailukäynnit alkoivat.

Olen saanut sen varman käsityksen, että täällä toivottaisiin, että niin pian kuin mahdollista määrätäisiin jokin ajankohta kuningasvierailulle. Olen saanut ymmärtää, että laivastoharjoitusten ja -retkien loputtua, noin 25/7, aika elokuun alussa olisi sopiva. Kuningas tietysti ei tästä maininnut mitään. Risteilijät "Hejmdal" ja "Geyser", joiden oli määrä seurata kuninkaan laivaa "Niels Juel"ia Helsinkiin, lähtevät kesäkuussa propagandamatkalle

Välimerelle vieden mukanaan Tanskan-filmin; mutta heinäkuun loppupuoleen mennessä olisivat nämäkin laivat taas käytettävissä. Syyskuun alku lienee sopimaton, sillä silloin olisivat laivat uudelleen asetettavat matkavalmiiksi.

- - -

Lisäyksenä edellä kerrottuun minun tulee vielä mainita joku sana sanomalehtihaastatteluista. Kun eri sanomalehdet olivat halunneet haastatteluja, pyysin niiden edustajat samalla kertaa luokseni lähetystöön 29/4 klo 7 i.p. Sen mukaan kuin olin ministeri Voionmaan kanssa sopinut, sanoin ulkopolitiikkamme yleensä kulkevan samaan suuntaan kuin aikaisemmin. Me tahdomme, sanoin, - ilman liittoja ja ententeja - säilyttää intressiyhteyden Skandinavian maiden ja sanoin myös Baltian maiden kanssa. Non-agresion-keskustelujen sanoin olevan keskeytyksissä, sen vuoksi, ettei vielä ole neuvotteluille yhteistä pohjaa löydetty. Muut kosketellut kysymykset eivät olleet nimenomaisesti poliittista laatua. Haastattelut välttämättömine kuvineen ovat ilmestyneet eri lehdissä ja leikkeleet niistä seuraavat mukana; niissä voi helposti huomata jonkun liian tai epätasällisen sanan, joka on sanomalehdistön edusta-

jista lähtöisin, mutta ei kuitenkaan voine sanoa niihin pujahtaneen mitään huomattavaa laatua olevia väärinkäsityksiä. Niiden sävy on yleensä erinomaisen suopea. Myös vaimoani on naismaailman puolesta ahkerasti haastateltu ja valokuvattu.

- - -

Koska vasta olen saapunut, rajoitun tähän, enkä tällä kertaa ensinkään ryhdy kertomaan sisäpoliittisista seikoista, jotka tällä hetkellä osottavat eräänlaista kärjistymistä.

Kööpenhaminassa, 3 päivänä toukokuuta 1927.

E. S. Linn

SAMTALE MED MINISTER SETÄLÄ

Han fortæller om Præsident
Relanders Sygdom — og om sin
Kærlighed til Danmark.

Finlands nye Gesandt, Professor Setälä og hans Frue, der er Datter af Excellencen Vilhelm Thomsen, fik straks efter deres Komme hertil igaar adskillige smukke Be-

viser paa, at de her har mange Venner. Det gav sig Udtryk baade i Form af talrige Visiter paa Hotel Phoenix, hvor de midlertidigt har taget Ophold, og ved de mange smukke Blomster, der strømmede ind baade der — og paa Legationen, hvor der bredte sig et farverigt, duftende Flor, da vi laftes blev modtaget af Ministeren i hans Kontor i Gesandtskabspalæet.

Vor Opmærksomhed fæstede sig ved et stort og vælgende Billede af Finlands Præsident Relander —, der helt beherskede Væggen mellem de to Vinduesstager ud mod Amaliegade —, og saaledes mindet spørger vi Minister Setälä til Præsidentens Befindende.

— Det er en ret haardnakket Influenza, han lider af, og han har høj Feber, som næsten altid ved den Sygdom — saa det vil nok tage nogen Tid, før han igen kommer oven Senge, forklarede Gesandten, idet han samtidig beklager den Udsættelse af det danske Kongebesøg i Helsingfors, som denne Sygdom nødvendigvis vil foranledige.

— Vi havde glædet os saa meget til at se Kong Christian som vor Gæst — og Skuffelsen er derfor stor — men forhaabentlig kommer Besøget i Stand en Gang senere hen paa Sommeren.

Ministeren taler nu om den Glæde han føler ved at være kommen til København og fordyber sig i sine talrige Minder herfra.

— Det er saa langt tilbage som i 1888, at jeg første Gang besøgte Danmarks Hovedstad, og jeg blev straks saa indtaget i denne

skønne, friske By — og den Kærlighed har jeg altid siden bevaret. Gennem mit Ægteskab med min geniale Lærermester, Professor Vilhelm Thomsens Datter fæstnedes min Tilknnytning til Danmark yderligere — og siden har jeg været her gentagne Gange og til Tider opholdt mig her i aarevis. For min Frue er det naturligvis en særlig Glæde at skulle fæste Bo her, hvor hun har haft sit Barndomshjem og hvor hendes Forældre endnu lever.

Samtalen glider nu ind paa mere almene Emner, og det er særlig Øjeblikkets politiske Situation i Finland, Ministeren gør Røde for.

— I Begyndelsen af Juli skal vi have Valg, fortæller han — men større Forskydninger i Partistillingen vil der næppe ske.

— Saa kommer der maaske igen en socialdemokratisk Regering?

— Ja, det er meget vanskeligt at sige. Kabinettet Tanner, som vi nu har, er en udpræget Mindretalsregering, der støtter sig paa en Koalition, opbygget af ret forskellige artede Partier, som meget let vil kunne gaa over til andre Grupperinger. — Det er umuligt her at forudsige noget.

— Er Socialdemokraterne nær Majoriteten?

— Nej, de mønstrer kun 50—60 af Parlamentets 200 Mandater.

— Medens saaledes den indenrigspolitiske Situation er ret uberegnelig, vedbliver Professor Setälä, er vor Udenrigspolitik fast i sine Hovedlinier — og vil ikke saa let kunne skifte Karakter, idet den faktisk er givet med vor geografiske Bølggenhed. Den præges af en stærk Affinitet til Skandinavien og af vor Interesse i, at de baltiske Republikers Selvstændighed opretholdes. Dette Interessesfællesskab til Trods giver vi os dog ingen Alliancer i Vold.

Hvad angaar Finlands Forhold til Sovjetrusland fastslaar Ministeren, at det er af en venskabelig Natur.

Med Hensyn til sin personlige Løbebane oplyser Minister Setälä tilsidst, at han fra den tidligste Tid har deltaget i sit Lands politiske Liv — men iøvrigt helt har helliget sig sin Videnskab. Han er stadig Medlem af det finske Parlament, men agter ved den nuværende Sessions Slutning at nedlægge sit Mandat, som ikke lader sig bibeholde ved Siden af den diplomatiske Virksomhed, han nu er gaaet ind til — og som han agter at vie sin fulde Arbejdssevne, Kraft og Interesse.

—k.

Samtale med Finlands nye Gesandt.

Minister Setälä.

Den nye finske Minister, Setälä, kom hertil i Gaar Morges, og i Løbet af Dagen blev der sendt mange smukke Blomster til Legationen i Amaliegade. Ministeren pegede paa dem, da vi om Eftermiddagen aflagde ham et Besøg, og sagde:

— Alle disse Blomster og al den ovrigt Venlighed, der er blevet vist min Hustru og mig ved vor Ankomst hertil, har rørt os dybt.

Jeg kender Danmark lige fra min Studentertid, da jeg som ung Sprogforsker kom herved første Gang for at studere hos Professor Vilhelm Thomsen, hvis Datter jeg senere blev gift med. Jeg elsker Danmark, og jeg behøver vist ikke at sige, at min Hustru er glad over at komme herved til sit gamle Fædreland.

Sidste Gang, jeg var her, kom jeg sammen med Præsident Relander under hans officielle Besøg. Da var jeg Udenrigsminister for anden Gang, og jeg har ogsaa en Gang været Undervisningsminister, men først nu overtager jeg en diplomatisk Post som befuldmægtiget Gesandt.

Kort efter at vi kom hjem fra København sidst, blev der Regeringskrise i Finland. Siden har vi haft en socialdemokratisk Regering med Ministerpræsident Tanner i Spidsen, og den første Juli skal vi have nye Valg.

— Er De vedblivende Medlem af Parlamentet? spurgte vi Ministeren.

— Indtil Juli, ja, og saa udtræder jeg, svarede han. — Det er meget be-

klageligt, at Præsident Relander er blevet syg netop nu, da Kong Christian skulde have været op til Helsingfors for at gengælde Besøget herved. Præsidenten lider af en ondartet Rheumatisme, og han ligger til Sengs med høj Feber.

Sygdom maa vi alle boje os for, og det har været nødvendigt at udsætte Kongebesøget paa ubestemt Tid.

Før jeg rejste fra Helsingfors, udtalte Udenrigsminister Voionmaa til mig, at vor Udenrigspolitik skal fortsættes uforandret. Vi skal særlig regne med Skandinaverne som vore Venner, og naturligvis vil vi ogsaa være stærkt interesseret i, at de nye baltiske Stater bevarer deres Selvstændighed.

Idet vi tog Afsked med Minister Setälä, sagde han smilende:

— Denne Post vil næppe volde mig politiske Bryderier — og da jeg nu snart i tredive Aar har været aktiv Politiker, maa jeg vel ogsaa siges at have afljendt min politiske Værnepligt. Jeg er glad over, at jeg er kommet til et Land, som Finland ikke har og ikke kan tænkes at faa noget udestaaende med.

H—n.

Hos Finlands nye Gesandt.

Professor Setälä fortæller om sit
Lands Udenrigspolitik, de baltiske
Stater og Rusland.

Jeg har elsket Danmark, siden jeg
var ung Student, siger Professor
Vilhelm Thomsens Svigersøn.

Den finske Gesandt, Professor Setälä.

Da Professor Setälä i Efteraaret besøgte Kjøbenhavn, kom han i Præsident Relanders Følge som Finlands Udenrigsminister. Siden har en Regeringskrise bragt andre Mænd frem i Spidsen for det finske Statsstyre, og Professor Setälä er blevet sit Lands Gesandt i Danmark.

Han kom her til Byen i Gaar, og under en Samtale siger han:

— Min første Mission var ikke af nogen glædelig Karakter. Jeg maatte bede Udenrigsministeren sige til den danske Konge, at Præsident Relander ikke kan modtage hans Besøg. Det skulde have været nu om fjorten Dage, men Præsidenten er stadig syg . . . siden Influenzaen angreb ham, har han haft stærk Føber, og ved Paasketid var han vist nok uforsigtig. Hans Slægt skulde samles ved en Fest, og han gik med — alt for tidligt efter sin Sygdom.

— Er Besøget helt opgivet?

— Det haaber ingen. Nej, vi har kun maattet bede Kongen om at udsætte det — saa afhænger det af ham, om det senere kan komme i Stand, naar Præsidenten bliver rask.

Minister Setälä er en stor og bred Mand, sund og stærk, hjertelig og hyggeligt talende . . . en Rigsdagsmand og Videnskabsmand af Bondeet mere end en Diplomat.

Samtalen falder paa Begivenhederne i hans Land, siden han var her sidst.

— Efter Regeringskrisen i December fik vi det første udelukkende socialdemokratiske Ministerium i Finland. Men det er en udpræget Mindretalsregering, der maa støttes af flere Partier. Tanner, som nu er dets Chef, søgte at faa en Koalition i Stand, men det mislykkedes for ham. Og som Forholdene er paa Rigsdagen med de mange Partier, maa der stadig balanceres.

— Der er nu udskrevet nye Valg?

— Ja, men de vil ikke blive afholdt før den første og anden Juli . . . hos os strækker Valghandlingen sig over to Dage. Det er tvivlsomt, om de vil skabe nogen Klaring. Store Forskydninger tror jeg ikke paa.

— Hvilken Udenrigspolitik fører Finland?

— Den bestemmes af Landets Beliggenhed, af de geografiske Forudsætninger. Og de skiftende Regeringer har jo egentlig kun ringe Indflydelse derpaa. Vort Forhold til Sverige og Skandinavien er det afgørende, og det er saa indlysende i vor egen Interesse, at ogsaa de baltiske Staters Selvstændighed bevares. Det er Hovedsynspunktet for den finske Udenrigspolitik. Vi taler ikke om Alliancer. Men vi vilde gerne underbygge den fælles skandinaviske Interesse saa stærkt, som det nu er muligt.

— Og Rusland —?

— Med Rusland forhandlede vi om en Konvention . . . vi ønskede en fredelig Bilæggelse af alle Stridsspørgsmaal, ved Mægling og Voldgift. Men vore Forpligtelser og Rettigheder som Medlem af Folkenes Forbund skulde respekteres. Vi vilde ikke bindes stærkere, end vi kunde forsvare det. Men Forhandlingerne førte jo ikke til noget Resultat.

— Tror De paa Ruslands gode Hensigter?

— Jeg tror ikke, at Rusland for Tiden har aggressive Planer. Det har man i det mindste forsikret. Og Rusland har jo ogsaa nok at gøre i sit eget. Ingen Mennesker kan vide noget sikkert om Fremtiden, vi har kun Lov at haabe og at arbejde paa at bevare de baltiske Staters Selvstændighed.

— Og nu Dem selv?

— Jeg er slet ikke Diplomat. Dette er min første Post . . . før har jeg kun haft nogle faa Hverv i særlige diplomatiske Ærinder. Jeg er Sprogforsker og blev Professor i Finsk og sammenlignende Sprog allerede i 1893.

— Hvorfor blev De Politiker?

— I 1899 ophævede man jo Finlands Selvstændighed helt, og vi blev tvunget til at samles i en passiv Modstand. Alle maatte være med. Forholdene førte da med sig, at jeg blev Rigsdagsmand. Under den russiske Revolution i 1917 gjorde man mig til Kultusminister, og den Stilling havde jeg saa i tre Perioder, indtil jeg ved Nytaarstid sidste Aar blev Udenrigsminister.

— De er stadig Medlem af Rigsdagen?

— Ja, men kun indtil i Sommer, naar vi faar Nyvalget. Til den Tid vilde jeg under alle Omstændigheder være traadt tilbage — ogsaa, hvis jeg ikke var blevet udsendt som Diplomat. Nu er jeg træt af Politik, jeg har længe nok gjort min Værnepligt . . . Og naar det er saadan, at jeg skulde ud, er jeg glad, fordi det blev Kjøbenhavn, jeg er kommet til. Her studerede jeg hos Professor Vilhelm Thomsen for fyrretyve Aar siden, og senere blev hans Datter jo min Hustru. Jeg har ofte været her i Landet, og jeg har elsket Danmark, fra jeg var ung Student.

Comça.

GL. MØNT 4. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Berlingske Tidende

21 MAJ 1927

skriver den

192

Berl. Tid. 21.—5.—1927.

F MINISTER SETALA OM VILHELM THOMSEN

Finlands herværende Minister, Professor Setälä, holdt iaftes i Videnskabernes Selskab nedenstaaende Mindetale over Vilhelm Thomsen, som bekendt Ministerens Svigerfader.

Det var en påskdag med yrväder och snöslask då jag såsom alldeles ung man anlände till Köpenhamn år 1888. Efter att ha i två dagar promenerat på gatorna i den för mig fullkomligt främmande staden, tog jag annandag påsk på eftermiddagen mod på mig och ringde å Lykkesholmsallée på en dörr, på vars plåt det stod: *Vilh. Thomsen*. Jag måste säga, att det var med klappande hjärta jag ringde, då det kändes mig förmätet att tränga mig på en familj under helgdagarna. Dessutom kände jag en kolossal respekt för namnet Vilhelm Thomsen — jag visste icke, huru jag skulle kunna presentera mig för en sådan koryfé inom vetenskapen som han. Men ungdomens oförskräckhet segrade, jag ringde, blev insläppt och efter ett ögonblick såg jag för första gången Vilhelm Thomsen med sina goda,

kloka ögon framför mig hjärtligt välkomnande främlingen. Jag hade ju goda rekommendationer med mig: hälsningar från Otto Donner i Helsingfors, Adolf Noreen och J. N. Lundell, hos vilka jag studerat i Uppsala, och de färskaste från den snillrike och hjärtegode Esaias Tegnér, i vars gästfria hem jag i Lund firat påsk-aftonen. Det syntes dock icke komma an på rekommendationerna — Vilhelm Thomsen tog naturligtvis vänligt emot hälsningarna och frågade efter sina vänners befinnande — men han sade, att han hade läst mina arbeten och yttrade sig vänligt om dem, uttalade sin glädje över, att jag på studieresa kommit till Köpenhamn. Jag meddelade, att jag hade för avsikt att med hans tillåtelse åhöra hans föreläsningar samt på samma g² stu-dera Rasks efterlämnade anteckn

och korrespondens för att taga reda på hans finska studier och förbindelser. „Av mina föreläsningar kan Ni icke ha mycket nytta,“ sade Vilh. Thomsen, „ty de måste enligt sakens natur vara mycket elementära — Ni vet allt detta och mycket mera i förväg.“ Men att jag ville studera Raskiana, däröver uttalade han särskilt sin glädje. Då jag frågte honom, om han kunde ge mig anvisning på en person, som kunde läsa med mig litet danska för att jag måste komma något in i dansk fonetik — jag hade nämligen i Uppsala hos Lundell studerat både svensk och slavisk fonetik och ville nu fortsätta med den svåraste fonetiken i hela världen, den danska — så såg han på mig med sina vänliga ögon och sade: „Jag har också sysslat litet med fonetik, skulle Ni antaga mig som Er lärare i dansk fonetik. Vi kunna börja i morgon, om Ni vill.“ Ytterst generad tackade jag för anbudet: „Men nu skola vi gå och dricka te hos damerna,“ sade min älskvärde värd. Jag blev presenterad för fru Thomsen och för de släktingar och nära vänner, som voro församlade. Och snart kommo barnen in och stiftade omedelbart vänskap med främlingen. Och timmarna i fonetiken, middags- och frukostbjudningarna till det gästfria hemmet, promenaderna

efter föreläsningarna osv. gjorde att jag snart började gå ut och in som barn i huset.

Jag har nämnt detta, som visserligen i främsta rummet har blott personligt intresse, för det, att detta säkert var karaktäristiskt för Vilh. Thomsen: det är ett bevis på hans ousägliga hjärtgodhet, att han sålunda kunde emottaga en yngling från ett främmande land. Och denna stora godhet och sympati, som han visade mig från första stund, vi träffades, den har fortgått, det vill jag tillägga, i nästan fyrtio år, under vilka han alltid varit vilig att lyssna till mina frågor och giva mig goda råd.

Det var icke vanliga språklektioner i danska som den unga mannen fick av en av samtidens största lärde. Det visade sig genast, att Vilh. Thomsen hade intressanta synpunkter både i dansk och allmän fonetik. Och i hans föreläsningar över finsk-ugrisk språkvetenskap, ehuru föreläsaren naturligtvis icke kunde hos höfarna förutsätta stora förkunskaper i desse språk, ingingo alltid nya självständiga synpunkter, ägnade att sprida klarhet och reda i frågor, som av andre missförståts.

Det har i dag talats så mycket om de olika sidorna av Vilh. Thomsens livsverk, att det icke kan väntas från mig något väsentligt för förfullständigande av bilden. Om det skulle vara något, så vore det väl om honom särskilt som forskare av finsk-ugriska språk, som det återstode mig att tala.

En stor del av Vilh. Thomsens verksamhet hänför ju sig medelbart eller omedelbart till finsk-ugrisk språkforskning. Därtill hör hans allra första arbete „Det magyariske sprog og dets stammeslægtsskab“ (1867) med dess många utmärkta uppslag. Hans första huvudarbete, disertationen „Den gotiske sprogklassens indflydelse paa den finske“ (1869) rör ju sig till ena hälften på finskt och lapskt område, och jag behöver icke här framhäva dess betydelse för den finska forskningen. Genom detta arbete fick man ju på flera punkter ett fast grepp på finsk språkhistoria, som saknar skriftliga minnesmärken från gamla tider, likaså ett fast grepp

på finnarnas historia för tvåtusen år sedan, både med avseende å frågan om finnarnas flyttning till Finland och å frågan om deras kulturståndpunkt i dessa tider. I detta arbete var redan antytt, att författaren funnit spår av ännu äldre beröringar mellan de finska och de indoeuropeiska språken, beröringar mellan finska och de baltiska, d. v. s. littauisk-lettiska språken. Det arbete, som han 1890 utgav angående dessa beröringar, är en av grundstenarna för finnarnas förhistoria. Han påvisade i detta arbete, att finnarna ännu tidigare än de kommo till germanernas naboskap — på en tid, då sambandet mellan östersjöfinnarna och Volgafolken icke helt och hållet var avbrutet — hade befunnit sig i långvariga beröringar med en littauisk-lettisk folkstam. Detta arbete är med avseende å vetandets grundlighet och mångsidighet, vyernas vidd, metodens säkerhet och de vittbärande resultaten en av de märkligaste skapelserna av vetenskaplig lärdom och forskning. Även hans arbete om „Ryska Rikets Grundläggning“ (på engelska 1877, på tyska 1879, på svenska 1882 och på danska först i hans „Samlede Afhandlinger“) hänför sig på många punkter till de finska stammarnas historia. Även på urgamla beröringar mellan de finska och ariska språken och på frågan om de finsk-ugriska och indoeuropeiska språkens urförvantskap hade han riktat sin uppmärksamhet och givet betydande vinkar även i dessa avseende. Hans stora upptäckt, att dechiffrera de s. k. Orkhoninskrifterna och hans turkologiska arbeten överhuvudtaget — bland dem det stora efterlämnade arbetet, som vi hoppas kunna bli ett Standard Work för kändomen av de fornturkiska inskrifterna — kunna här förbigås. Dessa minnesmärken, genom vilkas uttydande ett nytt blad i mänsklighetens historia öppnat sig för mänskligt vetande, skola en gång ha sin betydelse, även då frågan om de turkisktatarska språkens sammanhörighet med andra språkfamiljer kommer att avgöras. Jag vill blott tillägga, att Vilh. Thomsen även så att säga förbigående löste betydelsefulla frågor på finsk-ugriskt område; så t. ex., då han i en uppsats i en festpublikation av den ungerska tidskriften

Mytternas gata, som andra äro försökt sig på.

Mytternas gata, som andra äro försökt sig på. Äksom sågnens kung Midas hade fått den gåvan att allt, som han berörde, förvandlades till guld, hade Vilh. Thomsen fått den gudagivna gåvan, att allt, som han berörde, blev reda och klarhet. Om man med några ord ville karaktärisera Vilh. Thomsens vetenskapliga verk, som nu tillhör historien, så skulle jag säga, att karaktäristiskt för detsamma var dess enastående mångsidighet, ett fullständigt och djupt behärskande av de många och olika sidor av vetandet, som behandlades, en metodens säkerhet, som gjorde även hypotesen onödig, en framställningens sällsynta och konstfulländade klarhet, varav man ens icke kunde se, att den uppnåts genom så att säga finsmideri, och resultat, vilka såsom strålkastare belysa vidsträckta, förut i dunkel höljda områden. Jag ville ännu tillägga ett: en djup mänsklig syn på tingen.

Jag har läst i en minnesruna över Vilh. Thomsen, att han intresserade sig utslutande eljest dock i främsta rummet för formen, icke för innehållet.

Ingenting kan vara mera oriktigt. Först och främst er språket för en språkforskare icke form, utan innehåll, en viktig sida av det mänskliga livet, en viktig sida av den mänskliga kulturen, minst lika viktig, som de flesta andra frambringelser av kulturen, såsom de boningar, i vilka vi bo, de kläder, i vilka vi kläda oss, de vapen och redskap, vilka vi begagna oss av. Ty språket, till vars utbildande säkerligen årtusenden fördrats och som ytterligare utvecklats under årtusenden, är måhända det viktigaste redskap, den till kultur strävande människan har haft till sitt förfogande — på samma gång, det självt är en sida av kulturen, har det varit den mäktigaste hävstång för framåtskridandet av den mänskliga odlingen. Ett redskap, varigenom den ena människans och den ena släktledens erfarenheter och arbetsresultat kunnat komma den andra människan och den följande släktleden till godo. Och det är tillika en kulturföreteelse, som avspeglar framåtskridande av den mänskliga kulturen, i det alltid under årtusenden mänsklig tanke följts av det språkliga uttrycket, föreställning och begrepp av ordet.

Det var just karaktäristiskt för Vilh.

Agger Nyelver" läste den ungerska ob-
söva konjugationens gåta, som andra
lives försökt sig på.

Älsom sågnens kung Midas hade fått
den gåvan att allt, som han berörde, för-
vandlades till guld, hade Vilh. Thomsen
fått den gudagivna gåvan, att allt, som han
berörde, blev reda och klarhet. Om man
med några ord ville karaktärisera Vilh.
Thomsens vetenskapliga verk, som nu till-
hör historien, så skulle jag säga, att kar-
aktäristiskt för detsamma var dess en-
stående mångsidighet, ett fullständigt och
djupt behärskande av de många och olika
sidor av vetandet, som behandlades, en
metodens säkerhet, som gjorde även hypo-
tesen onödig, en framställningens säll-
synta och konstfulländade klarhet, varav
man ens icke kunde se, att den uppnåts
genom så att säga finsmideri, och resul-
tat, vilka såsom strålkastare belysa vidt-
sträckt, förut i dunkel höljda områden.
Jag ville ännu tillägga ett: en djup mänsk-
lig syn på tingen.

Jag har läst i en minnesruna över Vilh.
Thomsen, att han intresserade sig ute-
slutande eller dock i främsta rummet för
formen, icke för innehållet.

Ingenting kan vara mera oriktigt. Först
och främst är språket för en språkforskare
icke form, utan innehåll, en viktig sida av
det mänskliga livet, en viktig sida av den
mänskliga kulturen, minst lika viktig, som
de flesta andra frambringelser av kultu-
ren, såsom de boningar, i vilka vi bo, de
kläder, i vilka vi kläda oss, de vapen och
redskap, vilka vi begagna oss av. Ty språ-
ket, till vars utbildande säkerligen årtu-
senden fordrats och som ytterligare ut-
vecklats under årtusenden, är måhända
det viktigaste redskap, den till kultur strä-
vande människan har haft till sitt förfo-
gande — på samma gång, det självt är en
sida av kulturen, har det varit den mäk-
ligaste hävstång för framåtskridandet av
den mänskliga odlingen. Ett redskap, var-
genom den ena människans och den ena
släktledens erfarenheter och arbetsresultat
kunna komma den andra människan och
den följande släktleden till godo. Och det
är tillika en kulturföreteelse, som avspe-
glar framåtskridande av den mänskliga
kulturen, i det alltid under årtusenden
mänsklig tanke följts av det språkliga ut-
trycket, föreställning och begrepp av
ordet.

Det var just karaktäristiskt för Vilh.

Thomsen, att språkvetskap för honom
var vetenskap om människan. Man kunde
visserligen tänka sig, att för honom om
för någon vetenskapen existerade blott så-
som ett strävande till sanningen, *la science*
pour la science. Men jag tror mig under
de nästan fyratio år, jag känt Vilh. Thom-
sen, hava uppfattat honom rätt, då jag
ansett mig finna, att det för honom icke
existerade en science *pour la science*: han
satte nog sanningen allra högst i livet, men
han uppfattade vetenskapens uppgift så-
lunda, att vetenskapen har att tjäna män-
niskan, att göra människoanden rikare på
vetande, och han uppfattade språkveten-
skapens uppgift sålunda, att man genom
att studera språket lärde sig att känna en
högst märklig sida av den kännande, vil-
jande, och i kultur framåtskridande män-
niskan.

De tankar, som rörde sig i Vilh. Thom-
sens hjärna, voro icke varje mans tankar,
deras vidd kunde följas blott av några få.
Han ville icke heller någonsin blanda med
framställningen, han ägde icke en stäm-
ma, med vilken han kunnat tala till stora
folkförsamlingar. Under sådana omstän-
digheter, även med kännedom av det snill-
rika hos honom, måste man ställa sig frå-
gan: huru är det möjligt, att Vilh. Thom-
sen blivit så uppskattad och omhuldad av
hela sitt folk, som han blivit. Jag kom-
mer i håg, huru jag i föl på Skodsborgs
järnvägsstation satt på en bänk läsande
korrektur under väntan på tågets ankomst
och det kom till mig en enkel borgare el-
ler man ur folket och frågade, var det var
för ett språk, jag läste. Jag svarade, att det
var finska. Den enkla mannen sade: „Det
ville jag också gärna kunna läsa, men här
i landet är det blott Vilh. Thomsen, som
kan det, han, som kan alla språk.“ Jag
säger: en sådan popularitet kan icke vara
blott en följd av Vilh. Thomsens enstå-
ende personliga egenskaper, hans stora
älskvärdhet och anspråkslöshet, den är ett
bevis på ett intelligent folks höga bild-
ningsnivå och höga uppfattning om sin
uppgift. Det danska folket visar sig genom
detta vara djupt medvetet därom, att det
finnes ett rike, där storheten icke mätes
efter de yttre dimensionernas måttstock,
ett andens rike, där ett litet folk kan vara
stort, ja, det största i världen, som det
gamla helleniska folkets storartade före-
döme visat oss. Vi kunna icke annat öns-
ka, än att det måtte födas Danmark

många söner sådana, som Vilh. Thom-
sen, genom vilka nationen gör sig gällande
i mänskligheten.

Jag intager denna kväll en egendomlig
dubbelställning.

Jag har att å Finlands vägnar tacka
Danmark för det, Vilh. Thomsen varit
för Finland, icke blott för dess vetenskap,
icke blot för utredandet av dess språk-
och kulturhistoria, utan även såsom en
vän till vårt land och vårt folk, en måls-
man för vårt land och folk inför det av
oss så högt uppskattade danska folket.
De kransar, som nedlades vid hans bår
av Finlands President, Helsingfors Uni-
versitet, Finsk-ugriske sällskapet, med
vilket han samarbetat under många år,
Finska Fornminnesföreningen och Kale-
vala-sällskapet, som ända hemifrån sän-
de till sin dyrkade hederledamots grav,
en avbildning av sitt medlemstecken i
finska blommer — dessa kransar inne-
fatta ett helt folks tacksamhet och beun-
dran till den store mästaren och det folk,
han tillhör.

Jag står här även i egenskap av famil-
jemedlem — icke för att ge uttryck åt
den stora skuld, i vilken jag själv står
till den hädangångne, utan denna gång
för att å hans egnas vägnar uttala de
efterblivnas tack för all visad sympati,
för allt deltagande och för denna vackra
minnesfest, föranställd av denna aka-
demie, som bildede ett av föremålen för
hans livs glädje.

Allt detta är ägnat att trösta de efter-
blivna i deras sorg. Men en sådan per-
son, som Vilh. Thomsen, förlorar man
icke genom döden. Han lever ibland oss,
lever i sitt arbete, lever i sitt minne.
„Evgit ejes kun det tabte.“

Högtärade Församling! Hur vackert
liv var detta, som nu avslutats! Om man
bortser från sjukdomen och ålderdomens
vedermödor, så var det ju ett liv, fullt
av skaparglädjens lycka, den största
lycka, man kan hava på jorden, ett liv,
omhuldat av kärlek utam avund och
fiendskap från någon lågtsinnad männi-
skas sida. Och en huhu vacker död! Och
så här bortsett från de smärtor, sjukdo-
men medbragt — att somna blott i den
eviga sömnen efter ett väl utfört arbete,
omhuldat av sina egnas kärlek, omhul-
dad av hela sitt folks, till och med ett
annat, med det danska kulturbesläktade
folks kärlek.

tyr Nyelvör" läste den ungeraka ob-
va konjugationens gåta, som andra
äves försökt sig på.

Isom ägnens kung Midas hade fått
den gåvan att allt, som han berörde, för-
vandlades till guld, hade Vilh. Thomsen
fått den gudagivna gåvan, att allt, som han
berörde, blev reda och klarhet. Om man
med några ord ville karaktärisera Vilh.
Thomsens vetenskapliga verk, som nu till-
hör historien, så skulle jag säga, att ka-
rakteristiskt för detsamma var dess en-
stående mångsidighet, ett fullständigt och
djupt behärskande av de många och olika
sidor av vetandet, som behandlades, en
metodens säkerhet, som gjorde även hypo-
tesen onödig, en framställningens säll-
synta och konstfulländade klarhet, varav
man ens icke kunde se, att den uppnåts
genom så att säga finsmideri, och resul-
tat, vilka såsom strålkastare belysa vidt-
sträckta, förut i dunkel höljda områden.
Jag ville ännu tillägga ett: en djup mänsk-
lig syn på tingen.

Jag har läst i en minnesruna över Vilh.
Thomsen, att han intresserade sig ute-
slutande eller dock i främsta rummet för
formen, icke för innehållet.

Inte ingenting kan vara mera oriktigt. Först
och främst er språket för en språkforskare
icke form, utan innehåll, en viktig sida av
det mänskliga livet, en viktig sida av den
mänskliga kulturen, minst lika viktig, som
de flesta andra frambringelser av kultu-
ren, såsom de boningar, i vilka vi bo, de
kläder, i vilka vi kläda oss, de vapen och
redskap, vilka vi begagna oss av. Ty språ-
ket, till vars utbildande säkerligen årtu-
senden fordrats och som ytterligare ut-
vecklats under årtusenden, är måhända
det viktigaste redskap, den till kultur strä-
vande människan har haft till sitt förfo-
gande — på samma gång, det självt är en
sida av kulturen, har det varit den mäk-
tigaste hävstång för framåtskridandet av
den mänskliga odlingen. Ett redskap, var-
igenom den ena människans och den ena
släktledens erfarenheter och arbetsresultat
kunnat komma den andra människan och
den följande släktleden till godo. Och det
är tillika en kulturföretelse, som avspeglar
framåtskridande av den mänskliga
kulturen, i det alltid under årtusenden
mänsklig tanke följts av det språkliga ut-
trycket, föreställning och begrepp av
ordet.

Det var just karaktistiskt för Vilh.

Thomsen, att språkvetskap för honom
var vetenskap om människan. Man kunde
visserligen tänka sig, att för honom om
för någon vetenskapen existerade blott så-
som ett strävande till sanningen, *la science
pour la science*. Men jag tror mig under
de nästan fyratio år, jag känt Vilh. Thom-
sen, hava uppfattat honom rätt, då jag
ansett mig finna, att det för honom icke
existerade en *sience pour la science*: han
satte nog sanningen allra högst i livet, men
han uppfattade vetenskapens uppgift så-
lunda, att vetenskapen har att tjäna män-
niskan, att göra manniskoanden rikare på
vetande, och han uppfattade språkveten-
skapens uppgift sålunda, att man genom
att studera språket lärde sig att känna en
högst märklig sida av den kännande, vil-
jande, och i kultur framåtskridande män-
niskan.

De tankar, som rörde sig i Vilh. Thom-
sens hjärna, voro icke varje mans tankar.
deras vidd kunde följas blott av några få.
Han ville icke heller någonsin blanda med
framställningen, han ägde icke en stäm-
ma, med vilken han kunnat tala till stora
folkförsamlingar. Under sådana omstän-
digheter, även med kännedom av det snill-
rika hos honom, måste man ställa sig frå-
gan: huru är det möjligt, att Vilh. Thom-
sen blivit så uppskattad och omhuldad av
hela sitt folk, som han blivit. Jag kom-
mer i håg, huru jag i föl på Skodsborgs
järnvägsstation satt på en bänk läsande
korrektur under väntan på tågets ankomst
och det kom till mig en enkel borgare el-
ler man ur folket och frågade, var det var
för ett språk, jag läste. Jag svarade, att det
var finska. Den enkla mannen sade: „Det
ville jag också gärna kunna läsa, men här
i landet är det blott Vilh. Thomsen, som
kan det, han, som kan alla språk.“ Jag
säger: en sådan popularitet kan icke vara
blott en följd av Vilh. Thomsens enstå-
ende personliga egenskaper, hans stora
älskvärdhet och anspråkslöshet, den är ett
bevis på ett intelligent folks höga bild-
ningsnivå och höga uppfattning om sin
uppgift. Det danska folket visar sig genom
detta vara djupt medvetet därom, att det
finnes ett rike, där storheten icke mätes
efter de yttre dimensionernas måttstock,
ett andens rike, där ett litet folk kan vara
stort, ja, det största i världen, som det
gamla helleniska folkets storartade före-
döme visat oss. Vi kunna icke annat öns-
ka, än att det måtte födas Danmark

många ömer sådana, som Vilh. Thom-
sen, genom vilka nationen gör sig gällande
i mänskligheten.

Jag intager denna kväll en egendomlig
dubbelställning.

Jag har att å Finlands vägnar tacka
Danmark för det, Vilh. Thomsen varit
för Finland, icke blott för dess vetenskap,
icke blot för utredandet av dess språk-
och kulturhistoria, utan även såsom en
vän till vårt land och vårt folk, en måls-
man för vårt land och folk inför det av
oss så högt uppskattade danska folket.
De kransar, som nedlades vid hans bår
av Finlands President, Helsingfors Uni-
versitet, Finsk-ugriske sällskapet, med
vilket han samarbetat under många år,
Finska Fornminnesföreningen och Kale-
vala-sällskapet, som ända hemifrån sän-
de till sin dyrkade hederledamots grav,
en avbildning av sitt medlemstecken i
finska blommer — dessa kransar inne-
fatta ett helt folks tacksamhet och beun-
dran till den store mästaren och det folk,
han tillhör.

Jag står här även i egenskap av famil-
jemedlem — icke för att ge uttryck åt
den stora skuld, i vilken jag själv står
till den hädangångne, utan denna gång
för att å hans egnas vägnar uttala de
efterblivnas tack för all visad sympati,
för allt deltagande och för denna vackra
minnesfest, föranstaltad av denna aka-
demie, som bildede ett av föremålen för
hans livs glädje.

Allt detta är ägnat att trösta de efter-
blivna i deras sorg. Men en sådan per-
son, som Vilh. Thomsen, förlorar man
icke genom döden. Han lever ibland oss,
lever i sitt arbete, lever i sitt minne.
„Evigst ejes kun det tabte.“

Högtärade Församling! Hur vackert
liv var detta, som nu avslutats! Om man
bortser från sjukdomen och ålderdomens
vedermödor, så var det ju ett liv, fullt
av skaparglädjens lycka, den största
lycka, man kan hava på jorden, ett liv,
omhuldat av kärlek utam avund och
fiendskap från någon lågtsinnad männi-
skas sida. Och en huhu vacker död! Och
så här bortsett från de smärtor, sjukdo-
mens medbragt — att somna blott i den
eviga sömnen efter ett väl utfört arbete,
omhuldat av sina egnas kärlek, omhul-
dad av hela sitt folks, till och med ett
annat, med det danska kulturbesläktade
folks kärlek.

"København"
"Lubtitik. 30 p. m. 1927."

Hos den nye finske Gesandt

Minister Setäläs første
Opgave i Danmark

Kong Christians Besøg
i Finland er i Gaar officielt
udskudt

Umiddelbart før Dr. Idman forlod København i Gaar, ankom hans Af-løser som finsk Gesandt hertil, Minister Setälä, en gammel og god Ven og Kending af Danmark.

I Aftes modtog Ministeren os i Gesandtskabspalæet i Amaliegade til en lille Ankomstsamtale. Ministeren, hvis brede, kraftige Skikkelse og friske Ansigt med det barnligt milde Smil erindres i København fra i Fjor, da han som Udenrigsminister ledsagede Præsident Relander paa officiel Visit her, siger, idet han bliver ganske alvorlig:

— Skønt jeg først kom i Morges, har jeg allerede haft min første Opgave i København, og den var desværre af lidet glædelig Karakter. Jeg maatte meddele, at vor Præsident ikke var i Stand til at modtage Kong Christian paa det planlagte Besøg i Helsingfors i Midten af Maj. Præsidenten er meget syg. Før Paaske blev han angrebet af Influenza og stod for tidligt op, fordi han gerne vilde deltage i et stort Slægtsmøde, til hvilket hele den Relander'ske Slægt var samlet. Det bragte en latent Ledreumatisme til Udbrud, og Præsidenten ligger til

ligvis bliver ogsaa den Visit udskudt.

— Der er hændet adskilligt i Finland, siden Ministeren var i København i Fjor.

— Ja, kort efter vor Afrejse herfra blev der Regeringskrise, nærmest ved en Tilfældighed maatte Ministeriet Kalliaa, i hvilket jeg var Udenrigsminister, gaa af, og det blev afløst af en ren socialdemokratisk Regering under Statsminister Tanner. Det er vor første udelukkende socialdemokratiske Regering. Det er gaaet rigtig godt. Den har ikke forsøgt at gennemføre et socialistisk Program. Det er en udpræget Mindretalsregering, som hidtil er blevet støttet af Kommunisterne og det svenske Folkeparti, der ellers regnes til den mest yderliggaaende Højreretning. Der skal være Parlamentsvalg den 1. og 2. Juli; men jeg tror ikke, at der sker større Forskydninger. Hovedspørgsmaalet er, om man vil et socialistisk Styre eller et borgerligt, der kæmper for borgerlige Idealer. Men med Forholdstalsvalg og de mange Partier er det vanskeligt at opnaa nogen sikker Majoritet.

Det bragte en latent Ledreumatisme til Udbrud, og Præsidenten ligger til Sengs med høj Feber og mange Smerter.

Da jeg endnu ikke har overrakt Kongen mine Akkreditiver, maatte jeg gennem Udenrigsministeren bringe Kongen den officielle Meddelelse. Vi er alle meget bedrøvet over, at Besøget ikke kan blive til noget, Præsidenten mest; men er man syg, er man syg. Hvor længe Besøget udsættes vil afhænge af, naar det passer ind i Kongens Planer at foretage Rejsen. Helsingfors skulde i Midten af Juni have Besøg af den norske Konge; men sandsyn-

tier er det vanskeligt at opnaa nogen sikker Majoritet.

I udenrigspolitisk Henseende har Regeringsskiftet ikke betydet nogen Forandring. Vor Udenrigspolitik bestemmes ikke af partipolitiske Faktorer. Finlands geografiske Beliggenhed, vore kulturelle Forhold og vor langvarige Forbindelse med Skandinavien fører vore Blikke den Vej. Vor Interesse er det ogsaa, at de baltiske Stater bevarer deres Selvstændighed. Sprogligt er vi ogsaa nært knyttet til dem, Estnisk og Finsk ligger til hinanden som Dansk og Svensk. Der er ikke Spørgsmaal om Alliancer; men vi

venter

Finlands ny Gesandt.

Fhv. Udenrigsminister Setälä.

I Gaar Formiddags afrejste den hidtidige finske Minister *Dr. Idman* fra København og om Aftenen ankom hans Efterfølger. fhv. Udenrigsminister *Dr. Setälä*, hertil.

Dr. Setälä, der er gift med en Datter af Sprogforskeren *Prof. Vilh. Thomsen*, er en Mand omkring de 60, høj og fyldig med et elskværdigt Smil over de runde joviale Træk. Mest af alt gør han Indtryk af at være en venlig gammel Skolemand.

— I 1888 kom jeg som Student første Gang til Danmark, fortæller *Dr. Setälä*. 1893 blev jeg Professor i Sprog i Helsingfors, og i 1904 kom jeg ind i Rigsdagen. Efter at Finland var blevet selvstændigt har jeg nogle Gange siddet i Regeringen som Undervisnings- eller som Udenrigsminister, sidst for tre Maaneder siden. Sidste Gang jeg gæstede København var under Præsident *Relanders* Københavns-Besøg, hvor jeg ledsagede Præsidenten. Straks efter vor Hjemkomst til Helsingfors gik Ministeriet af, og nu skal jeg altsaa

være Minister i København. Det er første Gang jeg indtager en Gesandt-post, og jeg er glad ved, at det bliver i København, hvor jeg er knyttet både med Familie og Venkabsbaand.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

Ministeri Setälän raportti no 2.

Köpenhamina.

24/5 1927.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Köpenhaminassa, 24 p. toukok. 1927.

No. 921.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
17/143 Sue. D. N. 27		
28/5-27	19	LII
OSASTO	ASIA	
5	CS	

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää

raporttini No. 2, joka sisältää seuraavat osastot:

- I. Vilh. Thomsenin kuolema ja muistosanat sanomalehdissä.
- II. Käyntini Tasavallan Presidentin luona 14/5-27.
- III. Paluuni Tanskaan, Vilh. Thomsenin hautajaiset ja muistojuhla.
- IV. Audienssini kuninkaan luona 15/5.
- V. Sisäpolitiikka.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

E. S. Lento.

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa,

Helsinki.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

17/193	h.c.	D. 13	27
28/5-27	Osasto	Liit.	
5	C3		

Suomen Kööpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 2.

25/5 - 1927.

I.

Vilh. Thomsenin kuolema ja
muistosanat sanomalehdissä.

Koska Vilh. Thomsenin tieteellinen tutkimus varsin huomattavaksi osaksi on kohdistunut Suomen kieleen ja suomalais-ugrilaisiin kieliin sekä Suomen muinaishistoriaan, on hänen kuuluisa tieteellinen nimensä antanut koko tälle tutkimukselle aivan erikoista loistoa. Suomen puolelta Vilh. Thomsenia tavallaan pidettiin ikäänkuin Suomeen kuuluvana, ja lukemattomat suomalaiset ovat vuosien kuluessa kohdistaneet askeleensa hänen kotiinsa, jossa heidät aina vastaanotettiin milloin vain kodin isännän terveys sen salli. Muutenkin Vilh. Thomsen on ollut ikäänkuin Suomen kunnioitettuna edusmiehenä oman kansansa edessä. Kaikkeen tähän katsoen on Suomenkin puolelta ollut - aivan minuun itseeni kohdistuvista henkilökohtaisista seikoista huolimatta - täysi syy seurata niitä kunnianosoituksia, joita Tanskan kansa, valtion päämiehetupäissä, on osoittanut poistuneelle etevälle tutkijalle.

Kun 12 p. toukok. tapahtunut kuolema tuli tunnetuksi, hankkivat Tanskan lehdet heti sähköteitse muis-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-2-

tosanoja vainajasta myös Suomesta. Minulle saapui Turkuun, jossa olin 13 p. toukok. "Nationaltidende"ltä 480 markalla maksetulla vastauksella varustettu sähkösanoma, jossa pyydettiin lausuntoa Vilh. Thomsenista, ja samanlainen kehoitus saapui "Politiken"ilta; myöhään illalla 13/5 saatoin lähettää muistosanani, jotka ilmestyivätkin seuraavana päivänä näissä kahdessa lehdessä. Prof. Mikkolalta oli "Berlingske Tidende" pyytännyt niinikään muistosanoja sähköteitse. Kaikki sanomalehdet ovat sisältäneet monenlaisia muistokirjoituksia ja muistelmia, joissa on varsin yleisesti mainittu hänen suhteestaan Suomeen.

Köpenhaminassa 24 p. toukok. 1927.

E. A. Lohi

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-3-

Suomen Köpenhaminassa olevan Ministerin raportti No. 2.

24/5 - 1927.

II.

Käyntini Tasavallan Presidentin

luona 14/5 1927.

Lähtiessäni Suomesta Tans-

kaan 26/5 oli matkani aina miltei lähtöhetkeen asti suunniteltu sillä edellytyksellä, että Tanskan kuningas saapuisi Helsinkiin 15 p. toukokuuta ja että minä tulisin muutamia päiviä aikaisemmin, ottaen sitä ennen osaa myös Turun ^{yliopisto/}juhlaan, ja että saisin sen jälkeen viipyä muutamia päiviä pakatakseni tavarani kesäoloa varten Tanskassa. Muutamia tunteja ennen lähtöäni sain tehtävän ilmoittaa kuninkaan vastaanoton lykkäytymisen. Turun juhlaan annettu lupaus, josta Herra Ulkoasiainministeri oli tietoinen, pakotti minut tästä huolimatta palaamaan Suomeen 9/5. Turussa minut saavutti sanoma Vilh. Thomsenin kuolemasta ja seuraavana päivänä sain Helsingissä tiedon, että haudaus oli tapahtuva jo 18/5. Palattuani Turusta Helsinkiin pyysi Tasavallan Presidentti minut 14/5 luokseen sairavuoteensa ääreen ja antoi minulle tehtäväksi pyytää erikoisaudienssia kuninkaan luona ilmoittaakseni seuraavaa: Tasavallan Presidentille oli suuri pettymys, ettei hän

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-4-

voinut ottaa vastaan kuninkaan käyntiä sovittuna aikana, ja Herra Presidentti tahtoi sen vuoksi, että kuninkaalta oli pyydettyvä anteeksi sitä häiriötä, jonka tämä lykkäys oli tuottanut H.M:nsa kevät- ja kesäsuunnitelmiin, mutta tämän häiriön estäminen ei ollut Herra Presidentin vallassa. Sairaudesta oli ollut perin vakavaa laatua; nyt oli kuitenkin käänne parempaan tapahtunut, mutta täydellinen toipuminen vaati vielä pitkän ajan, ja lääkärit olivat lausuneet, ettei voinut olla toivoa, että Herra Presidentti ennen syyskuun alkua voisi olla niin toipunut, että hän voisi ottaa vastaan H.M:nsa käynnin.

Köpenhaminassa, 24 p. toukok. 1927.

E. v. Linder

Suomen Kööpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 2.

24/5 - 1927.

III.

Paluuni Tanskaan, Vilh. Thomsenin
hautajaiset ja muistojuhla.

Minun oli siis pakko, kiireessä kahmaistuani kokoon joitakuita kirjoja ja pape-reita, lähteä Helsingistä jo 16/5 Tukholman kautta, sen sijaan että olin viimeksi ajatellut ~~lähteväni~~ lähtöä laivassa suoraan Kööpenhaminaan 17/5 illalla. Tukholmaan saavuin 17/5 aamulla ja ennen junan lähtöä (klo 11 a.p.) minulla oli tilaisuus Suomen lähetystössä keskustella mi-nisteri Söderhjelmin kanssa eräistä Suomen Skandinaaviassa oleville lähettämille yhteisistä tehtävistä. Ehtiäkseni hautajaisiin 18/5 minun oli jo päiväjunassa 17/5 lähtemi-nen Tukholmasta ja illalla myöhään samana päivänä saavuin Kööpenhaminaan.

Vilh. Thomsenin ruumis saatettiin hänen kodis-taan Frederiksbergin kirkkoon 18/5 klo 11 a.p., itse hau-taustoimitus suoritettiin klo 1/2 2 päivällä. Kuningas ja prinssi Valdemar olivat ilmoittaneet tulonsa. Lankoni, Vilh. Thomsenin poika, virkamies kuninkaan siviililistavirastossa, Holger Thomsen oli yhdessä minun kanssani vastaanottamassa

kuninkaallisia; prinssi Valdemar saapui ensinnä ja sen jälkeen kuningas hiukan ylitäsmällisesti. Hautustoimitus Tanskassa tapahtuu koko joukon yksinkertaisemmin kun meillä. Juhlallisuuteen kuului ainoastaan teol. toht. pastori Krarupin puhe - pastori Krarup on vapaamielinen teologi, johon Vilh. Thomsen oli tutustunut eri kertoja viettäessään kesää Sorøssa - sekä kolme Vilh. Thomsenin itsensä valitsemaa virttä: yksi alussa, toinen puheen jälkeen ja kolmas kirkosta lähtiessä. Kuningas poistui toisen virren jälkeen, ja kolmannen virren laulamisen jälkeen 10 yliopiston professoria kantoi arkun kirkosta vaunuihin. Tämän jälkeen arkku vietiin Solbjergin hautuumaalle, ja laskettiin historiantutkijan prof. Allenin (vainajan appivanhemman) perhehautaam; minkä jälkeen pappi viskasi kolme lapioista multaa. Seppleet oli tuotu kirkkoon, mutta ne oli asetettu valmiiksi arkun ympärille ja kuoriin, niitä ei kukaan/ laske julkisesti eikä mitään muita puheita pidetä kuin papin. Seppelitä oli n. 200, niiden joukossa kuninkaan, pohjoismaiden yliopistojen j.n.e. Suomesta olivat seuraavat seppleet: Tasavallan Presidentin, Helsingin Yliopiston, Suomalais-ugrilaisen seuran, Muinaismuistoyhdistyksen ja Kalevalaseuran, jonka viimeainitun, Kalevala-

seuran merkin jäljennöksen jäkälissä ja kukissa, olin tuonut mukaanani.

Perjantaina 20/5 illalla piti Tanskan tiedeakatemian, Videnskaberne Selskab, jonka presidentti Vilh. Thomsen on ollut vuodesta 1909, muistojuhlan hänen kunniakseen Tiedeakatemian salissa. Prof. Sandfeld-Jensen esitti elämäkerrallisia kuvauksia, prof. O. Jespersen esitti kuvauksen Vilh. Thomsenista tiedemiehenä, prof. Harald Høffding henkilönä ja minua oli pyydetty puhumaan Vilh. Thomsenin muistolle sekä Suomen puolesta että omaisena. Puheeni on ollut kokonaisuudessaan painettuna (usein painovirhein) Berlingske Tidendessä 21/5, ja seuraa siitä mukana leikkele. Läsnäolleiden ja puheeni lukeneiden puolelta on minulle sen johdosta lausuttu paljon ystävällisiä sanoja.

Kööpenhaminassa, 24 p. toukok. 1927.

E. A. Sjöström

Suomen Kööpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 2.

24/5 - 1927.

IV.

Audienssini kuninkaan luona 23/5. Ulkoministeriön väli-
tyksellä pyysin Tasavallan Presidentin antaman toimen joh-
dosta audienssia kuninkaan luona ilmoittaen ulkoministeri-
ölle, niinkuin täällä vaaditaan, mitä aion kuninkaalle sanoa,
ja sain sen 23/5 klo 9.45 Christiansborgin linnassa. Ku-
ninkaalla oli sinä päivänä suuri viimeinen vastaanottonsa
ennen kesämatkoja - hän matkusti vielä samana päivänä
klo 4 i.p. Sønderjyllantiin Dannebrog laivassa. Minut
laskettiin ensimmäisenä sisään ja kuningas ilmaisi heti
osanottonsa Vilh. Thomsenin kuoleman johdosta, ja minulla
oli samalla tilaisuus kiittää häntä hänen osanotostaan
ja huomiostaan. Kuningas kertoi sitten useita henkilökoh-
taisista, varsin hupaisia muistelmia Vilh. Thomsenista. Tä-
män jälkeen minä mainitsin että olin kutsusta 14/5 ollut
presidentin sairastuoteen ääressä ja saanut tehtäväkseni
pyytää H.M:ltään audienssia toiseksi Tasavallan Presiden-
tin tervehdyksen ja ilmoittaakseni seuraavan: Tasavallan
Presidentti tahtoo ilmilausutuksi suuren valittelunsa ja

syvän pettymyksensä sen johdosta, ettei hän voinut so-
vittuna aikana ottaa vastaan H.M:nsa, ja hän on vel-
voittanut minut tuomaan esille anteeksipyyntönsä sen joh-
dosta, että hän vastoin tahtoaan on joutunut häiritsemään
H.M:nsa ohjelmaa tänä kevänä ja kesänä, mutta hänen
vallassaan ei ole ollut tätä estää. Tasavallan presiden-
tin sairaus on ollut vakavaa laatua, mutta nyt on suu-
reksi iloksi meille kaikille, käänne parempaan päin ta-
pahtunut. Toipuminen vaatii pitkän ajan, ja lääkärit ovat
sanoneet, ettei presidentti ennen syyskuuta voi olla niin
toipunut, että hän voisi ottaa vastaan H.M:nsa sekä pre-
sidentin että koko Suomen kansan puolelta niin suurella
ilolla odotetun käynnin. Kuningas sanoi kohta, ettei hän
usko syyskuun sopivan, vaan että koko käynti lykkäytynee
ensimmäiseen vuoteen. Kuningas huomautti, että hänen vuosiohjel-
mansa tavallisesti tehdään hyvissä ajoin, minkä vuoksi on
vaikea tehdä siihen muutoksia; ekonomisia syitä, joista
olen muualta kuullut, s.o. että laivaston heinäkuun lo-
pulla lomalle laskettu miehistö olisi, jos käynti tapah-
tuisi syyskuussa, vartavasten uudelleen kutsuttava palve-
lukseen ja laivat uudelleen varustettava matkaa varten, ei

kuningas maininnut; hän pyysi minua vain tervehtimään presidentiä, toivottamaan, että hän pian tervehtyisi, sekä ilmoittamaan, että hänellä, kuninkaalla, on kärsivällisyyttä ja että hän mielellään lykkää vastakäynnin sellaiseen aikaan, joka molemmille sopii, esim. ensi vuoteen. Kuningas ojensi kätensä ja audienssi oli lopussa.

Täydennyksenä mainittakoon, että kuningas puheen lomassa myös mainitsi Kööpenhaminassa pidettyä pohjoismaista koulunuorisokokousta, ja lausui valittelunsa sen johdosta, ettei hän ajoissa tiennyt presidentin pojan olleen mukana; jos hän olisi sen saanut tietää, hän olisi kutsunut nuoren miehen luokseen.

Audienssin sävy oli muuten alusta loppuun mitä ystävällisin. Valittömästi minun jälkeeni pääsi sisään anoppini, joka kiitti kuningasta osanotosta suruun.

Kööpenhaminassa, 24 p. toukok. 1927.

E. A. Linn

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-11-

Suomen Kööpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 2.

24/5 - 1927.

v.

Sisäpolitiikka. Sisäpolitiikka elää kokonaan palkkojen

ja muiden menojen supistamisen, "Nedskæring" in merkeissä.

Tätä kysymystä aion käsitellä ensi raportissani.

Kööpenhaminassa, 24 p. toukok. 1927.

E. S. Linn

>

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₃.

ASIA: _____

Ministeri Setälän raportti no 3.

Köpenhamina

8/6 1927

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Köpenhamina,
kesäk. 10 p:nä 1927.
No. 960.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
19/144 Sal. D. 27		
13/6-27	10	LIT.
USA	OSASTO	ASIA
5	C3.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena saan kunnioittaan lähettää raporttini

No. 3, joka sisältää seuraavat osastot:

- I. Suomen ehdokkuus kansainliiton neuvoston jäseneksi.
- II. Suomen alkoholialoite kansainliitossa.
- III. Suomalaisia retkeilykuntia Köpenhaminassa.
- IV. "Nedskæring".

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

E. S. Linn

Herra Ulkoasiainministeri

Professori Väinö Voionmaa.

Helsinki.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINIST.

19/144 Sal. D. 27

13/6-27

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 3.

8/6 - 1927.

5 C3.

I.

Suomen ehdokkuus kansain-
liiton neuvoston jäseneksi.

Tämän kunn 3 päivänä sain
näin kuuluvan salamerkkisähkösa-

noman C-54: "Tiedustelkaa varovasti miten hallitus suhtau-
tuis Suomen mahd. ehdokkuuteen Kliiton neuvostoon". Tiedus-
telin heti sen saavuttua pääsyä ulkoasiainministerin puheil-
le, mutta sain tiedon, että ministeri oli matkoilla ja o-
dotettiin palaavaksi vasta helluntain jälkeen. Näinollen jä-
tin käyntini ulkoasiainministeriössä ensimmäiseen yleiseen dip-
lomaattivastaanottoon helluntain jälkeen s.o. tänä päiväksi.

Aloitin keskustelun liittymällä siihen, mitä mi-
nisteri Idman aikaisemmin oli keskustellut ulkoasiainministe-
rin kanssa, s.o. kysymykseen, aikoiko Tanska itse asettua
ehdokkaaksi kansainliiton neuvostoon, ja ulkoasiainministeri
Moltesen vahvisti jo ennen saadun tiedon, ettei Tanska mil-
lään ehdoin ajattele neuvoston jäsenyyttä, vaan pitäisi sitä
päinvastoin suurena onnettomuutena, koska Tanska tulisi pako-
tetuksi asettumaan määräkannalle erinäisiin, erittäin Saksaa
koskeviin kysymyksiin, joihin nähden Tanska haluaa pysyä

niin kaukana kuin suinkin. Ulkoministeri lausui samassa jonkinlaisen ihmettelyn siitä, että Suomi ehkä ajattelee jäsenyyttä kansainliiton neuvostossa, koska Suomellakin saataisi olla samanlaisia näkökohtia huomioonotettavana kuin Tanskalla ja kun Hollanti kerran edustaa pohjoismaita. Hän lisäsi että tämä onkin sitä enemmän asianlaista, kun Hollanti nykyään ^{nykyisen/}maan/ulkoasiain ministerin ollessa Hollannin edusmiehenä neuvostossa, tosiaankin pitää itseään pohjoismaiden edustajana eikä vain Hollannin, mikä jälkimäinen oli Karnebeekin kanta. Jos Suomi tulisi nyt neuvostoon, niin Suomea ei tämän johdosta olisi katsottava pohjoismaisten, vaan balttilaisten maiden edustajaksi. Ja balttilaisista maista ja niiden tarkoituserästä Tanska haluaa olennaisesti pysyä erillään.

Sain tähän, että Suomen puolelta on luonnollisesti heräävät epäilykset aina otettu tarkoin huomioon ja että Suomi juuri niiden vuoksi on ollut pyrkimättä kansainliiton neuvoston jäseneksi, vaikkakin Suomi on aina käsitänyt asemansa niin, ettei Suomella kansainliiton jäsenenä ollut oikeutta kieltäytyä velvollisuudesta olla neuvoston jäsenenä, jos Suomen osanoton katsottiin voivan olla hyödyksi kansainliiton ja sen neuvoston toiminnalle. Yhäkin

Suomessa/
siedän monella taholla /olevan vakavia epäilyksiä ehdokun-
den esittämistä vastaan. Sen puolesta voidaan kuitenkin e-
sittää myöskin painavia näkökohtia. Ensinnäkin mitä tulee
siihen, että Hollanti edustaisi pohjoismaita, lausuin, että
me suomalaiset olemme sitä mieltä, että Hollanti, vaikka
se edustaakin samaa oikeuskantaa kuin pohjoismaat, kuiten-
kin maantieteellisesti on meistä ja meidän lähimmästä int-
ressipiiristämme kaukana ja että ainakin Suomelle toistai-
seksi on liian vähän kulturellisia välejä Hollannin kans-
sa, niin että me katsomme pohjoismaisen kansakuntaryhmän ei
olevan varsinaisesti edustettuna neuvostossa, ellei Ruotsi,
Norja, Tanska tai Suomi siinä ole jäsenenä mukana. Edel-
leen jäsenyys neuvostossa ehkä sisältää Suomelle jonkinlai-
sen "arvonnousun", ainakin voimakkaan selkänöjan esim. mah-
dollisessa non-agressiion-neuvottelujen uudistumisessa Venäjän
kanssa, kun tietenkin on selvää, ettei kansainliiton neu-
voston jäsen voi sitoutua mihinkään, mikä olisi suunnattu
kansainliittoa vastaan tai ainakin sitä heikentämään. Jos
Suomi tulisi jäseneksi neuvostoon, lisäksi, tahtoisi Suomi
epäilemättä esiintyä pohjoismaiden edustajana. Suomen maan-
tieteellinen asema vaikuttaa tietenkin sen, että me var-

maan tahdomme pysyä vuorovaikutuksessa myös Baltian maiden kanssa hyvin käsittäen, että niiden itsenäisyyden säilyminen on meillekin tärkeä, ja toivottavana pidämme, että huomattaisiin niiden itsenäisyyden säilymisellä olevan vaikutuksensa Skandinaviaan asti. Me tulisimme siis välittämään Skandinavian ja Baltian välillä, mutta me katsoisimme itseämme joka tapauksessa pohjoismaiden ja niiden oikeuskäsitteksen edustajaksi.

Kävin tämän jälkeen suuremmin asiaan. Sanoin ettei minun tietämäni mukaan vielä ollut olemassa mitään hallituksen päätöstä, esittäisikö Suomi ehdokkautensa neuvoton vai eikö, mutta pyysin vanhana ystävänä suoraan saada kysyä, miten Tanskan hallitus suhtautuisi asiaan siinä tapauksessa, jos Suomi katsoisi esittämiäni positiivisen ratkaisun puolesta puhuvia syitä siksi painaviksi, että päättäisi ehdokkautensa esittää.

Ulkoministeri sanoi, ettei hän voi sanoa mitään hallituksen puolesta, sillä tätä asiata ei ole käsitelty hallituksessa. Eikä hän uskonut voivansa hallituksen kantaa esittääkään ennenkuin hallitus käsittelee Genèven valtuuskunnalle annettavia ohjeita. Mutta hän katsoi kuitenkin

voivansa varmuudella sanoa, että jos Suomi ehdokkuutensa esittää, Tanska äänestäisi Suomen puolesta, katsoen niihin erinomaisen ystävällisiin ja sydämellisiin väleihin, jotka vallitsevat Tanskan ja Suomen välillä. Mutta hän tahtoi lisätä, että Tanska ei luultavasti tekisi mitään erikoista tämän asian hyväksi kansainliitossa niiden syiden nojalla, jotka hän oli esittänyt ja kun Tanska ei voinut käsittää, että Suomella itsellään tulisi olemaan mitään varsinaista etua, vaan pikemmin vahinkoa jäsenyydestään neuvostossa. Suomen non-aggression-neuvottelut Venäjän kanssa eivät Tanskaa kiinnostaneet eikä Tanska voinut kantaansa määrätä tähän seikkaan katsoen.

Minä saan siis käsittää vastauksen, sanoin, niin, että jos Suomi esittäisi ehdokkuutensa kansainliiton neuvostoon, Tanska antaisi äänensä Suomelle, mutta ilman entusiasmia.

Juurá niin, ilman entusiasmia, sanoi ulkoministeri.

Ymmärtääkseni tätä vastausta voidaan pitää riittäväksi; sen mukaan kuin olen sähkösanoman ymmärtänyt (huomaten sanan "varovasti") ei minun tietysti tule pyytää hal-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-6-

litusta (s.o. "ministerikokousta") tästä asiasta ennakkollisesti lausumaan mieltänsä. Varmaan ulkoministeri Moltesenin kanta vastaakin nykyisen hallituksen kantaa tässä asiassa.

Mitään omien mielteiden esiintuomista tässä yhteydessä ei minulta odotettane. Jos Suomen ehdokkuus esitetään, ei voi epäillä, että Tanska lojaalisti sen puolesta äänestää. Mutta varmaan silloin täytyy saada liikkeelle muita valtoja auttamaan tämän asian perille viemistä. Lähinnä varmaan olisi Ranska, jos Briandin viime syyskuussa antamaan "lupaukseen" voi luottaa.

Köpenhaminassa, kesäk. 8 päivänä 1927.

E. v. Linn.

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 3.

8/6 - 1927.

II.

Suomen alkoholialoite Viime toukokuun 30 p. tuli Ruot-
kansainliitossa. sin lähettiläs Beck-Friis luokseni

tuoden mukanaan kansainliiton neuvostolle osoitetun kirjelmän
kaikkine muine edellytetyine allekirjoituksineen paitsi Tans-
kan. Hän sanoi saaneensa aavistaa, ettei Tanska ehkä ha-
luisikaa allekirjoittaa ja sanoi hyvin tarpeelliseksi, että
henkilökohtaisesti menisin ulkoasiainministerin luokse alle-
kirjoitusta noutamaan. Hän sanoi saaneensa sen ohjeen, et-
tä kirjelmä oli palautettava Ruotsin ulkoministeriön kautta
Helsinkiin päivättäväksi, koska päiväys oli tehtävä samalla
kirjoituskoneella kuin itse asiakirja. Minä huomautin, että
saamani tiedon mukaan kirjelmä oli kirjoitettu Underwood-
koneella ja että meidän koneemme täällä olivat sellaisia.
Kun oli kiire, voisin pyytää sähkötiestä meidän ulkominis-
teriöltä lupaa saada päivätä kirjelmän ja lähettää sen suo-
raan kansainliiton sihteerille. Vapaaherra Beck-Friis piti
kuitenkin jyrkästi kiinni siitä, että hänen oli lähetettävä
kirjelmä takaisin Ruotsin ulkoministeriöön - en oikein saa-

nut selville, miksi - ja sitä tietä Helsinkiin. En voinut tähän mitään - laskin kirjelmän näin^{kin} ennättävän kesäkuun 13 päiväksi Genèveen.

Soitin siis heti ulkoasiainministeriöön pyrkien ministerin puheille kiireellistä laatua olevan asian vuoksi. Puheille ~~päästä~~ pääsy luvattiin minulle seuraavana päivänä, 31 p. toukok. klo 3.

Esitin silloin asiani ulkoministerille ja pyysin hänen allekirjoitustaan Tanskalle varatulle kohdalle, sanoen saaneeni sen käsityksen, että asia jo edeltävien keskustelujen johdosta oli Tanskan puolelta selvä. Ulkoministeri totesi asian niin olevan, kysyi kuitenkin, enkö sallisi kirjelmän saada jäädä huomiseen, koska hän mielellään tahtoi lukea sen läpi. Sanoin tämän toivomuksen, että ministeri saisi lukea läpi, mitä allekirjoittaa, tietenkin olevan niin itsestään ymmärrettävän, ettei siihen voinut mitään sanoa, mutta kysyin, voisinko saada kirjelmän allekirjoitettuna tulkaisin huomispäivänä, minkä hän lupasikin. Pariin kertaan ulkoministeri kysyi, miksei Hollanti ollut mukana allekirjoittajana. Sanoin etten voinut antaa vastausta, mutta mainitsin, että kun ulkoministerinä viime vuonna annoin minis-

teri Saastamoisen tehtäväksi tiedustella, eikö Hollanti yhtyisi salakuljetuksen vastustamissopimukseen, sain siihen kieltävän vastauksen.. En voinut sanoa, oliko Hollantia nyt pyydettykään mukaan; joka tapauksessa oli kai Hollannin poissaolo yhteydessä sen aikaisemman kielteisen kannan kanssa. Koska ei Tanskan puolelta mitään epäilyksiä mainittu olevan, ei minulla tietysti ollut aihetta ryhtyä puhumaan kirjelmän puolesta. Huomautin kuitenkin, ettei kirjelmä mitenkään vaatinut Tanskalta kannanottoa kieltoakin nähden.

Kirjelmä ei kuitenkaan palannut ulkoministeriöstä allekirjoitettuna seuraavana eikä sitäkään seuraavana päivänä. Vasta 3 p. kesäk. kirjelmä vihdoinkin saapui ja allekirjoitettuna, minkä jälkeen sen heti henkilökohtaisesti vein Ruotsin lähetystöön. Ministeri Bäck-Friis ei ollut lähetystössä eikä kotonaan; annoin senvuoksi kirjelmän lähetystösihteerille, joka lupasi toimittaa sen ~~saapua~~ samana iltana expressikirjeenä lähetetyksi Ruotsiin, niin että se ehtisi hyvin Tukholmasta lauantai-iltana lähtevään laivaan. Suomeen sen siten piti saapua 1:sen helluntaipäivän iltana. Helluntaia tuottaisi ehkä vähän viivytystä, mutta kirjelmän näinkin pitäisi voida hyvin ehtiä ajoissa Genèveen. Toimi-

tettuani asiani Ruotsin lähetystössä lähetin ministeriölle seuraavan sähkösanoman (osaksi salamerkeillä): "67 Ulkoministeri allekirjoittanut alkoholikirjelmän Myöhästynyt liikemiespiirien vakavien epäilysten johdosta Kirjelmä palaa Ruotsin ministeriön kautta Helsinkiin päivättäväksi".

Olin kutsuttu samana päivänä, 3/6, kun kirjelmä saapui, eineelle ulkoministerin luo (sen johdosta, että Islannin pääministeri on oleskellut Köpenhaminassa) ja kun kiitin allekirjoituksesta, niin ministeri Moltesen sanoi, että kirjelmällä oli ollut arvaamattomia viivytyksiä, mutta nyt se joka tapauksessa on allekirjoitettu - kaatu- koonpa sitten vaikka hallitus siihen, hän lisäisi hymyil- len. Ei ollut tilaisuus asiasta tarkemmin tiedustella siel- lä, mutta tänään käydessäni ulkoministerin luona, tieduste- lin, minkälaisia vaikeuksia asialla hallituksessa oli ollut. Ministeri sanoi, että kauppanisteriö oli teollisuusneuvog- ton ("Industrieraadet") neuvosta vastustanut allekirjoit- tamista ja asia oli ollut esillä "ministerikokouksessa". Mi- nisterikokous oli kylläkin ollut selvillä siitä, että Suomi ja myös Ruotsin pääministeri Ekman olivat asiaan tarttuneet kieltolakiuudessa, joka Tanskalle on aivan vieras, mutta

koska ehdotus oli tullut Suomen puolelta, johon suhteet ovat
niin sydämelliset, ei hallitus katsonut voivansa kieltää
liittymistään, siinä toivossa että alkoholikysymys kansainlii-
tossa tulee kaikenpuolisen harkinnan alaiseksi, myös kielto-
lakia vastustavia näkökohtia silmällä pitäen. Minä vakuntin
Suomen hallituksen haluavankin asian tasapuolista tutkimusta
ja yhteisen menettelytavan hyväksymistä ainakin sellaisissa
asioissa kuin esim. salakuljetuksen vastustamisessa, joka
kaikkien pitäisi voida hyväksyä. Ulkoministeri myönsi asian
niin olevan, mutta sanoi, että salakuljetus tavallaan saa
jonkunlaisen "legaliseerauksen" siitä, että jossakussa maas-
sa on täysikielto. Ellei täysikieltoa olisi missään maassa,
vaan kaikkialla olisi tilaisuus alkoholin saantiin laillisel-
la tavalla, olisi yhtyminen salakuljetuksen voimakkaaseen vas-
tustamiseen paljoka selvempi ja varmempi.

Köpenhaminassa, kesäkunn 8 p:nä 1927.

E. x. Leht.

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 3.

8/6 - 1927.

III.

Suomalaisia retkeilykuntia Tanska on ilmeisesti muodostu-
Köpenhaminassa. massa suosituimmaksi määräpaikaksi
suomalaisten retkeilyille. Viime kuun 30 p. esiintyi täällä
neiti Elli Björkstén voimistelijattarineen; olin kutsuttu
tähän tanskalaisen naisvoimisteluseuran toimeenpanemaan näy-
tökseen, jossa suomalaiset voimistelijattaret kunniakkaasti
kantoivat Suomen lippua. Tanskalaiset tunnustavat Elli Björk-
sténiltä paljon oppineensa, mutta ilmeisesti arvelevat sen
jälkeen itse niin paljon edistyneensä, ettei nti Björksté-
nillä ollut enää kovin paljon uutta esitettävää. Arvostelu
ei tämän mukaisesti ollut kovin innostunut, sanottiin voi-
mistelyesitystä kaiken tunnustuksen ohella tosin "tyylikkääk-
si" mutta "ikäväksi". Esityksen jälkeen 30/5 pidettiin e-
siintyjille pieni kollatsioni, jossa minäkin olin saapuvilla
ja jouduin sanomaan muutaman sanankin Suomen puolesta.

T.k. 2 ja 3 p:ksi olin kutsuttu "pohjoismaisen
polyteknikkokokouksen" alkajaisiin; 2 p. illalla olivat ter-
vetuliaiset, joista suomalaiset olivat poissa, he kun saa-

puiivat vasta seuraavana aamuna, ja seuraavana päivänä yksinkertaiset päivälliset. Edellisessä tilaisuudessa Ruotsin lähettiläs Beck-Friis pyysi saada esiintyä diplomaattien puolesta, mikä olikin luonnollista, kun hän oli vanhin paikalla. Jälkimmäinen tilaisuus muodostui melkoiseksi määräksi juhlaiksi kokouksen järjestäjän prof. J. Munch-Petersenin rouvan, toht. Valfrid Palmgren Munch-Petersenin kunniaksi, koska hän sinä päivänä täytti 50 vuotta. Rouva M-P., joka on syntyisin ruotsalainen ja ruotsinkielinen lehtori Köpenhaminan Yliopistossa, on paljon vaikuttanut skandinavisten maiden yhteyden puolesta Tanskassa; oli luonnollista että Ruotsin ministeri häntä erikoisesti tervehti. Muiden maiden edustajat jättivät kiitospuheet teknillisten korkeakoulujen professorien ja oppilaiden tehtäväksi. Suomen puolesta puhui prof. Holmberg sekä eräs teknillisen korkeakoulun ylioppilas. Viimeksimainitun puhe pidettiin suomeksi, ensinkään kääntämättä, ja se herätti sen vuoksi jonkun verran kiusallista huomiota - olihan puhe suunnattu isännille kiitokseksi ja totta kai kohteliaisuus vaati kiitoksen esiintuomista kielillä, jota adressaatti ymmärsi -. Teknikkojen retkeily ei ole vielä päättynyt, vaan jatkun edelleen

kin esitelmin ja käynnein erikoisissa teknikoille huomattavissa paikoissa.

Köpenhaminassa on myös 1-4 p. kesäkuuta ollut Helsingin Käsityöseminaarin opettajien ja oppilaiden retkeily, jonka edistämiseen oli pyydetty lähetystön myötävaikutusta. Retkeilijät eivät kuitenkaan muuten kuin aivan vähäisessä määrässä tarvinneet lähetystön apua. Kaikkialla oli ilman muuta suurella myötämielisyydellä hankittu retkeilykunnalle tilaisuus nähdä mitä se halusi, annettu toivotut alennukset j.n.e.

Köpenhaminassa, kesäkuun 8 päivänä 1927.

E. K. ...

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 3.

8/6 - 1927.

IV.

"Nedskæring". Kysymys palkkojen ja valtion avustusmenojen supistamisesta ("Nedskæring") tulee lopullisesti esille Folketingissä vasta ensi viikon torstaina (16/6), minkä vuoksi ei ole syytä tästä paljon puhutusta asiasta vielä puolivalmiina antaa selontekoa.

Köpenhaminassa, kesäkuun 8 päivänä 1927.

E. N. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: 63

ASIA:

Ministeri Setälän raportti no 4.

Köpenhamina

8/2 1947

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Kööpenhaminassa, heinäk. 8 p. 1927.

No. 1131.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 20 / 144 Sal. D. 10 27		
11/7 27	No -	Liit. -
RYHMÄ	OSASTO	ASIA

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena saan kunnioittaan lähettää

raporttini No. 4, joka sisältää seuraavat osastot:

- I. "Nedskæring". (siv.1-8)
- II. Tanskan ulkoasiainhallinnon uudestijärjestely,
(siv.9-21)
- III. Ministerien sivutoimet. (siv. 22-27)

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

E. N. Lohde

Herra Ulkoasiainministeri,

Professori Väinö Voionmaa,

HELSINKI.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Suomen Kööpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 4.

8/7 - 1927.

I.

"Nedskæring". Tuskin on sanaa, jota Tanskassa viime aikoina olisi useammin tavannut sanomalehtien palstoilla kuin on sana "Nedskæring". Tällä sanalla merkitään sitä probleemaa, jonka kruunun nousu on tuonut mukanaan. Samalla tavoin kuin valuutan alenemisesta seuraa välttämättömyys korottaa virkamiesten palkat ja yleishyödyllisiin yrityksiin myönnettävät määrärahat, samoin olisi tietenkin valuutan ylenemisen luonnollisena seurauksena oleva palkkojen ja valtionavustusten pienentäminen. Tämän tehtävän oli nykyinen hallitus astuessaan toimeensa viime vuoden loppupuolella ottanut ohjelmaansa, ja tämän asian toimeenpanoa on katsottukin "Venstre"-puolueen nimenomaiseksi ja ominaislaatuiseksi tehtäväksi. Tosin kaikki myöntävät itse ajatuksen semmoisenaan sisältävän oikeata ja vieläpä sen toteuttamisen välttämättömyyden, ainakin visseissä rajoissa. Mutta ei mikään muu puolue kuin "Venstre", joka nojaa maalaisvalitsijoihin, olisi voinut ottaa tätä ohjelmaansa. Palkkojen alentaminen oli kohtaava koko virkamiesluokkaa ja yleensä

kaikkia valtionpalkkaa nauttivia, valtionavustusten alentaminen oli syvästi kohtaava valtion sosiaalista toimintaa. Sen täytyi siis ennakoita olla kovasti epäpopulääri. Virkamiesten puolelta väitetään, ettei hintojen todellinen alentuminen kulje tasassa kruunun nousun kanssa ja että voimakas alentaminen sen vuoksi ei ole oikeutettua. Valtion avustuksen alentaminen vanhuuskorkoihin, invaliditeettihuoltoon sekä sairaus- ja tapaturmavakuutukseen oli tietenkin työväen kannalta suuressa määrässä vastenmielinen.

Hallitus saattoi olla ennakoita aivan varma, että sitä oli kohtaava jyrkkä vastustus sosiaalidemokratian puolelta. Se ei tässä asiassa myöskään voinut millään tavoin luottaa radikaalien apuun. Ainoa puolue, jonka avulla "Venstre"-hallitus saattoi toivoa voivansa nämä alennukset perilleviedä, oli konservatiivinen puolue, ja silläkin saattoi edellyttää olevan melkoisia epäilyksiä ryhtyä niin ankaraan leikkaukseen kuin mitä hallituksen tiedettiin tarkoittavan: noin 60 miljoonan kruunun valtion menojen alennukseen, josta suunnilleen puolet oli tuleva valtionpalkkaa nauttivien luovutettavaksi, toinen

puoli taas esiintymään supistuksena valtion sosiaaliseen avustukseen.

Oltiin siis varsin omituisen sisäpoliittisen tilanteen edessä. "Venstre", Tanskan "maalaisliitto" oli kahdessa kysymyksessä, joita täytyy pitää sisäpolitiikan kulmakivinä - kysymyksessä koko sosiaalisesta politiikasta ja kysymyksessä valtion asemasta työnantajana - asetunut enemmän "oikealle", "konservatiivinen kansanpuolue" taas oli joutunut "keskustan" asemaan. Eräs oikeistolainen edustaja Korsgaard esittäessään tätä Tanskan sisäpolitiikan uutta orienterausta käyttikin "Venstre"en sovitteen sanaa "reaktioni", huomauttaen samalla, ettei hänellä täten ollut tarkoitus sanoa "Venstre"stä mitään epäystävällistä, mutta että tämä sana todella soveltui siihen, mitä nyt oli edessä, "koska tähän asti oli oltu liian vähän konservatiiveja". Hän pitikin aivan luonnollisena, että maalaisväestö täällä, niinkuin kaikkialla, on kaikista enimmäin konservatismiin taipuvainen, ja hän ennusti konservatiivien oikeaan siipeen kuuluvien ~~mahdollisesti~~ mahdollista siirtymistä "Venstre" puolueeseen ja kehotti sen johdosta konservatiivista puoluetta varovaisesti suhtautumaan

liian jyrkkiin alentamishdotuksiin (Berlingske Tidende, Aften, 8.3.1927).

Kuluneen helmikuun 17 p. hallitus esitti "Folke-tinget"ille suuren "Nedskæring"-ohjelmansa. Se sisälsi suunnilleen 60 miljoonan säästön valtionmenoihin, näistä virkamiespalkkojen alennuksen osalle 27.520.000, ulkoasiainministeriön osalle 820.000, työnvälityksen ja työttömyysvakuutuksen osalle 4.442.000, vanhuudenkoron osalle 5.800.000, invaliditeettikoron osalle 2.100.000, invaliidihuollon osalle 373.000, sairauskassojen osalle 4.150.000, tapaturmavakuutuksen osalle 2.000.000 ja n. 12.000.000 finanssilaineri päälukujen määrärahojen osalle. Kunnat olisivat säästäneet 4.522.000 kruunua työnvälitys- ja työttömyysvakuutusmenoja, 4.700.000 kruunua vanhuuskoroissa, 1.800.000 kruunua invaliditeettivakuutuksissa. Työnantajat olisivat saaneet vähennyksiä n. 4 milj. avustuksissa työttömyysrahastoon, invaliditeettivakuutukseen ja tapaturmavakuutukseen sekä n. 1 1/2 milj. tapaturmankorvausmaksuihin. Virkamiesten palkkojen alentamista oli tarkoitettu lievennettäväksi huoltajajalisillä ja paikalliskoroituksilla, joiden seikkaperäinen esittäminen tuskin tarvitsee tässä tulla kysymyk-

seen. Mainittakoon ainoastaan, että virkamiesten palkkojen alennuksen pääosana oli hallituksen ehdotuksen mukaan kalinaajan avustuksen ("Dyrtidstillæg") yht. n. 21 1/2 milj., ja "konjunktuurilisäyksen" ("Konjunkturtillæg"), lähes 24 1/2 milj., poistaminen. Huoltajalisäykset (s.o. perheellisyyslisät) olisivat sen sijaan tehneet virkamiesten hyväksi 24 1/2 milj. Mainitsemista ansaitsee, että huoltajalisien perusteluksi m.m. vedottiin Suomen esimerkkiin.

Aina helmikuusta asti on asia nyt ollut eduskunnan käsiteltävänä. On täytynyt lykätä finanssilainkin säätäminen oikeasta ajastaan, varainhoitovuoden alusta, 1 p:stä huhtik., ja tulla toimeen tähän asti väliaikaisella finanssilailalla, kun ei alennuslakeja ole saatu valmiiksi. Voisanoa, että "Nedskæring" nyt pääasiallisesti on valmiina, suurin osa on jo saanut vahvistuksenkin, ainoastaan invaliditeettivakuutusta koskeva alennuslaki on vielä kesken sen vuoksi, että on erimielisyyksiä eri kamarien välillä. Finanssilaki on eilen hyväksytty "Folketinget"issä ja tulee varmaankin myös "Landstinget"issä hyväksytyksi. Tätä myöten siis asia alkaa olla valmis. Odotettavissa lienee vielä erityinen laki, joka koskee edustajien ja ministerien palk-

kioita; tähän asiaan palaan vielä tämän raportin eräissä toisessa osassa.

Hallituksen esitys ei ole semmoisenaan tullut hyväksytyksi, vaan on ehdotusten jyrkkyyttä lievennetty. Mainitsemista ansaitsee, ettei huoltajalisät täällä saavuttaneet kannatusta, erittäin myös virkamiehet asettuivat miitti vastaan, ja koko asia on aivan hävinnyt virkamieslaista. Sellaisina kuin miksi päätökset nyt ovat muodostuneet, ovat ne olennaisesti "Venstre"n ja konservatiivien yhteistoiminnalla aikaansaatuja sosiaalidemokraattien jyrkästi vastustaessa ja radikaalien aivan vähässä määrässä antaessa kannatustaan.

Sosiaalidemokraattien vastustus ilmeni jyrkimmissä muodossa 21 p. kesäkuuta invalidivakuutuksen ollessa 2:ssa käsittelyssä "Folketinget"issä, jolloin ent. pääministeri, sosiaalidemokraattisen puolueen johtaja Stauning esitti hallitukselle epäluottamuslauseen seuraavassa päiväjärjestykseensiirtymismuodossa:

"Idet Folketinget maa ønske, at Vælgerne faar Lejlighed til at udtale sig om de foreslaede Føringelser af de sociale Love og opfordrer Regeringen til at foranledige den endelige Afgørelse af disse udsat og Valg

til Folketinget afholdt, gaar Tinget over til næste Sag paa Dagsordenen."

Istunto keskeytyi tietenkin tämän johdosta. Kun "Folketinget" uudelleen jonkun tunnin perästä kokoontui, hylättiin Stauningin ehdotus 90 äänellä ("Venstre", konservatiivit, radikaalit, pikkupuolueet) 53 ääntä s.o. ainoastaan sosiaalidemokraattien ääniä vastaan. Tästä tapahtumasta lähetin 22 päivänä kesäkuuta seuraavan sähkösanoman:

"70 Eilen Stauning odottamatta Folketingissä ehdotti epäluottamuslausetta hallitukselle vaatién uusia vaaleja ja Nedskæringin käsittelyn lykkäämistä Ehdotus hylättiin Venstren konservatiivien radikaalien 90 äänellä sosialistien 53 ääntä vastaan".

Kun sosiaalidemokraattien ehdotus täten hylättiin, ilmoitettiin sosiaalidemokraattisessa sanomalehdissä ettei tämä sana vielä ollut viimeinen, vaan että sosiaalidemokratiolla oli vielä eduskunnassa sanottava sana -- "et Ord, som kan blive Daad". Tähän asiaan palaan vielä toisessa yhteydessä.

Vaikkakaan ei "Nedskæring" vielä ~~en~~ ole aivan valmis, voi kuitenkin sen nojalla mitä jo on päätetty saada yleiskatsauksen "Nedskæring"in vaikutuksiin. Seuraava taulu tekee näistä vaikutuksista selkoa. On huomatt-

tava, että asia on järjestetty niin, että alentaminen tapahtuu asteittain. Ensimmäinen sarake osoittaa vähennyksen varainhoitovuonna 1927-28, toinen ensi varainhoitovuonna ja kolmas normaalisenä varainhoitovuonna, sen jälkeen kuin "Nedskärning" on lopullisesti toimeenpanttu.

<u>Lakimääräisten menojen vähennys</u>	<u>1927/28</u>	<u>1928/29</u>	<u>Normaalivuotena</u>
Laki kotieläinten tarttuvista taudeista	150.000	200.000	200.000
Laki valtion virkamiehistä	14.100.000	20.500.000	21.000.000
" ulkomaisesta hallinnosta	0	n. 500.000	820.000
" vanhuuskorosta	0	2.750.000	5.500.000
" invaliidivakuutuksesta	0	0	
" invaliidien huollosta	85.000	180.000	375.000
" tapaturmavakuutuksesta	0	124.000	124.000
" sairaskassoista	1.000.000	4.000.000	4.000.000
" työnvälitys- ja työttömyysvakuutuksesta		3.342.000	4.442.000
" kotieläinten hoidon edistämistä	308.000	308.000	308.000
" sotaväen rakennusten täydennyksestä	2.000.000	2.000.000	2.000.000
" kalliinajanavustuksesta kansanedustajille		130.000	130.000
" muutoksesta laivarekisteriläikiin		24.000	24.000
" raja-santarmistosta	60.000	150.000	450.000
" posti- ja lennätinlaitoksesta	500.000	1.000.000	1.500.000
	18.203.000	35.208.000	40.873.000
<u>Yleinen finanssilain määrärahojen alennus.....</u>			6.000.000
			46.873.000

Näitä menojen vähennyksiä vastaavat seuraavat verojen vähennykset:

Alennukset valtionrautateiden kuljetusmaksuissa	13 milj.
Postimaksujen vähennys.....	8 "
Tulo- ja omaisuusveron vähennys.....	9,4 "
	28,4 milj.

Vaikka tietenkään tällä toimenpiteellä meille ei ole suoranaista merkitystä, koska meillä valuutta on alentunut arvossaan, on asia kuitenkin yleisenä probleemana mielenkiintoinen ja meillekin sikäli, että probleemasetus on valuutan noustessa aivan päinvastainen kuin meillä, valuutan aluetessa.

Kööpenhaminassa, heinäk. 8 p:nä 1927.

E. N. Lehto

Suomen Köpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 4.

8/7 - 1927.

II.

Tanskan ulkoasiainhallinnon Yhteydessä yleisen menojen
uudestijärjestely. supistamispyrkimyksen kanssa käy

ulkoasiainhallinnon uudestijärjestely. Sen tarkoituksena ei kuitenkaan ole ainoastaan menojen vähentäminen, vaan myös itse ministeriön tarkoituksenmukaisempi järjestely. Koska varmaan moni täällä esitetty näkökohta ansaitsee huomiota meilläkin, katson asiakseni pääpiirteittäin tehdä selkoa niistä muutoksista ulkoasiainhallinnon järjestykseen, jotka vasta vahvistettu laki ulkoasiainhallinnosta tuo mukanaan.

Tanskan ulkoasiainministeriön virkakoneiston keskuksena on ministeriön johtaja (Direktøren), jonka tehtävänä on ministerien vaihtuessa ylläpitää kontinuiteettia ja ministeriön yhteyttä. Yhteen aikaan, vv. 1908-1921, ei ulkoasiainministeriöllä ollut tätä elintä, ministeriön johto kun oli jaettu kahden departtementtipäällikön kesken, mutta tätä järjestystä on syystäkin vakavasti moitittu. Johtaja koko ministeriön kiinteänä pisteenä tulee nyt uudessakin järjestyksessä pysytettäväksi. Johtajalla on huomattavasti merkittäväm-

pi asema kuin mikä kansliapäälliköllä on meidän ulkoasiain ministeriössä, ainakin paljoo merkittävämpi kuin mikä täällä virkamiehellä oli minun ulkoasiainministerinä ollessani. Ministeriön asiain yllävalvonta on täällä olennaisesti keskitetty johtajalle. Samalla on kuitenkin työnjakoa pitämälle kehitetty. Yksityisasiat, joiden käsittely on periaatteellisesti lakien, asetusten ja vakiintuneiden menettelytapojen mukaan selvä, eivät joudu edes johtajaan asti; kreivi Reventlow, nyk. johtaja, sanoi, ettei hänen osakseen päivittäin tule juuri enempää kuin 10 allekirjoitusta.

Johtajan alaisina tulee uuden järjestelmän mukaan toimimaan kaksi osastoa: taloudellis-poliittinen ja poliittis-juridinen osasto. Sanomalehtitoimisto (Pressebu-
reauet), joka aikaisemmin on ollut tähän asti poliittis-
kauppa poliittisen osaston lisäkkeenä, on nyt asetettu suoraan johtajan alaiseksi, koska se palvelee kumpaakin osastoa. Samoin ovat myös hallintokonttori (Administrations-
kontoret) ja arkisto suoraan johtajan alaiset.

Aikaisempi järjestys, joka säädettiin 1921 vuoden lailla, oli sellainen, että ministeriö jaettiin "poliittis-kauppa poliittiseen osastoon", johon myös sanomalehtitoimisto kuului, ja "oikeudelliseen osastoon", "kansain-

pi asema kuin mikä kansliapäälliköllä on meidän ulkoasiain ministeriössä, ainakin paljoo merkittävämpi kuin mikä täällä virkamiehellä oli minun ulkoasiainministerinä ollessani. Ministeriön asiain yllävalvonta on täällä olennaisesti keskitetty johtajalle. Samalla on kuitenkin työnjakoa pitämälle kehitetty. Yksityisasiat, joiden käsittely on periaatteellisesti lakien, asetusten ja vakiintuneiden menettelytapojen mukaan selvä, eivät joudu edes johtajaan asti; kreivi Reventlow, nyk. johtaja, sanoi, ettei hänen osakseen päivittäin tule juuri enempää kuin 10 allekirjoitusta.

Johtajan alaisina tulee uuden järjestelmän mukaan toimimaan kaksi osastoa: taloudellis-poliittinen ja poliittis-juridinen osasto. Sanomalehtitoimisto (Pressebu-
reauet), joka aikaisemmin on ollut tähän asti poliittis-
kauppa poliittisen osaston lisäkkeenä, on nyt asetettu suoraan johtajan alaiseksi, koska se palvelee kumpaakin osastoa. Samoin ovat myös hallintokonttori (Administrations-
kontoret) ja arkisto suoraan johtajan alaiset.

Aikaisempi järjestys, joka säädettiin 1921 vuoden lailla, oli sellainen, että ministeriö jaettiin "poliittis-kauppa poliittiseen osastoon", johon myös sanomalehtitoimisto kuului, ja "oikeudelliseen osastoon", "kansain-

liittokonttoriin" ("Folkeförbundskontoret"), jonka johtajana oli ulkoasiainministeriön kansainvälisen liikkeen neuvonantaja osastopäällikkönä, "tiedonantotoimisto elinkeinoja varten" ("Oplysningsbureau for Erhvervene") itsenäisenä osastona, sekä hallintokonttori ja arkisto. Nyt poistetaan "kansainliittokonttori" ja "tiedonantotoimisto elinkeinoja varten". "Kansainliittokonttorin" työt jaetaan - asiain laadun mukaan - taloudellisesti-poliittisen ja poliittisesti-juridisen osaston kesken. "Tiedonantotoimisto elinkeinoja varten" lakkautetaan ja sulautuu "elinkeinokonttorin" ("Erhvervskontoret")-nimiseen taloudellisesti-poliittiseen osastoon. "Oikeudellinen osasto" lakkaa toimimisensa ja sulautuu poliittisesti-juridiseen osastoon.

Perusteluksi tähän muutokseen mainitaan, että tällöin järjestely yksinkertaistuu ja asiain hajaantuminen ja saman työn kahdesti suorittaminen välttyy. Erittäin on sanottu, että tähänastinen "poliittisesti-kauppapoliittinen" osasto on asia-alansa puolesta ollut "monstrum", sen tehtävänä kun on aivan yhteenkuulumattomia asioita, erittäin myös asioita, joiden suorittaminen tällä osastolla on antanut aiheita kompetenssiritoihin. Mitä erittäin tulee "tiedonantotoimistoon elinkeinoja varten" eli "elinkeinoneuvostoon", niin eivät asianomaiset talouselämän ammattituntijat puoltaneet sen säi-

lyttämistä, vaan pitivät sitä ainoastaan "viivyttelydepartementtina ilman positiivista hyötyä".

Uuteen taloudellis-poliittiseen osastoon tulevat vastaisuudessa kuulumaan ainoastaan puhtaastaan talouspoliittiset, elinkeinoelämää ja talouspolitiikkaa yleensä koskevat asiat. Sitä vastaan poliittiset asiat sanan ahtaammassa mielessä siirtyvät uudelle poliittis-juridiselle osastolle. Kansainliittoa koskevat asiat, mikäli ne ovat poliittista ja kansainv. oikeudellista laatua (esim. sovintomenettely- ja välitystuomiosopimukset, vähemmistökytymykset j.n.e.) siirtyvät ent. "kansainliittokonttorista" viimemainitulle osastolle. Mutta mikäli kytymykset ovat taloudellista laatua, ne joutuvat taloudellis-poliittisen osaston käsiteltäviksi.

"Folketinget" in valiokunta lausuu sen toivomuksen että ulkoasiainministeriön toimintaa siten ohjataan, että siellä kasvatetaan spesialisteja eri aloja varten. Tämä huomautus ei koske ainoastaan kansainvälisen oikeuden spesialistien tarvetta, vaan myös muita aloja: yleistä politiikkaa ja taloutta. Tähän tarpeeseen viitataan myös taloudellisista syistä, koska asiain hoitaminen ulkoasiainministeriössä siten tulee halvemmaksi.

Arkiston kirjaamisesta puheenalainen valiokunta

sivumennen mainitsee, että luonnollisinta ja säästävää olisi, että tavallisimmat asiat ("ekspeditsioni- ja rutii-niasiat") kirjattaisiin asianomaisissa konttoreissa, ja ai-noastaan tärkeimmät poliittiset, talouspoliittiset ja kansain-väliset kysymykset kuuluisivat arkistolle dossierijärjestelmän mukaan hoidettaviksi.

Huomiota meidän maamme puolelta ansaitsee eri-tyisesti kysymys Tanskan ulkomaisen edustuksen vastaisesta järjestämisestä. Samalla kuin siinä tehdään supistuksia, ei kuitenkaan edustusta missään maassa lakkauteta. Kaikissa niis-sä maissa, joissa Tanskalla nykyään on tai uuden lain mu-kaan tulee olemaan diplomaattinen edustus, tulee sellainen olemaan uudenkin lain mukaan, mutta supistus saadaan aikaan siten, että lähetystöjen päälliköitä akreditoidaan useampiin maihin. Samalla kuitenkin perustetaan uusiakin lähetystöjä.

Uuden lain mukaan Tanskalla tulee olemaan dip-lomaattinen edustus 35 maassa, jotka ovat seuraavat: Argen-tina, Belgia, Britannian valtakunta, Bulgaria, Cuba, Tšekko-slovakia, Viro, Suomi, Ranska, Kreikka, Italia, Japani, Kii-na, Latvia, Liettu, Luxemburg, Alankomaat, Amerikan Yhdys-vallat, Norja, Puola, Portugali, Rumania, Serbia-Kroatia-Slo-venian kuningaskunta, Siam, Sosialistisen Neuvostotasavaltojen

Liitto, Espanja, Sveitsi, Ruotsi, Saksa, Turkki, Unkari, Uruguay, Egypti ja Itävalta. Laki sisältää ainoastaan, että näiden lähetystöjen hoito uskotaan 16:lle edustuspäällikölle, joista 5 kuuluu I:seen palkkaluokkaan, 10 2:seen ja 1 3:nteen palkkausluokkaan. Mietinnössä kuitenkin annetaan selvät ohjeet, kuinka akreditoiminen on tapahtuva. Ohjelma on seuraava:

Argentiinan lähettiläs akreditoidaan myös Uruguayhin, Belgian lähettiläs myös Luxemburgiin, Suomen lähettiläs myös Viroon, Latviaan ja Liettuaan, Ranskan lähettiläs samalla Espanjaan ja Portugaliin - - tämä kaikki nykyisen järjestelyn mukaista - - ,Italian lähettiläs samalla Rumaniaan ja Kiinan lähettiläs samalla Japaniin ja Siamiin. Siamin tähänastinen pysyvä lähetystö siis ehdotetaan lakkautettavaksi ja muodostettavaksi pääkonsulinvirastoksi. Brasilian lähetystöä tulee hoitamaan pysyvä, 3:nteen palkkausluokkaan kuuluva asainhoitaja (charge d'affaires en pied), joka samalla akreditoidaan Cubaan. Nykyiset Tšekkoslovakian, Alankomaiden ja Sveitsin kolme lähettiläsapaikkaa muodostetaan kahdeksi paikaksi sillä tavoin, että Puola ja Tšekkoslovakia yhdistetään yhden lähetystöpäällikön alaiseksi, asemapaikkana Varsova, samoin Alankomaat ja Sveitsi, lähettilään asemapaik-

kana Haag. Pragiin ja Berniin lähetetään kaksi lähetystösihteeriä väliaikaisina asiainhoitajina. Puolan-Tšekkoslovakian lähettiläs akreditoidaan samalla Serbia-Kroatia-Slovenian kuningaskuntaan. Turkkiin nähden tulee tapahtumaan muutos laajennusta kohti. Tähän asti on Sveitsin lähettiläs samalla ollut akreditoituna Angoraan, Konstantinopolissa olevaa lähetystöä on johtanut väliaikainen asiainhoitaja. Nyt tulee Turkkia varten, "katsoen läheisen idän suuriin taloudellisiin mahdollisuuksiin" asetettavaksi lähettiläs, ~~Turkkia varten~~ jonka tulee, niin pian kuin asunto voidaan hankkia, asettua Angoraan. Hän akreditoidaan samalla Bulgariaan ja Kreikkaan. Mitä Itävaltaan ja Unkariin sekä Egyptiin tulee, joita nykyään hoidetaan kunnia toimina, tulee niistä vasta lailla määrättäväksi.

Konsulinvirastoja (lähetettyjä konsuleja) tulee olemaan Chicagossa, Flensburgissa, Hampurissa, Kivnossa, Pietarissa, Lontoossa, Montrealissa, New Yorkissa, Riassa, San Franciscossa, Shanghaissa ja Sydneyssä. Näitä johtaa 6 pääkonsulia ja 6 konsulia. Pääkonsulinvirastot tulevat olemaan Hampurissa, Lontoossa, Montrealissa, New Yorkissa, Shanghaissa ja Sydneyssä, muissa mainituissa paikoissa tulee olemaan konsulinvirastoja (Kivnon konsulaatti tulee muodostettavaksi pai-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

kan aueuua varakonsulinvirastoksi). Huomiota ansaitsee, että Pietarin tähänastinen pääkonsulinvirasto alennetaan konsulinvirastoksi.

Tärkeä uudennus sisältyy erääseen uuteen pykälään, jonka "Folketinget" in valiokunta on lakiin ehdottanut. Sen mukaan asetetaan 5 virkamiestä (1 4:nnen palkkausluokan ja 4 5:nnen palkkausluokan virkamiestä) ministeriön käytäväksi kehittämistä ja kasvattamistarkoituksessa. Näiden tulee olla stipendiaatteja sanan varsinaisessa merkityksessä, s. o. pääpainoa ei saa panna heidän liittämiseensä johonkin lähetystöön tai pääkonsulaattiin avustajina tai sen tapaisina. Heidän päätehtävänä on oleva hankkia edelleenkehitystä kielellisillä, historiallisilla, taloudellisilla, poliittisilla tai muilla tällaisilla opinnoilla, ja heidän mahdollinen käyttämisensä asianomaisessa edustuspaikassa on oleva puhtaasti kasvattamislouneista. Tarkoituksena on, että stipendiaatit lähetettäisiin Englantiin, Ranskaan ja Saksaan, mahdollisesti myös slaavilaisiin ja merentakaisiin maihin. Oleskeluajan pitäisi olla vähintään vuosi paikassaan. Edellytetään, että stipendiaatit esim. Ranskassa opiskelevat korkeakoulussa "Ecole des sciences politiques", Saksassa olisi opiskelupaikana "Hochschule für Politik" ja muissa maissa vastaavat

laitokset. Ministeriö maksaa itse opetuksesta koituvat menot. Samalla valiokunta haluaa erityisellä tunnusteuksella mainita, että ulkoministeriö on antanut useiden virkamiestenssä ottaa osaa niihin kursseihin, jotka Carnegie-säätiön toimesta pidetään Haagin kansainvälisen oikeuden akatemiassa ("Académie de droit international"). Stipendejä varten tarvittava määrä-raha tulisi tekemään n. 30.000 kruunua.

Valiokunta palaa tässä yhteydessä siihen, että ulkoasiainministeriössä olisi kasvatettava spesialisteja eri aloilla. Sen vuoksi on ulkoasiainministeriön virkamiehille annettava tilaisuus eri ajanjaksoina specialiserautua määrätyn maan ulkopoliittisiin ja - mikäli maan ulkopoliittikan määräävät tai niihin vaikuttavat sisäpoliittiset seikat - myös sisäpoliittisiin oloihin sekä ^{niinikään} ~~myös~~ tilaisuus päästä lähetetyksi asianomaiseen maahan tutustumaan sen poliittisiin oloihin. Erityisesti huomautetaan, että sanomalehtitoimiston asiana on oleva pitää asianomaisia spesialisteja sen tasalla, mitä ulkomaisessa sanomalehdistössä ja johtavissa aikauskirjoissa ilmestyy huomattavaa ulkopoliittisessa suhteessa.

En tahdo tässä ryhtyä esittämään niitä yksityiskohtaisia ~~mitkään~~ keinoja, joilla menojen alennus saavutetaan paitsi lähettiläspaikkojen yhdistämistä, siinä on huomattava

erinäisten ulkomaiseen edustukseen kuuluvien virkamiesten palkkojen siirtäminen alempaan palkkaluokkaan, kaksinkertaisten lähetystösihteerinvirkojen poistaminen y.m. Kun ottaa huomioon, että ulkoasiainministeriöitä 1921 vuoden lailla maailmansodan jälkeen silloisten tilanteen johdosta melkoisesti, varmaankin myös liiallisesti laajennettiin, on varmaan supistuksiinkin ollut varaa. Edustaja Holger Andersen, meilläkin tunnettu parlamentti^{en}välisistä kongresseista ja Tanskan edustaja kansainliiton yleiskokouksessa Genevessä, on minulle ilmoittanut, että supistuksilla ulkoasiainministeriön budjetti, joka nykyään tekee 5,7 milj. kruunua, vähitellen voisi painua 4,5 milj. kruunuun.

Sen mukaan kuin minulle on tunnettua, on hra Holger Andersen, joka on aivan erinomaisesti perehtynyt ulkoasiainhallintoa koskeviin kysymyksiin, nyt vahvistetun lain varsinainen tekijä. Huomattava nimittäin on, että hallituksen esitys on "Folketinget" in valiokunnassa aivan uudestaan muokattu.

Olen tehnyt selkoa tästä Tanskan uudesta ulkoasiainministeriön järjestelystä erittäin siinä tarkoituksessa, että erinäiset kohdat meilläkin siinä varmasti olisivat varteenotettavia.

Erityisesti pyytäisin saada, myös sen kokemuk-
sen nojalla, minkä saavutin ollessani vuoden ulkoasiainhal-
linnon päällikkönä, kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin.
Minä pitäisin erittäin tärkeänä, että ministeriön hoitoa yhä
suuremmassa määrässä keskitettäisiin kansliapäällikköön ja ul-
koasiainministeriölle varattaisiin enemmän aikaa suurten pe-
riaatteellisten kysymysten harkitsemiseen. Kannattaisi myös
ottaa harkittavaksi, eikä se uusi ministeriön jako, joka
Tanskassa pannaan toimeen, todellakin ole ratsionaalisempi
kuin Tanskassa aikaisemmin noudatettu, joka pääasiallisesti
käy yhteen meikäläisen järjestelmän kanssa. "Politiikka" sa-
nan ahtaammassa merkityksessä on varmaankin läheisemmässä
yhteydessä oikeudellisten kysymysten kuin kaupallis-taloudel-
listen kanssa.

Edelleen ansaitsee hyvinkin varteenottamista, mi-
ten Tanska arvostelee edustuspaikkojen tärkeyttä. Erityisesti
tahdon kiinnittää huomiota siihen, kuinka välttämätöntä ta-
louspoliittisista syistä olisi saada Suomi edustetuksi Etelä-
Amerikassa, asia, jota jo viime vuonna, vaikka tuloksetta,
esitin valtioneuvostolle. Huomattava on, minkä painon Tanska
antaa edustukselle Turkissa, asia, jota niinikään olen meil-
lä jo aikaisemminkin huomauttanut. Samoin on erityistä huo-

miota kiinnitettävä siihen, minkä arvon Tanska antaa Hollannin edustukselle. On erityisesti huomautettu, miten Hollanti kansainliitossa nykyään on neutraalisen oikeuspolitiikan edustajana. Varsin kuvaavaa on, että Sveitsin lähetystö on yhdistettu Hollannin lähetystöön ja että lähettilään pääpaikkana on Haag. Tässä on varmaan meillekin mietittävä; huomattava on, että Sveitsin kaksipaikkainen lähetystö tulee kovin kalliiksi ja että myös Haag on tavallaan kansainliiton pääpaikkoja sen tuomioistuimen asemapaikkana. Vihdoin huomautan, miten Tanska niihin maihin, joissa sillä on diplomaattinen edustus, asettaa pysyvät lähetystöt, joita lähettilään poissaollessakin -- lähettilään ollessa pääpaikassaan -- hoitaa lähetystösihteeri väliaikaisena asainhoitajana. Tälle kannalle olisi mielestäni asia kiireimmiten järjestettävä Pragissa, ^{ja Haagissa} niinkuin siitä myöskin viime vuonna tein esityksen. Minusta Tanskan ulkoasiainedustuksen jakä, joka on ilmeisesti suurella harkinnalla ja asiantuntemuksella tehty, kokonaisuudessaan ansaitsee meillä erikoista huomiota. Ainoana virheenä siinä on mielestäni, että Belgialla ~~on~~ on oma lähetystönsä, mutta Espanja ja Portugali on yhdistetty Pariisiin. Mutta tämä riippuu erinäisistä kansainvälisistä kohteliaisuu-

vaatimuksista ja maailmansodan tapahtumista, jotka vielä ovat liian lähellä, ja joiden vuoksi ei toivottavaa muutosta ilman Belgiaa loukkaamatta ole voitu järjestää.

Mikä kaikista kipeimmin meilläkin vaatisi huomioonottamista, on stipendiaattien lähettäminen ja spesialistien valmistaminen. Nykyinen ulkoasiainvirkamiesten alkukouluutus ei ole tyydyttävä. Ei ole mahdollista ulkoasiainhallinnon palvelukseen ottaa ainoastaan sellaisia, joilla mahdollisesti itsellään on varoja suorittaa kalliita opinnoita ulkomailla. Eikä suinkaan voida pitää tyydyttävänä valmistautumisena ainoastaan palvelemista jossakin ulkomaisessa lähetystössä ilman tilaisuutta teoreettisiin opintoihin. Jos tahdotaan kunnollista jälkikasvua tällä alalla kasvattaa ja jos yleensä tahdotaan hankkia ulkoasiainhallintoon virkamiehiä, jotka täyttävät näihin tärkeihin tehtäviin asetettavat vaatimukset, on stipendien hankkiminen mielestäni välttämätön. Stipendien aikaansaaminen on "kansavaltainen" toimenpide eikä suinkaan tämän ajatuskannan vastainen.

Kööpenhaminassa, heinäk. 8 p. 1927.

E. S. L.

Suomen Kööpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 4.

8/7 - 1927.

III.

Ministerien sivutoimet. Kun "Folketinget"issä käsiteltiin lakiehdotusta virkamiesten palkkauksesta, esitettiin lakiin näin kuuluva lisäehdotus:

"Ministrene maa ikke udover Rigsdagsvirksomheden have noget lønnet eller tantiemegivende Hver i offentlige eller private Foretagenders Tjeneste."

Hallitus vastusti tätä ehdotusta, samoin myös hallituspuolue kokonaisuudessaan, mutta se hyväksyttiin sosiaalidemokraattien, radikaalien ja eräiden harvojen konservatiivien äänillä, konservatiivien pääosan äänestäessä hallituksen puolesta. Oli kohta alusta kysymys muutoksen aikaansaamisesta "Folketinget"in päätökseen, mutta lopulta ei "Landstinget"issä esitetty mitään muutosehdotusta, ja tehty ehdotus tuli kuin tulikin laiksi.

Asialla tietysti ei ollut mitään suoranaista tekemistä "Nedskæring"in kanssa, sillä eihän tässä ollut kysymys valtion eikä kuntien menojen vähentämisestä; kysymys tältä kannalta saattoi olla vain kiusa kiusasta: kun ministerien toimesta kaikkien muiden tulot vähenevät, niin

vähentyköt ministerienkin tulot! Laki tulee koskemaan useita nykyisiä ministerejä, koska monella heistä on tuloja erinäisistä yhtiöistä ja kassoista, joiden johtokuntiin he kuuluvat; muutamille tämä merkitsee huomattavaakin tulojen vähennystä. Kaikista enimmäin tämä laki tulisi koskemaan nyk. ulkoasiainministeriä, jota kukaan ei ollut tällä säännöksellä tahtonut tavoittaa. Tanskassa on ministerillä eläkeoikeus; aikaisemmin oli asia niin, että kuka vain päivänkin oli ministerinä, oli oikeutettu ministerieläkkeeseen. Nyt on säännökset niin muutettu, että ainoastaan ministeri, joka on ollut vuoden toimestaan on oikeutettu ministerieläkkeeseen. Helposti voisi tapahtua, ettei nykyinen hallitus joutuisi olemaan kokonaista vuotta toimestaan. Silloin ei nyk. ulkoasiainministerillä, joka ei ennen ole ollut ministerinä, olisi mitään eläkettä, hänellä ei olisi myöskään valtiopäivämiespalkkiota, koska hän viime vaaleissa jäi valitsematta, eikä muuta tiettyä tointa. Hänen pitäisi niinkään luopua kansakoulujen maanviljelyskoulujen tarkastajan virasta, joka nykyään on pidätetty avoimna häntä varten, koska uusi laki ei sallisi toimien avoimina pitämistä ministerikauden kestäessä. Ja nyt hänen edelleen pitäisi kokonaan luopua niistä tuloista, jotka hänellä on

Kuningas Frederik VII:n "Jagerspris" säätiön johtokunnan ja säästölaitoksen "Bikuben" tarkastusneuvoston jäsenenä. Huomioonottaen, että ministeritoimi Tanskassakin on ohimenevä laatus, tulisivat ministerit pakoitetuksi lupomaan aikaisemmista työaloistaan ja estetyksi jatkamasta entisillä toimialoillaan ministerikauden päätyttyä.

Lakiehdotus ei kuitenkaan ollut syntynyt vain kiusan vuoksi. Perusteluna siihen on mainittu, että useinkin tällaisiin tuntiemi- ja muihin hyväpalkkaisiin toimiin halutaan valtiollisessa elämässä vaikuttavia henkilöitä, ei sen vuoksi, että he näillä aloilla olisivat asioihin erityisesti perehtyneitä, vaan sen vuoksi, että he käyttäisivät vaikutustaan asianomaisen laitoksen hyväksi. Ent. pääministeri Stauning ^{minulle/}erityisesti huomautti niitä ristiriitoja, jotka saattavat syntyä siitä, että ministeri on sellaisen laitoksen johtokunnassa, joka on hänen oman tarkastuksensa alaisena; hän pani nimenomaan painoa siihen, että Albertin kavallukset aikoinaan tulivat mahdollisiksi juuri tällaisen järjestelmän vallitsemisen johdosta.

Asialla on siis useampia puolia, ja joka tapauksessa "Loven om Ministrenes Ben" eli "Benloven",

niinkuin säännöstä yleisesti nimitetään sen johdosta, että näitä sivutoimia on yleisesti nimitetty "luiksi", joita ministerit muka koirien tavoin sivussa kaluavat, jo lakina annettu, ja useat ministerit ovat jo sivutoimistaan luopuneet. Siitä huolimatta on kysymys "luulain" revisionista vireillä. Edustaja Holger Andersen näytti minulle ankan luottamuksellisesti erään lakiehdotuksen, joka on ryhmäin käsiteltävänä ja sisältäisi säännökset edustajain ja ministerien palkkauksesta sekä ministerien eläkkeistä. Tämän mukaan tulisi pääministerin ratkaista, onko ministerin sivutoimi sellainen, että hänellä olisi mahdollisuus se edelleen pitää. Joka tapauksessa ei ministerillä saisi olla mitään sivutoimia, palkallisia tai palkattomia, laitoksesta, joka kuuluisi hänen valvottaviinsa eikä hän olisi oikeutettu ministeriaikanaan mitään ~~sivutoimia~~ ~~luksia~~ ~~uus~~ ~~ia~~ sivutoimia, palkallisia tai palkattomia, vastaanottamaan. Pääministerin myönteisestä ratkaisusta olisi mahdollisuus vedota eduskunnan valiokuntaan, ja jos tämä olisi toista mieltä kuin pääministeri, eduskuntaan. Ministerien aikaisemmat virat pidettäi-

siin mahdollisuutta myöten avoimina ministerien toimikauden aikana. Ministerien eläkkeistä ~~määrätyksi~~ ehdotetaan säädettäväksi, että jos ministeri on toimensaan vähemmän kuin vuoden, hän määräajan kuluessa saa 8.000 kruunua "odotusrahoja" (siis tavallaan asetetaan "disponibiliteettiin"), kunnes saa jonkun toimen, se, joka on vuoden ollut ministerinä saa 1/10 ministeripalkkiosta eläkkeeksi (siis 1.800 kr.), tämä eläke lisääntyy vuosien kuluessa (ministeriajat yhteenlaskettuina), kunnes kohtaa 8.000 kruunuun, joka on täysi ministerieläke.

Tämän ehdotuksen ed. Holger Andersen luuli tulevan pääasiallisesti hyväksytyksi. Jos niin kävisi, ei ainakaan "luulain" perustuksella kukaan ministeri tulisi eroamaan, mikä muuten kylläkin saattaisi käydä hyvin mahdolliseksi. Ellei jotakin tämäntapaista hyväksyntä, ei ole ensinkään varma, että nyk. ulkoasiainministeri katsoisi voivansa pysyä paikoillaan ja jättää sikseen vastaiset ansiomahdollisuutensa nykyisen epävarman toimen säilyttämiseksi.

Asia joutunee ratkaistavaksi ensi viikon kuluessa, ellei sinä aikana satu odottamattomia tapauksia.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

sia, jotka lakaisevat pois nykyisen hallituksen kokonaisuudessaan.

Kööpenhaminassa, heinäk. 8 p. 1927.

E. v. Iohán

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3

ASIA:

Ministeri Setälän raportti no 5

Kööpenhamina

9/7-1927

SUOMEN LÄHETYSTÖ.
FINLANDS BESKICKNING.

Kööpenhaminassa,
9 p:nä heinäkuuta 1927.

N:o

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää raportti-
ni N:o 5, joka sisältää seuraavat osat: I. Taistelu n.s.
pulasuojasta (Krisevaern) Hallituspulan uhka, II. Etelä-
Jyllannin "Selvstyre"-pyrkimykset ja Cornelius Peter-
sen ja III. Islannin ja Tanskan suhde.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvim-
män kunnioitukseni vakuutus.

E. A. Linn

Herra v. t. Ulkoasiainministeri Hannes Ryömä,

Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 21/144 Sal. D. 13 27		
16/7-27	No	Lit.
RYHMÄ	OSASTO	AMM.
5	Es	

Suomen Kööpenhaminassa olevan lähettilään raportti

N:o 5.

I. (4 liitettä).

Taistelu n.s. pulasuojasta (Krisevaern).

Hallituspuolan uhka.

Stauningin ministeristö kaatui viime vuoden lopulla niihin toimenpiteisiin, joita hallitus oli ehdottanut pulakauden voittamiseksi, kun ei sosiaalidemokraattinen hallitus enää voinut saada tukea radikaaleilta. Kun nyk. Madsen - Mygdalin ministeristö muodostui, niin se tietenkin rakensi toiveensa porvarilliseen kannatukseen, toiselta puolen konservatiivien, toiselta puolen radikaalien. Mutta näiden pyrkimykset käyvät eräissä elinkysymyksissä vastakkain.

Tanskalainen teollisuus työskentelee kruunun jyrkän nousun johdosta kalliiden tuottokustannusten, m.m. kalliiden työpalkkojen painamana. Ulkolaisen tuonti uhka sen tukahuttaa. Työttömyys paisuu pelottavassa määrässä: tätä nykyä luetaan työttömiä 54.000 henkeä. Konservatiivien puolelta vaaditaan pulakauden voittamiseksi tullisuoja, radikaalit taas ovat doktrinääriä tullinvastustajia. "Venstre", hallituspuolue itse, "maalaisliittolais"-puolueena ei mitenkään harrasta teollisuustulleja. Sosiaalidemokraatit taas tietenkin ovat tullin vastustajia, mutta luonnollisestikin on heidän halunsa tehdä kaikki työttömyyden torjumiseksi.

Toimeensa astuvan "Venstre"-hallituksen kanta tullikysymykseen oli jonkun verran epäselvä. Radikaalit väittävät hallituksen heille antaneen suoranaisen lupauksen, että tulleja ei tulla korottamaan - he ovat ainakin sillä tavalla selittäneet sitä, mitä hallituksen puolelta oli lausuttu. Konservatiivit vuorostaan ovat luottaneet siihen, että hallitus oli eräisiin heidän

vaatimuksiinsa suostuva. On esiintynyt se väite, että hallitus tässä kohdin alusta alkaen on yrittänyt istua kahdella tuolilla; tosiasiassa kai on, että hallituksen on vähemmistöhallituksena täytynyt koettaa rauhoittaa kumpainkin porvarillista ryhmää mitään varsinaista ennakolta lupaamatta. Konservatiivit ovat ilmeisesti olleet tietoisia siitä, ettei mitään varsinaista lupaus ollut, mutta he uskoivat viimeiseen saakka, että he lojaalisesti hallitusta kannattamalla kuitenkin voisivat saada hallitukselta joitakin myönnytyksiä. Asia oli hallituksen puolelta viikosta viikkoon ja kuukaudesta kuukauteen tutkimuksen alaisena, mutta vihdoin, 1 p. kesäk., hallitus antoi tullinkorotusehdotuksiin kieltävän vastauksen. Hallitus lausui tutkimuksen vieneen siihen tulokseen, ettei edes tullin kahdenkertaistuttaminen useissa tapauksissa voisi tasoittaa erotusta tuottokustannuksissa: tuottokustannukset olivat liian suuret, ja kuluttavaa yleisöä ei voitu vaatia maksamaan tullinkorotuksen aiheuttamia korkeampia hintoja sellaisena taloudellisesti vaikeana aikana kuin nykyinen on. Tarkempi selonteko hallituksen vastauksesta sisältyy liitteeseen N:o 1.

Konservatiivit eivät tyytyneet tähän, vaan esittivät 17 p. kesäkuuta lakiehdotuksen, jonka mukaan 8 prosenttia saisi suuresti korotetun tullisuojan, n. 2 1/2-kertaisen v. 1927, mutta tullierät alenisivat vv. 1928 ja 1929, ollen v. 1928 suunnilleen kaksinkertaiset ja v. 1929 noin 50 % nykyistä korkeammat. Ehdotuksen tarkempi sisältö näkyy liitteessä olevasta selostuksesta (N:o 2).

Näytti aluksi siltä kuin konservatiivien ehdotus olisi ollut vain isku tyhjiin ilmaan. Mutta noin viikkoa myöhemmin, 22 p. kesäk. hra Stauning n.s. "Dumping-Udvalg"issa sosialidemokraattien nimessä esitti vastaehdotuksen -- tämä oli nyt se "Ord, som kan blive

Daad", josta olen puhunut viime raportissani. Liitteessä (N:o 3) esitän tarkemman selostuksen Stauningin ehdotuksesta. Mainittakoon tässä vain aivan lyhyesti, että se sisälsi ehdotuksen lainan takaamisesta elinkeinoelämän tukemiseksi, mikäli oli kysymys parannetun tekniikan aikaansaamisesta sekä ehdotuksen avustukseksi koneiden ja raaka-aineiden hankintaa ja vientimahdollisuuksien lisäämisen tarkoituksessa suoritettavien tutkimusten aikaansaamista varten. Edelleen siihen sisältyi valtuutus hallitukselle alentaa tai poistaa raaka-aineiden tulli sellaisille teollisuudenhaaroille, joilla oli kilpailuvaiveuksia ulkomaiden kanssa. Vihdoin -- ja mikä oli tärkeintä -- se sisälsi mahdollisuuden erinäisillä ehdoilla määrätä ulkomaisille tavaroille "tuontimaksuja" aina 24 %:iin asti tavararavosta. Nämä "tuonti-" eli "importtimaksut" olivat käytettävät tavarain halvemmiksi tekemiseksi. Koko tämän toiminnan tuli olla 15-miehisen eduskuntavaliokunnan valvonnan alaisena; korotetun importtimaksun toimeenpanoa varten tuli ministerillä olla puolellaan valiokunnan enemmistön päätös.

Stauningin ehdotus putosi esille pommin tapaan ja näytti avaavan tien aivan uusiin mahdollisuuksiin. Tapah- tumasta lähetin 25 p. kesäkuuta seuraavan sähkösanoman:

"Stauningin toissapäivänä esittämän ohjelman perustalla, joka sisältää importtimaksujen nimellä väliaikaisen tullisuojan, yhtyminen konservatiivien ja sosialistien kesken mahdollinen, uusien vaalien, hallituksen vaihdoksen mahdollisuus suurempi kuin ennen. Ratkaisu ensi viikolla".

Tämän jälkeen on keskusteluja käyty eri ryhmien kesken toistaiseksi mihinkään tulokseen pääsemättä. Hra Stauningin ehdotus joutui kauppiastaholta kovin ankaran arvostelun alaiseksi. Tukkukauppiasseuran komitea antoi 29 p. kesäkuuta "Folketinget" in "Dumping-valiokunnalle" kirjelmän,

jonka torjuva arvostelu tuntui niin musertavalta, että luultiin kaikki neuvottelumahdollisuudet konservatiivien ja sosialidemokraattien välillä pois suljetuiksi. Liitteeksi (N:o 4) otan leikkeleen "Børsen" lehdestä, josta näkyvät syyt, joilla Tanskan kauppiat, vieläpä maatalousmiehet asettuivat vastustamaan hra Stauningin ehdotusta.

Sen jälkeen on kuitenkin neuvotteluja jatkettu. Sosialidemokraatit ovat ilmoittaneet olevansa suuresti halukkaat neuvotteluja jatkamaan. Konservatiiveista on tunnut äärettömän vaikealta niellä sosialidemokraattien ehtoja. He ovat koettaneet saada hallitusta ja "Venstre" puoluetta pakoitetuksi myönnytyksiin, mutta huonolla menestyksellä. Viimeksi on neuvotteluissa ollut erityisesti kysymys kenkätavaratulliista; tämän on hallitus työtännyt luotaan, sosialidemokraatit ovat olleet siihen suostuvaliset määrättyillä ehdoilla, joita konservatiivien on ollut vaikea hyväksyä. Hallitus on tarjonnut konservatiiveille ainoastaan erityisen ei-poliittisen asiantuntijavaltuuskunnan asettamista tulliasioita varten. Jos tämä valiokunta esittäisi jonkun tullin korottamista pätevillä syillä, voitaisiin asia kulloinkin ajaa eduskuntaan. Niinikään hallitus on ollut suostuvainen estämään kovin huonojan villakankaan nimellä esiintyvien, mutta todellisuudessa vähän villaa sisältävien kankaiden maahantuontia. Kun nämä hallituksen myönnytykset esitettiin, sanoivat konservatiiviset, niin mainitsi minulle ulkoasiainministeri Moltesen- että tämä tuli liian myöhään, keskustelut olivat muka jo käynnissä sosialidemokraattien kanssa.

Asema näyttää nyt sangen monimutkaiselta. Jos konservatiivit ja sosialidemokraatit "Folketinget"issä ajavat tullisuojan lävitse vastoin hallituksen tahtoa, seuraisi tästä "tavallisen käsityksen mukaan", niinkuin

ulkoasiainministeri Moltesen minulle sanoi, hallituksen ero. Nykyään näyttää kuitenkin käsitys hallituksen eron välttämättömyydestä. Kun eduskunnan päätös käy sitä vastaan, jonkun verran olevan muuttumassa. Joka tapauksessa: jos "Folketinget" tekisi tullisuoja päätöksen, sillä tulisi olemaan täysi vastatuuli vastassaan "Landstinget"issä, jossa on tullienvastainen enemmistö, siellä kun radikaalit ja "Venstre" muodostavat enemmistön. Näin ollen ei tullikoroituksia kuitenkaan saataisi laeiksi. Tällainen päätös saataisi johtaa joko uusiin vaaleihin, joita ei todellisuudessa näytä haluttavan, tai uuden hallituksen muodostamiseen tai kaiken entiselleen jäämiseen, jos hallitus ei panisi-kaan toimeen uusia vaaleja eikä myöskään katsoisi asiakseen noudata entistä tapaa ja erota varsinkaan kun ei mitään hallituksen kannanvastaista lakia saataisi aikaan.

Asema on siis varsin kiikkerä, ei kukaan vielä ~~xxxx~~ tällä hetkellä voi sanoa mikä kaikesta tulee Moni sanoo että kaikki on ~~xxxx~~ ampumista haudoilla ^{vain} -tehtyjen eri ehdotusten haudoilla. Ja tällainen ammun- tahan on sitä kovempaa, mitä juhlallisemmat hautajaiset ovat.

Köpenhaminassa, 9 p. heinäkuuta 1927.

E. L.

II. Etelä-Jyllannin "Selvstyre"-pyrkimykset ja Cornelius Petersen.

Tanskaan uudestiliitettyllä Etelä-Jyllannilla ^{on} vaikeanlainen pulakausi edessään. Saksan yhteydessä maan- kunnan maataloudella oli tullisuoja ja Saksan suuret markkinat edessään. Tanskalaiset väittävät, etteivät eteläjyllantilaiset koskaan ole oppineet kunnollisesti työtä tekemään. Heidän maataloutensa oli teuraseläinten kasvatusta siten, että laskivat eläimet kesän

tullessa laitumelle ja antoivat niiden juosta siellä, kunnes syksyllä ajoivat ne Saksaan ja saivat niistä rahat. Tämä vienti on nyt suljettu, eivätkä eteläjyllantilaiset ole vielä oppineet kääntämään koko maatalouttaan Tanskan mallin mukaiseksi, voin ja silavan valmistukseen. Näin ollen eteläjyllantilaiset kärsivät kovasti nykyisestä taloudellisesta tilasta. Näiden ilmiöiden valossa on katsottava Etelä-Jyllannissa esiintyvää n.s. "selvstyre" pyrkimystä. Kööpenhamnasta käsin näyttää olevan vaikea päästä oikein tämän ilmiön ja sen kantavuuden perille, etenkin kun sen johtaja, tilanomistaja Cornelius Petersen, ei näytä olevan kaikista selvimpiä ihmisiä. Hänen lausumissaan esiintyy tyytymättömyyttä siihen että uuden rajan johdosta aikaisemmat taloudelliset yhteydet ovat särkyneet. Hänen ylimpänä päämääränään väikky, niin sanoivat minulle eräät tšekäläiset kansanedustajat, Slesvigin tanskalaisen ja saksalaisen osan yhdistäminen eri valtioiksi, joka paraiten kaiketi olisi Tanskan yhteydessä, mutta vain samantapaisessa kuin Islanti, personaaliunionissa. Samalla hänellä on "itsehallinto"-asioissa toinenkin ajatus: itsehallinto olisi kehitettävä siihen suuntaan- että kullakin kunnalla olisi miltei kantonaalinen autonomia. Ja Cornelius Petersen ~~xxx~~ ajaa asioitaan tavalla, joka herättää sensatsiooniam. Hänhän suunnitteleli viime syksynä jonkinlaista talonpoikaisretkeä Tanskan eduskuntaa vastaan, mikä kuitenkin kuivi kokoon. Sanomalehdessään hän oli sanonut silloista pääministeri Stauningia merirosvopäälliköksi; kysyin hra Stauningilta itseltään syytä siihen ja tämä sanoi hra hra Cornelius Petersenin kunnioittavan häntä sillä nimellä, kun hän muka verottaa ^{pahasti} ja on suuri ryöstäjä. Tästä sanasta korkein oikeus tuomitsi hra Cornelius Petersenin 2.000 kruunun sakkoihin tai varojen puuttuessa 3 kuukauden vankeuteen. Hra Cornelius Petersen painatti ja levitti sak-

kojen maksamiseksi kirjekortteja, jotka olivat numeroidut ja varustetut Cornelius Petersenin allekirjoituksella ja joissa esiintyi hra Stauningin kuva kivääri toisessa kädessä ja tikari toisessa sekä revolverit vyössä, sulka lakissa, siis todellisen merirosvokapteenin asussa. Sanotaan, että korteilla on ollut hyvä menekki. Hra Cornelius Petersen pyysi ja sai kaksi kertaa pidennystä sakkojen maksussa, mutta kun toinen määräaika kului umpeen ilman sakkojen suorittamista, niin lauantaina heinäkuun 2 p. klo 9 1/2 aamulla ilmestyi pari kriminaalipoliisia Tønderistä ja poliisipalvelija Rudbølistä hra Cornelius Petersenin maatilalle Vester Anflodiin, jossa he vangitsivat hra Petersenin ja veivät hänet Tønderin vankilaan. Vankeus ei kuitenkaan tullut pitkäaikaiseksi. Niin pian kuin insinööri Harhorn, yksi "Selvstyre" liikkeen johtajia oli saanut asiasta tiedon, niin hän ryhtyi toimeen ja hankki tarvittavat 2.000 kruunua iltapäiväksi. Ystävät ajoivat vankilaan 4 autolla, valokuvaaja mukanaan vapauttamistoimittamisen ikuistuttamiseksi, ja suuri väkijoukko oli odottamassa tervehtiäkseen vapautettua. Poliisimestari oli kuitenkin hankkinut mielenosoitusten välttämiseksi auton poliisivankilan takaovelle ja toimitti hra Cornelius Petersenin, joka ei aavistanut väkijoukon saapuvilla oloa, ~~joka~~ hiljaisesti takaisin autolla Vester Anflodiin. Ystävät korvasivat vahingon sillä, että he autoilla riemukulussa veivät päällikkönsä Tønderin Lähetysshotelliin, jossa häntä juhlittiin suuren väkijoukon ollessa kokoontuneena hotellin edustalle.

"Selvstyre"-miehillä on rahanpuute ollut pahana häittana. Siihenkin keksi Peter Cornelius keinon; hän päätti ruveta harjoittamaan eräänlaista

setelinantoa. Tämä tapahtui lähes kuukautta aikaisemmin kuin edellä mainittu tapahtuma, heluntai-aiattona. Siinä päivänä laski hra Cornelius Petersen liikkeelle melkoisen joukon rahaosoituksia joiden teksti oli seuraava: "Imod denne vor Anvisning beha_gger S. O. S. (=Selvstyre-Organisationen Sønder-Jylland) Kasse i Haderslev at betale Ihandehaveren eller Ordre TI KROMER (1 Krone, 2 Kroner j.n.e.) I kr. = 26/100 Dollat; -- og stilles i Regning med eller uden Advis". Alla oli "A. S. Bondens Selvstyre"n johtokunnan jäsenten nimet. Osoitus oli muuten painettu setelirahan muotoon, takana oli erilaisia kuvioita m.m. esim. 5 kruunun osoituksessa oli ojankaivaja, setelin alareunassa kirjoitus "DEN SOM IKKE VIL DIGE HAN MAA VIGE", ja keskelä runo:

Man deler vort Land,
 man jager os ud
 Bortsjaker vor Arv
 med Lovene Snu,
 Men Landets Børn
 staar sammen saa fast.
 Aldrig faar man Held
 at braekke vor Kraft.

Olen maininnut tämän runon, koska se osoittaa "Selvstyre"-ajatuksen tunnepohjaa.

Kysymys oli, oliko tällainen osoitusten anti katsottava setelinannoksi, vai olivatko nämä vain pankkiosoituksia. Hra Cornelius Petersenin puoluelaiset ovat väittäneet että tässä oli kysymys ainoastaan yksinkertaisista pankkiosoituksista, joita varten riittävä kate oli olemassa sillä tavoin, että seudun 72 "Selvstyre"-järjestöä olivat keskinäisillä sitoumuksilla taanneet maksettavan erän. Valtion poliisiviranomaiset ovat joka tapauksessa takavarikoineet tapaamansa setelit, mutta toisaalta ei ole katsottu asianmukaiseksi nostaa syytettä Cornelius Peterseniä vastaan Nationalbankille kuuluvan setelinanto-oikeu-

keuden rikkomisesta. Joka tapauksessa ehti Cornelius Petersen levittää seteleitään 40.000 kruunun arvosta; ne pantiin nimittäin liikkeelle heluntailauvantaina niin myöhään, etteivät sanomalehdet ehtineet ihmisiä niistä varoittaa. Hra Petersen sanoo itse, että hänen setelinsä ovat parempia kuin "Nationalbank"in setelit; hän on siinä tavallaan oikeassa, sillä kerääjät maksavat hänen seteleistään jo kaksinkertaisen arvon. Monta niitä ei todennäköisesti esitetä S. O. S. kassan lunastettaviksi.

Täällä Kööpenhaminassa vakuuttavat kaikki, ettei hra Cornelius Petersen ansaitse mitään vakavaa huomiota, hän on vain "pöytätsintekijä" eikä hänellä ole puoluetta takanaan. Joka tapauksessa on tällainen ilmiö oireellinen ja osoittaa, että uusien alueiden maahan liittämiseläkin on melkoiset vaikeutensa.

Kööpenhaminassa, 9 p. heinäkuuta 1927.

E. A. Lohman

III. Islannin ja Tanskan suhde.

"Islandsk Telegrafbureau" levitti 3 p. heinäk. se-
lostuksen eräistä lausumista, jotka talonpoikaispuolueen
"Timinn"-nimisen sanomalehden toimituksen jäsen Hallgrimsson
oli esittänyt eräessä valitsijakokouksessa Reykjavikissä.
Toimittaja Hallgrimsson lausui m.m.:

--Vuoden 1940 jälkeen voi Islannin Alting ja Tanska-
kan Valtiopäivät vaatia liittolakia uusittavaksi. Me,
talonpoikaispuolueen miehet, tulemme silloin todennäköi-
sesti kaikki ~~äänestämään~~ maiden täydellisen eroamisen
puolesta".

"Nationaltidende" on tämän johdosta haastatellut
valtio-oikeuden professoria Kööpenhaminan yliopistossa
Knud Berliniä, joka on lausunut, samalla kuin tietenkin
huomauttaa, että vuoteen 1940 mennessä ^{on} /siksi paljon
mahdollisuuksia olojen muuttumiseen, ettei lausumaan voi
mitään painoa panna, ja huomauttanut, että hänen tieto-
jensa mukaan Islannissa vallitsee se käsitys, että
maalla on ainoastaan etuja nykyään voimassaolevasta jär-
jestyksestä. Islantilaiset eivät ole nyt eivätkä 10 --
15 vuoden päästä valmiit ottamaan huolekseen ulkoasiain
hallintoa ~~eivätkä~~ kalastuskontrollia, jotka tuottavat
varsin suuria menoja. Liittolaki tunnustaa Islannin täy-
dellisen suvereniteetin ja Tanskalle liitto todellisuudes-
sa tuottaa vain kustannuksia. Samaa on prof. Berlin, joka
viime kesänä kävi Islannissa, vakuuttanut minulle henki-
lökohtaisesti.

Hallgrimssonin lausuma tähtää todellakin niin kauas
eteempään, ettei sillä ole minkäänlaista nykytärkeyttä, mut-
ta on kuitenkin kuvaava oireellisena. Kaikki tulee tieten-
kin riippumaan siitä, millainen taloudellinen kehitys Islan-
nilla tulee olemaan. Olen tavannut sekä tanskalaisia et-
tä islantilaisia, jotka ennustavat Islamille suurta tu-
levaisuutta, väittäen, että Islannissa 100:n vuoden pe-
rästä muka on oleva enemmän asukkaita kuin Tanskassa. Is-

lannilla on suuria taloudellisia mahdollisuuksia, ennen kaikkea runsaat vesivoimat. Tätä nykyä suunnitellaan suuremmissa laitoksia Islannin kuumista lähteistä pulpuavan veden käyttämiseksi johtamalla sitä osittain asuntojen lämmittämiseen, osittain myös maan kasteluun. Tällä vedellä, joka maasta noustessaan on 85 astetta lämmintä, voitaisiin lämmittää koko Reykjavik ja asuntoja muuallakin, sitä voitaisiin johtaa heinäviljelyksille - viljanviljelyksestä ei lyhyen kesän vuoksi voi olla puhetta. Voidaanko riittäviä pääomia tällaisiin suuriin yrityksiin saada, on minulle tuntematonta; suunnitelmat lienevätkin vasta alkuasteillaan, vaikkakin kyllä lämpimän veden käyttämisestä lämmitystarkoituksiin jo on jonkin verran kokemusta. Islannin väkiluku on tätä nykyä vain 100.000 suuruinen, ja islantilaiset eivät suinkaan harrasta ulkomaista suurta siirtymistä Islantiin. Tosiaankin näyttää siltä, ettei Islanti vielä 1940:n seuduilla ole valmis pesäeroon. Sen jälkeen kuin Islanti on saanut tunnustetun itsenäisyyden ei myöskään liene minkäänlaista vetovoimaa Norjaan käsin, joka toisinaan on luonut halukkaita katseita Islantiin.

Islannissa ovat nykyään vaalit käsillä - ne tapahtuvat tänä päivänä, 9:nä heinäkuuta. Islannin "Alting"iin kuuluu 44 jäsentä, näistä kuuluu tasan puolet, 22, nykyiseen hallituspuolueeseen, konservatiiveihin, 15 talonpoikaismpuolueeseen, 2 on sosiaalidemokraatteja ja 5 "villejä" liberaaleja. Ennustetaan talonpoikaismpuolueen ja sosiaalidemokraattien etenemistä. Nykyinen hallitus on ollut toimeksaan neljä vuotta. "Ensimmäinen -ministeri" Þorlaksson oli äskettäin Kööpenhaminassa pitämässä islantilaista valtioneuvostoa kuninkaan luona; minulla oli tilaisuus tavata häntä useampia kertoja ja keskustella hänen kanssaan Islannin oloista. Hän puolestaan ennusti hallituksen vaihtumista ensi kerralla, kos-

ka nykyinen hallitus, joka ei ole kun puolet "Altingin" jäsenistä, voi joutua vähemmistöön; kysymys on vain voivatko muut suunnat yhtyä toisenlaista hallitusta kokoonpanemaan.

Ratkaistavaksi tulee vasta kokoontuvassa "Alting"issä m.m. edellisen kokouksen hyväksymä perustuslain muutos, jonka mukaan "Alting"ia ei, niinkuin nykyään, tulisi kokoontua vuosittain, vaan joka toinen vuosi. Vuosittain kokoontuva "Alting" on havaittu liian ras-kaaksi ja kalliiksi. Jos tämä lakiehdotus lopullises-ti hyväksytään, niin se tietenkin osoittaa, ettei Is-lannilla tätä nykyä ole suurta halua politikoimi-seen, kaikista vähimmin suurpoliittisiin muutoksiin.

Lopuksi mainitsen, että Tanskaan akreditoitut lä-hettiläät alkavat tehdä matkoja Islantiin. Norjan lä-hettiläs Huitfeldt on äskettäin palannut Islanninmat-kalta, ja paraikaa siellä on Saksan lähettiläs v. Has-sell.

Kööpenhaminassa 9 p. heinäk. 1927.

E. v. Linn

Ad 21/144 Sauter
Srap. 20/7-27

Suomen Kööpenhaminassa olevan lähettilään raportti N:o 5.

1 Liite 1.

Selostus hallituksen epuusta tekstiiliteollisuudelle 11 p.
kesäkuuta 1927.

Ved Ministeriets Tiltraedelse blev der av Statsministeren givet Tilsagn om, at Regeringen vilde lade foretage en objektiv, til Bunds gaaende Undersøgelse af de saerlig vanskeligt stillede Industriens Forhold, og at Regeringen derefter paa rent saglig Grundlag, uden Hensyn til principielle Synspunkter, vilde tage Standpunkt til, hvorvidt der fra Statens side burde traeffes saerlige Foranstaltninger for at hjælpe de omtalte Industrier.

Ikke tale om Dumping.

Det nedsatte Undersøgelsesudvalg har for kort Tid siden afgivet sin Beretning om Tekstilindustriens Forhold. Det fremgaar af Beretningen, at det for denne Industris Vedkommende med Henblik paa Importen i Almindelighed hverken er Tale om nogen Dumping-Import i almindelig Forstand eller om nogen saerlig Valuta-Dumping; men at Vanskelighederne stammer fra:

- 1) At Arbejdslønnene her i Landet indenfor Tekstilindustrien ligger betydeligt højere end i de "Guldlande", der i saerlig Grad paafører denne Industri Konkurrence (Tyskland, Holland, Sverige, Schweiz - i Amerika er dog Arbejdslønnen højere end her).
- 2) At Generalomkostninger saavel som Handelskostninger ligger paa et for højt Niveau, og
- 3) At det fra den naevnte Industris Side i den sidste halve Snes Aar i stort Omfang er ført en ret rundhaandet Dividendepolitik, hvorfor man for de fleste Virksomheders Vedkommende i for ringe Grad har opsamlet

Reserver til Imødegaaelse af sidste Aars Vanskeligheter.

PRODUKTIONSOMKOSTNINGERNE 10 Å 20 PCT. FOR HØJE.

Disse Forhold medfører, at Produktionsomkostningerne her i Landet gennemsnitlig ligger mellem 10 og 20 pct. over Produktionsomkostningerne i de "Guldlande" der paafører Tekstilindustrien den haardeste Konkurrence.

For at den danske Tekstilindustri kan blive konkurrencedygtig, er det derfor efter Regeringens Opfattelse af afgørende Betydning, at Produktionsomkostningerne bringes vaesentlig ned.

Ved et i Handelsministeriet Lørdag den 28. Máj afholdt Møde opfordrede Regeringen derfor Tekstilindustriens Arbejdere og Fabrikanter til at enes om saedenne Foranstaltninger, at Produktionsomkostningerne derved bringes paa nogenlunde lige Fod med de konkurrerende Guldlande. Under Forudsætning af imødekommende Svar blev der fra Regeringens Side stillet i Udsigt, at man vilde vaere villig til at yde økonomisk Støtte, bl. a. ved at stille Forslag om, at der fra Statens Side blev ydet Garanti for Laan, foar at man ved Hjaelp heraf kunde hidføre den Koncentration af Virksomhederne med deraf følgende Specialisering af Produktionen, der synes en Nødvendighed, ligesom man iøvrigt vilde cooptage til velvillig Overvejelse rimelige Forslag, som Industrien maatte fremkomme med, alt dog under Forudsætning af, at Produktionsomkostningerne bringes ned, som foran anført.

I skrivelser af 4. og 9. Juni har Dansk Tekstilarbejder-Forbund og Tekstilfabrikanterforeningen herefter hver for sig afgivet Svar paa Regeringens Henstilling.

ARBEJDERNE VIL FORHANDLE HVIS -

Dansk Tekstilarbejder-Forbunds Svar, der offentliggøres, siger bl. a.:

"I det Øjeblik, der kommer til at foreligge Forslag fra den høje Regering om Foranstaltninger, der betyder en

virkelig Slette, saaledes at der er Udsigt til, at Industrien atter kan ~~kan~~ komme i Gang, hvorved Arbejdsløsheden kan formindskes og Arbejderne blive fuldt beskæftigede, vil Forbundet ikke være uvilligt til at medvirke ved et alvorligt Forsøg paa ytterligere at billiggøre Produktionen, og derved yde vort Bidrag til Industriens Ophjælpning."

I Tekstilfabrikantforeningens Svar hedder det bl. a:

Om Klædefabrikerne:

"Det er Enighed om, at hvia Gennemførelsen af en Koncentration skulde ^{blive} stillet som Betingelse for Opnaaelsen af et midlertidigt tilstrækkeligt Krisevaern, vilde ledende Fabriker i Principet være med til en Konsentration, der tænkes gennemført gennem et Aktieselskab som overtager de bestaaende Virksomheder."

Om Bomuldsvaerverierne:

Under Forudsætning af, at Industrien opnaar et midlertidigt tilstrækkeligt Krisevaern, vil de fleste af de betydende Fabriker i Principet være med til en Koncentration saaledes gennemført, at enkelte Grupper eller Aktieselskaber indenfor Landsdelene overtager de bestaaende Virksomheder og derefter træder i intimt teknisk og merkantilt Samarbejde.

RESULTATET AF MINISTERIET OVERVEJELSER.

Efter Modtagelsen af Svarene fra Tekstilindustriens Arbejdsgivere og Arbejdere har Regeringen paany overvejet Sagen, og der er derefter som Resultat af Overvejelserne den 10 de Juni sendt følgende Skrivelse til de to Organisationer:

"I Anledning af den aerede Forenings Svar paa den under Mødet den 28. Maj stillede Opfordring, skal man meddele, at uden et ubetinget Tilsagn om en af Industrien selv foretagen væsentlig Nedsættelse af Produktionsomkostningerne, vil der ikke

fra Regeringens Side kunne forventes Forslag om Støtte.

Under Hensyn till Resultatet af den foretagne Undersøgelse, der viser, at selv en Fordobling af Tolden i flere Tilfælde ikke vil være i Stand til at udligne Forskellen i Produktionsomkostningerne, maa Regeringen være av den Anskuelse, at det vil være uforsvarligt at fremsætte Forslag om Toldforhøjelser, idet saadanne vil føre til Opretholdelse af Priser, som det ikke med Billighed kan forlanges, at det forbrugende Publikum skal betale, navnlig ikke i en Tid, som den ~~nuværende~~ nuværende, da de økonomiske Vanskeligheder er store indenfor ^{alle} Erhverv."

Liite 2.

Konservativien lakiehdotus 17 p. kesäkuuta 1927.

Lovforslaget gaar ud paa, at der midlertidig foretages følgende Aendringer i og Tilføjelser til Bestemmelserne i Paragraf 1 i Toldloven:

fra Regeringens Side kunne forventes Forslag om Støtte.

Under Hensyn till Resultatet af den foretagne Undersøgelse, der viser, at selv en Fordobling af Tolden i flere Tilfælde ikke vil være i Stand til at udligne Forskellen i Produktionsomkostningerne, maa Regeringen være av den Anskuelse, at det vil være uforsvarligt at fremsætte Forslag om Toldforhøjelser, idet saadanne vil føre til Opretholdelse af Priser, som det ikke med Billighed kan forlanges, at det forbrugende Publikum skal betale, navnlig ikke i en Tid, som den ~~nuværende~~ ^{alle} nuværende, da de økonomiske Vanskeligheder er store indenfor ^{alle} "Erhverv."

Liite 2.

Konservativien lakiehdotus 17 p. kesäkunta 1927.

Lovforslaget gaar ud paa, at der midlertidig foretages følgende Aendringer i og Tilføjelser til Bestemmelserne i Paragraf 1 i Toldloven:

Tarifen

ex. 206 Trikotage og hæk
Arbejder undtaget

207 Manufakturvarer : f

Tarifen		Nugaeldende Told Ø. pr. kg.	Told indtil Udgangen af 1927 Ø. pr. kg.	Indtil Udgangen af 1928 Ø pr. kg.	Indtil Udgangen af 1929 Ø. pr. kg.	
ex.	206	Trikotage og hæklede Arbejder undtaget	96	240	192	144
	207	Manufakturvarer ; flerfarvede, ensfarvede mønstrede samt farvede el. ufarvede mønstervævede.....	85	213	170	128
	208	-----; ensfarvede, ikke mønstrede.....	70	175	140	105
	209	-----; ublegede af Bomuld	40	100	80	60
ex.	210	-----; blegede ufarvede Varer af Bomuld og Hør	45	113	90	68
	217	-----; Metervarer af Vægt mellem 250-270 g. pr. Kvadratmeter	120	300	240	180
	218	-----; Metervarer af Vægt under 250 g. pr. Kvadratmeter	130	325	260	195
	108	-----; Filthatte	30	75	60	45

Virksomheder, som hovedsageligt beskæftiger sig med Fremstilling af ovennævnte Varer, skal i en til Finansministeren afgiven Erklæring, der skal foreligge senest den (Datoen in blanco), forpligte sig til i det Tidsrum, i hvilket de særlige Krisetoldsatser i Henhold til Paragraf 1 er gældende, ikke af forhøje Priserne paa deres af Krisetoldsatserne omfattede Varer, med mindre saadan Forhøjelse kan begrundes med en paa viselig Stigning i Raamaterialiernes Pris, i Arbejds løn eller i Virksomhedens øvrige Driftsudgifter.

Loven skal straks træde i Kraft. De forhøjede Afgifter beregnes med Hensyn til enhver Indførsel, der finder Sted efter Lovens Forelæggelsesdag, dog at Finansministeren skal være bemyndiget til at dispensere for saadanne Varepartier, om hvilke Handel bevislig er afsluttet inden nævnte Dag.

I Bemærkningerne staar der ganske kort:

Gennemførelsen af dette Forslag forudsætter en tilsvarende Regulering af Toldsatserne for Klaedningsstykker, Kasketter m.v.:

Liite 3.

Selostus Sosialiidemokraattien 22 päivänä kesäkuuta 1927

Folketingetin "Dumping - Udvalgte"issa esittämästä lakiehdotuksesta.

~~En afgørende Indrømmelse til den konservative Krisepolitik.~~

~~VELVILLIG STÆMNING HOS INDUSTRIRAADET.~~

Forslag til Lov om midlertidige Foranstaltninger til Støtte for Industri og Haanvaerk.

Handelsministeren kan i Tiden til 31te Marts 1932 indenfor et Belop af 20 Mill. Kr. yde Garanti for Laan, der optages af Erhvervsvirksomheder med det Formaal at indføre forbedret Teknik o.l.

Der stilles 2 Mill. Kr. tilrede som Tilskud ved Anskaf-

felse av Maskiner, Redskaber og Materialer, der aldeles overvejende er tilvirkede her i landet. (Tilskudene kan udgøre indtil 20 pCt. af Anskaffelsesprisen.)

50 Mill. Kr. stilles til Raadighed for Eksport-Kredit.

1/4 Mill. Kr. stilles til Raadighed som Støtte til Undersøgelse af nye Afsetningsmuligheder for danske Produkter.

Tilskud kan ydes til Opretholdelse eller Udvidelse af Beskæftigelsen i Erhverv eller Fag, der som Følge av udenlandsk Konkurrence eller andre ekstraordinaere Forhold er ramt af omfattende Arbejdsloshed.

Finansministeren bemyndiges til ved kgl. Anordning, med Tilslutning fra det Erhvervsudvalg, der paatenkes dannet, at nedsætte eller ophæve Tolden paa saadanne Raastoffer og Hjaelpestoffer, der har Betydning for Industrier, der har Vanskelighed i Konkurrencen med den udenlandske Produktion.

Betingelserne for Importafgiften.

Virksomheder, der enten faar Støtte til Opretholdelse eller Udvidelse af *eller som hoveddragelig virksomheder sig* Beskæftigelsen (med Fremstilling af Varer, der belægges med Importafgift skal indgaa paa en Række Forpligtelser:

Ikke at forhøje Priserne paa de Varer, til hvilke Tilskud ydes, for hvilke Importafgift er inført, medmindre saadan Forhøjelse kan begrundes med en paaviselig Stigning i Raamaterialernes Pris, i Arbejdsløn eller andra betydende Driftsudgifter.

De skal nedsætte Prisen paa Varer saafremt Forholdene muliggør dette.

De skal tilstille Handelsministeren Regnskab og alle nedvendige Oplysninger til Bedømmelse af Driftens økonomiske Forhold.

Udbyttet skal begrænses til 5 pCt.

Ikke udbetale Tantieme til Direktører eller Bestyrelse.

Anvende Udbyttet af Importafgifter til Billiggørelse af Produktionen.

Iværksætte tekniske og driftsmæssige Forbedringer, der kan tjene til Billiggørelse af Produktionen, samt hvis Handelsministeren med Tilslutning af Erhvervsudvalget kræver det, indtræde i i Forhandling om Koncentration og Forbedring af Driften.

Om fornødent skal Engros-Salgssprisen anføres paa Varen.

Varer, der indføres under falsk eller misvisende Varebetegnelse, kan stoppes af Toldvæsenet, og kan af Finansministeren forbydes indførte. Samme Minister kan ogsaa kræve, at indførte Varer forsynes med et Merke, der angiver Produktionslandet og Stoffets Art.

Til Støtte for Byggevirksomhed kan der i Tiden til 31. Marts 1929 anvendes indtil 7 Mill. Kr.

Varigheden av Loven.

Garantierne, der ydes efter Lovforslaget, skal afvikles inden 1. April 1936. Loven træder i Kraft med det samme, og bortfalder med Udgangen af Aaret 1929.

Eksportudvalget.

15 Medlemmar af Rigsdagen, Repræsentanter for Erhvervene og saerligt toldkyndige Tilforordnede.

For sig selv omtaler vi Forslaget to mest interessante Kapitler: Om importforanstaltninger og om Nedsættelse af et Erhvervsudvalg. Vi gengiver det sidsnævnte Kapitel in extenso:

Rigsdagen vælger et Udvalg paa 15 Medlemmer efter Reglerne i Grundlovens § 45. Udvalget vælger sin Formand, medens Ministeren for Industri, Handel og Søfart beskikker det en Sekreter.

Det är Udvalgets Opgave af bistaa Ministeren for Industri, Handel og Søfart med de Undersøgelser og Afgørelser, der skal finde Sted i Henhold til nærvarende Lov. Udvalget kan ogsaa tage Initiativ til Forhandlinger om de i § 2 nævnte

Foranstaltninger. Det kan træde i Forbindelse med saavel de paagældende Enkeltvirksomheders Indehavere, Ledere eller Bestyrelsen som med de paagældende Erhvervsorganisationer af Arbejdsgivere og af Arbejdere samt med de i Forholdene muligt interessede Banker for at skaffe alle fornødne Oplysninger til Støtte for den omhandlede Udvikling av dansk Industri.

Udvalget skal dog holde Ministeren underrettet om saadanne Forhandlinger og kan kun framsætte Forslag om Støtte i Henhold til § 2 overfor Ministeren.

Det heromhandlede Udvalg, der benævnes Erhvervsudvalget, suppleres af Ministeren for Industri, Handel og Søfart med et Antal Repræsentanter for Erhvervene, efter Forhandling med disse Organisationer af Arbejdsgivere og Arbejdere, samt endvidere efter Samraad med Finansministeren, med Repræsentanter, der kan yde fornøden toldteknisk Bistand.

I alle Forhandlinger deltager samtlige valgte og tilforordnede Medlemmer, Udvalgets Medlemmer har alle Ret til at kræve optaget Forhold, der falder indenfor Lovens Omraade til Forhandling og kan kræve alle Oplysninger tilvejebragt angaaende de prisbestemmende Forhold i Virksomheder, der kræver eller oppebaerer den ved Loven tilsagte Støtte, samt angaaende Handelen med de Produkter, som fremstilles af de paagældende Virksomheder.

Alle Afgørelser angaaende de i Loven angivne Foranstaltninger, der kræver Erhvervsudvalgets Tilslutning, træffes alene af de Medlemmer, der er valgt av Rigsdagen.

Udvalgets Medlemmer, saavel valgte som tilforordnede Medlemmer, samt de Medhjælpere, som maatte blive knyttet til Udvalget, maa hverken offentlig eller privat give nogen Meddelelse vedrørende Virksomhederne om noget Forhold, som maatte komme til deres Kundskab under Udførelsen af deres Arbejde i eller for Udvalget, med Undtagelse af de Indberetninger, der vi være at give det samlede Udvalg eller at give fra dette til Ministeren.

Importforanstaltningerne.

En Afgift paa højst 24 pCt. af Varens Værdi.

Paragrafen om Importforanstaltningerne lyder saaledes:

For saa vidt de, efter Samraad mellem Ministeren for Industri, Handel og Søfart og det i § 13 omhandlede Erhvervsudvalg, skønnes, at nærmere bestemte Industrier, som har henvendt sig til Ministeriet, ikke ad anden Vej kan faa, tilrækkelig Hjaelp til Overvindelse af de forhandenværende Vanskeligheder, som hidrører fra uforholdmæssig stor Inport eller andre Forhold, som det anses muligt at overvinde, kan Finansministeren, med Tilslutning af et Flertal af de i § 13 nævnte Erhvervsudvalgs Repraesentanter for Rigsdagen, anordne Opkraevning af midlertidige Importafgifter.

Disse Importafgifter kan fastsaettes til højst 24 pCt. af den indførte Vares Værdi, foruden den gældende Told. For saa vidt Varigheden af denne Opkraevning fastsaettes til mere end 1 Aar, skal Afgiften nedsaettes med en Trediedel i hvert følgende Aar, og en saadan Anordning kan ikke gives for længere Tid end tre Aar.

Utbyttet af de heromhandlede Afgifter anvendes til Billiggørelse af Produktionen af danske Varer af tilsvarende Art som de, der er belagt med Importafgift.

~~Utbyttet af de heromhandlede Afgifter anvendes til Billiggørelse af Produktionen af danske~~

Denne Billiggørelse sikres i den Udstrækning det er muligt, ved Mærkning eller ved andre Forholdsregler, som bestemmes af Ministeren med Tilslutning af det i § 13 nævnte Udvalg.

Saafernt Importafgifter eller Udvalgets og Ministerens Skøn ikke kan anvendes paa den her nævnte Måde, henlaegges de i en Fond under Finansministeriet til Anvendelse efter Bestemmelserne i Lovens § 6.

Handelsstanden og den Stauning'ske Importafgift.

Et Indlæg fra Grosserer-Societetets Komite.

Grosserer-Societetets Komite har i de sidste Dage gennem sit særlige Toldudvalg beskæftiget sig med det Stauning'ske Kriseværnsforslag, og den samlede Komite var i Gaar indkaldt til et ekstraordinært Møde for at tage Stilling til samme. Under Hensyn til Sagens Betydning havde Komiteens Formand, Grosserer Ernst Meyer, afbrudt sit Ophold i Stockholm, hvor han jo i disse Dage deltager i det internationale Handelskammers Møde. Grosserer Ernst Meyer ankom i Gaar Morges for at lede Komiteens Møde og vendte i Gaar Aftes tilbage til Stockholm.

Resultatet af Mødet blev, at Komiteen tilstillede Folketingets Dumping-Udvalg følgende Skrivelse:

Det er med den største Uro og Beklagelse, at Komiteen har bemærket det saa omfattende og i sine Konsekvenser saa uoverskuelige Forslag til et Toldprovisorium, der den 22. ds. i Folketingets Dumping-Udvalg blev fremsat som Ændringsforslag til de tidligere fremsatte Forslag om Ændringer i og Tilføjelser til Toldloven angaaende Skotøj og Læder og angaaende Klædningsstykker.

Naar man tager i Betænkning, at Danmark endelig fra 1. Januar i Aar er vendt tilbage til et fast og sikkert Pengevæsen efter i 12½ Aar at have staaet med en periodevis stærkt deprecieret og svingende Valuta, og at dermed den første Betingelse er tilvejebragt, for at Landet atter kan faa et nogenlunde stabilt Prisniveau, der med Hensyn til eventuelle Bevægelser næsten udelukkende kan ventes at være afhængigt af Verdensmarkedet, synes det ligefrem uforsvarligt, hvis den saaledes vundne Fordel med eet Slag skulde tilintetgøres ved Indgreb fra den danske Lovgivningsmagts Side. Dette kan imidlertid blive Tilfældet, hvis Bestemmelsen om Paalæg af Importafgifter paa indtil 24 pCt. af Varens Værdi gennemføres. Alene den blotte Mulighed af Afgiftspaalæg af denne Art og dette Omfang vil skabe en overordentlig Nervositet i alle Handelskredse og medføre Dispositioner, som maa ske i enkelte Tilfælde kan være til Gavn for særlig kapitalstærke og forudseende Importører, men som for hele Landets Erhvervsliv kan faa de mest uberegnelige Følger. Køb a tout prix, overvældende Import af visse Varer og mangelfuld Import af andre samt Uro paa Valutamarkedet vil i første Linie kunne blive Følgen.

Da det er af den største Vigtighed for en Købmand at kunne disponere under faste Toldsatser, maa man bestemt protestere imod, at et af Rigsdagen nedsat Udvalg skal kunne forandre Toldsatserne eller indføre nye med et ganske kort Varsel, idet dette vil umuliggøre enhver Disposition paa længere Sigt fra Købmandens Side, og dette er saa meget mere uheldigt, som en Disponering paa et halvt eller et

Da det er af den største Vigtighed for en Købmand at kunne disponere under faste Toldsatser, maa man bestemt protestere imod, at et af Rigsdagen nedsat Udvalg skal kunne forandre Toldsatserne eller indføre nye med et ganske kort Varsel, idet dette vil umuliggøre enhver Disposition paa længere Sigt fra Købmandens Side, og dette er saa meget mere uheldigt, som en Disponering paa et halvt eller et helt Aar netop er nødvendig for de Varer, der vil kunne blive ramt af en Importafgift. I Løbet af kortere Tid vil da ogsaa Virkningen af en Bestemmelse som den omtalte vise sig i stærkt stigende Priser. Det er nemlig givet, at sættes Beskyttelsen saa højt, at Importen helt standses eller dog stærkt hæmmes, kommer der ingen Penge af Betydning i Statskassen til det angivne Formaal: at støtte Industrien; og sættes Prisforhøjelsen ikke saa højt, at Importen hæmmes stærkt, vil det betyde en Forhøjelse over hele Linien af alle de paagældende Artikler. I denne Forbindelse maa det nemlig erindres, at Importafgifter normalt kun vil kunne paalægges efter Toldtarifens Positioner og ikke efter Varens Kvaliteter, hvilket atter vil sige, at ogsaa en Mængde Varer, der ikke kan produceres herhjemme, bliver fordyret med Importafgiftens fulde Beløb. Andre Artikler, som hidtil ikke har været fremstillet her i Landet, vil Fabrikkerne kunne paabegynde en Produktion af, men hvorledes det skal kunne kontrolleres, at Priserne ikke sættes til Maksimum af, hvad Beskyttelsen tillader, ser Komiteen ikke.

Givet er det derfor, at saafremt et Forslag som det ovenfor nævnte vedtages i den danske Rigsdag, vil det kunne have en revolutionerende Virkning paa hele det danske Erhvervsliv, samtidig med at det sikkert vil udsætte vor Eksport for Risiko.

Afgifternes Beregning paa et Værdigrundlag vil dernæst medføre alle de Ulemper, der knytter sig til Værditolden som System betragtet. Komiteen har altid været og er i Dag mere end nogen Sinde den mest afgjorte Modstander af Værditolden. Ved Skrivelser af henholdsvis 26. Aug. 1921 til Finansministeriet og 21. Januar 1922 til det daværende Folketingsudvalg ang. Forslaget til Lov om Toldafgifter m. m. — af hvilke Aftryk vedlægges — har man udførligt redegjort for de Ulemper, der følger med Værditoldens Anvendelse i Praksis, og de Fordele, der knytter sig til Vægttoldsystemet, og man skal i saa Hensende henvise til de ovenfor citerede Skrivelser. I denne Forbindelse skal det desuden understreges, at Danmark mere end noget andet Land er de mange Smaaimportørers Land.

For Transithandelen og Reeksporten er Ulempen ved Værditolden imidlertid endnu større end ved Importen til Hjemmemarkedet, idet den Identificering af Varer, som er nødvendig ved Anvendelsen af Kreditoplaget i Forbindelse med en Værditold, er langt mere kompliceret end Anvendelsen af Kreditoplaget i Forbindelse med en Vægttold.

Det siger sig selv, at hvis man nu vil skride til den foreslaede Indførelse af Importafgifter fastsatte efter Varens Værdi, vil man komme til at staa overfor mangfoldige og vel næsten uoverstigelige Vanskeligheder, ikke blot derved, at en Række nye Varer drages ind under Værdibeskatningens uhyre komplicerede System, men ogsaa derigennem, at ingen Importafgift kan fastlægges for mere end eet Aar, idet den i det følgende Aar skal opkræves med en Trediedel mindre og i det næste Aar med yderligere en Trediedel mindre. Denne gradvise Beskatningsnedsættelse vil kræve endnu større Vareidentificering end den, der i Dag anvendes for værditoldbeskattede Varer, og dette kan faa de mest skæbnesvangre Følger i Retning af at umuliggøre store Dele af Reeksporten. Med det Kendskab, Komiteen har til Værditoldens Anvendelse i Praksis, tager den end ikke i Betænkning at udtale, at en Ordning som den i det ovennævnte Forslag fremsatte vil være saa at sige uigennemførlig i Praksis med de her i Landet gældende specielle Told-

(Forts. Side 5.)

Handelsstanden og den Stauning'ske Importafgift.

Fortsat fra Side 3.

kreditfaciliteter, hvis Opretholdelse er af vital Betydning for store Dele af vor Reeksport.

Som ovenfor berørt vil alene Muligheden for Paalæg af store ekstraordinære Importafgifter bringe den tidligere normale Import ind i højt uregelmæssige Baner. Af nogle Varer vil der importeres for meget, af andre for lidt. Foruden en anspændt Valutasituation vil dette, som alt anført, meget snart give sig Udtryk i Prisbevægelser i afgjort opadgaaende Retning ogsaa ved Spekulationens Indgriben. Hertil kommer yderligere det ovenfor berørte Forhold, som næppe kan fremhæves for stærkt, nemlig at Importafgifterne i Praksis ganske overvejende kun kan paalægges efter Toldtarifens Positioner, idet det vil være umuligt for Toldvæsenet at opkræve Afgiften efter Varernes Kvaliteter, da dette vilde kræve en saadan Opdeling af Toldtarifens, at dens Anvendelse i Praksis vilde blive overvældende byrdefuld. Men dette vil atter sige, at en Mængde Varer, der overhovedet ikke fabrikeres herhjemme, kommer under en voldsom Merbeskatning. Det fremgaar af de i vedlagte Bilag anførte Eksempler, hentet fra Manufaktur- og Skotøjsgruppen, at Paalæg af en Importafgift paa 24 pCt. for mange Artiklers Vedkommende betyder en Forhøjelse af den nuværende Told paa mellem 200 og 500 pCt.

Udover de her fremførte Anker fra et rent handels- og toldpolitisk Standpunkt indeholder det fremsatte Forslag Bestemmelser, der er direkte rettet mod hele Erhvervslivets Selvstændighed og Frihed, og som Komiteen derfor ogsaa paa det bestemteste maa tage Afstand fra. Man tænker her dels paa den vidtstrakte Oplysningspligt med Hensyn til Virksomhedernes økonomiske Stilling, der kræves opfyldt i Henhold til Forslagets § 9 — for at man overhovedet kan blive delagtiggjort i Hjælp fra Statens Side —, dels paa forskellige andre Bestemmelser, der tager Sigte paa at begrænse Virksomhedernes økonomiske Selvstændighed, hvis Statshjælp tilstaaes. Enkelte Bestemmelser er helt uklare, som til Eksempel naar det hedder, at man skal nedbringe Priserne, selv om det paaregnede Udbytte ikke maa fremkomme, ligesom det er Komiteen ganske uforstaaeligt, hvorledes Bestemmelsen i § 8, 4. Stk., om at sikre Billiggørelsen af danske Varer ved Mærkning eller andre Forholdsregler skal kunne udføres i det praktiske Liv. Overfor denne Bestemmelse maa Komiteen derfor tage al Reservation, ligesom overfor den lige saa uklare Bestemmelse i § 9 om eventuel Mærkning af indførte Varer. Det skulde dog ikke være Meningen, at man for muligvis at hjælpe Industrien skulde ødelægge eller umuliggøre Importhandelen.

Hvorledes et Forslag som det fremsatte, hvis det ophøjes til Lov, overhovedet skal kunne administreres paa en forsvarlig Maade, formaar Komiteen ikke at se, og det er derfor efter dens Opfattelse ikke vel tænkeligt, at Forslaget overhovedet kan vedtages.

Komiteen maa derfor hæve sin advarende Røst overfor den danske Rigsdag i dette for dansk Erhvervsliv saa vitale Spørgsmaal, og man kan samtidigt ikke vægre sig ved at spørge, om dette Forslag virkeligt skal være Danmarks Svar til Genèvekonferencen

Nogle Tal til Belysning.

brugsproduktionen, hvis Priser alle sættes paa Verdensmarkedet, ogsaa for de Varer, der forbruges her hjemme. De fleste andre Erhverv har faaet et lempeligere Prisfald, dels fordi Hjemmemarkedet betyder mere for disse, dels fordi Priserne paa Verdensmarkedet siden er faldet forholdsvis mere paa Fødemidler end paa andre Varer.

I det lange Løb vil det dog blive Spørgsmaalet, ogsaa for disse Erhverv, hvorledes Verdensmarkedets Priser ligger, og her kan det ikke nytte, at man fra Industriens Side vedblivende kræver en Overpris for Arbejde og Varer, som de danske Købere maa betale.

Denne Overpris opretholdes ved, at der opkræves en Afgift af tilsvarende Produkter, der søges indført hertil Landet for at konkurrere med de her hjemme fabrikerede Varer.

Denne *Toldbeskyttelse*, der allerede under de nuværende Forhold for den beskyttede Industri er beregnet til at udgør ca. 1000 Kr. aarligt pr. beskæftiget Arbejdet, skal betales af de ikke toldbeskyttede Erhverv her i Landet.

Det er denne *Toldbeskyttelse*, som det konservative Folkeparti i Følge sit Program og Socialdemokraterne stik imod deres Program nu synes Fællesskab at vilde fordoble eller maaske mere end det.

Med andre Ord, de fremmede Industrivarer skal holdes ude af Landet, saa de toldbeskyttede Industrier kan lade Landets øvrige Befolkning betale en Pris, der yderligere dækker en betydelig Del af Arbejdslønningerne, saa disse saavel som andre Produktionsomkostninger kan holdes paa et særlig højt Niveau.

Dette kan og bør andre og lige saa vanskeligt stillede Erhverv ikke finde sig i. Landbruget har, ligesom disse, siden Kronestigningen maattet nøjes med, hvad den faldende Verdensmarkedspris har kunnet give det for sit Arbejde. Det har været et lavt Vederlag, særlig fordi dets Produktionsomkostninger var altfor store.

Disse maa bringes yderligere ned og vi paaskønner Regeringens Bestræbelser i saa Henseende.

Men en *Forhøjelse* af disse Produktionsomkostninger ved fordoblet Toldbeskyttelse for visse Industrivarer, maa vi bestemt protestere imod som ganske urimelig.

Dernæst maa Landbrugsraadet meget stærkt fremhæve den store

ske Rigsdag i dette for dansk Erhvervsliv saa vitale Spørgsmaal, og man kan samtidigt ikke vægre sig ved at spørge, om dette Forslag virkeligt skal være Danmarks Svar til Genèvekonferencen

Nogle Tal til Belysning.

Nedenstaaende giver vi et Uddrag af det Talmateriale, Komiteen har tilstillet Dumping-Udvalget. Naar her ikke er medtaget flere Tal, staar det i Forbindelse med, at Komiteen ikke har ønsket at offentliggøre Indkøbspriser m. m.

De Positioner, der er angivet alene ved Numer, vedrører Manufakturvarer, Kjølestoffer, Mobilstoffer, Lagenlærreder, Damelingeri-Lærred og Skjortelærred m. m.

Varebetegnelse	Nuværende Told ekskl. Fragt, Spe- dition og Omkost- ninger	Den foreslaede 24 pCt. Importafgift andraget procentvis af den nuv. Told	Pos. Nr.	Nugældende Told pr. Meter	Den foreslaede 24 pCt. Importafgift andraget procentvis af den nuv. Told
Pos. Nr. 62	Kr.	pCt.	207 xx	0,04½	1153
Stof Damesko	0,47	153	206	0,39	190
Rindbox Herre- støvle	1,20	160	207	0,43	247
Chagr. Berne- støvle	0,24	183	207 xx	0,70	128
Læder Dame- slippers	0,20	200	210	0,04½	512
Box Damesko	0,87	186	210	0,03	600
Lak Damesko	0,81	192	210	0,13	339
Heresko	1,07	185	210	0,14	250
Hanan Herresko	2,76	264	210	0,14	193
Hanan Damesko	2,86	293	217	0,78	180
Bally Damesko	1,73	253	218	0,44	275
Damesko (engelsk)	1,83	251	218	0,59	175
Damesko (tysk)	1,46	247	218	0,14	343
Heresko (tysk)	1,78	239	218	0,19	400
			218	0,08	475
			206	0,07	171
			206	0,11	91
			206	0,14	164
			208	0,05	320
			206	0,09	167
			207	0,07	143
			207	0,07	171
			207	0,09	122
			208	0,07	143
			207	0,15	133
			210	0,05	240
			210	0,10	200
			209	0,03	200
			209	0,08	175
			207	0,08	137
			207	0,10	120
			210	1,11	245
			210	0,04	225
			210	0,05	240

Pos. Nr. 61
mel. Kravesko 0,75 45

Ogsaa Landbrugere protesterer.

Under Fromhævelse af, at det danske Landbrug har arbejdet sig frem til sin nuværende Højde under Frihandelsfanen, har Landbrugsraadet i Gaar overfor Regering og Rigsdag protesteret imod det Stauning'ske Kriiseværns-Forslag. I den paagældende Henvendelse hedder det:

Det er sikkert med Rette hævdes at intet Erhverv her i Landet er haardere krigsramt end Landbruget. Det ved Kronens hurtige Stigning til Pari fremkaldte Prisfald af ca. 40 pCt. ramte øjeblikkelig Land-

men en Forhøjelse af disse Pro-
duktionsomkostninger ved fordoblet
Toldbeskyttelse for visse Industri-
varer, maa vi bestemt protestere
imod som ganske rimelig.

Dernæst maa Landbrugsraadet
meget stærkt fremhæve den store
Fare, en saadan Politik indebærer
for vort Lands samlede Økonomi.

Det har hidtil været vort Lands
store Styrke i toldpolitiske For-
handlinger med andre Lande, at vi
har kunnet pege paa vor liberale
Toldpolitik og dens frihandelsven-
lige Karakter.

Det har man fra andre Landes
Side villigt erkendt, og det har sik-
kert været os til Fordel.

En Ændring som foreslaaet vil
med ét Slag kunne stille os mellem
de højprotektionistiske Lande, der
intet Krav har paa rimelig Hensyn-
tagen saa meget mindre som de Va-
rer, der udgør vor Hovedeksport,
kan faas mange andre Steder end i
Danmark.

Naar England vedblivende lader
vore Landbrugsprodukter gaa frit
ind, hvad tror man saa, dette Lands
Befolkning vil sige til, at vi fordob-
ler den i Forvejen ikke ubetydelige
Told, vi har sat paa engelske Indu-
strivarer her til Landet. Det er en
saadan Hasardpolitik, at der skal
meget stærke Ord til en passende
Betegnelse, og dette ikke mindst
paa en Tid, da vore Kunder er
stærkt nationalt paavirkede i økono-
misk Henseende.

Der er for Industri som for Land-
brug og andre Erhverv ikke andet
at gøre end at spytte i Næverne og
tage fat og gaa ind i Konkurrencen
og Kappelstriden om Markederne.

Den her bebudede nye Toldpoli-
tik rører i sine Konsekvenser ved
det danske Landbrugs Livsnerve.

Gennemføres noget saadant som
paatænkt, føler Landbrugsraadet
sig overbevist om, at Medlemmerne
i dets deltagende Organisationer,
uden Hensyn til politiske Anskuel-
ser iøvrigt, ved det kommende Valg
vil paa det skarpeste bekæmpe de
Partier og de Personer, der har bi-
draget til Gennemførelse af en for
vort Erhverv saa farlig Politik.

Od 21/144 Saadon
Saap. 2072-27

Suomen Kööpenhaminassa olevan lähettilään raportti N:o 5.

Liite 4.

"Grosserer-Societet" in ja "Landbrugsraadet" in lausunto
Stauningin tuontimaksu-ehdotuksesta.

(BØRSEN Nr 152, 30. 6. 1927.)

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

V.a. Asiamiehittäjä Styrksösen rap. no 1.

Köpenhamina

16/7 1927

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Köpenhamina,
heinäk. 20 p:nä 1927.
No. 1185

ULKOASIAINMINISTERIO		
22/1145 Sal. E. 1927		
22/7-27	?	LIL.
	ASIA	
5	C3	

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää raporttini
No. 1, joka koskee Kriisilakiehdotusten käsittelyä Folke-
tingetissä.

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

J. Myyryläinen

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,
HELSINKI.

! Suomen Sähelystä
Finlands Beskickning

22/145		Sal. 1. 27	
22/7-27	?	Lit.	
5	03	NSA	

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. asiainhoitajan raportti No. 1.

16/7 - 27.

Kriisilakiehdotusten
käsittely Folketin-
getissä.

Toissailtana, pari päivää ennen Folketingetin lomalle menoa, otettiin sosialistien ja konservatiivien muutosehdotukset konservatiivien alkuperäiseen ehdotukseen tullisuojaajeluksen aikaansaamiseksi Tanskan teollisuuden kriisitilanteesta kärsiville teollisuudenhaaroille toiseen käsittelyyn. Koska ministeri Setälä jo ennen on tehnyt selkoa näistä ehdotuksista, esitetään tässä vain käsittelyn ulkonaiset vaiheet.

Istunto herätti tavallista suurempaa huomiota, sillä hallituksen asema oli kysymyksessä. Hallituspuolue nim. yksin puolsi vapaakauppaprinsippien ylläpitoa, ja jos molemmat suojelustullipuolueet olisivat yhtyneet, olisi edessä ollut joko hallituspula tai uudet vaalit. Istunnon kuluessa kävi pian selville, että hallitusta vastustavat puolueet eivät tulisi luopumaan kannastaan. Kauppaministeri ilmoitti tällöin, että hallitus siinä tapauksessa, että jompikumpi muutosehdotuksista hyväksytään, "tulisi vetämään tästä johtopäätöksensä". Äänestettäessä venstre odottamatta pidättäytyi äänestämästä. Täten konservatiivien ehdotus hyljättiin sosialis-

tien äänillä ja näiden ehdotus yksin pääsi kolmanteen käsittelyyn ainoana ehdotuksena.

Istunto loppui vasta klo. 1 yöllä. Aamulla Social-Demokraten jo julisti hallituksen kaatuneeksi ja eräs toinen lehti esitti konservatiivisen hallituslistankin. Yleinen mielipide oli kuitenkin se, että hallituspuolue taktillisella tempulla, äänestyksestä pidättäytymällä, jo oli pelastautunut.

Kun kysymys sitten eilen otettiin kolmanteen käsittelyyn, ottivat konservatiivit jalkinetullilakinsa vielä esille muutosehdotuksena. Se hyljättiin taas sosialistien ja radikaalien äänillä. Kun Stauning kuitenkin huomasi, ettei sosialistien ehdotus tästä huolimatta tulisi saamaan konservatiivien ääniä puolelleen, hän yhtäkkiä esitti osaksi konservatiivien mietinnöstä lainatuista käänteistä kyhämänsä epäluottamuslauseen hallitukselle. Konservatiivit eivät kuitenkaan menneet tähän ansaan, vaan epäluottamuslause äänestettiin kumoon, samoin kuin sosialistien ehdotus heti sen jälkeen, konservatiivien, radikaalien ja venstren äänillä. Näin oli hallitus pelastunut. Että voitte

oli etupäässä taktillinen, se on varmaa. Esittämättä mi-
tään positiivista vaikean kriisitilanteen helpottamiseksi,
se nokkelasti vain löi laudalta kummatkin esilläolevat eh-
dotukset. Tällainen menettely ei mitenkään moraalisesti ko-
hottanut hallituksen arvovaltaa. Päinvastoin: Sitä moititaan
kaikilta tahoilta saamattomuudesta ja lupauksien täyttämättä
jättämisestä. Sen lisäksi sai oikeuston ja venstren yhteis-
työ vaikean kolauksen. Tämän aikaansaamisen väitetään erääl-
lä taholla yksinomaan olleenkin Stauningin ainoana päämää-
ränä. Konservatiivien tarkoituksena oli ollut, Ulkoasiainmi-
nisteriön jaostopäällikkö Poulsenin sanojen mukaan, ottaa
esille alkuperäinen ehdotuksensa kolmanteen lukemiseen, kun
molemmat muutosehdotukset olisivat tulleet hyljättyiksi toi-
sessa lukemisessa venstren hänestäessä kumpaakin vastaan.
Lopputuloks tuskin olisi ollut toinen, mutta hallitus olisi
päässyt moitteesta, että se vain trickillä oli pelastautu-
nut.

Joka tapauksessa kuuluvat poliitikot olevan
tyytyväiset tulokseen. Konservatiivit eivät tahdo astua hal-
litukseen. Sen he ilmoittivat debatin kuluessa. Mutta he ei-
vät soisi tätä sosialisteillekaan. Nämä samoin karttavat

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-4-

hallituksen vastuun hartioilleen ottamista toistaiseksi. Hallitus tulee niin ollen todennäköisesti istumaan yli ensi talven, sillä v. 1928 tapahtuvat landstingetin vaalit ja näiden kautta toivovat sekä konservatiivit että sosialistit saavansa yhteensä enemmistön siinä, kuten folketingetissä nyt. Poliittinen asema muuttuisi silloin kokonaan; samoin hallitukseen astumismahdollisuudet, etenkin kuin kerrotaan voitavan odottaa uusia vaaleja myös folketingettiin silloin.

Köpenhaminassa, heinäk. 16 p:nä 1927.

J. Myllymäki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3.

ASIA:

U. a. Asiainhoitoja Syyssösen rap. no 2.

Röstenhamna

6/8 1927

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Kööpenhaminassa, 6 p.elok.1927.

No. 1249.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 23/145 sul D. 1927		
9/8-27	9	Liit.
YHMA	OSASTO	ASIA
5	E3	

Herra Ulkoasiainministeri,

Oheellisena saan kunnioittaen lähettää ra-
porttini No. 2, joka sisältää seuraavat osastot:

- I. Lordi Rothermeren vireillepanema kysymys
Trianonin rauhan revisionista (siv.1-12).
- II. Suomen valkoinen kirja turvallisuuskysymyk-
sestä (siv.13-14).
- III. Suomen ehdokkuus Kansainliiton neuvos-
vostoon (siv.15-16).

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri,

syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

J. Kivimäki

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa,

Helsinki.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 23/145 lae. D. 1927		
9/8-27	Te	Liit.
FINNÄ	OSASTO	ASIA
5	CS	

Suomen Kööpenhaminassa olevan v.t. asiainhoitajan raportti No. 2.

4/8 - 1927.

I.

Lordi Rothermeren vireille- Viime kesäkuun 21 päi-
panema kysymys Trianonin vänä julkaisi Lordi Northcliffe-
rauhan revisionista.

vainajan veli, englantilainen sanoma-
lehtikuningas, lordi Rothermere Englannin enin levinneessä
lehdessään Daily Mail'issa artikkelin Unkarista ja tilan-
teesta yleensä Keski-Euroopassa. Tämä kirjoitus on herät-
tänyt tavallista suurempaa huomiota kautta Euroopan sekä
aiheensa että etupäässä sen takia, että sen kirjoittaja
on siksi vaikutusvaltainen mies. Lienee siis paikallaan
selostaa vireillä olevan kysymyksen vaiheista tähän men-
nessä.

Viitaten Frankfurtin rauhaan, joka Elsass-
Lothringin annektion takia johti maailmansotaan, Lordi
Rothermere kirjoittaa, että Keski-Euroopassa nyt on jouk-
ko Elsass-Lothringeja, jotka koska hyvänsä saattavat joh-
taa uuteen maailmansotaan. Pahimmin on Unkaria paloitel-
tu, mikä johtui osaksi rauhan sanelijain tietämättömyy-
destä osaksi uusien valtojen koston- ja saalinhimosta.
Olotilan mahdottomuutta osoittaa jo pikku ententen perus-

taminen etupäässä Unkaria ja sen vastaisia vaatimuksia silmälläpitäen. Yksin Rumaniasahan on nykyisin 1 3/4 milj. unkarilaista. Tšekkoslovakiassa 1 milj. ja Jugoslaviassa 400.000. Rumania voi koska tahansa joutua sotaan Venäjän kanssa Bessarabiasta ja on sillä silloin selän takana oleva unkarilainen vähemmistönsä ja Unkari. Samoin Tšekkoslovakia mahdollisesti joutuu Saksan kanssa konfliktiin 3 miljoonasta saksalaisestaan; asema olisi sama. Jugoslavia taas on jo itsessään heikoin Euroopan nykyisistä valtioista, ellei oteta lukuun Neuvosto-Venäjää. Vieraan vallan alaisuudessa olevista unkarilaisista voitaisiin 2 milj. helposti palauttaa entisen isänmaansa yhteyteen. Tämä tapahtuisi jonkun neutraalin vallan esim. U.S.A:n kontrollin alla toimeenpannun kansanäänestyksen kautta.

Pikku ententen vallat ovat riippuvaiset Englannin ja Amerikan suurfinansseista. Näiden tulisi kieltää luotto niiltä, kunnes Trianonin rauhan määräämät rajat olisivat muutetut kansallisuus-rajaja vastaaviksi.

Unkari ansaitsee Englannin luottamuksen, koska se on lojaalisesti täyttänyt rauhan ehdot, ja Englannin tulisi Italian esimerkkiä seuraten ojentaa sille auttava kä-

tensä. Ulkoministeriön tulisi valvoa sovintotuomioistuimen toimintaa unkarilaisten tilusten asiassa Siebenbürgenissä sekä asian käsittelyä Kansainliitossa, kun se piakkoin sinne saatetaan. Väkivaltaan ei ole ryhdyttävä rajainmuutoksen aikaansaamiseksi, mutta liittovallat voisivat viisaalla luotonantopolitiikalla pakoittaa kyseessäolevat vallat suostumaan rajanmuutoksiin.

Tämä oli kyseessäolevan artikkelin sisältö pääpiirteissään.

Luonnollista on, että se herätti suunnaton-
ta huomiota ja rajatonta riemua Unkarissa. Yksityiset,
yhdistykset, jopa yhdyskunnatkin riensivät sähkösanomin
vakuuttamaan kiitollisuuttaan lordi Rothermere'lle. Herzeg'in
toimesta ryhdyttiin kokoamaan kansallisadressia kymmenintu-
hansin allekirjoituksin Unkarin hyväntekijälle lähetettäväk-
si. Pantinpa Szabolcs'in komitaatissa ja Nyiregyhazan kau-
pungissa toimeen mielenosoituksia Trianonin rauhaa vastaan.

Pienen Ententen valloissa taas koetettiin
ensin väkänemällä sivuuttaa koko artikkeli. Esim. Pester
Lloydin numero, jossa Rothermeren kirjoitus oli julkaistu-
na pidätettiin Jugoslaviassa sensuurin toimesta. Kun vai-

keneminen ajan pitkään ei kuitenkaan näyttänyt mahdolliselta, alettiin kolmen naapurimaan lehdistössä käsitellä asiaa. Niinpä Belgradin Pravda kesäkuun lopussa kirjoitti, että Unkari oli itselleen tehnyt turhaa vahinkoa herättäessään naapurimaissa epäluuloa, jota ei heillä voida poistaa mielistä. Unkarilaisten olisi tullut suhtautua rauhalisesti tähän asiaan, koska ehdotettujen muutosten toimeenpano on mahdoton.

Bukarestissa julisti L'Indépendance Roumanie että hallitukset Lontoossa ja Pariisissa Unkarin propagandasta huolimatta tulevat asettumaan kaikkea Trianonin rauhan muuttamista vastaan. Kierrettyään kautta Tsekkoslovakian sanomalehdistön tuli Rothermeren vireillepanema asia esille Senaatissa 7 päivänä heinäkuuta Unkarin kauppasopimusta käsiteltäessä. Edustaja Uhlig leimasi jutun unkarilaisten propagandan ilmaisuksi. Hän sanoi unkarilaisten turhaan uhkaavan englantilais-amerikkalaisella kapitalibrykotilla j.n.e. Alleviivatakseen puheen vaikutusta tuli ulkoministeri Benes saapuville sen ajaksi. Toisaalta taas kaksi unkarilaista edustajaa edustajakamarissa Pragissa lausui ilonsa Rothermeren aloitteen johdosta. Pragin tietotoimisto puolestaan

sähköitti maailmalle, että unkarilaiset aikovat pienen ententen maissa, lähinnä Galizian ja Tsekkoslovakian rajoilla, panna toimeen levottomuuksia ja että joukko esikuntaupseereja sen vuoksi oli pantu liikkeelle.

Tärkeintä asiassa oli kuitenkin, että Englannin parlamentin jäsenten kesken muodostettiin valiokunta, jossa on edustajia kaikista puolueista sekä ylä- että alahuoneessa, pohtimaan tilametta Unkarissa, Rumiassa ja Jugoslaviassa erikoistarkoituksella tutkia Trianonin sopimuksen määräyksiä ja niitä todennäköisesti tulevaisuudessa johdettavia riitaisuuksia kyseessäolevien maiden välillä. Aikomuksena oli myös pyytää Chamberlainia ynnä Englannin edustajia Kansainliitossa vaikuttamaan kysymyksen esille ottamista siinä. Ennen Parlamentin istuntokauden loppua konservatiivinen alahuoneen jäsen Gover kysyi Chamberlainilta, mihin toimiin hallitus aikoi ryhtyä unkarilais-rumanialaisen sovintotuomioistuimen asianomaisessa sopimuksessa määrätyn toiminnan ja ratkaisun kiirehtämiseksi. Tähän Chamberlain vastasi välttämättä.

Viime heinäkuun 20 päivänä julkaisi lordi Rothermere Benesille osoittamansa avoimen kirjeen sen johdosta, että tämä Senaatin ulkoasiainvaliokunnassa oli lau-

sunut hänen mielestään sopimattomia sanoja Daily Mailissa olleesta artikkelista. Siinä sanotaan, ettei tarkoituksena ole ollut, kuten Benes väittää, aikaansaada sotaa, vaan päinvastoin estää se, ja että Benes hyvin tietää, että Trianonin rauha aikaansatiin vain sen kautta, ettei tarpeellisia asiakirjoja annettu sen tekijöiden käytettäväksi. Pragin parlamentissa istuu unkarilaisen kansan edustajia, joka kansa on käyttävä kaikkia mahdollisia keinoja irtaantuakseen Tsekkoslovakiasta. 900.000 brittiläistä sotilasta ei ole uhrannut henkeään sellaisen vääryyden aikaansaamiseksi, että näin suurta vähemmistöä pidetään loitolla asunansa alueen hallinnosta ja estetään saamasta opetusta ja lausumasta ajatuksiaan omalla kielellään. Vielä Rothermere pyytää luetteloa unkarilaisten Tsekkoslovakiassa omistamain tilojen myynnistä, niiden ostajista, myyntihinnoista, asiakirjoja siitä, miten tiloja on arvioitu aikoinaan, sekä millä tavalla tulot näistä tiluksista on kannettu. Lopuksi hän lausuu, että Tsekkoslovakia saa kiittää olemassaolostaan yksinomaan Ranskan ja Englannin hyvää tahtoa, ja olisi sen siis vältettävä näiden maiden yleisen mielipiteen saamista vastaan.

Tämän kirjeen johdosta riensi eräs Rumanian puolivirallinen lehti vastaamaan ehdottaen kolmen pikku-ententen maan yhteisrintamaa Unkarin valhepropagandaa vastaan. Pragissa taas Venkov kirjoitti / (Rothermeren itsetietoisuudesta) / kuin edustaisi hän koko Englantia ja väitti Daily Mailin ajavan englantilaisen kapitalistiryhmän asiaa, sen pyrkiessä Unkarin valtionrautateihin käsiksi. Pragilaisten lehtien hyökkäykset brdi Rothermerea vastaan alkoivat varsinaisesti vasta sen jälkeen kuin Benes itse oli avonaisessa kirjeessä vastannut hänelle.

Vastauksessaan Benes valittaa, ettei hän virallisessa asemassaan voi ilmaista kaikkea mitä hän tietää. Hän olisi pakoitettu vertaamaan oloja Unkarissa ja Tsekkoslovakiassa, mikä saattaisi häiritä naapuruussuhteita. Hän on kuitenkin valmis antamaan vähemmistöjen asemasta omassa maassaan ja sekä entisessä että nykyisessä Unkarissa kaikki halutut tiedot, sitä mieluummin, koska Rothermeren tiedot Keski-Euroopasta ovat vailinaiset ja väärätkin.

Tällävälin oli entisen unkarilais-tsekkoslovakialaisen rajakomissionin pääsihteeri ~~Mr~~ Gordon-Ross, joka

sodan aikana oli upseerina Englannin armeijassa, lähettänyt Daily Mailille kirjoituksen, jossa hän antaa täyden tunnustuksensa Rothermerelle siitä, että tämä on kinnittänyt yleisen huomion Trianonin sopimuksen luomaan vaaranalaiseen tilanteeseen. Hän muistuttaa siitä, että Unkarin hallitus ratifioi rauhansopimuksen vain sen johdosta, että Millerand manttelinootissaan lupasi, että rajat vasta modifioidaan, koska "eräitä unkarinkielisiä saarekkeitä oli joutunut muiden maiden vallanalaisuuteen". Rajakomissionit saisivat antaa tätä tarkoittavia esityksiä Kansainliitolle, jonka tuli tarttua asiaan ja oikaista rajat, missä syytä näytti olevan. Kun rajat sitten käytiin, ei niiden muuttaminen enää tullut kysymykseenkään. Koska vierasta kansallisuutta ei mahtisanoilla voida orjuuttaa, olisi jo nyt ryhdyttävä korjaamaan Trianonin rauhan erehdyksiä. Tästä olisi hyötyä kaikille asiapuolille.

Kuten odottaa sopikin, vastasi Rothermere uudella kirjeellä. Hän uudistaa pyyntönsä saada tietoja unkarilaisten tilojen myynnistä. Mitä vähemmistökyseeseen tulee, hän katsoi että tilanteesta ennen sotaa voida pu-

hua, koska tätä käytiin juuri vääryyksien poistamiseksi. Englannin ja Tsekkoslovakian hyvät välit riippuvat siitä, vastaako tsekkiläinen hallitus avoimesti syytöksiin unkarilaisten sorrosta ja heidän omaisuutensa hävittämisestä.

Tämän kirjeen johdosta Pragin Tribuna kirjoitti vastaukseksi johtavalla paikalla, ettei voida sallia tehdä pilaa Tsekkoslovakiasta; rajanmuutos voidaan saada aikaan vain aseilla. Narodni Politika taas selitti, että ei ole ulkoministerin asia väitellä yksityishenkilöiden kanssa, vaan se on annettava sanomalehtipropagandatoimiston tehtäväksi. Jos Englannin hallitus haluaa rajainmuutosta, on Tsekkoslovakian ryhdyttävä vastatoimenpiteisiin yhdessä liittolaistensa Ranskan ja pienen Ententen kanssa.

Todistuksena Rothermeren artikkelin tekemästä vaikutuksesta, on, että melkein koko Europan lehdistö on käsitellyt asiaa. Times lausui johtavassa kirjoituksessa ettei voida ottaa edes puheeksi rauhan sopimusten muuttamista ja että kyseessä olevien valtojen olisi järjestettävä kysymys sisäpoliittisesti sulattamalla asukkaansa yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Fortnightly Review julkaisi pitkän sopimuksen muutosta puoltavan kirjoituksen kun taas Satur-

day Review vastusti tätä.

Että Le Temps vastustaa revisionia, on luonnollista. Petit Parisien'issa entinen ulkoministeriön osastopäällikkö Seydoux kirjoittaa, ettei voi väittää ettei Millerandin manttelinoottia olisi seurattu, koska Unkarille aikanaan annettiin kaksi kylää rajakomissionin toimesta. L'Illustrationissa taas Jules Romain mitä lämpimmin ajaa Unkarin asiaa ja L'Ere Nouvelle toteaa, että Rothermeren artikkeli on tehnyt syvän vaikutuksen ulkomailla. "Le Populaire" taas tunnustaa sosialisteilla olevan oikeuden protestoida vissejä rauhansopimusten vääryyksiä vastaan.

Italian kaikki johtavat lehdet kuten Messagero, Tribuna, L'Avoro d'Italia, Corriere della Sera ja Corriere d'Italia j.n.e. ovat julkaisseet Rothermeren kirjeen sympaattisessa hengessä. Yltiöfacistilehdet Terere ja Impero julkaisevat pitkiä kirjoituksia rajanmuutoksen puolesta. Tämä on aivan luonnollista, kun ottaa huomioon Mussolinin politiikan, joka on aina ollut tähdätyinä pikku ententea vastaan, joka on esteenä hänen politiikalleen Keski- ja Itä-Euroopassa.

Samoin koko Saksan lehdistö on kirjoittanut

Unkarin asiasta sille suopeaan sumntaan. Mainittakoot etupäässä Tägliche Rundschau, Münchener Zeitung, Leipziger Volkszeitung, Augsburgener Volkszeitung, Bayerische Staatszeitung j.n.e.

Vielä mainittakoon, että Tukholman, Oslon ja Sofian lehdet ovat mielenkiinnolla seuranneet tätä kysymystä kirjoittaen Unkarille suotuisia artikkeleita.

Toisaalta on hyvin mielenkiintoista todeta, että Tanskan lehdistö on kerrassaan vaiennut asiasta. Ei yhdessäkään lehdessä ole julkaistu Rothermeren kirjoitusta eikä siitä muutenkaan ole mainittu. Tämä kuuluu johtuvan siitä, että Tanska pelkää niiden sopimusten revisionia, joiden kautta se juuri on saanut Etelä-Jyllannin takaisin Saksalta.

Vaikka koko edellä esitetystä kampanjasta ei voi toistaiseksi otaksua olevan käytännöllisiä seurauksia, ei asiaa voida vaikenemalla sivuuttaa. On käynyt mitä selvemmin ilmi, mikä tulenarka kohta Keski-Euroopassa nykyisin on. Se on myös osoittanut, että sodan mentaliteetin häivyttyä yleinen mielipide alkaa herkemmin kohdistua rauhanteon huutavimpiin virheisiin.

Olen keskustellut asiasta Unkarin asianhoitajan kanssa, joka käväisi kaupungissa toissapäivänä. Hän ei tahtonut asiaan kajota laajemmin. Sanoi vain että revisionikysymys on jo parin vuoden vanha, ja että sen alkuaan lordi Newton, joka nytkin on edellämainitun englantilaisen parlamenttikomitean jäsen, otti esille. Toisaalta hän katsoi, että kysymys on liian varhain herätetty, ja että sillä sentakia ei nyt tule olemaan muuta merkitystä kuin Unkarin asian syövyttäminen yleiseen tietoisuuteen, n.s. Euroopan omantunnon herättäminen.

Kööpenhaminassa, 5 p:nä elokuuta 1927.

J. Myrskylä

Suomen Kööpenhaminassa olevan v.t. asiainhoitajan raportti No.2.

4/8 - 1927.

II.

Suomen valkoinen kirja tur- Ulkoministeri Moltesen on
vallisuuskysymyksestä. ollut kesälomalla näihin päiviin as-
ti, joten hänellä ei ole kuukauteen ollut vastaanottoa. Kos-
ka hän toissapäivänä tavatessani hänet odottamatta Amerii-
kan ministerin luona ilmoitti tänään alkavansa vastaanotton-
sa, kävin äsken hänen luonaan. Ministeri Setälä oli nim.
antanut minulle toimeksi tiedustella hänen mielipidettään
Suomen viimeisen valkean kirjan johdosta. Ministeri Molte-
sen sanoi, ettei hän voinut asiassa vielä antaa varsinais-
ta vastausta, koska asia oli lähetetty finanssiministeriöl-
le lausunnon saamista varten siitä, onko Suomen ehdotus
käytännössä toteutettavissa Tanskan puolelta ja onko Tanskan
syytä tehdä ehdotuksen edellyttämiä sitoumuksia. Omana yk-
sityisenä mielipiteenään hän kuitenkin sanoi, että niin
kauan kuin Kansainliitto on aivan voimaton, ei voi edes
pienintä Balkanilla sattuvaa konfliktia ratkaista, on hy-
vin kyseenalaista, kannattaako Tanskan sitoutua taloudelli-
sesti puolustamaan jokaista esim. siellä hyökkäyksen alai-
seksi joutunutta. Toisaalta edellyttää jo itse pakti oi-

kein tulkittuna, että liiton tulee m.m. tässä muodossa kannattaa jäsenvaltioita. Koska syyskuuhun mennessä kuitenkin Kansainliiton edustajille on annettava ohjeet myöskin tässä asiassa, luuli ministeri sangen pian voidensa antaa tiedon Tanskan lopullisesta kannasta.

En voi tässä samalla olla huomauttamatta keskustelustani aikoinaan tšekäläisen Ruotsin lähettilään paroni Beck-Friis'in kanssa. Hän ei tosin ollut vielä tutustunut valkeaan kirjaan, koska sen juuri silloin hänelle ojensin, mutta hän lausui prinsippiinä, että on aivan turhaa luottaa liian paljon Kansainliittoon. Hänen hetkellä on kuitenkin parasta itse olla valmiina, eikä liitto sinakaan tähän mennessä ole päinvastaista osoittanut.

Kööpenhaminassa, 6 p:nä elokuuta 1927.

J. Sjöström

Suomen Kööpenhaminassa olevan v.t. asiainhoitajan raportti No. 2.

6/8 - 1927.

III.

Suomen ehdokkuus Kansain- Keskustelun kuluessa tänään
liiton neuvostoon. ministeri Moltesen itsestään rupesi
puhumaan Suomen ehdokkuudesta Kansainliiton neuvostoon. Hän
sanoi aivan äskettäin saaneensa Genevestä liiton sihteeri-
ristöstä sellaisia informatsioneja, että siellä katsottiin,
että koska Puola ja Rumania jo ovat neuvostossa, ei oli-
si suotavaa, että siihen saataisiin kolmas Venäjän luon-
nollinen vihollinen. Tästä saattaisi johtua vaikeuksia Suo-
men kandidatuurille. Vaikka hän arveli, että meidän edus-
tuksemme Genevessä jo nähtävästi oli tiedoittanut tästä
Suomen hallitukselle, niin hän kuitenkin tahtoi saada sa-
notuksi, että hänestä olisi hyvin valitettavaa, jos Suo-
mi ehdokkaaksi asettuneena jäisi valitsematta.

Muuten hän katsoi, ettei pienten valtojen
asema neuvostossa ole kadehdittava. Sitä olisi pidettävä
Urias-asemana. Ruotsilla oli mitä ikävimmät kokemukset sii-
tä, miten se joutui ikävyyksiin, kun sen edustaja ei
voinut olla kaikille mieliksi, ja se sai turhaan viha-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-16-

miehiä. Jos Tanska tulisi valituksi neuvostoon, ei se
katsosis voivansa kieltäytyä, mutta niinkauan kuin se
voi pysyä syrjässä, se on sen tekevä.

Kööpenhaminassa, 6 p:nä elokuuta 1927.

J. A. K. K.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C3.

ASIA: _____

V. a. Asiamiehittäjä Nyyssösen rap. no 3.

Köpenhamina

20/8 1927

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KÖPENHAMINASSA

Kööpenhaminassa, elokuun 20 p. 1927.

No. 1302.

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 24/145 Sal. D. 10 27		
25/8-27	12	LHL
KYHMA	OSANTO	ASIA
5	C3.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 3, joka sisältää seuraavat osastot:

- 1) Cornelius-Petersen-asia (siv.1-6)
- 2) Etelä-Jyllannin kysymys (siv.1-7)

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri,

syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

W. Myyryläinen

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa,

Helsinki.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
24/145 Sal. D. 13 27		
25/8-27	to	Liit.
ASIA	OSASTO	ASIA
5	C3	

Suomen Köpenhaminassa olevan v.a.Asiahoitajan raportti No. 3.

20/8 - 1927.

I.

Cornelius-Petersen-asia. Cornelius-Petersen jatkaa väsymättömästi alkamaansa liikettä. Sittenkuin ministeri Setälä kirjoitti viime raporttinsa, on hän antanut siksi paljon puheensaihetta Tanskan lehdistölle, että on syytä selostaa hänen toimintaansa, etenkin kuin maailman lehdistö on sensatiouutisten muodossa suurentanut asiaa huomattavasti antaen sille väärän vivahduksen.

Viime kuun lopulla tiesivät lehdet kertoa, että Cornelius Petersen oli kutsunut itsehallintokansan kokoukseen sunnuntaiksi 31 päivänä mainittua kuuta. Hän oli pannut omalla kustannuksellaan 80.000 äänestyslippua pankseen toimeen yksityisäänestyksen itsehallintoasiasta. Kokous pidettiin määröpäivänä ja siihen otti osaa noin 5000 henkilöä, joista ilmoituksen mukaan kuitenkin suurin osa oli utelijaita katselijoita ja saksalaisia. Kaikille jaettiin äänestyslippuja, sisäänkäytävillä, mutta äänestyksestä tai sen tuloksista ei kuitenkaan toistaiseksi ole kuulunut mitään. Puheita piti kuusi puhujaa, joista Cornelius-Petersen oli huomattavin. Hän hyökkäsi valtiopäivien ja parlamentaris-

min kimppuun, koska "nämät hävittivät maata enemmän kuin voittajavallat Saksaa". Ellei hän pääsisi ennen 1 päivää syyskuuta ~~kuninkaan~~ kuninkaan luo, niin hän uhkasi kääntyä Kansainliiton puoleen minoriteetin edustajana. Mutta toistaiseksi hän laski kohtalonsa kuninkaansa ja herttuansa käsiin.

Satakunta läsnäolevaa kommunistia toimeenpani tämän jälkeen mielenosoituksen, joka saatiin suurella voimalla tukahdetuksi. He m.m. syyttivät itsehallintomiehiä fašismista. Sitten Cornelius-Petersen luki laatimansa ponnet "10.000 läsnäolevan nimessä". Niissä vaadittiin: 1) täyttää itsehallintoa ilman Tanskan poliittista tai taloudellista sekaantumista, 2) korvausta tappioista, jotka ovat aiheutuneet Slesvigin finansioimisesta lainatuilla ei-pari kruunuilla, 3) 1920 jälkeen otettu valtionvelka ei ole koskeva Slesvigiä, eikä myöskään Landmandsbankenin vahingot, 4) pakkotoimenpiteet maksukyvyttömiä talonpoikia vastaan ovat heti lopetettavat.

Muutama päivä myöhemmin piti saksalainen valitsijain yhdistys kokouksen, jossa hyväksyttiin ponssi, ettei saksalainen asujamisto ota osaa k.o. äänestykseen, koska osanotto sinään jo olisi sellainen Tanskan valtion tunnustaminen, ettei se voisi ottaa osaa siihen. Poh-

jois-Slesvigin tulevaisuus on paremmin taattu Saksan yhteydessä. Selvempää kieltä tuskin voi puhua. Tämä päätöslauselma on syyllä herättänyt suurta paheksuntaa kautta maan. Pääasia oli, että saksalaiset näin julkisesti julistivat, etteivät kannata Cornelius-Peterseniä.

Vähän myöhemmin Cornelius-Petersen julkaisi julistuksen koko Tanskan kansalle, jonka pääsisältönä oli, että oli noustava parlamentarismia vastaan. Ajatteliko hän jonkunlaista mustapaitain "marcia su Romaa" vai jotain muuta sen tapaista, ei ole tunnettua. Julistus jäi tietysti vaikuttamatta, eikä siitä ole sen koommin kuulunut mitään.

Suurta huomiota herätti kuun keskivaiheilla uutinen, että Kuningas oli suostunut ottamaan vastaan Cornelius-Petersenin ynnä kolme muuta itsehallintomiestä. Määräpäivänä Cornelius-Petersen ilmestyikin Christiansborgiin, mutta vain yhden seuralaisen kera, koska kaksi muuta olivat saaneet esteen. Läsnä audienssissa oli pääministeri Madsen-Mygdal, mikä merkitsi, että kuninkaan vastaus oli oleva samalla vastuunalaisen hallituksen. Talonomistaja Møller luki yllämainitussa kokouksessa hyväksytyt ponnet. Kuningas luki tämän jälkeen viipymättä seuraavan ~~vastauksen~~ vastauksen: "Emme ole tahtoneet kieltäytyä vastaanottamasta herroja, mut-

te tutustuttuamme anomukseenne saattaa vastauksemme olla vain kieltävä. Asukkaiden vapaasuohtoisesti ilmaiseman tahdon mukaan ovat etelä-jyllantilaiset maakunnat Versailles'in rauhan mukaisesti yhdistetyt laillisin muodoin Tanskan kuningaskuntaan tullen sen jakamattomaksi osaksi. Näin ollen ovat ne Tanskan perustuslain alaiset, jonka mukaan näiden maakuntien erikoisasema olisi mahdoton. Mitä muihin kohtiin tulee, kuuluvat ne lakiasättävän vallan ratkaistaviin asioihin."

Keskustelua ei syntynyt, vaan audienssi loppui tähän. "Folkets Selvstyre", Cornelius-Petersenin lehti, sisällsi samana iltana kirjoituksen, jossa m.m. sanottiin, että "koska nyt kaikkia laillisia keinoja on käytetty, on meidän vastainen politiikkamme etsivä uusia uria."

Kuullakseni, mitä Tanskan virallisella taholla ajatellaan tästä liikkeestä, kävin Ulkoasiainministeriön kansliapäällikön kreivi Reventlowin puheilla. Hän sanoi, että kysymyksessä on yksi Etelä-Jyllamissa olevan kriisiajan seurauksista. Liike ei ole laaja, sillä vain 3-4 prosenttia Etelä-Jyllannin väestöstä äänesti itsehallintomiehiä viime vaaleissa. Se on enin levinnyt länsirannikon asujainten kesken lähellä rajaa, juuri siellä, missä tanskalaisuus on heikoin. Tämä on ikävä puoli asiassa. Saksalaisia rahoja ei

ole epäiltävä sen takana olevaksi eikä saksalaisia ole mukana siinä, mutta vastoin tahtoaan se hyödyttää saksalaisten ekspansiotyötä Etelä-Tanskassa.

Itsessään liike ei ole tähdätty Tanskaa, vaan sen virkamiehiä ja hallintoa vastaan. Hallintokoneisto on itsehallintomiesten mielestä liian kallis ja eduskunnasta ei ole kansalle mitään hyötyä. Sentähden tämä vapauttarakastava väestö haluaa itse järjestää asiansa kuninkaan välittömällä johdolla.

Yleensä kysytään, miksi kuningas otti vastaan Cornelius-Petersenin. Tämä tapahtui siksi, että hänen luokseen saa tulla jokainen Tanskan mies tai nainen, joka sitä haluaa. Pääministeri oli läsnä, koska kuningas vain hänen läsnäollessaan antaa poliittisia lausuntoja. -Etelä-Tyllannissa moitittiin pääkaupunkilaisia siitä, että ottavat liikkeen liian vakavalla kannalta. Siellä se ei näyttele minkäänlaista huomattavaa osaa. Toisaalta ulkomaanlehdet, etenkin Pariisin, ovat tehneet tästä suuren numeron; mutta esim. Ranskan ministeri on nyt sähköttänyt kotiin asian oikean laidan saadakseen Pariisin lehdet vaikenemaan.

Cornelius-Petersen itse on hermoiltaan aivan loppuunkulunut henkilö, jonka esiintymistä ei ole tavallisella

mittakaavalla arvosteltava. Hänen ilmoitetaan pikoin aset-
tuvan Skodsbergin hoitolaan muutamiksi viikoiksi. Hänen talou-
dellinen asemansa on huono ja se, että nyt huhutaan hänen
olevan mahdotonta lunastaa seteliensä, on paras todistus siitä,
ettei Saksan rahoja ole hänen takanaan.

Kööpenhaminassa, elokuun 20 p:nä 1927.

J. Kyyröläinen

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

UP	24 145	27
	25/8-27	1
	5	CB.

Suomen Kööpenhaminassa olevan v.a.Asiainhoitajan raportti No. 3.

20/8 - 1927.

II.

Etelä-Jyllannin kysymys. Raporttissaan viime helmikuun 3 päivästä, jossa selostetaan taistelua maasta Etelä-Jyllannissa, ministeri Idman m.m. kertoo, että Der Schutzbund für Auslandsdeutsche oli päättänyt perustaa puolivirallisen luottolaitoksen 50 milj. pääomalla rajamaiden saksalaisten maanviljelijöihin tukemiseksi. Onko kysymyksessä tämän päätöksen toteuttaminen Saksan ja Tanskan rajaseutuihin nähden on vaikeaa sanoa, mutta mikäli asiaatuntevista piireistä ilmoitetaan, on Pohjois-Slesvigissä jo ennen sotaa perustettu järjestö "Landwirtschaftliche Hauptverein" Aabenraassa viime aikoina alkanut toimia mitä vilkkaimmin perustamalla alaosastoja kautta maakunnan aina Kongeaa' hon asti. Sillä on käytettävänä runsaasti rahoja. Käsi kädessä "Vogengesang"-yhdistyksen kanssa (kts. edellämämainittua raporttia) se antaa lainoja sekä tilanomistajille että vuokraajille. Nuorille tarjotaan vapaata opiskelua saksalaisissa maanviljelys- ja ratsastuskouluissa etelä-puolella Skelsbækken' ia, jossa saksalaisen maanviljelysyhdistyksen mahtavimmat liittolaiset

Kielin maanviljelyskamari, Kielin yliopiston maanviljelys-instituutti ja Pohjois-Slesvigin Huolto- ja kouluyhdistys sijaitsevat. Mainittu maanviljelyskamari tukee k.o. saksalaista yhdistystä rahallisesti ja muulla lailla, kun taas huolto- ja kouluyhdistys rahoittaa nuorten maanviljelysopintoja. Aikomuksena on perustaa uusia maanviljelyskouluja Saksan puolelle aivan rajan lähelle. Syksyllä on 50 tanskalais-saksalaisen aikomuksena lähteä opiskelemaan saksalaisiin maanviljelyskouluihin. Nuorille miehille Tanskan puolelta järjestetään lisäksi ansiomahdollisuuksia Saksassa, jotta he ~~voiden~~ tutustuisivat saksalaiseen mentaliteettiin ja maatalouteen. Nytemmin on Pohjois-Slesvigin saksalaisen maanviljelysyhdistyksen toimesta asetettu kaksi komiteaa, toinen yhteisen kirjainpitokeskuksen perustamiseksi ja toinen oman äänenkannattajan aikaansaamiseksi. Mutta muullakin lailla ilmenee saksalaisten pyrkimys ekspansioniin Etelä-Jyllannissa. Saksan puolella toimiva "Verband der heimatstreuen Nordschleswiger", jonka jäsenet ovat Tanskaan yhdistämisen jälkeen eteläänpäin muuttaneita etelä-jyllantilaisia ja jonka jäsenluku on noin 800, on hiljakkoin pitämänsä vuosikokousta varten painattanut vuosikirjan, jossa seuran puheenjoh-

taja selvästi lausuu sen päämääränä olevan Pohjois-Slesvigin yhdistäminen Saksaan, kuitenkin ehdottomasti rauhallisoin, lähinnä taloudellisin keinoin. Samassa julkaisussa kirjoittaa Tanskan saksalainen Lei, joka on aina toiminut saksalaisuus- ja itsehallintoliikkeiden lähentämiseksi toisiinsa, että syynä pohjois-slesvigiläisten pyrkimykseen palata jälleen Saksan yhteyteen on Tanskan taloudellinen politiikka ja liian kallis hallinto, joka on johtava sekä maakunnan että koko Tanskan yleiseen köyhtymiseen. Äärimmäisessä tapauksessa olisi käännyttävä Kansainliiton puoleen uuden äänestyksen aikaansaamiseksi.

Joku aika sitten pidettiin Knivsbergissä Genner Fjordin rannalla vuotuinen saksalainen juhla, johon huonosta säästä huolimatta oli saapunut noin 4-5000 henkeä, suurin osa eteläpuolelta rajaa Kielistä ja Flensburgista. Pääpuhujana esiintyi Saksan valtiopäivämies, ylihallitusneuvos Drüander Berlinistä. Hänen puheensa oli kuitenkin varovainen; etupäässä vanhan Preussin ylistystä. Juhlan kuluessa ojennettiin valtakunnan saksalaisten taholta Tanskassa asuville heimolaisille lippu, ja tässä yhteydessä lausuttiin harras toivomus rajanmuutoksesta. Kieliläisten yhdistysten edustajat kantoivat lippuja, joissa oli kirjoitettu vanha

Suomen Lähetystö
Finnlands Beskickning

slesvig-holsteinilainen iskusana "Up ewig ungedelt Sosamen" ja "Wir wollen keine Dänen sein, wir wollen Deutsche bleiben". Syystä tanskalaiset lehdet katsoivat, että sopivaisuuden rajoja oli ylitetty Tanskan alueella.

Toinen huomattava tapaus oli Flensburgissa heinäkuussa vietetty urheilujuhla, johon 6000 edustajaa melkein koko Pohjois-Saksasta otti osaa. Täällä lausui Kiel-voimistelijain puheenjohtaja, että (on kaikkien) tehokkaasti pyrittävä Pohjois-Slesvigin yhdistämiseen Saksaan. 240 tästä maakunnasta tullutta saksalaista lausuttiin tervetulleeksi "emämaan" alueelle ja kaikki heille pidetyt puheet alleviivasivat jälleenyhdistämisen välttämättömyyttä. Kun juhlan viime päivänä pidettiin juhlakulkue, marssivat Tanskasta tulleet osanottajat etunenässä.

Edelläoleva on selvä todistus siitä, miten määrätietoisesti saksalaisten rynnistys on järjestetty ja miten suuressa määrässä on onnistuttu innostuttamaan sekä rajaseudun että koko Saksan kansa tähän asiaan.

Saksalaisten aggressiivinen mieliala Etelä-Jyllannissa ilmenee yhtenäin eri muodoissa. Pastori Schmidt, Folketingetin jäsen, kirjoitti kuluvan kuun alussa saksalaisystävällisessä Aabenraades Tageblattissa avoimesti julistaen,

Suomen Lähetystö
Finlands Bisköpsning

että Kongeaan raja on uudistettava rauhallisin keinoin. Vain äärimmäisessä tapauksessa olisi käytettävä väkivaltaa. Tämä artikkeli herätti suurta pahennusta sekä pääkaupungin että maaseudun lehdissä ja pastori Schmidt sai jyrkkiä ja pu-
reivia vastauksia.

Kuvaavina mielialalle näillä seuduilla on syytä esittää seuraavia tapauksia. Kun hiljakkoin eräässä vahvasti saksalaisessa rajapitäjässä tanskalaisia matkustajia sattui kulkemaan ohitse paikallisen ratsastusseuran viettäessä vuosijuhlas, ~~rytät~~ keskeytettiin kilpailut ja kaikki osanottajat alkoivat laulaa saksalaisia lauluja. Jyndevidin pikkukaupungissa vaativat saksalaiset yhtäkkiä että kaikkien paikallisten pallonpelaajain oli kuuluttava saksalaiseen palloseuraan. Seuraus oli sovinnollisen mielialan rikkominen ja eri tanskalaisen seuran perustaminen. Bulderup-Bov'issa uhattiin saksalaiselta taholta vientiteurastamon johtajaa ikävyyksillä, joista aiheutuisi vahinkoa liikkeelle, jos hän nostaisi Dannebrogin talonsa katolle. Oikeudenkäyntiin on loppunut erään saksalaisen yhdistyksen puheenjohtajan käyttäytyminen tanskalaista poliisia kohtaan, kun hän eräässä tilaisuudessa ensin tanskalaisille alentavilla sanoilla ja

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

sitten väkivallalla tahtoi ajaa järjestyksen valvojan ulos.

Saksalaisten toiminta kummallakin puolella rajaa on siis vilkasta ja hyvin järjestettyä. Mitä tanskalaisten vastatoimenpiteisiin tulee, hupenevat ne sangen vähäiseen. Tanskalaiset eivät halua panna kovaa kovaa vastaan, vaan toivovat rauhallisella politiikalla aikaa pitäen saavansa saksalaisten innostuksen vaimenemaan.

Tanskalle suotuisana asianhaarana on mainittava, että myöskin Etelä-Slesvigissä ja Holsteinissa nykyisin vallitsee maatalous-pula-aika. Saksalaisen maatalouskamarin esimies, kreivi Rantsau on näinä päivinä lausunut mielipiteensä tilasta kyseessäolevissa maakunnissa sanoen sitä hyvin vakavaksi. Nautaeläinten hinnat ovat ~~koronnan~~ laskeutuneet ja sianhoito ei enää kannata. Hallituksen myöntämät luottoavustukset ja vero- y.m. helpotukset eivät ole auttaneet, vaan talonpoikien velkataakka kasvaa kasvamistaan. Suurisuuntaisia asutus- ja maanparannusohjelmia on turha toteuttaa, sillä maanviljelijöillä ei tule olemaan mahdollisuuksia ansaita elatustansa tiloillaan. Verot ovat yhä niin raskaat, että talonpoikain on pian jätettävä maansa tai joutuvat he perinpohjaiseen köyhyyteen.

Edellä oleva on asianhaara, jota voidaan käyttää sekä saksalaisintoilijoita että itsehallintomiehiä vastaan. Sitä ei ole kuitenkaan ainakaan toistaiseksi käytetty, koska yleensä tanskalaisten puolelta kartetaan aseenskaketta. Ja toivottavaa on, että Tanskan politiikka tässä kysymyksessä vie odotettuun tulokseen, ja että Euroopan rauhallisin kolkka, Skandinavia, vähitellen pääsee tästä sangen aiheettomasti esiinloihditusta levottomuuden pesästä.

Kööpenhaminassa, elokuun 20 päivänä 1927.

P. Wyyssönen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: Cs.

ASIA:

V.a. Asiantuntija Kyyssösen rap. no 4.

Kärsenhamina

21/10 1927

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Kööpenhaminassa, lokak. 21 p. 1927.

No. 1568.

ULKOASIAINMINISTERIO		
25/145 Sae L. D. 27		
24/10-27		
MINA	OSAS	NOJA
5	03	

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää
raporttini No. 4, joka sisältää seuraavat o-
sastot:

I. Pankkientarkastaja Hald' in erottaminen.

(siv.1-7)

II. Ministerien sivutulot. (siv.1-3)

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

J. Nyssönen

Herra Ulkoasiainministeri,

Professori Väinö Voionmaa,

Helsinki.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 35 / 145 fac. D. 1027		
24/10-27		LIL
RUUSKA	OSASTO	ASIA
5	C3	
Suomen Köpenhaminassa olevan v.a. asialinnoittajan raportti		No. 4.

21/10-1927.

Pankkiäntarkastaja
Haldin erottami-
nen.

Madsen-Mygdal'in hallituksen asema on san-
gen heikko. Vähemmistöhallituksena ilman var-
maa koalitiota takanaan se on pakotettu elämään muitten puo-
lueitten, lähinnä konservatiivien armoilla. Kuten raportissani
no. 1 viime heinäkuun 20 päivältä kerroin, pelastui hallitus
kysymyksessä kriisiaikakalaeista vain viisaan lähestymistapun kautta,
mikä ei ollut omiaan lisäämään sen arvovaltaa. Toisaalta oli
hallituksen itsepäinen suojelustulleja vastustava kanta saattaa
konservatiivit lopulliseen ristiriitaan sen kanssa. Ennustettiin
niitten syksyllä mitä ankarimmin ryntäävän hallituksen kimppuun;
konservatiivisten lehtien lähenäisyys elo- ja syyskuulla antoikin
aihetta mitä pessimistisimpiin odotuksiin tässä suhteessa.

Kun valtiopäivät sitten kuluvan kuun alussa
kokoontuivat herätti pääministerin valtakautinpuheen oikeustolle
mahdollisimman sovinnollinen sävy suurta huomiota. Molemmat oi-
keistolehdet "Nationaltidende" ja "Berlingske" riensivät julista-
maan, että puhe sisälsi monessa suhteessa hyvän konservatiivi-
sen ohjelman, että venstre jatkoi orientoimistaan oikealle ra-
kentaen anti-sosialistista kokoumista, joka sille itse asiassa
muka onkin luonnollisin. Konservatiiveille tarkoitetuista lupauk-

sista on etupäässä mainittava omaisuusveron vähennys, sotilaspenojen pitäminen "mikäli mahdollista" ennallaan (sotaministerin kerrotaan tulevan ehdottamaan niiden lisäämistä) ja passiivisuus työttömyyskysymyksessä.

"Social-Demokraten" oli raivoissaan puheen johdosta leimaten^{sen/}ennenkuulumattomaksi demokraattisessa maassa. Etenkin kohta, jossa luvataan auttaa kriisitilannetta alentamalla tuottokustannuksia, s.o. työläisten palkkoja, ja toinen, jossa luvattiin lain suojaa ammattiliittojen terroria vastaan, herätti suuttumusta sillä taholla.

Ei ollut siis odottamatonta että ensi rynnistys hallitusta vastaan tuli tällä taholta. Se tapahtui syyskuussa tapahtuneen pankkitarkastaja Hald'in erottamisasian yhteydessä, joka on herättänyt tavatonta huomiota koko maassa ollen kiivaitten väittelyjen esineenä jo kauan ennenkuin valtiopäivät kokoontuivat. Asia on seuraava:

Viime kuun 23 päivänä sisälsivät lehdet uutisen että kauppaministeri Slebsager oli eroittanut virastaan pankkitarkastaja Hald'in. Syyksi ilmoitti ministeri, että Hald Sydbyens Diskontobank'in ja Andelsbanken'in tarkastuksessa oli antanut erehdyttäviä lausuntoja. Ministeri katsoi ettei hän

voinut tuntea olevansa turvallinen (trygg) niin kauan kuin Hald oli virassa, joten hänet erotettiin " i Naade og med Pension ".

Asia herätti suunnatonta huomiota. Kaikki lehdet, paitsi hallituksen äänenkannattaja "København", riensivät tuomitsemaan ministerin menettelyä. Sitä kommenteerattiin mitä vilkkaimmin. Yleensä katsottiin, että syytä oli ollut Hald'in ja nykyisen oikeusministeri Rytter'in vanhat vihat. Varsinkin tuomittiin sitä, ettei Hald'ia suoraan eroitettu virkavirheen takia, vaan että hänet julistettiin yleensä sopimattomaksi, joten häneltä riistettiin mahdollisuus saada asiansa virkamiestuomioistuimen tutkittavaksi. Toisaalta lausuttiin, että erottaminen on omiaan vähentämään pankkitarkastajaviran arvovaltaa, jos ministerit noin vain ilman selviä perusteita saivat vapautua epäsuosioon joutuneesta tarkastajasta. Täten jouduttaisiin lopulta siihen, ettei kunnollisia virkamiehiä enää voitaisi saada, koska niiden ensi velvollisuutena on kumartaminen parlamentaaristen ministerien edessä. Vielä huomautettiin siitä, että kyseessä ei ollut vasta tehdyt erehdykset, vaan asiat, jotka jo edellisen hallituksen aikana oli pantu ad acta.

Hra Hald julkaisi pitkän selityksen puolustukseeseen, jonka lehdistö hyväksyi asiallisena. Syytökset ministeri Rytter'ia vastaan henkilökohtaisesta kostosta saivat unta vauhtia ja lopullista selitystä vaadittiin kauppaministeriltä. Neljä päivää myöhemmin kauppaministeri sitten julkaisi pitkän selityksen, jossa hän syyttää hra Hald'ia siitä, että tämä taitamattomuudellaan ei ollut voinut estää erinäisiä pankkikatastroofeja, siis virkavirheitä. Tämä selitys ei tyydyttänyt ketään, sillä se paljasti ministerin toimenpiteen kierouden, kun hän erottaessaan Hald'in nimenomaan sanoi, ettei kysymyksessä ollut virkavirheitä, ja nyt syytti häntä parista kouraantuntuvasta sellaisesta.

Kun asia viime tiistaina oltuaan ensin finanssi-
valiokunnan käsiteltävänä tuli esille Folketinget'issä välikysymyksen muodossa, oli siis juttu tavallaan jo loppuun käsitelty sanomalehdistössä. Kysymys oli vain siitä, tulisiko siitä hallituskysymys ja tulisiko oikeusto siinä tapauksessa hallitusta tukemaan ja mitenkö se sen saattaisi tehdä, kun ottaa huomioon sen lehtien jyrkän hallitusvastaisen kampan.^{asiassa)} Istunto oli herättänyt tavallista suurempaa huomiota, lehterit olivat pakaten täynnä; itseä kuninkaan kabinettipäällikkö oli läsnä,

kai asianomaisesti lähetettynä.

Että salissa vallitsevaan jännitykseen oli syytä, osoitti illalla toimitetun äänestyksen tulos. Kauppaministeri ei 2 tuntia kestäneessä puheessaan tuonut uutta esille. Sensijaan Stauning sai naurajat puolelleen, kun hän muistutti, miten kauppaministeri aikanaan oli ~~sik~~ aiheuttanut 20 milj. kruunun vahingon valtiolle hiilitilauksillaan, ja miten ne herrat, joiden lausuntojen johdosta Landmandsbanken'in katastroofi tuli niin suureksi, nyt istuivat pankin johtajina ja ministereinä. Konservatiivien edustajana esiintyi tällä kertaa Purschel'in sijasta, joka on ryhmän varsinainen johtaja, sen puheenjohtaja Christmas-Møller, joka lopetti puheensa lausuen, ettei hän katsonut Hald'ille tehdyn vääryyttä. Kun ottaa huomioon konservatiivisten lehtien lausunnot viime päiviin asti, ei voi olla kummastelematta tätä. Radikaalit julistautuivat hallituksen vastustajiksi esittäen omasta puolestaan sosialistien päiväjärjestystä lievennän muodon, jossa paheksuttiin ministeri Slebsager'in menettelyä. Pääministerin ilmoitettua hallituksen asettuvan solidaariseksi kauppaministerin kanssa, seurasi äänestys, jossa sosialistien päiväjärjestys sai 53 äntä 74 vastaan radikaalien pidättyessä äänestämästä ja radi-

kaalien päiväjärjestys 73 ääntä 74 vastaan.

Hallituksen asema riippui siis hiuskarvasta. Se pelastui kuitenkin taas, mutta - Slebsager'in äänellä. Ettei tällainen Pyrhuksen voitto ole omiaan sen arvovaltaa lisäämään, on itsestään selvää. Sen selittivätkin vastustuspuolueitten lehdet seuraavana päivänä, "Nationaltidenden" kuten häpeissään koottaen päästä nolosta asemastaan miten parhaiten saattoi. Tämä täysikokous onkin herättänyt ansaittua huomiota; Purschel ei nähtävästi ollut suostunut esiintymään tällaisessa asiassa. Lopputulos on vain se, että yleisö yhä enemmän saa sen käsityksen, että parlamentissa leikitään sensaatioilla, jotta ihmisillä olisi jotain lukemista kahvipöydän ääressä aamulla. Että oikeusto ei tahdo hallituspulaa, on selvää. Se ei voi nykyisessä vahvuudessaan astua hallitukseen; paras taktiikka sille on luovalla hallituksen ympärillä sitä tukien, kunnes sille edullisimmat ajat koittavat. Sosialistien väitetään taktillisista syistä ryntäävän niin kiihkaasti, vaikka hyvin tietävät, ettei siitä tule mitään, sillä valitsijat ovat levottomia työttömyyden enemmän lisääntyessä kuin vähetessä ja koska työttömien joukoissa on herättänyt suurta levottomuutta erikoistyöttömyysavustusten maksun lopetta-

minen valtion taholta ja hallituksen palkkainalentamispolitiikka. Sosialistit ovat tietoisia siitä, etteivät itse nykyisin saattaisi toteuttaa ohjelmaansa työvään auttamiseksi pulakauden poikki, mutta eivät valitsijoilleen tahdo sitä tunnustaa. Jos näin on laita, on leikkiä pidettävä sangen vaarallisena, sillä toissa päivänä olisi pieni sattuma, yhden miehen poisjääminen, voinut aiheuttaa hallituspulan ja hyvin mahdollisesti Landstinget'in hajoittamisen uusine vaalinee. Ja uusiin vaaleihin ei yksikään puolue katso olevansa valmis tällä hetkellä.

Köpenhaminassa, lokakuun 21 p. 1927.

J. Nyquist.

Suomen Lähetyksiä
Finlands Beskickning

Suomen Kööpenhaminassa olevan v.a.asiainhoitajan raportti No. 4.

21/10 - 1927.

II.

Ministerien sivutulot. Kuten ministeri Setälän raportissa No. 4 viime heinäkuun 7 päivältä jo kerrottiin, hyväksyi Folketinget aikanaan lakipykälän, jonka mukaan ministereillä ei saa olla sivutoimia (ben) ministerinäoloaikanaan. Viime heinäkuussa hyväksyttiin kuitenkin uusi laki ministerien palkkauksesta ja eläkkeestä, jonka 7 pykälässä heille myönnettiin vissejä helpotuksia edellämäinittuun pykälään. Täten määrättiin nyt, että vaikka yleensä kaikki sivutoimet ovat kielletyt, niin ministerit saavat pääministerin väliaikaisella luvalla poikkeuksellisesti pitää sellaisia toimia, joiden hoitaminen ei vaikeuta hänen toimintaansa ministerinä eikä hänen suhtautumistaan eri hallinnonhaaroihin. Pääministerin tulee viipymättä tehdä siitä ilmoitus valtiopäiväin asettamalle 30 miehelle valiokunnalle, jonka jäsenistä puolet valitaan kummas-takin kamarista, ja tämän tulee 14 päivän kuluessa ilmoittaa mitkä toimet ministerit saavat pitää. Elleivät valtiopäivät ole koolla, saa pääministeri päättää sivutoimista, kunnes ne jälleen kokoontuvat, jolloin menetellään kuten yllä.

Kuluvan kuun 13 päivänä jätti pääministeri

lyseessäolevalle valiokunnalle luettelon eri ministerien sivutoimista, jotka hän oli hyväksynyt. Sen mukaan ministerit olivat saaneet pitää yhteensä 29 sivutointa. Näistä sosialidemokraatit ilmoittivat heti hylkäävänsä kaikki, radikaalit kaikki muut paitsi hyväntekeväisyystoimet, kun taas ~~venstre~~ venstre hyväksyi luettelon kokonaisuudessaan. Konservatiivit puolestaan esittivät välittävän muutosehdotuksen, jonka mukaan kuitenkin esim. sisä-, kaupp- ja kulkulaitosministerillä otettiin pois sängen lihavat "luut"

Tämä käänne asiassa ei miellyttänyt tietysti venstreä eikä hallitusta, joten "København" kirjoitti monta uhkaavaa artikkelia väittäen luettelon hylkäämistä kokonaisuudessaan epäluottamuslauseeksi. Huhuja alkoi nyt liikkua siitä, että hallitus lähtisi tahi että ainakin kolme mainittua ministeriä eroaisivat, jolloin hallitus muodostettaisiin uudelleen kolme konservatiivia heidän paikoillaan. Sisäasiainministeri Kragh'in sydämystynyt lausunto lehdistölle oli omiaan lisäämään jännitystä, mutta toisaalta saattoi hänet omituiseen valoon. Sillä onhan luonnollista, että vaikka lain tarkoituksenmukaisuudesta olisikin eri mieliä, niin ainakin sen hallituksen, jonka aikana laki on hyväksytty, on sitä noudatettava. Että hallitus nyt pyrki kier-

tämään lain määräyksiä ei tee hyvää vaikutusta maassa, jonka virkailijain palkat se juuri "nedskæringin" kautta on alentanut tuntuvasti ja jonka työlästen palkkoja nyt aijotaan pienentää mahdollisuuden mukaan.

Eilen teki valiokunta lopullisen päätöksen ben-asiassa. Sen mukaan hyljättiin kaikkiaan 9 sivutointa. Mainitut kolme ministeriä menettivät hyvät sivutulonsa, mutta jäävät siitä huolimatta hallitukseen. Venstre kuuluu painostaneen ministereitään jäämään ikävän huomion välttämiseksi, minkä se olisi herättänyt. Ja oudolta olisi tosiaan näyttänyt, jos ministerit taloudellisten etujensa vuoksi olisivat jättäneet ministerinasemansa, jossa ~~x~~ he joka tapauksessa toistaiseksi ovat.

Kööpenhaminassa, lokakuun 21 p. 1927.

J. Wyyssöinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3

ASIA:

Ministeri Setälän raportti no 6.

Köpenhamina

21/11 1927

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Kööpenhaminassa,

21 p:nä marraskuuta 1927.

No. 1761.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 27/146 Sal. D. 1327		
25/u-27	No	LIT.
RYHMÄ	OSASTO	ACIA
5	es.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää raport-
tini No. 6, joka sisältää seuraavat osastot:

- I. Tuloni Unkariin ja valtakirjan antaminen
valtionhoitajalle. (siv. 1-8).
- II. Unkarin hallitus, hallinto ja eduskunta
tällä hetkellä yleisin piirtein. (siv. 9-18)
- III. Unkarin nykyinen elämäntaso ja yleinen
mieliala. (siv. 19-22)
- IV. Unkarin nykyiset ulkopoliittiset pyrkimykset.
Unkarin-Rumanian kiista. "Rothermere-aksioni".
(siv. 23-35)
- V. "Paléologue-nootti" ja "Fouchet-nootti".
Ranskan ja Unkarin hallitusten välisiä
keskusteluja v. 1920. (siv. 36-42)
- VI. Parlamentin istuntojen alku. "Numerus clausus"
ja ylioppilaslevottomuuksia. (siv. 43-47)
- VII. Suomalainen retkeilykunta Unkarissa.
(siv. 48-51)
- VIII. Tieteellinen yhteys Unkarin kanssa.
(siv. 52-61)

Herra Ulkoasiainministeri, Professori Väinö Voionmaa,

Helsinki.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

- 2 -

Pahoitellen raporttini viipymistä saan syyksi ilmoittaa 1) että olen lokakuun 31 päivästä alkaen yksin joutunut hoitamaan lähetystön asiat, kun tänne vaihtunut lähetystösihteeri hänkin on vasta lähetystön palveluksessa ollessaan nauttinut lomaansa, 2) että minun Herra Ulkoasiainministerin pyynnöstä on ollut kiireellisesti annettava lausunto ja asetusehdotukset Suomen liittymisestä Bernin-liittoon, sekä 3) että olen eduskunnan sihteerin kautta tulleen pyynnön mukaisesti valmistanut luonnoksen eduskunnan uudeksi työjärjestykseksi, mikä uudistus aiheutuu uuden valtiopäiväjärjestyksen hyväksymisestä ja on myös ilmoitettu kiireelliseksi. Nämä työt ovat estäneet viimeistelemästä jo Budapestissä hahmottelemani raporttia Unkarin oloista.

Vastanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

E. J. Setälä

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 27/146 S. D. D. 27		
25/11-27	9	LIK.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C3	

Suomen Kööpenhaminassa ja Budapestissä olevan lähettilään raportti no. 6.

Budapestissä, 9 p. lokakuuta 1927.

I.

Taloni Unkariin ja valtakirjan antaminen valtionhoitajalle. Kohta viime kevänä saavuttuani Kööpenhaminaan alkoi lähetystöneuvos Palinin loma, joten en saattanut silloin ajatella matkaa Budapestiin. Kesäaika ei tähän myöskään ollut sopiva, etenkin Unkarin ulkoasiainministerin poissaolon vuoksi. Näinollen päätin lähteä Unkariin heti syksyllä Kööpenhaminaan palattuani, jotta ei valtakirjan antaminen viipyisi kovin pitkälle. Lähdin Kööpenhaminasta 18 p. syyskuuta illalla ja saavuin, suorinta tietä kulkien, tiistaiamuna, 20 p. syyskuuta Budapestiin, missä Suomen varakonsuli Yrjö Liipola oli vastassani, ja asetuin asumaan St. Gellért-hotelliin. Seuraavana päivänä kävin ulkoministeriössä, missä tapasin ulkoministeriön johtajan kreivi Khuen-Héderváryn, joka ulkoministerin poissaollessa otti minut erittäin ystävällisesti vastaan. Hän kysyi minulta, halusinko, että valtionhoitaja, joka tosin vielä asui Gödöllössä heti ottaisi minut vastaan, vai suostuisinko ottamaan, kunnes ulkoasiainministeri ehtisi palata Genève-

Finlands Beskickning

vestä kotiin. Seremoniaan kuului, että ulkoasiainministerin piti olla tilaisuudessa saapuvilla, ja koska ulkoasiainministeri Walko persoonallisesti minut tunsu ja koska oli Suomen edustuksesta puhe, niin varmaan hän panisi arvoa siihen, että hän olisi tilaisuudessa saapuvilla. Mutta jos minä katsoisin suotavaksi, että saisin heti esittää valtuuskirjani, niin juhlallinen audienssi voitaisiin saada aikaan milloin tahansa, jossa tapauksessa ulkoasiainministerin sijaisen tulisi olla tilaisuudessa läsnä. Näin kreivi Khuen-Hederväry. Minä sanoin, että minun tehtävänäni on yhtä paljon sivistyksellisten kuin poliittisten yhteyksien välittäminen, minkä vuoksi minä mielelläni saatoin odottaa; sillä välin saatoin hyvästi tavata monia tuttaviani ja panna alulle tämän osan tointani.

Minä ryhdyin siis viljelemään tieteellisiä tuttavuuksiani, vieläpä harjoittamaan eräitä tutkimuksia, jätän odottamaan ulkoasiainministerin kotiintuloa. Tästä asiain puolesta enemmän tämän raportin toisessa osassa.

Ulkoasiainministeriöstä minulle ilmoitettiin, että ministeri Walko halusi tavata minua 5 p. lokakuuta, jolloin siis kävin häntä puhuttelemassa. Silloin saatiin, puheli-

Finlands Beskickning

nessa linnan kanssa sovittua, määrättyksi, että valtionhoitaja ottaisi minut vastaan juhlallisessa audienssissa 8 p. lokakuuta.

Sinä päivänä tuli valtionhoitajan adjutantti minua autolla noutamaan hotellistani, linnan portailla oli kunniakujana kummallakin puolen henkivartioita komeissa unkarilaisissa puvuissa. Etuhuoneessa odottivat valtionhoitajan kabinettipäällikkö Vértessy ja ulkoasiainministeri Walko, kumpikin unkarilaisessa juhlapuvussa. Heti saavuttuani kabinettipäällikkö minut ilmoitti, minut saatettiin sisään yhdessä ulkoasiainministerin ja kabinettipäällikön kanssa, minkä jälkeen esitin unkariksi seuraavan puheen¹⁾:

" Teidän Korkeutenne :

Antaessani Korkeutenne käsiin Suomen tasavallan presidentin valtakirjan, joka oikeuttaa ja velvoittaa minut Teidän Korkeutenne luona sekä Unkarin kansan luona edustamaan Suomen valtion päämiestä, hallitusta ja kansaa, on minulla ilo ryhtyä toimeeni siinä tiedossa, että tehtäväni on oleva vain ennestään olemassaolevien sitaoiden lujittamista ja monipuolisemmiksi tekemistä.

Meidän kansojemme keskinäisille suhteille antaa ikäänkuin romanttisen hohteen tietoisuus kansojemme kielten

1) Huomautan, että puheen suomalainen muoto riippuu jossakin määrässä siitä, että se on pidetty unkariksi ja sitä tarkoitusta silmällä pitäen alkuaan kirjoitettu.

Finlands Beskickning

yhteisestä alkuperästä, joka tosiasia viittaa siihen, että aikojen takana muikin kulttuuri ja elämän olot kerran ovat olleet kansoille yhteiset. Koska jokainen sivistynyt kansa tahtoo tuntea itsensä ja oman alkuperänsä, niin kohtasivat, vuosituhansien eron jälkeen, kummankin kansan tiedemiehet toisensa yhteisen alkuperämme tutkimuksessa. Yhteistoiminta tällä alalla johti kansojemme tiedemiehet harrastamaan myös toistensa nykyisen elämän ja kielen tunteista -- tämän harrastuksen seurauksia on sekin, että minä nyt tervehtiessäni Unkarin valtakunnan päämiestä saatan tehdä sen hänen kansansa omalla kielellä.

Mutta ne tiedot, jotka kerran ovat olleet ainoastaan tiedemiesten, ne muuttuvat tieteen tulosten tullessa tunnetuiksi vähitellen kokonaisten kansojen omaisuudeksi. Tietoisuus kansojemme kielen ja muun kulttuurin yhteisestä alkuperästä on jo saanut sijansa kansojemme yhteisessä tietoisuudessa ja tämä seikka on yhä edelleenkin kannustava tutkijoitamme pyrkimään yhä syvemmältä tuntemaan kansojemme sivistyksen alkulähteitä sekä saattamaan alkukantaisen elämän pulppuavat lähteet lähemmäksi meidän omaa aikaamme tätä ikuisella tuoreudellaan hedelmöittämään.

Ei kuitenkaan siinä kyllin. Meidän kansamme tapavat toisensa nykyajan hyöriässä elämässä, eikä niiden tule siinä tuntea toisiaan vieraisiksi toisilleen, vaan vuosituhansien eron, mutta monissa suhteissa ihmeteltävän samanlaisten historiallisten vaiheiden jälkeen, uudelleen yhdistää katkenneet säikeet ja löytää uusia yhdyssiteitä monestikin suuressa määrässä samanlaisten tehtävien edessä. Meidän kansojemme tulee tavata toisensa ei ainoastaan henkisen kulttuurin alalla, vaan myös nykyajan taloudellisessa elämässä ja samoin myös niissä tehtävissä, joita ny-

Finlands Beskickning

kyaikuisen yhteistoiminnan muodot avaavat kansoille kansojen yhteistyössä.

Suomen kansa on monien kovien ja raskaiden vaiheiden kuluessa vakiintunut siinä -- monenkin mielestä miltei lapselliselta tuntuvassa -- uskossa, että on sellainen korkeampi voima, joka paremmin kuin mikään väkivallan ase voi suojella kansakunnan elämää, se on ikuisen oikeus, joka, hetkeksi maahanpainettunakin, kerran on nouseva voittoon. Ja Suomi onkin saanut kokea tämän uskon oikeaksi. Kun Suomi nyt on valittu jäseneksi kansainliiton neuvostoon, niin luulen tulkitsevani oikein kansassani vallitsevaa yhteistä ajatusta, kun sanon Suomen tässä asemassa omalta kohdaltaan tahtovan asettaa ylimmäksi oikeuden periaatteen toteuttamisen. Varmaankin kaikki pienemmät kansat, joiden ainoa voima on oikeuden voitolle pääsyssä, ovat lopultakin tapaavat toisensa tässä käsityksessä. Tässä käsityksessä varmaan tapaavat toisensa myös Unkarin ja Suomen kansat kansainvälisessä yhteistoiminnassa.

Siinä varmassa toivossa, että lausumani ajatukset tapaavat Teidän Korkeudessaanne vastakaikua, minä pyydän saada sulkeutua suuriarvoiseen suosiolliseen huomioonne."

Tämän jälkeen annoin valtakirjani, jonka vastaanotettuaan valtionhoitaja lausui, niinikään unkariksi:

" Herra Lähettiläs :

Vilpittömällä todellisella ilolla otan Teidän Ylhäisyytenne käsistä luottamuskirjanne, jolla Hänen Ylhäisyytensä Suomen tasavallan presidentti akkreditoi Teidät erikoislähettilääksi ja valtuutetuksi ministeriksi

Finlands Beskickning

luonani.

Erityisellä tyydytyksellä täyttää mieleni se tietoisuus, että Suomen edustus Teidän Ylhäisyytenne henkilöissä on uskottu miehelle, joka aina väsymättömällä innolla on seisonut vuosisataisen unkarilais-suomalaisen ystäväyden-ajatuksen palveluksessa ja jolla Unkarin kansan, sen kulttuurin, historiallisen menneisyytenne ja kiellemme perinpohjaisena tuntijana sukulaiskansojemme välisten siteiden lujittamisessa ja kehittämisessä on niin kuihtumattomat ansiot.

Maittemme keskinäisessä suhteessa on välittömän diplomaattisen kosketuksen alettua jo ilahuttavalla tavalla huomattavissa sangen merkittävä läheneminen, jota tulevaisuuteen nähden voimme pitää luottamusta herättävänä merkinä. Täydessä määrässä olen tietoinen siitä, kuinka suuriarvoiset edut liittyvät kansojemme yhteistoimintaan ja minä voin vakuuttaa Teidän Ylhäisyydellenne, että Unkarin kuninkaallinen hallitus, ammentaan innostusta tähän asti saavutetuista tuloksista, edelleenkin on suuntaava kaiken pyrkimyksensä siihen, että se, yhä kehittäen heimojemme yhteenkuuluvaisuuden tunnetta, tekisi kansojamme yhdistävät siteet, ei ainoastaan henkisissä, vaan aineellisissakin suhteissa läheisemmiksi ja varmistaisi yhteistoiminnan mahdollisuutta kaikkien niiden kansainvälisluonteisten tehtävien alalla, joilla maillemme avautuu tilaisuus yhteiseen työhön.

Mieluisalla tunteella totean, erittäinkin nykyisenä ajankohtana, Teidän Ylhäisyytenne sanoista, että kansamme yhtyvät siinä ajatuksessa, että kansojen rauhallisen kehityksen edellytyksen muodostaa oikeuden ja totuuden alituinen toteutuminen.

Finlands Beskickning

Samallakuin minulle osoitetuista ystävällisistä sanoistanne lausun lämpimän kiitokseni, pyydän Teitä o-
lemaan vakuutettu siitä, että tointanne seuraavien teh-
tävien täyttämässä voitte luottaa minun täyteen har-
rastukseeni ja Unkarin kuninkaallisen hallituksen pit-
källempenevän kannatukseen."

Tämän jälkeen valtionhoitaja yksityiskeskustelus-
sa tervehti minua mitä sydämellisimmin tervetulleeksi
muistuttaen niitä tilaisuuksia, joissa ennen olimme ta-
vanneet toisemme. Samalla hän lausui erikoisen ilonsa
siitä, että nyt ensimmäisen kerran oli tapahtunut, että
ulkomainen lähettiläs oli häntä tervehtinyt unkariksi.
Hän lisäsi, ettei ainoastaan tämä seikka, vaan puheen
sisällys muutenkin oli häneen syvästi vaikuttanut, niin
ettei hän koko valtionhoitaja-aikanaan milloinkaan ollut
tuntenut ulkovallan lähettilään puheen sillä tavoin hä-
neen vaikuttaneen kuin tämä puhe oli tehnyt. Hän toi-
voi, että voisimme asettaa niin, että kummankin maan
lähettiläillä vastavuoroisesti olisi pääpaikkoina Helsinki
ja Budapest. Hän puhui edelleen poikansa käynnistä Suo-
messä ja hänen saamistaan vaikutteista sekä lausui sen
hartaan toivomuksen, että itse kerran saisi käydä Suo-
messä. Hän lisäsi, että niin pian kuin hänen valtion-

hoitajatoimensa loppuun, hänellä on oleva ensimmäisenä asiana tehdä retki Suomeen. Tiedusteltuaan, kuinka kauan viivyn Unkarissa hän sanoi varmaan toivovansa, että pian tapaamme toisemme vielä ennen lähtöäni.

Audienssini oli lopussa ja minut saatettiin henkivartiavien välitse autoon ja autolla hotelliini.

Budapestissä, 9 p. lokakuuta 1927.

E. A. Salmi

Lisäyksenä mainitsen, että minut 12 päivänä lokakuuta kutsuttiin iltapäiväteele rouva Horthyn luokse, missä silloin oli saapuvilla ainoastaan kabinettipäällikkö Vértessy rouvineen. Valtionhoitaja itse ei ollut läsnä tilaisuudessa.

12. 10. 27.

Suomen Köpenhaminassa ja Budapestissä olevan ministerin raportti No. 6.

Budapestissä, 15 p. lokakuuta 1927.

II.

Unkarin hallitus, hallinto ja Unkaria näkee ja kun-
eduskunta tällä hetkellä y- lee usein mainittavan maana,
leisin piirtein.

jossa vallitsee muka Mussolini-Pilsudskilainen diktatuuri,
valtionhoitaja Nikolaus Horthy diktaattorina.

Valtionhoitajaan nähden ei mikään ole väärempää.

Valtionhoitaja ei ole mikään diktaattori, vaan hän puo-
lestaan hoitaa tehtävänsä, niinkuin minkä konstitutsionaal-
lisen valtion päämies ainakin. Hän on joka tapauksessa
todellinen valtionhoitaja. Minä käytän tätä tilaisuutta
oikaistakseni erään erheellisen tiedon, jonka minun ulko-
asiainministerinä ollessani silloinen Budapestin lähettiläs
antoi Horthyn asemasta (raportissaan 5 p. marrask. 1926)
pannessaan painoa siihen, ettei hänellä ole "valtionhoi-
tajan arvonimeä, vaan kutsutaan häntä maaherraksi". Tämä
tieto riippuu tykkänään arvonimen väärin-käsittämisestä,
eikä siihen missään tapauksessa voisi panna suurempaa
huomiota kuin että Neuvosto-Venäjä ei puhu "sotaministe-
ristä" vaan "sotakomisarjuksesta". Mutta tämä nimityskään

ei suinkaan ole käsitettävä "maaherran" nimeksi. Unkarilainen nimitys kormányzó, jolla valtionhoitajaa nimitetään, johtuu sanasta kormány, joka merkitsee "hallitusta" (s.o. unkarilaisen yleisen sanontatavan mukaan kabinettia eli ministeristöä). Ranskaksi kormányzó yhtä hyvin voitaisiin kääntää "régent" kuin "gouverneur" (samoin kuin kormány tosin on ranskaksi "gouvernement", mutta käännetään saksaksi toisesta "hallitsemista" merkitsevistä verbistä johtuneella sanalla "Regierung"). Unkarissa vain on vanha sanontatapa, että valtionhoitajaa ranskaksi ja saksaksi nimitetään nimellä "gouverneur". Huomattava kuitenkin on että esim. "Pester Lloyd" aina sanoo "Reichsverweser" eikä "Gouverneur". Vähintäkään aihetta ei ole kääntää tätä nimitystä suomeksi "maaherra" sanalla. Sitä, mikä vastaisi meidän maaherraa ("förlispan", saks. "Obergespan"), ei Unkarissa milloinkaan ole nimitetty eikä voitu nimittää nimillä "kormányzó", "gouverneur".

Valtionhoitaja käyttää, niin kauan kuin kuningas ei ole toimessaan, kaikkia valtionpäämiehen oikeuksia. Ainoastaan pari poikkeusta on sellaisiin oikeuksiin nähden, jotka katsotaan nimenomaan "pyhän kruunun" tai "apostolisen kuninkaan" oikeuksiksi. Hänen ei ole katsottu

voivan antaa vanhoja unkarilaisia kunniamerkkejä (Pyhän Tapanin ritaristonmerkkejä), jonka vuoksi ei pitkään aikaan mitään dekoratsioneja annettu; nyt on kuitenkin perustettu uusi ritarikunta, "ansioritarikunta", jonka merkkejä valtionhoitaja antaa. Sivuttaen tämän on olemassa toinen tärkeämpi oikeus, jota ei valtionhoitaja voi käyttää: vanha "jus patronatus", "fökegyuri jog", s.o. Unkarin apostolisen kuninkaan oikeus määrätä piispat; tämän oikeuden katsotaan sitä vähemmin voivan olla nykyisellä valtionhoitajalla, kun hän uskonnoltaan on protestantti.

Tällä asialla on tätä nykyä aktuaalinen merkitys, kun on paraikaa vireillä kysymys Unkarin primaksen, ruhtinaspiispan paikan täyttämisestä, viime kevännä kuolleen ruhtinaspiispan Csernochin jälkeen. Kun ruhtinaspiispan vaikutus papistoon ja papiston vaikutus kansaan on suuri, on Unkarin hallitus pitänyt tätä asiaa erittäin tärkeänä, silmällä pitäen myös kysymystä valtaistuimen undestitäämisestä. Kun ei maalla ole kuningasta, katsotaan patronaattioikeuden kuuluvan paaville, ja paavin olikin aikomus nimittää ruhtinaspiispaksi mieleisensä ehdokas ilman sopimusta Unkarin hallituksen kanssa. Tähän ei Unkarin halli-

hallitus kuitenkin suostunut, vaan asiasta on ollut keskusteluja Pyhän Istuimen ja kultusministeri kreivi Klebergsbergin kesken, ja lienee kompromissin tulokseksi tullut, että ruhtinaspiispaksi nimitetään Kalocsan arkkipiispa kreivi J. Zichy, joka ei valtiollisilta mielipiteiltään kuulune ainakaan jyrkimpiin "legitimisteihin".

Mitä tulee valtionhoitajan faktilliseen vallankäyttöön, niin ei siinä Horthy ole muussa asemassa eikä muulla kamalla kuin muutkaan konstitutsionaalisten valtioiden päämiehet: hän voi kieltää vahvistuksensa laillta, mutta ei tosiasiallisesti tule kysymykseen, että parlamentin päättämältä ja hallituksen puoltamalta laillta evättäisiin vahvistus.

Minkäänlainen muutos siihen asiintilaan, että valtionhoitaja toistaiseksi on Unkarin valtionpäämiehenä, ei ole lähitulevaisuudessa odotettavissa. Se kuvaus eri mielipiteistä, minkä ministeri Idman on antanut raportissaan 5 p:ltä marraskuuta 1926, pitää tälläkin hetkellä paikkansa. Tasavaltalainen ajatussuunta ei ole edistynyt, mutta sellaisen muutoksen aikaansaaminen, että valtionpäämieheksi astuisi kuningas, ei lainkaan nykyään ole keskustelunalaisena. Ne eri mielipiteet, "legitimistinen",

jonka mukaan kuningas Kaarle vainajan 15-vuotias poika Otto ilman muuta on katsottava Unkarin lailliseksi kuninkaaksi, ja "vapaavalitsijoiden" ("szabadkirályválasztók") käsitys, jonka mukaan kuninkaan vallastaan luovuttua Unkari on oikeutettu vapaasti itselleen valitsemaan kuninkaan, ovat yhä edelleen olemassa. Ja vapaavalitsijain kesken vallitsee edelleenkin erimielisyys ehdokkaista. Legitimistit taas eivät pidä mitään kiirettä Otto prinssin alaikäisyyden vuoksi. Eräs unkarilainen valtiomies vakuutti minulle, että asia järjestyy, kun aika tulee; unkarilaisten tapa on, sanoi hän, olla kiistelemättä asioista, jotka eivät ole aktuaalisia; kun hetki on tullut, niin asia on oleva muutamassa tunnissa valmiina.

Mitä sitten tulee pääministerin ja ministeristön asemaan, niin ei myöskään voida puhua Bethlen-diktatuurista -- ainakin oikeudellisesti ja muodollisesti on olemassa vain ministeristö, joka nojautuu lujaan parlamentinemmistöön. Pääministeri, kreivi Tapani Bethlen on kreivi Apponyin rinnalla koko maan suosituin henkilö. Tuskin lienee Unkarissa sitä -- lukuunottamatta kommunisteja, jotka eivät voi esiintyä -- joka ei kannattaisi kreivi Bethlenin ulkopoliittikkaa, ja kun kävi huhu hänen vaarallisuonteisesta

sairaudestaan, niin koko maa oli täynnä huolestumista.
"Minne joudumme ilman Bethleniä?" sai kuulla joka taholta.
Bethlen-hallitus on ollut pystyssä seitsemättä vuotta eikä
sen kaatumisesta voine olla puhetta, jos vain Bethlen e-
lää.

Koska parlamentti kokoontui vasta juuri ennen läh-
töäni, en voinut vielä käyttää hyväkseni kutsua olla par-
lamenttiryhmiin vieraana ja saada siten ensiarvoisista läh-
teistä tiedot unkarilaisesta politiikasta. Aikoen, kun en-
si kevännä käyn Unkarissa -- toivoakseni aikaan, jona
parlamenttielämä on huipussaan -- käyttää tätä kutsua hy-
väkseni ja antaa silloin seikkaperäisen kertomuksen Unkarin
vanhan valtiosäännön soveltamisesta ja Unkarin parlamenttaa-
risesta elämästä rajoitun tällä kertaa pariin yleiseen
huomautukseen.

Parlamentti on vasta saanut uudelleen -- ja ih-
meellistä kyllä kenenkään vakavasti vastustamatta -- ylä-
huoneen, jonka kokoonpanosta ministeri Idman on tehnyt
selkoa ennen mainitussa raportissaan. Sen merkitys on kui-
tenkin ainakin tähän asti ollut aivan platoninen -- sen
mukaan kun minulle on tunnettua ei ole tullut kysymykseen

käyttää ylähuoneen oikeutta palauttaa asioita alahuoneen, edustajakamarin käsiteltäviksi. Mistään varsinaisesta hallitusta vastaan suunnatusta oppositsionista ei ole kysymys. Mutta silti ei voi sanoa, että ylähuone ei harjoittaisi kritiikkiä hallituksen ehdotuksiin nähden. Seurasin viime kevänä Kööpenhaminan lähetystöön tulevan Pester Lloydin avulla ylähuoneen keskusteluja ja saatoin huomata, että ylähuoneessa pidetyissä suurisuuntaisissa komeissa puheissa tarkastettiin hallituksen ehdotuksia ja yleistä politiikkaa ja lausuttiin niistä arvosteluja, joihin hallituksen puolesta vastattiin joko selityksin tai lupauksin ottaa ne varteen. Arvostelu oli, vaikka se tuotiinkin esille hyvän-suopuudella ja vaikkei se johtanut hallituksen ehdotusten hylkäämiseen, useinkin varsin vakavaa.

Alahuone eli edustajahuone se on, jossa päätökset tehdään, mutta kun siinäkin ei ole lukuuntulevaa opposit-sionia, niin hallitus siinä ylivoimaisesti vallitsee. "Pien-isännät" ja "yhtenäisyys"- eli "kokoomuspuolue" ovat todellisuudessa yhtenäisenä Bethlen-puolueena; kummankin ryhmän edustajia on hallituksessa ja ryhmät pitävät eri kokouksiakin, mutta toiminta on täysin yhtenäinen. Sosiaalidemo-

kraatteja on vain 16, nämäkin "kansallista" tyyppiä, eivät he siis miesluvullaan voi vaikuttaa asiain kulkun. Siitä huolimatta on heidän arvostelevalla sanallaan, joka tuodaan esiin arvokkaassa muodossa, ilmeisesti huomattava merkitys. Yleensäkin tulee sanoa, että vaikka hallitus onkin näin ylivoimainen, sen on kaikessa toiminnassaan herkästi otettava huomioon mitä parlamentissa esiintyvä "yleinen mielipide" tuo esiin. Arvostelusta eduskunnassa ei hallitus mitenkään ole vapaa. Ei myöskään sanomalehdistössä, joka kyllä aivan ehdottomasti kannattaa hallituksen ulkopolitiikkaa, mutta muuten käyttää runsain määrin tilaisuutta arvostella hallitusta. Hallituksella ei mainita olevan mitään varsinaista äänenkannattajaa; varmimmin lienee sellaiseksi katsottava "8-örari Ujsäg", iltaisin ilmestyvä uutislehti, jota hallitus usein käyttää äänitorvena. "Pester Lloyd", jonka omistajana on "altruistinen yhdistys", niinkuin lehden päätoimittaja sanoi, s.o. yhdistys, joka käyttää kaiken voiton lehden hyväksi, on tosin hallitususkollinen, erittäin ulkopolitiikassa, mutta on täysin itsenäinen ja arvostelee sekä osaltaan hallituksen sisäpolitiikkaa. Tahdon samalla huomauttaa, koska "Pester Lloyd" on laajalle ulkomaille levinnyt lehti ja Unkarin varsinais-

nen hengityselin ulospäin, ettei se koskaan ole ajanut mi-
tään saksalaisvähemmistöpolitiikkaa, jota Unkarissa tuskin
milloinkaan onkaan harjoitettu. Se on aina ollut täy-
sin unkarilaismielinen; huomattava on, että juutalaisilla
on siihen melkoinen vaikutusvalta, minkä vuoksi "Pester
Lloyd" hyvin energisesti aina on vastustanut n.s. "nume-
rus clausus"ta ja yleensä Unkarissa esiintyviä antisemiit-
tisiä ilmiöitä.

Kysymys, miten hallitus on saanut vankan enemmis-
tönsä parlamentissa, on toinen kysymys. Sitä ei milloin-
kaan kielletäkään, että hallitus on vaikuttanut vaaleihin,
mutta millä tavoin tämä kaikki on tapahtunut, sitä en
voi tällä hetkellä antaa selvää kuvaa, ennenkuin olen
päässyt yhteyteen eduskunnan vastustuspuolueen klubin kans-
sa. Huomattava on, että äänioikeudessa on eräitä rajoituk-
sia ja ennen kaikkea, että äänestys koko maaseudulla ei
ole salainen. Tästä seuraa, että niillä, jotka tahtovat
äänestää hallitusta vastaan, on tästä pelättävissä monen-
laisia rettelöitä. Kaikesta päättäen on vallassaolevalla
hallituksella mahdollisuus muodostaa edustajakamari oman tah-
tonsa mukaiseksi, ja niin lienee asianlaista ollut Unkaris-
sa aina. Tässä merkityksessä siis saattaisi puhua halli-

tuksen diktatuurista Unkarissa. Ja hallituksen valta-aseman pönkkinä ovat edelleen vielä olemassaolevat kokoontumisvapauden rajoitukset ja ankarat paino-olot: tosin ei ole preventiivisensuuria, mutta tuomioistuimissa painorikoksia tuomitaan ankarasti. Sosiaalidemokraattinen "Népszava" ei ole pitkään aikaan saanut myöskin yksityisnumeroita, ja tuomioistuimet määräävät lehtien numeroita takavarikoitaviksi ja toimittajia sakkoihin tai vankeuteen. Ei missään tapauksessa saata epäillä sitä, että nykyisellä hallituksella on myös kansan enemmistö takanaan. Oppositsioni on varmasti vähemmistönä.

Niinkuin sanottu, minun oleskeluaikani Unkarissa oli tällä kertaa liian lyhyt uskaltaakseni lausua mitään syvemmälle menevää Unkarin nykyisestä sisäpolitiikasta, vaan toivon saavani tähän tilaisuutta aikana, jolloin koko valtionkoneisto on täydessä käynnissä. Täydellisemmän käsityksen saamiseksi olisi tarpeen myös jonkun verran tutustua eri paikkakuntien oloihin maan eri osissa.

Budapestissä, 15 p. lokakuuta 1927.

E. A. Lehtinen

Suomen Köpenhaminassa ja Budapestissä olevan ministerin raportti No. 6.

Budapestissä, 16 p. lokakuuta 1927.

III.

Unkarin nykyinen elämäntaso
ja yleinen mieliala.

Oloaikani Unkarissa oli

liian lyhyt uskaltakseni sanoa tästä asian puolesta mitään ratkaisevaa. Ja näin ollen en tahdo tätä raporttia raskauttaa ja venyttää tilastollisista julkaisuista saatavilla numeroilla, ennenkuin saatan oman silmän näkemyksestä päästä tunkeutumaan jonkun verran syvemmälle itse elämään. Tilastollisten numeroiden käyttäminen tuottaa tällä hetkellä sitä paitsi miltei voittamattomia vaikeuksia, kun on vertauskohtina käytettävä toisaalta hui-
maa vauhtia arwottomaksi alentunutta kruunua ja toiselta puolen stabilisoitua pengötä. Minä tyydyn senvuoksi vaan aivan ylimalkkaisiin huomioihin.

Kun silmännäöltä vertaa oloja kuusi vuotta sitten, jolloin viimeksi oleskelin Unkarissa, nykyisiin, niin ei voi olla havaitsematta yleistä toipumista, vaikka leikkaus onkin ollut niin ankara, että kaksi kolmannelta on irroitettu valtionruumiista. Se asunnon-, ruuan-, lämmön- ja kaiken puute, mikä vallitsi laajoissa piireissä kuusi vuot-

ta sitten on olennaisesti voitettu. Pääkaupungin kadut, joita ei kuusi vuotta sitten jaksettu puhdistaa eikä kas- tella, esiintyvät moitteettomina, raitiovaunut, jotka kuusi vuotta sitten olivat sulletut täpösentäyteen, niin että kaikilla astimillakin roikkui ihmisiä, toimivat kohtuulli- sesti, jos kohta tungostakin esiintyy, hyvää unkarilaista ruokaa ja juomaa on saatavissa, ei ole maidon eikä voin puntetta, asunto-oloissa vallitsevaa järjestelyä koitetaan lieventää eikä huutavaa asuntopulaa ole olemassa. Unkarilai- set keskiluokan perheet, jotka kuusi vuotta sitten tuskin saattoivat tarjota ruoka-ateriaa, antavat nyt runsaita vie- rasaterioita; tietysti ei tästä yksinään voi paljoa päät- tää, sillä unkarilainen on niin vierasvarainen, että vie- raan kestitykseksi miltei uhraa paitansakin. Vakavaa työttö- myyttä ei kuule valitettavan. Sen jälkeen kuin rahayksikök- si tuli pengö, suunnilleen 7 Suomen markkaa, ovat hinnat tuntuvasti kohonneet, ainakin tuntuvat suomalaisen kukkaros- sa aivan toisilta kuin kuusi vuotta sitten. Kuitenkaan ei- vät hinnat liene olennaisesti korkeammat kuin Suomessa, e- rittäinkin ruokatavarain hinnat ja vuokrat, jotka varmaan ovat halvemmatkin kuin meillä. Sitä vastoin pukimet tuntu- vat kalliilta. Tämä kaikki sanottuna yleisin sanoin, yleis-

vaikutteiden nojalla, jotka saattavat muuttua, kun pääsee oloihin syvemmältä tutustumaan.

Kaiken tämän toipumisen ohella lamauttaa kuitenkin toimintatarmoa Trianonin rauhan katkera muisto. Vanha täys-Unkari oli erinomainen taloudellien kokonaisuus: paitsi niitä mainioita viljelysmaita, jotka se sisälsi Venäjän mustanmullan vyöhykkeen jatkona ja jotka se on saanut pitää, sillä oli metsiä, hiiliä, mineraaleja, vesivoimia, jotka nyt ovat poissa (hiiliä Unkarilla kuitenkin vielä on), niin että "tynkä-Unkari" esiintyy kuin suurena peltona ilman metsää. Vanhassa Unkarissa oli alkanut syntyä melkoinen teollisuus; on ymmärrettävää, mikä vaikutus on sillä, että "tynkä-Unkari" nyt valmistaa teollisuustuotteita 7-8 miljoonalle, sen sijaan että niiden lähimpinä kuluttajina aikaisemmin oli 20 miljoonaa maan omia asukkaita.

Tämä alueen menetys tuntuukin äärettömän kipeänä taloudellisen toiminnan kaikilla aloilla, samalla kuin sen raskaus vielä syvemmin tunnetaan kansalliselta ja valtiolliselta kannalta. Sen vuoksi ei liene ainoatakaan unkarilaista -- kommunisteja lukuunottamatta, joiden toiminta ei ole sallittu -- joka ei kaikesta sydämestään toivoisi ja

vaatisi Trianonin rauhan revisionia. Se ajatus vallitsee
siinä määrässä jokaisen unkarilaisen mieltä, ettei voi
monta sanaa puhua, ennenkuin tämä asia tulee esille.
Tämä ajatus leimaa myös kaikki Unkarin nykyiset ulko-
poliittiset pyrkimykset.

Budapestissä, 16 p. lokakuuta 1927.

E. S. Linn

Suomen Köpenhaminassa ja Budapestissä olevan ministerin raportti No. 6.

Budapestissä, 27 p. lokakuuta 1927.

IV.

Unkarin nykyiset ulkopoliittiset
pyrkimykset. Unkarin-Rumanian
kiista. "Rothermere-aktioni".

Unkarin ulkopoliittiset
pyrkimykset alkavat
herättää yhä enemmän kan-

sainvälistä mielenkiintoa, ja on todennäköistä, että Unkari lähiaikoina on antava paljon puhumista itsestään sekä kansainliitossa ja valtojen poliittisissa neuvotteluissa että sanomalehdistössä. Unkarin politiikan seuraaminen lähitulevaisuudessa ei varmaankaan ole oleva jännitystä vaillo.

Kaksi kysymystä on, jotka tällä hetkellä erityisesti vaativat kansainvälistä mielenkiintoa: toinen on Unkarin ja Rumanian välinen riita kansainliitossa, toinen on toiminta Trianonin rauhan revisionin hyväksi. Nämä kysymykset ovat tavallaan toisilleen vastakkaiset. Edellinen kohdistuu unkarilaisten vaatimukseen, että Trianonin rauhansopimuksen määräyksiä on -- tietenkin niin kauan kuin sopimus on voimassa -- noudatettava ja oikein tulkittava. Jälkimmäinen taas kohdistuu rauhansopimuksen muuttamisvaatimukseen.

En katso asiakseni tässä raportissa esittää unkarilais-rumanialaista kiistakysymystä, josta näyttää sukeutuvan kansainliiton ehkä tähän asti vaikein kysymys. Ulkoasiainministeriöllä on tässä asiassa käytettävänä kaikki se selvitys, joka on Genèvessä esiintunut sekä toiselta että toiselta puolelta, on siis turhaa esittää tässä riidan laajoja perusteita. Riidan vaikealonteisuus johtuu tietenkin siitä, että se joutuu koskettamaan laajakantoisia periaatteellisia kysymyksiä, kysymystä rauhansopimuksen soveltamisesta ja asianomaisten valtojen oikeasta suhtautumisesta välitystuomareihin ja -tuomioon, kysymystä minkälaisissa tapauksissa on syytä kysyä ja tulee kysyä Haagin kansainvälisen tuomioistuimen lausuntoa, ja vihdoin perin tärkeätä kysymystä siitä, millä tavoin kukin valtio on oikeutettu suhtautumaan vieraan maan kansalaisen omistusoikeuteen. Viimeisessä kysymyksessä ovat periaatteelliset yleistykset lähellä: kysymys ei joudu koskemaan ainoastaan Unkarin-Rumaniain välejä, vaan se esiintyy monien muidenkin maiden keskinäisissä suhteissa, m.m. esim. kysyttäessä, onko Neuvostovenäjä oikeutettu ilman muuta kansallistuttamaan ulkomaalaisten omaisuutta; meilläkin on periaatteellisesti vastaavia kysymyksiä vireillä Viron kanssa ja myös Saksan kanssa

(Saksan "Aufwertung").

Unkarin sanomalehdistö on seurannut tätä kysymystä jännittyneellä tarkkuudella. Kreivi Apponyi, joka kansainliitossa loistavalla puhetaidolla, mutta myös kieltämättömällä asiantuntemuksella ja lainopillisella taidolla -- kreivi Apponyi on todella etevä valtio-oikeuden ja kansainvälisen oikeuden tuntija -- tämä jo 80 vuotta sivuuttanut Unkarin kansallisten pyrkimysten suurisuuntainen puoltaja, on Unkarissa yleisen ihailun esineenä. Sitä kunnioitettavampi on hänen pidättyväisyytensä: Apponyi ei Genèvestä ensinkään saapunut Budapestiin riemulla vastaanotettavaksi, vaan jäi maatilalleen länsi-Unkariin, hän ei myöskään suostunut vastaanottamaan Budapestin kaupungin hänelle aiko-
maa bankettia, vaan sanoi ainoastaan, että taistelu ei ole vielä voitettu, vaikkakin on edistytty. Tämä tietysti ei ole estänyt hänelle lähettämästä lukuisia tervehdyksiä kirjelmässä, adresseissa ja sähkösanomissa.

Sen sijaan että rumonialaiset sanomalehdet esittävät asian niin, että rumonialaiset ovat riidan voittaneet, sen sijaan käsittävät unkarilaiset lehdet joko voittaneensa asian tai päässeensä eteenpäin, kun asia lykkäytyi ja valmistavan komissionin lausunto hyväksyttiin ainoastaan suosi-

tuksena, ei oikeudellisena ratkaisuna. Unkarin sanomalehdet ovat hyvillä mielin selostaneet niitä Englannin lehtien lausumia, joissa on huomautettu Chamberlainin tässä asiassa esiintuoman kannan vaarallisia konsekvensseja. Myös Suomen ulkoasiainministerin Genèvessä antamia haastattelulausuntoja on täällä huomiolla seurattu ja kiitollisuudella muistiinmerkitty. Myös ulkoasiainministeri Walko lausui erinomaisen tyytyväisyytensä Suomen ulkoasiainministerin kantaan tässä asiassa.

Paljoa suurempaa mielenkiintoa kuin tälle asialle omistaa koko Unkari kuitenkin kysymykselle Trianonin rauhan revisionista. Niinkuin jo ennen olen sanonut, on Trianonin leikkaus jättänyt Unkarin ruumiiseen ja sieluun avoimen haavan. Tuhatvuotinen valtakunta vanhoine rajoineen, kulttuuripyrkimyksineen ja taloudellisine arvoineen ei ole voinut jäädä ilman muuta vain muistikuvaksi. "Nem, nem, soha" ("Ei, ei, ei milloinkaan") -- se on se ainoa kanta, jolta unkarilainen katsoo "tynkä-Unkaria".

Vaikka tämä ajatus elääkin kaikkien mielessä, on näyttänyt tähän asti mahdottomalta mitään positiivista tehdä asian hyväksi. Viime keväästä alkaen on revisioniajatus kuitenkin saanut voimakkaan työnnön eteenpäin n.s. Rother-

mere-aktсионin johdosta.

Sanomalehtikuningas lord Rothermere, lord Northcliffe vainajan veli, teki viime kevännä pääsiäisen aikaan matkan Budapestiin. Asuen Hotel Ritzissä ("Duna palota"ssa) hän sihteerinsä avulla asettui yhteyteen unkarilaisten asiantuntijain, yleensä vain yksityishenkilöiden kanssa, saadaksesen tarkkoja tietoja oloista. Virallisesti ilmoitetaan, ettei lord Rothermerellä ollut mitään yhteyttä hallituksen kanssa. Luottamuksellisesti olen kuitenkin saanut tietää, että hän myös on kaikessa salaisuudessa tavannut Unkarin hallituksen jäseniä. Hän lienee myös ollut kosketuksessa Pragin ja Rooman kanssa kootakseen aineistoa keski-Euroopan tilan valaisemiseksi. Kysymykseeni, mikä on ollut perusaiheena lord Rothermeren harrastukseen, olen saanut vain sen vastauksen, että se on ollut yleistä harrastusta, halua saada ottaa jokin suuri asia esille. Toiset sanovat: "cherchez la femme" -- kaiken syytä on lord Rothermeressä herännyt mielenkiinto erästä viehättävästä unkaritarta kohtaan.

Olipa perusaiheena mikä tahansa -- mitään syvem-
mältä johtuvaa valtiollista aihetta ei ole osattu mainita
sen toiminnan perusteeksi, minkä lord Rothermere on pannut

alkuum siinä tarkoituksessa, että Trianonin rauha korjattaisiin antamalla Unkarille takaisin rajojenviereiset puhtaasti/^{unkarilaiset tai}unkarilaisvoittoiset alueet. Lord Rothermere aloitti kampanjansa 21 p. viime kesäkuuta julkaisemalla "Daily Mail" lehdessä Unkarista ja tilanteesta keski-Europassa artikkelin, jota Kööpenhaminassa oleva v. t. asainhoitaja J. Nyssönen on selostanut raportissaan n:o 2 (11/8 1927). Puheenalaisessa raportissa on myös kerrottu, miten tämä artikkeli herätti Unkarissa rajatonta riemua ja aiheutti epäluokuisain yksityisten tervehdyksien ohella Rothermereen kohdistetun kiitollisuusadressin, jonka allekirjoittajina oli 1.500.000 unkarilaista.

Puheenalaisessa raportissa on kirjoitettu siitä huomiosta, minkä tämä Unkarissa "Rothermere-aktionin" nimellä tunnettu sanomalehtitoiminta on herättänyt, eikä minun tarvitse kerrata siinä mainittuja asioita. Mainitsen vain lyhyesti "revisionin" puolesta suoritettua toimintaa tämän jälkeen.

Ensinnäkin on mainittava, että Unkariin on muodostunut yhdistys "Magyar reviziós liga", joka on ottanut revisionin asian ajamisen tehtäväkseen. Yhdistyksen presidenttinä on tunnettu kirjailija Ferencz Herczeg, varapu-

heenjohtajana Imre Almásy, asianshoitajana ent. valtiosih-
teeri Dénes Sebess, tieteellisenä asiantuntijana ent. Sie-
benbürgenin unkarilaisten edustaja valtiopäivillä Zsombor
Szász. Yhdistys jakaantuu "sisäasiain osastoon", tieteelli-
sen s. o. ulkoasiain osastoon, sanomalehtiosastoon ja raha-
asiain osastoon. Huomattavia rahavaroja ei yhdistyksellä
ole käytettävänään. Ulkoasiainosasto on saanut aikaan unka-
rilaisen asiansharrastajain valiokunnan ("committee") Englannin
parlamentin jäsenten kesken. Yhdistys, jonka "tieteellinen"
asiantuntija Szász on julkaissut viidettäsadan sivun las-
juisen teoksen "The minorities in Roumanian Transylvania",
on jo ehtinyt julkisuuteen toimittaa 3 teosta yhteisnimel-
lä "Publications of the Hungarian Frontier Readjustment
League" ja erikoisnimillä 1) "The Hungarian Minorities in
the Succession States". 2) "Statistical Data of the homo-
geneous Hungarian and German Enclaves in the Succession
States" sekä 3) "The Letter of Envoy and the Delimitation
Commissions". Minulla on kunnia lähettää tämän raportin
mukana kappale kutakin julkaisua yhdistyksen lahjana Ulko-
asiainministeriölle. Julkaisuissa olevat tilastolliset tiedot
ja etnografinen kartta lienevät Ministeriölle mielenkiintoi-
set.

Mitä itse varsinaiseen Rothermere-aksioniin tulee, niin se jatkuu kahdella tavalla: toisaalta sisään-, toisaalta ulospäin.

Sisäänpäin sillä tavalla, että jokaista Rothermere-artikkelia mainitaan kautta Unkarin, että kautta Unkarin, olipa mikä kokous tahansa, Rothermereä muistetaan joko kirjallisilla tai sähkösanomatervehdyksillä, jotka julkaistaan lehdistössä, että hänen vastatervehdyksensä saatetaan kaikkialla sanomalehdistöissä julkisuuteen ja että häntä Unkarin sanomalehtien puolelta yhä haastatellaan ja haastattelusanat hänen muotokuvansa ohella julkaistaan lehdistössä. Lord Rothermere vastaa kaikille, välistä oikein seikkaperäisesti, hän vastaa jokaiseen yksityiseenkin kirjetervehdykseen, jonka tarkoituksena voi olla vain autogrammin saaminen, ja hänellä kuuluukin olevan kokonainen kanslia, jonka tehtävänä on yhteyksien hoitaminen Unkarin kanssa. Hänen nimensä on kaikkialla Unkarissa tunnettu. Minulle on tapahtunut, että yksinkertainen kansanmies on hänen nimensä maininnut siinä varmasoa vakaumuksessa, että hän voi antaa Unkarille takaisin kaiken, minkä viholliset Unkarilta ovat "rosvonneet".

Ulospäinsuuntaavasta Rothermere-aksionista ovat huomattavat uudistuvat kirjoitukset lord Rothermeren lehdistössä;

Finlands Beskickning

kenties kaikista huomattavin on kuitenkin lord Rothermeren kirje 17 p:ltä elokuuta slovakkilaiselle luterilaiselle piispalle Samuel Zochille. Piispa Zoch oli 4 p. syyskuuta osoittanut lord Rothermerelle tšekkiläisten viranomaisten ja nykyisten rajojen puolustukseksi kirjoitetun kirjeen, minkä oli jo ennakolta julkaissut sanomalehdistössä. Lord Rothermeren vastaus on varsin terävä. Hän kysyy m.m. millä oikeudella tšekkiläiset esiintyvät "voittajina" ilman korvausta ottamaan Unkarin maata, koska he todellisuudessa sodassa olivat Unkarin, Itävallan ja Saksan puolella taistelijoina. Hän huomauttaa, miten tšekkiläistä maareformia yleensä käytetään saksalaisten ja unkarilaisten omistajien tuhoamiseen ja että se siis on kaukana rauhan politiikasta. Kun piispa oli vedonnut siihen, että unkarilaiset aikaisemmin olivat sortaneet slovakkeja, niin lordi huomauttaa, että hänen kristittynä pappina pitäisi tietää, että vanhat vääryydet eivät tee uusia oikeutetuksi. Hän väittää muuten Zochin väitteitä liioitelluiksi, mutta lisää: "Jos tämä olisi tottakin, niin on Englannin valtakunnan joka osasta 900.000 sotilasta kaatunut sen puolesta, että vääryydet korjattaisiin. Heidän suuri uhrinsa ei ole tapahtunut sen puolesta, että vääryyksiä jatkettaisiin undessa valtiossa".

Finlands Beskickning

Hän väittää perättömiksi tietoja Tšekkoslovakian muka antamasta vähemmistösuojasta. Hän huomauttaa, mitenkä ei Tšekkoslovakian sanomalehdistö milloinkaan julkaise hänen kirjoituksiaan. Hän sanoo, että jos oikeus vallitsisi Tšekkoslovakiassa, se antaisi Unkarille takaisin puhtaasti unkarilaiset seudut. Jos Tšekkoslovakian tarkoituksena on rauha, miksi se yhä lisää sotajoukkojaan ja sotavälineitehtaitaan. Hän sanoo kirjoittavansa sen vuoksi, että hän, ellei korjausta tapahdu, emustaa Tšekkoslovakialle katastrofia. Alkuperäinen kirje, lord Rothermerelle karakterisena, seuraa liitteenä "Pesti Hirlap" in mukaan (Liite "Zoch").

Lord Rothermere antoi kirjeensä myös Unkarin lehden julkaistaviksi. "Pesti Hirlap" ille hän samalla kirjoitti m.m. "Vapiskoot kirjoitukseni edessä Unkarin viholliset. Tämän kirjoitukseni jälkeen tšekit varmaan rupeavat ajattelemaan, että se, joka voi antaa, voi myös ottaa".

Tässä yhteydessä ansaitsee mainitsemista, että unkarilainen sanomalehtimies toht. Eduard Pályi lokakuussa julkaisi erään kirjasen nimellä "Miten minä olen aikaansaanut tšekkiläisen tarjouksen antaa takaisin Unkarista erotettuja alueita." Hän väittää että hänellä 1923 oli ollut haastattelu presidentti Masarykin kanssa, joka muka oli sanonut, että Tšekkoslovakia määrätyn ehdoin on valmis luo-

vuttamaan takaisin puhtaasti unkarilaiset alueet, jotka ovat välittömässä maantieteellisessä yhteydessä Unkarin kanssa. Toht. Pályi oli kirjoittanut haastattelun heti paperille, mutta presidentti Masaryk ei ollut sallinut sen julkaisua. Tietenkään ei haastattelua, jos olisikin ollut oikea, siksi myönnetä, mutta lienee tunnettua, että Masaryk todellakin tässä asiassa alkujaankin oli toisella kannalla kuin Tšekkoslovakian muut valtiomiehet.

On ymmärrettävää, että Rothermere-artikkelit ovat herättäneet Tšekkosloviassa epämieluisia huomiota. Niillä alueilla, joita lord Rothermere vaati annettaviksi Unkarille takaisin, on yritetty saada aikaan adresseja, joissa vakuutetaan väestön hyvin viihtyvän Tšekkoslovakian hallinnon alaisina eikä parempaa toivovan kuin saada siinä pysyä. Allekirjoittajina esiintyy m.m. unkarilaisia, mutta unkarilaiset lehdet väittävät, että nämä nimet on saatu houkutuksilla, väärillä tiedoilla, uhkauksilla ja pakkotoimin. Pientilallisia on m.m. peloitettu tilusten luovuttamisuhalla, koulujen opettajia erottamisuhalla j.n.e.

Tšekkoslovakian ulkoministeri Beneš on 26 p. lokakuuta Tšekkoslovakian ulkoasiainvaliokunnassa ottanut suhteet Unkariin puheeksi sanoen, että unkarilais-romanialaisen rii-

dan takana on m.m. maareformin-vastaisen propagandan yrittäminen herättää tyytymättömyyttä Trianonin-rauhaan. Tämä on saanut aikaan kaikkien slovakilaisten puolueiden yhteisen manifestatsionin valtion ja tasavallan puolesta, vieläpä vähemmistöjen esiintymisen valtion ja tasavallan puolesta. Mitä erittäin Rothermere-aksioniin tulee, sanoo Beneš puolestaan asiasta Genèvessä Chamberlainin kanssa ja tullessaan vakuutetuksi, ettei brittiläisellä hallituksella ole tämän aksionin kanssa mitään tekemistä. Chamberlain oli valtuuttanut Benešin toteamaan "että brittiläisen valtakunnan politiikka pitää yhtä Chamberlainin alahuoneessa esittämän julkilausuman kanssa, edelleen, että brittiläinen hallitus noudattaa europalaisen rauhan politiikkaa ja pitää yksinkertaisesti kiinni allekirjoitetuista rauhansopimuksista". Muutahan tietysti ei voinut odottaa.

Lopuksi mainittakoon, että unkarilaisten lehtien mukaan "Daily Mail" kirjoitti 21 p. syyskuuta -- minulla täällä ei ole ollut tilaisuutta nähdä itse "Daily Mail"ia -- artikkelin, jossa kehoitettiin Unkarin hallitusta lähiaikana viemään rauhanrevisioniasia kansainliiton eteen. Tiedustellessani ulkoasiainministeri Walkolta, onko Unkarin hallitus mitään tällaista ajatellut, sain kielteisen vasta-

uksen: "Tämän asian aika ei ole vielä tullut, mutta lord Rothermere, jonka kanssa emme ole missään yhteyksissä, tekee meille suuren palveluksen valmistaessaan yleistä mielihyvää hyväksemme".

Budapestissä, 27 p. lokakuuta 1927.

E. M. Lehtinen

Suomen Köpenhaminassa ja Budapestissä olevan ministerin raportti No. 6.

Budapestissä, 27 p. lokakuuta 1927.

V.

"Paléologue-nootti" ja "Fouchet-nootti".

Sanomalehti

Ranskan ja Unkarin hallitusten välisiä

"Magyarság" teki

keskusteluja v. 1920.

28 p. syyskuuta 1927 erään "pal-

jastuksen", josta unkarilaiset sanomalehdet puhuivat viikko-
kausia. Lehti julkaisi nimittäin erään muka aivan salassa
pidetyn nootin, jonka muka 15 p. huhtikuuta 1920 oli al-
lekirjoittanut Ranskan ulkoministeriön silloinen pääsihteeri
Maurice Paléologue. (Asiakirja ranskankielisenä Magyarságin
mukaan seuraa liitteenä A.) Siinä ehdotetaan Ranskan joh-
dolla käytäviä keskusteluja, jotka tarkoittaisivat pysyvän
rauhan aikaansaamista Unkarin ja Rumanian välillä. Keskus-
telujen piti koskea ehdotettujen rajojen undestijärjestelyä
sillä tavoin, ettei Unkarista irroitettaisi puhtaasti unka-
rilaisia alueita ja että unkarilaisten asuma-alueen rajaiset
asukkaat saisivat kansanäänestyksellä määrätä, mihin valtioon
tahtoisivat kuulua, että paikallinen autonomia myönnettäisiin
Siebenbürgenin unkarilaisille ja saksilaisille Rumanian hal-
lituksen alaisina, että uskonnon ja kielen vapaus sekä

henkilökohtainen turvallisuus luvattaisiin unkarilaisille vähemmistöille, että kohtuudenmukainen "likvidatsioni" Unkarin valtion virkamiehille sekä Unkarin valtion taloudellisten yritysten toimihenkilöille saataisiin aikaan sekä että myönnettäisiin täydellinen poliittinen amnestia. Kirjeeseen liitettiin karttaluommos, joka sisälsi ehdotuksen rajojen korjaukseksi (Liite B). Taloudellisessa suhteessa otettaisiin keskustelunalaiseksi sen omaisuuden takaisinantaminen, minkä rumanalaiset miehitysjoukot olivat mennessään vieneet Unkarista, molemminpuolisesta liikennevapaudesta, ennen sotaa tehtyjen sitoumusten suorittamisen kohtuullisesta jaosta valtioiden kesken sekä Marmaros'in suolakaivosten tuotteiden käyttämisen myönnöstä Unkarille. Kirjelmän allekirjoittajana esiintyy paitsi ranskalaista Maurice Paléologuea englantilainen Sir Francis Barker. Kommentaareissa lehti selitti, että Ranskan taipuvaisuuteen oli syytä se kohtalo, joka uhkasi Puolaa, sekä se seikka, että Tšekkoslovakia osittain saboteerasi, osittain suorastaan esti sotatarpeiden kuljettamista Puolaan. Kysymys oli siitä, että Unkarin rautatiet annettaisiin määräajaksi "vuokralle" Ranskan hallitukselle, vieläpä siitäkin, että Unkari antaisi 100.000 sotilasta ("Pesti Hirlap"issa päivää myöhemmin puhuttiin 150.000 unka-

rilaisesta sotilaasta) Puolan avuksi. Mutta Unkarin hallitus muka epärii kuukausimääriä, kunnes tilanne muodostui sellaiseksi, että puolalaiset suoriutuvat omin avuin eivätkä Unkarin avustusta enää tarvitse. Ja niin pantiin voimaan Trianonin rauha.

Luonnollista on, että tällainen julkaisu herätti suunnattoman sensatsioonin. Kaikki Unkarin lehdet tiukkasivat tietoja, miten asian laita oli. Erittäin hyökättiin v. 1920 olleen ulkoasiainministerin kreivi Pál Telekin ja silloisen pääministerin Simonyi-Semadamin kimppuun ja vaadittiin selitystä, oliko Unkarin hallitus todellakin tehnyt itsensä syylliseksi hirvittävään laiminlyöntiin. Kreivi Teleki ja Simonyi-Semadam vastasivat vältellen, ilmoittaen vaiteliaisuuslupauksen sitovan heidän kieltään, ja pääministeri kreivi Bethlen oli vielä poissa pääkaupungista. Silloinen pääministeri Simonyi-Semadam sanoi, että Unkarin hallitus oli käsitellyt "asiata" (sanomatta mitään n.s. Paléologue-nootista), mutta että asian raukeamiseen oli syytä Paléologuen kaatumisen. Ulkoasiainministeriön nykyinen johtaja (vastaa meidän "kansliapäällikköä") kreivi Khuen-Hedervary vakuutti, ettei ulkoministeriö ollut milloinkaan saanut vastaanottaa tällaista noottia. Kreivi Apponyi todisti, ettei myöskään

unkarilainen rauhandelegatsioni ollut sitä milloinkaan nähnyt. Sanomalehdet katsoivat selityksiä ristiriitaisiksi; sanoivat erittäin mahdottomaksi kaikesta syyttää Paléologuen kukistumista, koska tämä tapahtui vasta syyskuussa 1920. "Asiakirja esille", kuului yleinen huuto yhä tiukemmin.

Saadakseni asiasta selkoa kävin kreivi Telekin luona ja sain häneltä tietää seuraavaa. Asianomaisessa nootissa oli selvää väärennystä alku ja loppu: Ranskan hallitus ei ollut koskaan tällaista noottia lähettänyt Unkarin hallitukselle. Sen sijaan nootin keskiosa oli sikäli oikea, että se oli kreivi Telekin laatima Unkarin hallituksen promemoria Ranskan hallitusta varten, joka ei sitä koskaan hyväksynyt. "Paléologue-noottina" siis sekin oli väärä.

Kreivi Teleki sanoi, ettei Paléologue kuitenkaan ollut tämänlaisiin ajatuksiin taipumaton. Hänellä oli suuria tuumia, m.m. että Itävaltaa olisi suuremmassa määrässä säilytetty, vieläpä että "Anschluss"in estämiseksi etelä-Saksa, erittäin Baieri olisi liitetty Itävaltaan j.n.e., jotka tuumat sitten kuitenkaan eivät mihinkään johtaneet. Joka tapauksessa Unkarin ja Ranskan hallituksen välillä oli keskusteluja sellaisten kysymysten esilleottamisesta, joita n.s. Paléologue-nootissa, s.o. kreivi Telekin prome-

moriassa oli kosketeltu, ja Ranskan hallitus lainasi niille korvansa. Unkarin hallitus oli kuitenkin lopullisesti voimaton mitään niissä asioissa aikaansaamaan.

Unkarin lehdissä julkaistiin Ranskan ulkoministeriön antama haastattelu, jossa kiellettiin nootin todenperäisyys siinä muodossa kuin se oli Unkarin lehdissä julkaistu (huomautettiin m.m. sitä muodottomuutta että allekirjoittajana ranskalaisen virallisen henkilön ohella mainittiin englantilainen). Ei kuitenkaan väitetty keskusteluja olemattomiksi, ja Unkarin yleisö jäi yhäkin ilmeisesti siihen käsitykseen, että Paléologue-nootti lopulta olikin aitoperäinen. Vihdoin 5 p. lokakuuta pääministeri Bethlen antoi Unkarin sähkösanomatoimiston kanssa asiasta selonteon, jonka otan mukaan liitteenä kokonaisuudessaan (saksaksi käännettynä, Liite C). Selonteossa ei sanottu oikeastaan mitään itse Paléologue-nootista, vaikka tietysti välillisesti kävi selville, ettei sellaista ollut tullut Unkarin hallitukselle. Sen sijaan selvitettiin itse keskustelujen laatua, mutta kiellettiin jyrkästi että olisi ollut kysymys sotilaallisesta toiminnasta Unkarin puolelta.

Ranskan lehdissä ei uskottu nootin aitouteen. Lord Rothermeren lehdissä viitattiin siihen, että nootti todisti

unkarilaisia kohdanneen vääryyden. Paléologue itse oli aluksi poissa Pariisista; palattuaan hän dementeerasi sekä nootin että keskustelut: hän kirjoitti kirjeen Rumanian Pariisilähettiläälle Konstantin Diamandille, jossa sanoi, että ne tiedot, joiden mukaan Ranskan hallitus v. 1920 muka olisi ollut niin kummaluonteisissa ("bizarre") keskusteluissa Unkarin hallituksen kanssa kuin Unkarin lehdet kirjoittivat, olivat väärät ja että se virallinen nootti, joka Unkarin sanomalehdissä oli hänen allekirjoittamanaan julkaistu, oli väärennys.

Tämä herra Paléologuen kirje pani kuitenkin Unkarin hallituksen uudelleen liikkeelle. Siinä tiedonannossa, jonka hallitus julkaisutti 14 p. lokakuuta, ei siinäkään kosketeltu itse n.s. Paléologue-noottia, mutta sanottiin sen sijaan, että koska herra Paléologuen kirjeestä Diamandille ulkomaan sanomalehdistö on tehnyt sen tosiasialvastaisen johtopäätöksen, ettei Unkarin ja Ranskan hallituksen välillä ole ollut mitään keskusteluja v. 1920, Unkarin hallitus katsoo tarpeelliseksi julkaista sen nootin, jonka silloinen Ranskan Unkarissa oleva päävaltuntettu Fouchet 24 p. kesäkuuta 1920 -- 20 päivää Trianonin rauhan allekirjoittamisen jälkeen -- oman hallituksensa toimeksiannon johdosta

osoitti Unkarin hallitukselle (silloiselle ulkoministerille kreivi Telekille). Kirje, jonka otan raporttiini liitteenä (Liite D), lausuu, tosin kyllä varovaisin sanoin, että Ranskan hallitus on vakuutettu siitä, ettei keski-Euroopan säännöllisen tilan palauttaminen ole muuten saavutettavissa kuin intresseerattujen valtojen yhteistoiminnan kautta, että Ranskan hallitus on valmis helpoittamaan keskusteluja toisaalta Unkarin hallituksen ja toisaalta Rumanian, Tšekoslovakian ja Jugoslavian hallitusten kesken luottamuksellisten suhteiden aikaansaamiseksi ja tarjoaa palveluksiaan ("ses bons offices") jokaiseen yritykseen hyvien suhteiden aikaansaamiseksi Unkarin ja sen naapurien välillä. Yritysten tarkoituksena oli oleva toisaalta korjata jokainen taloudellinen tai etnillinen vääräys, toisaalta täydentää vähemmistöjen suojaa koskevia määräyksiä.

Pääministeri Bethlenin aikaisemman tiedonannon ja Fouchet-nootin julkaisemisella voidaan asia joka tapauksessa katsoa Unkarin hallituksen puolelta riittävästi selvitettyksi. "Paléologue-noottia" ei Paléologue koskaan ole allekirjoittanut, mutta keskusteluja on yritetty, huonolla lopputuloksella Unkarille.

Budapestissä, 27 p. lokakuuta 1927.

E. S. Schuler

Suomen Köpenhaminassa ja Budapestissa olevan ministerin raportti No. 6.

Budapestissä, 27 p. lokakuuta 1927.

VI.

Parlamentin istuntojen alku.

Puolenviidettä kuukautta

"Numerus clausus" ja yli-

kestäneen kesäloman jälkeen

oppilaslevottomuuksia.

kokoontui edustajahuone 18 p. loka-

kuuta. Pääministeri Bethlen esitti ensi istunnossa työohjelman, johon sanoi kuuluvan varsin vähän sellaisia asioita, mitkä antavat aihetta valtiollisiin erimielisyyksiin. Hän mainitsi käsiteltävien lakiehdotusten joukossa m.m. ehdotuksen yksityisten velkojen uudesti arvioinnista, ehdotuksen sääntämissä tapauksissa myönnettävästä korvauksesta valtiopapereista, jotka ovat menettäneet arvonsa, ehdotuksen rikoslain uudistukseksi sekä ehdotuksen vanhuudenvakuutuksesta. Sosiaalidemokraattien puolelta muistutettiin, että tämä ohjelma ei tyydyttänyt: kysyttiin lakeja työttömyyden torjunnasta, 8-tuntisesta työpäivästä, salaisen valtiollisen äänestyksen säätämisestä ja yleisestä amnestiasta. Sosiaalidemokraattien puolelta huomautettiin, miten sosiaalidemokraattinen lehti Népszava, joita kolme vuotta sitten otettiin pois irtonumeroiden myöntioikeus, vielä edelleen on tätä

oikeutta vailla. Sosiaalidemokraatit esittivät päiväjärjestykseen-siirtymislauselman, jossa vaadittiin sosiaalisia reformeja, amnestiaa ja 25-henkisen valiokunnan asettamista tutkimaan 1920 pidettyjä unkarilais-ranskalaisia neuvotteluja. Sosiaalidemokraattien ehdotus tietenkin hylättiin, sen jälkeen kuin pääministeri Bethlen oli kuhunkin kohtaan vastannut, m.m. selvittäen tämän raportin Vinnessä osassa esitettyä Paléologuen juttua.

Samana päivänä pidettiin "kokoomuspuolueen" puoluekonferenssi, jossa kreivi Bethlen puhui yhtä ja toista sen lisäksi, mitä hän oli sanonut julkisessa istunnossa. Hän aloitti tuomalla esiin kiitollisuuden ja kunnioituksen tunteet kreivi Apponyia ja lord Rothermereä kohtaan, puhui Unkarin ulkopoliitikasta, Paléologue-asiasta ja unkarilais-ranskalaisista neuvotteluista 1920 sekä myös sisäpolitiikasta tehden m.m. sen huomiota herättäneen ilmoituksen, että hallitus aikoi ehdottaa muutettavaksi tätä nykyä voimassa olevaa n.s. "numerus clausus"-lakia, jonka mukaan korkeakouluhin lasketaan nuorisoa asianomaisen rodun ja kansallisuuden suhdeluvun mukaan. Tämän mukaan juutalaisia yliopistoon otetaan ainoastaan 6 o/o pyrkijäin määrästä, vaikka juuta-

laiset itse sanovat, etteivät muodosta mitään "rotua" tai "kansallisuutta", ainoastaan uskontokunnan. Tämä seikka on herättänyt huomiota Genèvessä ja näyttää siltä, että Unkarin on pakko tästä säännöstelystä luopua ja että Unkarin hallitus tahtoo siitä luopua ennenkuin sitä ulkomaisella painostuksella siihen tahdotaan pakoittaa. Huomattava on, että Unkarissa tätä nykyä korkeakoulualalle yleensäkin valitsee pääsyn säännöstely: katsotaan että korkeakouluihin pyrkii liian paljon ylioppilaita, ja siksi saa kukin tiedekunta ottaa vastaan vain määrätyn luvun ylioppilaita. Hallituksen uuden esityksen sisällys ei ole tätä kirjoitettaessa tunnettu, mutta tuntuu siltä kuin hallitus pyrkisi saamaan aikaan lain, joka salatulla tavalla ylläpitäisi "numerus clausus"ta. Jotta estettäisiin oppineen köyhälistön syntyminen ja yleensä opillisen sivistyksen saaneiden luvun liiallinen kohoaminen, lienee edelleenkin tarkoitus ylläpitää rajoituksia yliopistoon pääsulle: ensi sijassa ottaa vastaan sotaorpoja ja rintamataistelijain lapsia, virkamiesten lapsia, eri elinkeinojen (maatalouden, teollisuuden, kaupan, vapaiden ammattien) harjoittajain lapsia eri ryhmien lukumäärän ja niiden merkityksen suhteen mukaisesti.

Niin pian kuin vain mainittiinkin "numerus clau-

sus"-säännöksen lakkauttamista, heräsi ylioppilasnuorisossa vastaansanomisen henki, ja se tuotiin esiin mielenosoituksellisin keinoin, tosin aluksi hiukan omituisessa yhteydessä. Kansallisteatterissa otettiin juuri näyteltäväksi kirjailija Desiderius Szomoryn kirjoittama kappale "Nagyasszony" (oik. = "suurnainen", "ruhtinatar" s.o. Maria Theresia). Kappaleen tekijä kuuluu olevan, paitsi että hän on juutalainen, myös sotilaskarkuri. Kappaleen kielen sanotaan olevan huonoa unkaria, mutta muuten se ei kuulu sisältävän mitään unkarilaista kansallistuntoa loukkaavaa, päinvastoin. Szomoryn kappaleita oli satoja kertoja esitetty kansallisteatterissa, ja "Nagyasszony" oli aikaisemminkin annettu 35 kertaa, minkä vuoksi ei voinut edellyttää, että sen uusiminen lokakuun 21 p:nä t.v. herättäisi vastustusta. Mutta niin kävi. Teatterin ympärille kokoontui sadottain mielenosoittajia, jotka häiritsivät katuliikennettä. Väliaikana eräs nuori mies viskasi salmiakkispirituspullon katsomoon, tai sen orkesteriin, tuottaen suurta häiriötä, mutta näytelmä kuitenkin saatettiin loppuun. Teatterin ympäristöllä jatkuivat mielenosoitukset, jotka olivat suunnatut "numerus clausus"-säännön kumoamista vastaan, päiväkausia. Eipä edes ra-

joituttu katumielenosoitusten toimenpänön, vaan niitä pantiin toimeen myös yliopistossa. Eräät ylioppilaat ottivat asiakseen tarkastaa jokaisen luennolle saapuvan legitimatsioonikortit, ja havaitessaan luennolle pyrkijän juutalaiseksi, he ilman muuta peräyttivät nämä heille vastenmieliset toverit takaisin.

Seurauksena oli, että kansallisteatterin oli kuin olikin pakko lopettaa kappaleen näyttelemine -- päähenkilön esittäjä, näyttelijätär Emilia Markus kieltäytyi näyttelemästä, koska mielenosoitukset kävivät hänen hermoillensa. Oppositsioni edustajahuoneessa vaati kultusministeriä tilille järjestyksen rikkomisista; sitä ennen oli kultusministerin jo kuitenkin todellisesti onnistunut palauttaa rauha.

Tämä kaikki tapahtui vain istuntokauden alkajaisiksi. Millaiseksi se lopulta on muodostuva, ei tietenkään kukaan voi ennustaa.

Budapestissä, 27 p. lokakuuta 1927.

E. S. Scherl

Suomen Köpenhaminassa ja Budapestissä olevan ministerin raportti No. 6.

Budapestissä, 27 p. lokakuuta 1927.

VII.

Suomalainen retkeilykunta Kotimaan sanomalehdistö on
Unkarissa. jo runsaasti kertonut sen retkeilykunnan
vastaanotosta, joka Budapestin kauppa- ja teollisuuskamarin
kutsusta lokakuun 11 - 27 päivän välillä Suomesta kävi Un-
karissa, johtajana yliopistonrehtori ja kaupunginvaltuuston
puheenjohtaja A. Tulenheimo, jäseninä pääasiallisesti liike-
miehiä, maanviljelijöitä ja sanomalehtimiehiä. Minulla oli
tilaisuus seurata retkeilykunnan vaiheita sekä pääkaupungis-
sa, jossa olin kutsuttu retkeilykunnan kunniaksi annettui-
hin pitoihin ja katselutilaisuuksiin, että maaseuduilla Un-
karin sanomalehdistä ja retkeilykunnan jäsenten kautta,
joiden kanssa yhdessä matkustin Budapestistä takaisin 27 p.
lokakuuta Pragiin asti. Saattaen viitata Suomen sanomaleh-
tien selontekoihin ei minun tarvitse laajemmalti puhua sii-
tä ylitsevuotavan ystävällisestä vastaanotosta, joka tuli
retkeilykunnan osaksi sekä pääkaupungissa että vielä eri-
koisemmin maaseudulla, minne retkeilykunta teki laajan kier-
roksen ja missä ikivanha unkarilainen vieraanvaraisuus käy

yli kaikkien mittojen. "Yhteisymmärryksen" välineenä seuru-
telussa oli melkoiseksi osaksi saksan kieli, jonka taito
Unkarissa kuitenkin on vähenemässä, osittain myös suomi ja
unkari, joita vastavuoroisesti tulkittiin. Suurin osa puhei-
ta pidettiin tulkitsemalla unkariksi ja suomeksi. Milloin
minä olin mukana, vaadittiin melkein säännöllisesti minulta
unkarilaista puhetta; syynä oli arvatenkin pääasiallisesti
uteliaisuus: tahdottiin kuulla, miten suomalainen puhuu un-
karia. Unkarissa on muuten se tapa, että kesken kaiken
huudetaan: "kuulkaamme sitä ja sitä (nimeltä mainittavaa
henkilöä)", eikä silloin muu auta kuin nousta puhumaan,
osasi tai ei.

Kuluttamatta tässä aikaa ja paperia itse tilai-
suuksien kertomiseen mainitsen ainoastaan pari huomiota.

Kaikkiällä, missä olin mukana ja sen mukaan kuin
saatoin seurata retkeilykunnan vaiheita unkarilaisesta sano-
malehdistöstä retkeilykunnan osanottajilta saaduista tiedois-
ta, oli unkarilaisilla poliittinen harrastus taloudellisen
harrastuksen edellä. He puhuivat joka paikassa Trianonin
rauhasta, siitä suuresta vääryydestä, joka Unkaria oli koh-
dannut, vaatien suomalaisia veljiä tähän todistajiksi, sekä

Unkarin toivotusta ylösnousemisesta. Ilmeistä oli, että unkarilaiset koettivat mahdollisuutta myöten saada suomalaiset ainakin sympatioillaan tähän politiikkaan kiedotuiksi. Meidän puhujamme enemmän tai vähemmän varovaisia sanoja he mielellään käsittivät omien mielitoivomustensa mukaisesti. Tšekkoslovakialaisten puolelta oltiin tähän jonkun verran tuskastuneita, jonka mielialan ilmauksia siihen aikaan Pragissa oleskeleva ministeri Idman sai kokea. Tuliko pahastunut mieliala esiin Tšekkoslovakian sanomalehdissä, siitä on kai ministeri Idman kertonut; minulla ei ole ollut tilaisuutta nähdä tšekkoslovakialaisia lehtiä.

Voiko matka kuitenkin myös saada aikaan taloudellista vuorovaikutusta ja tavaravaihtoa, siitä en osaa lähteä emustelemaan niiden tietojen nojalla, mitä sain retkeilykunnan osanottajilta. Vaikeudet, kalliitten rahtien ja udestilastausten tuottamat, ovat niin suuret, että vaihdon taloudellinen kannattavuus joutuu aivan kysymyksenalaiseksi, vaikkakin unkarilaisilla olisi m.m. mainiota vehnää annettavana meille ja meillä esim. paperia heille. Kaikesta huolimatta näyttää siltä kuin herra Tor v. Wright olisi saanut aikaan jonkinlaisen paperisopimuksen suurten lehtien

"Pesti Hirlap" in ja "Pester Lloyd" in kanssa. Mahdollista on, että unkarilaisessa liike-elämässä muuten vielä on jonkinlaista fatalistista passiivisuutta. Tuntui siltä kuin eräät liikemiehet eivät oikein haluaisi nähdä vaivaa uuden menekialueen hankkimiseksi. Juutalainen ilmeisesti Unkarissa vieläkin ensisijassa edustaa "smarttisuutta" liiketoiminnassa.

Retkeilykunnan Unkarinmatka on joka tapauksessa voimakkaasti vaikuttanut ystävällisten suhteiden lujittamiseen, joiden arvoa ei ainakaan meidän kansamme kokoinen kansa saa vähäksyä.

Budapestissä, 27 p. lokakuuta 1927.

E. S. Lepä

Suomen Kööpenhaminassa ja Budapestissä olevan ministerin raportti No. 6.

Kööpenhaminassa, 30 p. lokakuuta 1927.

VIII.

Tieteellinen yhteys Unkarin Ensimmäisenä tehtävänäni
kanssa. Unkariin tultuani oli tietenkin
antautua pyydettyjen haastattelujen alaiseksi. Haastattelut
eivät kuitenkaan olleet olennaisesti poliittisia, vaan
miltei yksinomaan tieteellis-kirjallisia. Erittäin tahdottiin
tietää suomen ja unkarin kielen sukulaisuudesta, suomeksi
käännetyistä unkarilaisesta kirjallisuudesta, teatteriemme un-
karilaisesta ohjelmistosta j.n.e.

Koska Unkariin tullessani "kausi" ei vielä ollut
alkanut ja enimmäkseen valtiolliset henkilöt olivat poissa,
käytin ensimmäiset pari viikkoa tieteellisten tuttavuuksien
uudistamiseen ja, mikäli vain aikaa riitti, myös tieteel-
liseen työskentelyyn Tiedeakatemian kirjastossa. Minun tulee
erinomaisella kiitollisuudella mainita, että viimeksimainitus-
sa paikassa tehtiin kaikki, mikä suinkin voitiin, hyväkse-
ni. Käytettäväkseni annettiin kirjastossa erityinen työsken-
telypaikka, jossa sain työskennellä yksikseni; sinne tuotiin
kaikki tarvitsemäni teokset mitä nopeimmin ja ne saivat

olla siellä pöydälläni koko Unkarissaoloaikani, milloin vain voin tumiksi pariksi varastautua kirjastoon. Samassa yhteydessä saatan mainita, että Akatemian suuren kirjaston yllähoitajaksi on, edellisen hoitajan viime kevännä kuoltua, aivan äskettäin valittu meillä hyvin tunnettu prof. J. Szinyeyi; kirjaston minulle niin suuresti suosiollinen kohtelu ei kuitenkaan riippunut tästä, se tuli osakseni kohta ensi hetkestä kirjastoon ilmestyttyäni, ennenkuin prof. Szinyeyin vaali vielä oli tapahtunut.

Kun 3 p. lokakuuta saavuin Tiedeakatemian kokoukseen, niin Akatemian presidentti tervehti minua kauniilla puheella koko akatemian ja yleisön éljen-huudoin tervehdykseen yhtyessä. Seuraavana päivänä lehdet suurin otsakkein kertoivat, miten Suomen lähettilästä oli Akatemiassa juhli-
littu.

Tultuani kutsusta 7 p. lokakuuta saapuville Körösi Csoma Sandor-seuraan, jonka tehtävänä on Unkarin kansan ja Unkarin kielen tutkimus ja joka v. 1926 oli valinnut minut kunniajäsenekseen, piti seuran presidentti kreivi Teleki minulle erinomaisen lämminhenkisen puheen.

Samoin tapahtui 25 p. syyskuuta Petöfi-seurassa,

joka kirjallinen akatemia v. 1924 oli valinnut minut ulkojäsenekseen. Seuran esimies ent. ministeri ja kirjailija Julius Pekar pyysi minua seuran seuraavassa kokouksessa pitämään jäseneksiastujaisesitelmän. Tätä pyyntöä noudatin ja pidin 23 p. syyskuuta esitelmän Kullervorunojen alkuperästä, samalla viitaten niihin tämän tarinan aineksiin, jotka tavataan unkarilaisessakin kansankertomuksessa. Unkarinkielinen esitelmäni otettiin vastaan erinomaisen ystävällisin suosiosoituksin.

Olen maininnut tämän siinä mielessä, että katson tässä kaikessa esiintyvän myötätunnon kohdistuvan Suomen kansaan kokonaisuudessaan, jota kohtaan mieliala kaikissa piireissä on mitä suosiollisin. Käsitys sukulaisuudesta, joka ei aikaisemmin kaikkialla ollut mieleinen -- harrastettiin paljoa enemmän oletettua sukulaisuutta turkkilaisten kanssa -- on käynyt aivan yleiseksi ja populaariseksi asiaksi.

"Sukulaisuus"-ajatus on eräissä piireissä ulottautunut vielä laajemmalle "turaanilaisuus"-harrastukseen asti. Lähdetään oletetusta alkusukulaisuudesta mitä kaukaisimpien kansojen kanssa ja on ajateltu pitää tätä "sukulaisuus"-

ajatusta lähtökohtana sivistykselliseen ja valtiolliseen yhteistoimintaan. Tämän ajatuksen ajajana on "Turaanilainen seura", jonka "suojelijana" on arkkiherttua József Ferencz, arkkiherttua Józsefin poika, molemmat täysin unkarilaistunutta habsburgilaishaaraa; seuran esimiehenä on ent. ministeri J. Pekár, esimiehensijaisena ja ehkä innokkaimpana asianajajana Unkarin maatalousmuseon esimies Aloys Paikert, toimivana varaesimiehenä ent. professori Peter Möricz, suomalaisvirolaisen osaston johtajana toht. Aladár Bán, turkkilaisen osaston johtajana äsken mainittu prof. Möricz, kaikki tietenkin perin kunnianarvoisia miehiä. Ajatukset, jotka tätä liikettä ja seuraa johtavat, eivät ole selvimpiä; moni järkevä unkarilainen pitääkin koko turaanilaisliikettä pelkkänä "romantiikkana" -- sana, jota kuitenkin "Turaanilainen seura", niinkuin minulle ilmoitettiin, sydämestään vihaa ja kammoo. Tunnustuksella on mainittava seuran aikakauskirja Turán, jossa on ilmestynyt monta arvokastakin kirjoitusta. Suomalaisen retkikunnan Unkarissa käydessä piti "Turaanilainen seura" arkkiherttuallisen suojelijansa puheenjohtolla ^{25 p. lokak.} pienen kokouksen, jossa arkkiherttua tervehti suomalaisia erinomaisen sydämellisin sanoin. Tämän jälkeen oli puheen-

vuoro varattu minulle. Minä lausuin, tahtoen varautua kaikkia väärinymmärryksiä vastaan, unkariksi tavanmukaisten puhuttelu- ja kiitossanojen jälkeen seuraavaat:

"Kielitiede on tähän asti päässyt vain niin pitkälle, että se on todistanut suurien kielikuntien olemassaolon, mutta onko näillä yhteyttä keskenään ja minkälaista, se on vielä suureksi osaksi selvittämätön kysymys. Vielä vähemmän me tänäpäivänä voimme sanoa tieteen lopullista sanaa roduista, ainoastaan niin paljon voimme varmaan sanoa, että rotu ei riipu kielestä, rotu kun on periytyvä luonnonominaisuus, kieli taas opittu taito ja kulttuurituote. Ja edelleen voimme sanoa varmaan, että tällä alalla vallitsee määrättömän paljon ennakkoluuloja. Ennen kaikkea on laajalle levinnyt se ennakkoluulo, että ainoastaan muutamat määrätyt etnilliset ryhmät, nimenomaan vain indogermaanilaisiksi nimetyt, ovat kykenevät ja kutsutut ajamaan kulttuurin tehtävää, muut sitä vastoin tuomitut ainoastaan tuhoutumaan tai näihin sulautumaan. Minä käsitän "Turaanilaisen seuran" tarkoitusperän niin, että seura ennen kaikkea tahtoo panna vastalauseensa tällaista ahdasta lyhytmielistä käsitystä vastaan ja tahtoo kutsua erinäisiä kansoja, joita ei lueta indogermaanilaisiin ja joiden välillä se eräänlaisella intuitiolla, niin sanoakseni sydämen silmällä, näkee yhteenkuuluvaisuutta, yhteistyöhön tällaisen ennakkoluuloisuuden vastustamiseksi ja oman kulttuurikykyisyytensä tehostamiseksi yhteisin voimin ja yhteistunnessa, ihmisyyden palveluksessa. "Turaanilaisen seuran" intoa uhkuvaa toimintaa on Suomessakin seurattu mielenkiinnolla, erittäinkin seuran julkaisemaa arvokasta aikakauskirjaa. Ja minä pyydän saada suomalaisten puolesta, samalla kuin lausun kiitokseni siitä ystävydestä,

että Seura on tahtonut nähdä meidät vieraina, toivottaa sydämellisesti onnea ja menestystä seuran kaikille pyrin-
nöille."

Vaikkakin lausumaani todellisudessa sisältyy koko seuran ajatusta vastaan kritiikki ja skepsis, -- tosin kyllä kukkiin verhottu -- , otettiin sanani vastaan suurella suosiolla; perästäkin päin minulle niistä lausuttiin imartelevia kiitossanoja.

Unkarin todella vakavat tiedemiehet, kielen ja kirjallisuuden sekä kansatieteen tutkijat harrastavat paljoa ahkerampaa keskinäistä seurustelua kuin tutkijat meillä. Joka tiistai ja torstai klo 5 kokoontuvat nämä tieteenharrastajat Erzsébet-kahvilaan kahvi- tai teekupin ääressä vapaasti keskustellakseen melkoiseksi osaksi tieteellisistä kysymyksistä; näitä kokouksia on tapana pilalla nimittää "kielitieteelliseksi pörssiksi". Vielä on "lauvantaiseurakin", joka lauantaisin klo 6:n aikaan kokoontuu olutlasin ääreen St. Gellért-hotellin ravintolassa, jäseninä osaksi samoja, osaksi eri henkilöitä kuin äskensanotuissa kahvilaseuroissa, vain sillä erotuksella, että viimeksimainitussa seurassa on pääasiallisesti jonkun verran vanhempia jäseniä. Näissä seuroissa on, bolševikkien oltua Unkarissa vallassa, ainoastaan

kristityitä. Sen mukaan kuin on kerrottu, pitävät juutalaiset kieli- ja kansatieteilijät eri kokouksia. Minä kävin tieteellisten yhteyksien ylläpitämiseksi näissä seuroissa varsin ahkerasti; juutalaisten seuraan minua kuitenkaan ei pyydetty, mutta sen sijaan koko juutalainen kielen- ja kansatieteen tutkijain piiri kävi luonani tervehdyksellä hotellissani. Meikäläisestä tuntuu ensi hetkessä kuin unkarilaiset täten uhraisivat aivan liian paljon aikaa seurusteluun. Ollessani näissä tilaisuuksissa mukana tulin kuitenkin siihen käsitykseen, että, jos voikin myöntää tapaamisia ehkä olevan liian tiheään, tähän käytetty aika ~~kuitenkaan~~ ei ole hukkaan heitettyä. Moni uusi ehdotus tehdään näissä tilaisuuksissa, moni ajatus otetaan vapaan keskustelun alaiseksi, moni ajatus varmaan niissä pääsee kypsyään.

Unkarissa on useita henkilöitä, jotka ovat hyvin perehtyneet suomen kieleen. Ensi sijassa on tietysti mainittava professori Szinnyi, joka puhuu ja kirjoittaa suomea täydellisesti. Tiedemiehistä, joilla on melkoinen, muutamilla oikein hyväkin Suomessa saavutettu suomen taito, mainittakoon Budapestin unkarin kielen professori Z. Gomboz, Pécsin, Szegedin ja Debreczenin yliopistojen professo-

rit J. Zolnai, A. Horger ja J. Pápay sekä Tiedeakatemian palveluksessa oleva M. Zsirai. Mutta on hyvin taitavia suomenosajia muidenkin Suomen ystävien joukossa, esim. hallitusneuvos B. Vikár, Kalevalan kääntäjä, toht. Aladár Bán, Kantelettaren unkarintaja, koulunjohtaja S. Ispanovits, lehtori J. Fekete, joka on virkamiehenä opetusministeriössä y.m.

Vihdoin mainittakoon vielä, että Unkarilla on huomattava tieteellinen edustuksensa Berlinissä. Preussin valtio pitää yliopistossa yllä erityistä "Unkarilaista instituuttia", johon kuuluu luentosaleja ja oivallinen unkarilainen, prof. R. Gragger vainajan perustama kirjasto. Instituutin päällikkönä on unkarin kielen professori -- Gragger vainajan sijaan on tänne yhdeksi vuodeksi "lainattu" etevä tiedemies, jo mainittu Budapestin yliopiston unkarin kielen professori Z. Gombocz. Mutta tämä ei ole kaikki. Unkarin valtio on ostanut "Instituutin" läheisyydestä erään tarjona olleen komean palatsin, joka aikoinaan on ollut keisari Wilhelmin pankkiirin Herzin oma, "Collegium Hungaricum"ia varten. Berlinissä opiskelevat unkarilaiset, noin 30 - 40 kappaletta, saavat siellä vapaan asunnon ja ylläpidon -- ainoastaan rikkaimmat maksavat 60 Rmk kuukaudessa. Tämän palatsin osto

ja kuntoonpano kuuluu tuottaneen perustuskustannuksia kolmattakymmentä miljoonaa Suomen markkaa. Palatessani kotiin Unkarista jouduin odottamaan juna Berlinissä iltaan asti, ja olin kutsuttu Collegiumin vieraaksi. Minä en ollut kutsua niin ymmärtänyt, että minulle oli tarjona asuntokin Collegiumissa, vaan asetuin hotelliin ja menin Collegiumiin vain päivällisille. Silloin sain kutsun kerta kaikkiaan aina Berlinissä käydessäni tulla Collegiumin vieraaksi, vieläpä luvattiin milloin vain tilaa on ja varsinkin kesäaikana vapaa asunto ja ylläpito oppilaille, jotka tahoisin sinne lähettää.

Tänä syksynä on kultusministeri myös Roomasta ostanut palatsin, vanhan Falconieri-palatsin Rooman "Collegium Hungaricum"ia varten. Palazzo Falconieri, jonka italialainen arkkitehti Francesco Borromini rakensi 17 vuosisadalla on Tiberin rannalla, toinen fasadi Tiberiä toinen Via Giuliaa kohti ja kuuluu Rooman kauniimpiin monumentaalisiin rakennuksiin. Se on tarkoitettu Roomassa oleskelevain unkarilaisten taiteilijain, kirjailijain, sanomalehtimiesten ja tiedettä opiskelevain kodiksi. Kultusministeri aikoo m.m. lähettää Rooman yliopistoon lainopin opiskelijoita. Mitä palatsi

on maksanut, en tiedä, mutta kiinteistökirjaan merkitsemisestä Italian valtiolle tuleva vero teki 1/2 milj. liiraa, mistä verosta Mussolini vapautti Unkarin valtion.

Olen kertonut näistä asioista laajemmalti kuin mitä ehkä edellytetään diplomaatin raportissa. Minä olen kuitenkin käsittänyt asemani lähettiläänä Unkarissa ainakin yhtäpaljon "kulttuuridiplomaattina" kuin valtiollisen tilanteen tarkkaajana.

Kööpenhaminassa, 30 p. lokakuuta 1927.

E. A. Scherl

N. s. Paléologue - nootti.

Ministère des Affaires Etrangères
Paris, le 15 Avril 1920
Sec. IX. Ex IV. 1920/6752

Note préliminaire sur les conversations
entamées entre les délégués des puis-
sances alliées et les représentants
du gouvernement hongrois.

Les conversations envisagées des Notes précédentes dans le but d'arriver à une solution définitive et satisfaisante de la paix hongroise, devaient avoir pour objet toute question intéressant directement et uniquement les Etats limitrophes de la Hongrie. Les questions économiques et financières, par exemple la question des réparations, dont la portée dépasse les intérêts spéciaux de ces pays, ne pourront toujours être résolues que par les Grandes Puissances elles-mêmes, représentant tous ces pays et tous les alliés.

La présente ne peut avoir d'autre objet, que des propositions concernant de règlement des intérêts spéciaux et immédiats des pays limitrophes.

Les questions à régler qui divisent en ce moment la Hongrie et la Roumanie, sont les plus délicates et des plus difficiles à résoudre de toutes celles qui se posent. La Hongrie fera preuve d'une bonne volonté évidente en se déclarant d'accord pour commencer les pourparlers avec cet état, dans le but de régler avant tout ses relations avec la Roumanie. Mais il est bien entendu que dans le cas où il paraîtrait utile de procéder dans un ordre différent, rien ne s'y oppo-

serait du côté hongrois.

Il existe du côté hongrois la ferme volonté de rétablir des relations tout-à-fait satisfaisantes et d'arriver à un apaisement complet et durable entre les peuples hongrois et roumains. Etant donné que ce sont les hongrois de Transylvanie qui doivent vivre ensemble avec les roumains de Transylvanie, il est évident que la stabilité de la paix à conclure dépend surtout des bonnes relations de ces deux peuples en Transylvanie. Il est donc du plus grand intérêt que lors de ces conversations, les représentants connus et vraiment qualifiés des peuples hongrois de la Transylvanie, et notamment ceux des Roumains de la Transylvanie, soient entendus.

Dans la suite, sont contenues les bases d'un accord direct entre la Hongrie et la Roumanie.

I. Au point de vue national et politique.

a) Modifications des frontières communiquées, de façon à ce que les territoires d'un caractère nettement magyar et formant un bloc uni avec le gros de la race magyare, ne soient pas détachés de la Hongrie. Autorisation au peuple souabe habitant sur les confins du bloc magyar, des territoires à majorité magyare et souabe, de décider de leur sort par voie de plébiscite. La Hongrie fournirait toutes les preuves de sa bonne volonté dans les questions de communication et autres pouvant surgir de cette nouvelle délimitation des frontières.

b) Autonomie régionale pour les territoires habités en majorité par Magyars, Széklers et Saxons sous domination roumaine. Le mesure, les détails et les garanties de cette autonomie devraient être fixés d'un commun accord.

c) Liberté de culte, de langue et de sécurité d'existence matérielle des minorités magyares dans les territoires à majorité roumaines. Des garanties efficaces devraient figurer dans le traité de paix.

d) Liquidation équitable de la situation des anciens fonctionnaires des entreprises économiques de l'Etat Hongrois.

e) Amnistie générale en toute cause politique.

II. Au point de vue économique.

a) Restitution urgente, dans la mesure possible, du matériel roulant de l'outillage industriel et agricole, ainsi que des matières premières transportées par les troupes d'occupation roumaines en territoire roumain, en dépassant la mesure de la réquisition prévue dans le Traité de l'Armistice.

b) Conclusion des accords concernant les questions suivantes:

La liberté du trafic réciproque pour le plus grand nombre possible de marchandises et notamment des matières. Liberté de communication ferroviaire, postale et télégraphique dans toute la mesure du possible. Possibilité et facilités réciproques de versement de fonds dans les deux pays. Accord et règlement identique des questions relatives aux régime des eaux.

c) Répartition proportionnelle des engagements financiers contractés par l'Etat Hongrois avant et pendant la guerre.

d) Assurance en tout cas à la Hongrie de la concession des salines de Marmaros et de la libre exploitation de leurs produits.

En ce qui concernerait la base d'accord entre la Hongrie La Checoslovaquie et la Yougoslavie, les questions

de délimitation seraient traitées par une commission spéciale, dans laquelle seraient représentés la Hongrie et les Etats succédants de la Monarchie Austro-hongroise. La présidence de la dite commission reviendrait à un représentant du ministère des affaires étrangères de la République Française.

Dans l'esquisse de carte ci-jointe se trouvent les délimitations envisagées et possibles entre la Hongrie et les Etats succédants de la Monarchie Austro-Hongroise.

L'exécution des susdits projets se ferait par des déclarations conformes des gouvernements de France et de Hongrie. Le gouvernement français tâchera de trouver une forme à faire savoir au gouvernement de la Hongrie officiellement la bonne volonté de se mettre en cause pour les intérêts hongrois. Il en suivrait un échange de note entre les gouvernements de la France et de la Hongrie, lesquels auraient à déléguer une commission interne composée des représentants des deux gouvernements pour arrêter les points de vues et les solutions nécessaires à la conclusion d'une convention militaire et économique.

La note présente sera remise par l'intermédiaire du gouvernement hongrois à la ratification de l'assemblée nationale et ce ne sera qu'après ce fait, que le gouvernement français s'occupera de l'exécution du projet signalé.

Le secrétaire général
des Affaires Etrangères
Maurice Paléologue m. p.
ambassadeur

Sir Francis Barker m.p.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

- 5 -

Cette note a été remise pour le gouvernement
hongrois au comte Andor de Semsey.

Suunniteltu rajojen korjaus.

- Entisen Unkarin raja
- - - - "Paléologue" - raja
- Trianonin raja
- ////// Unkarille lisäksi ehdotettu alue

Pääministeri Bethlenin selonteko

n.s. Paléologue - nootista

saksaksi käännettynä.

Wenn ich all das überblicke, was in den jüngsten Tagen über die im Jahre 1920 geführten ungarisch-französischen Verhandlungen in Zeitungsaufsätzen geschrieben und in für die Oeffentlichkeit bestimmten Erklärungen gesagt wurde, so sehe ich, dass es sich hier eigentlich um eine Aufwärmung von solchen, seinerzeit in verhältnismässig weiten Kreisen bekannten Tatsachen handelt, die jetzt in eine der Wirklichkeit nicht entsprechende Beleuchtung eingestellt werden, so dass da Wahrheit, Irrtum, Missverständnis und Entstellung sich in einem Masse vermischen, dass darüber die Wahrheit nahezu restlos verloren geht.

Dass im Frühjahr 1920 parallel mit den Verhandlungen über den Friedensvertrag vertrauliche Besprechungen zwischen den Beauftragten der ungarischen Regierung und einzelnen französischen Faktoren stattfanden, und dass diese Besprechungen mit der Verpachtung der ungarischen Staatsbahnen in Verbindung standen, davon wurde seinerzeit in der Presse und im Parlament vielfach gesprochen, und auch seither wurde dieser Besprechungen zu wiederholten Malen gedacht. Das war es, was seinerzeit eine "französisch orientierte Politik" geheissen wurde.

Diejenigen, die jetzt diese Verhandlungen in ein neues Licht rücken möchten, bauen auf die Vergesslichkeit des Publikums. Wir aber wollen der Frage nähertreten, worauf die damaligen Verhandlungen eigentlich abzielten. Die Antwort ist sehr einfach.

Finlands Beskickning

Als Ungarn dahin gelangte, dass es über die Bedingungen des Trianoner Friedensvertrages in formelle Verhandlungen eintreten konnte -- alle Welt weiss, dass diese sogenannten Verhandlungen nichts anderes bedeuteten, als dass wir schriftliche Bemerkungen über die uns ursprünglich überreichten Friedensbedingungen machen durften --, mussten die territorialen Bestimmungen des Friedensvertrages eigentlich schon als endgültige betrachtet werden. Unter den damaligen Verhältnissen und in der damaligen politischen Lage konnte nicht darauf gerechnet werden, dass die alliierten und assoziierten Mächte diese Bedingungen unter der Wirkung irgendwelcher Argumente und irgendwelcher Wahrheiten abändern würden. Noch weniger war darauf zu zählen, dass Frankreich, das bei der grossen Beuteverteilung nach dem Weltkriege durch politische Verpflichtungen gebunden war, einseitig dazu geneigt oder fähig gewesen wäre. Einzig davon konnte die Rede sein, dass wir vor den leitenden Faktoren des französischen politischen Lebens auf die schreienden und schweren Ungerechtigkeiten der Friedensbedingungen und auf die sich aus diesen ergebenden Gefahren hinwiesen und auf diesem Wege die Möglichkeit zu schaffen suchten, die Bestimmungen des Friedensvertrages wenigstens in einem späteren Zeitpunkte abzumindern.

Die Beauftragten der ungarischen Regierung haben das auch nicht verabsäumt. Es genügt in dieser Hinsicht auf die Note zu verweisen, mit der die alliierten und assoziierten Mächte am 6. Mai 1920 die endgültig festgesetzten Friedensbedingungen zum Zwecke der Unterzeichnung an die ungarische Regierung gelangen liessen und die der ungarischen Oeffentlichkeit unter dem Namen der Millerandschen Mantelnote bekannt ist.

Diese Mantelnote enthält unter vorsichtigen Formen ein

Finlands Beskickning

Versprechen in der Hinsicht, dass die ethnischen und wirtschaftlichen Ungerechtigkeiten der Bedingungen des Friedensvertrages im Verlaufe der Grenzbestimmung abgestellt werden würden. In diesem Versprechen sprach sich bereits das Ergebnis jener vertraulichen ungarisch-französischen Verhandlungen aus, von denen heute so viel gesprochen wird. Die weiteren Verhandlungen zielten eigentlich bloss darauf ab, die in der Mantelnote enthaltenen Versprechen und die durch die Einlösung dieser Versprechen erzielbaren Ergebnisse zu konkretisieren.

Ohne die Einzelheiten der vertraulichen diplomatischen Verhandlungen jetzt ventilieren zu wollen, darf ich ruhig feststellen, dass kompetente französische Faktoren die Gerechtigkeit unseres Standpunktes begriffen haben: sie haben eingesehen, dass Mittel und Wege, zur späteren Gutmachung der Ungerechtigkeiten gefunden werden müssen. Ernste französische Faktoren zeigten Geneigtheit, zwischen den Donaustaaten eine Lage zu schaffen, die das friedliche Zusammenleben der hier lebenden Völker im Wege der stufenweisen Ausmerzung der Ungerechtigkeiten ermöglicht.

Die französischen Faktoren, mit denen die Beauftragten der ungarischen Regierung seinerzeit in Verhandlung standen, erblickten eine Garantie der Aufrichtigkeit einer solchen Politik von ungarischer Seite darin, dass sie im Wirtschaftsleben Ungarns zu einer entsprechenden Rolle und einem entsprechenden Einfluss gelangen. Kurz und bündig handelte es sich darum, dass Faktoren des französischen politischen Lebens gegen die Verpachtung der Staatsbahnen und Zusicherung anderweitiger wirtschaftlichen Vorteile geneigt waren, als Ergebnis der vertraulichen Beratungen im Geiste der in die Millerandsche Note aufgenommenen Versprechen eine Politik zu unterstützen, die zu einer Gut-

Finlands Beskickning

machung der Ungerechtigkeiten des Friedensvertrages zu führen verhiess.

Nicht davon war also die Rede, als ob die Franzosen uns mit Ueberbordwerfung des Friedensvertrages als Entgelt für wirtschaftliche Vorteile Gebietsstücke oder gar einen Bündnisvertrag angeboten hätten, -- eine Annahme, der ja in Anbetracht der damaligen Lage mit vernünftigen Sinnen niemand Raum zu geben vermag. Aber auch darum handelt es sich nicht, als ob in den erwähnten Verhandlungen der Plan irgendeiner militärischen Kollaboration Ungarns eine Rolle gespielt hätte. Mit aller Entschiedenheit muss ich betonen, dass militärische Pläne niemals den Gegenstand der Verhandlungen gebildet haben. Niemals auch ist von französischer Seite ein Anbot betreffend Aufstellung und Ausrüstung eines ungarischen Heeres gemacht worden. Auch hat man niemals das ungarische Heer gegen die Sowjets in Anspruch nehmen wollen.

Die eigentlichen und entscheidenden ungarisch-französischen Verhandlungen fanden übrigens in den Monaten Mai-Juni 1920 statt. Der sowjetrussische Angriff auf Polen aber begann erst gegen Ende Juli einen gefährlichen Charakter anzunehmen, und um den 20. August herum konnte auch diese Gefahr als vollkommen abgewehrt betrachtet werden. Unsere Verhandlungen und die Gefahr des sowjetrussischen Angriffes fielen mithin auch zeitlich nicht zusammen. Der Irrtum, dass man jetzt den Verhandlungen auch irgend eine militärische Beziehung zuschreiben will, lässt sich darauf zurückführen, dass, völlig unabhängig von den oben umschriebenen Verhandlungen und ausserhalb ihres Rahmens, bei der französischen Regierung, beziehungsweise der Botschafterkonferenz die Frage zur Sprache kam, dass die für Polen bestimmte Munition über ungarisches Gebiet befördert

werden könnte; doch gehörte dies, ich wiederhole es, nicht in den Rahmen der eigentlichen Verhandlungen.

Auch darüber besteht kein Zweifel, dass auch die französischen Faktoren aufrichtig die Verwirklichung der oben angedeuteten Pläne wünschten. Sicher ist ferner, dass diese Faktoren auch die schweren Ungerechtigkeiten des Friedensvertrages anerkannten. Die Frage war jedoch die, ob inmitten der damaligen politischen Lage und ihrer erhofften weiteren Ausgestaltung erwartet werden durfte, dass die aufgetauchten Pläne zu unseren Gunsten innerhalb kurzer, oder auch nur absehbarer Zeit praktisch zur Verwirklichung gebracht werden könnten. In dieser Hinsicht verlangte und erwartete die damalige ungarische Regierung im Bewusstsein ihrer schwierigen Verantwortlichkeit ernste vorhergehende Garantien, ohne die die öffentliche Meinung des Landes nicht dafür gewonnen werden konnte, dass in der Verwaltung der für unser Wirtschaftsleben einen unerschätzbaren Wert darstellenden Eisenbahnlinien fremder Einfluss zur Geltung gelange. Die Sicherung einer derartigen Garantie ist damals leider nicht gelungen. Nicht als ob der gute Wille bei den französischen Faktoren nicht vorhanden gewesen wäre, denn ich muss wiederholen, dass dieser gute Wille in ernstesten Formen tatsächlich zum Ausdruck gebracht worden ist; doch war es eben bloss die gute Absicht und ihre Aufrichtigkeit. Die Garantien für die praktische Verwirklichung der geplanten politischen Konzession sind jedoch ausgeblieben. In dem bisher Gesagten liegt der Erklärungsgrund der Ergebnislosigkeit der Verhandlungen, nicht aber darin, als ob für das Ausbleiben des Erfolges irgendwelche Verantwortlichkeit auf ungarische politische Faktoren fallen würde.

Die Bedeutung der Verhandlungen, auch wenn sie nicht zu unmittelbaren Ergebnissen führten, liegt vom ungarischen Standpunkte darin, dass auf französischer Seite ernste Faktoren schon damals die Ungerechtigkeit des Friedensvertrages anerkannten, ihre Geneigtheit zur Initiierung einer auf die Gutmachung dieser Ungerechtigkeiten abzielenden Politik zum Ausdruck brachten und uns dadurch die moralische Grundlage lieferten, die Anwendung der Grundsätze der Gerechtigkeit in einem geeigneten Zeitpunkte faktisch zu verlangen.

N. s. Fouchet - nootti.

Budapest, le 24 juin 1920.

Haut Commissariat de France
en Hongrie.

Monsieur le Ministre,

D'ordre de mon Gouvernement, j'ai l'honneur de porter à la connaissance de Votre Excellence qu'à la suite des conversations qui viennent d'avoir lieu au ministère des Affaires Etrangères à Paris, j'ai été autorisé à lui faire la déclaration suivante:

"Le Gouvernement Français est convaincu que le prompt rétablissement de la prospérité dans l'Europe Centrale, qui constitue un élément essentiel pour la consolidation de la paix générale, ne peut être obtenu que par la collaboration réciproque des Etats intéressés. Il est donc prêt à faciliter toutes les conversations qui auraient lieu à cet effet entre les gouvernements roumain, tchécoslovaque et yougo-slave d'une part, et le gouvernement hongrois d'autre part, en vue d'assurer entre les dits Etats et Gouvernements la création des relations confiantes qui sont la base nécessaire d'une telle collaboration.

Fidèle observateur du traité de paix qui portait sa signature, le gouvernement français, s'inspirant des déclarations contenues dans la lettre d'envoi adressée par les Puissances alliées et associées à la Délégation Hongroise, est disposé à prêter ses bons offices à toute tentative d'accord à l'amiable entre la Hongrie et ses voisins en vue de faire disparaître toute cause d'hosti-

lité entre les parties intéressées qui recevraient une satisfaction commune.

Ses tentatives auraient pour but, dans les conditions indiquées par la dite lettre d'envoi, soit de corriger quelque injustice, économique ou ethnique, soit de compléter les stipulations déjà intervenues pour assurer la protection des minorités.

Le Gouvernement français est prêt, notamment, à faciliter au Gouvernement hongrois l'ouverture de tous pourparlers avec les gouvernements voisins pour le règlement équitable de leurs relations mutuelles concernant la liberté du trafic réciproque, la liberté des communications ferroviaires, postales et télégraphiques, les questions financières, le régime des eaux etc., dans toute la mesure où ces conventions seront compatibles avec les traités auxquels la France a participé, comme une des principales puissances alliées et associées.

La présente déclaration n'aura ses effets que du jour où les accords conclus avec le groupe français auront acquis au regard de la législation hongroise leur pleine et entière validité."

En me félicitant d'être ainsi auprès de vous l'interprète du gouvernement de la République, je saisis cette occasion pour vous renouveler, Monsieur le Ministre, les assurances de ma haute considération.

Le Haut-Commissaire de la République Française:

M. Fouchet m. p.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

Liite "Zoch".

THE DAILY MAIL, LONDON.

17th September, 1927.

The Rev. Dr. Samuel Zoch M.P.
Bishop of the Lutheran Church,
Modia, CZECHO-SLOVAKIA.

Very Reverend Sir,

I have received your letter of September 4th which I note you have already published in the Czecho-Slovakian Press before sending it to me - an action quite at variance with the courtesy usually observed both by public men and by newspapers of good standing.

Permit me to make the following reply, to which I hope you will see that the Czecho-Slovakian newspapers give equally good publicity.

In the first place I cannot even pretend to understand your reference to the "inheritance of Lord Northcliffe" being "granted" to me. The words have no meaning whatever.

So far as my brother, the late Lord Northcliffe is concerned I can only state that the Czech people owe more to him and to myself than to any other person outside their own borders. We opened the columns of our newspapers generously to the present head of your Government, President Masaryk, for an appeal to the world to do justice to the Czechs. Had it not been for that appeal there would in all probability have been no Czecho-Slovakian in existence to-day.

I find it a little difficult, therefore, to understand why, after my efforts to secure justice for your country, your Government with your support should be ungenerous enough to refuse justice to Hungary. The state-

Suomen Sähetysti
Finlands Beskickning

-2-

ment that Czecho-Slovakia is a "new fangled nationality" needs no argument. The fact is obvious: it has only been created since the war.

Moreover, when you speak of "my country" it is not clear whether you refer to the country of the Czechs or of the Slovaks who, though joined together since the war, still claim in their published documents to be separate and autonomous entities determined to maintain their independence of each other.

In the matter of Land Reform to which you refer in your letter, I fully recognise that Czecho-Slovakia is actively engaged distributing the land taken from Hungarians, but I cannot understand how any person professing the ethics of Christianity can for one moment defend the openly avowed policy of robbery which is the basis upon which this so-called "land reform" is being carried out.

You must be well aware that your Law of Compensation (Act 215 ex 1919) lays down the principle that the estates of ex-enemy nationals are to be sequestered without any compensation. On what principle of legal or moral equity can the Czechs who were the associates of Hungary, Austria and Germany in the war pretend that their former Hungarian Allies are now ex-enemy nationals.

The "Land Office" consisting entirely of Czech Members controls the sequestration and distribution of land and against its decisions, however tyrannical or unfair they may be your citizens of minority nationalities have no appeal and no safeguard whatever. Yet the policy of the Land Office has been openly admitted by the Members of the Administrative Committee and other Czech Poli-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-3-

tics to be one of pure confiscation in defiance even of the harsh terms of the Treaty of Trianon.

The Minutes of the official enquiry into the problem of Land Reform show clearly what is the basis of their so-called reform. For instance, Mr. Kral a Member of the Administrative Committee said "Our aim should be the transfer into Czech possession of all the land owned at present by Germans and Hungarians". Deputy Binovety stated "The object of the present law is to punish the enemies of our Republic by sequestrating their estates without compensation". Director Krafka stated "There is only one way of keeping what is ours: by giving to Czechs all the land that is still in non-Czechs hands", and Dr. Duras showed how this policy was to be carried out. He stated "We shall encourage the new owners to bring Czech workmen, labourers and employees with them in order to found new Czech settlements. We shall even make it obligatory for the buyers and tenants of these estates to keep only Czech employees".

I could go on quoting declaration after declaration showing that the policy of the Czecho-Slovakian Administration so far from being one that seeks peace and reconciliation is solely animated by a spirit of revenge and bitter hostility.

I cannot understand your challenging my statement that the Czechs fought on the side of Austria during the war. The facts are beyond dispute. You cannot be unaware that out of thirtysix Austrian Officers bearing the rank of General no fewer than ten were Czechs. Nor can you be unaware of the fact that M. Masaryk, the son of the Present President of the Czecho-Slovakian Republic was an Officer in the Hungarian Army. References, therefore,

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-4-

to "ex-enemies" are meaningless.

Your Reverend makes complaint of the ancient wrongs suffered by your people. I do not defend the evils of those days and you yourself, as a Christian Minister must, above all people, realise that ancient wrongs are no justification for new wrongs. How then can you justify Czecho-Slovakia in inflicting upon Hungary to-day the same sort of crimes and outrages against which your people protested in ancient times.

The suggestion that under the old Hungarian regime ten million "other nationalities" were deprived of their "last elementary schools and all educational work and freedom" is so gross a distortion of the facts as to be hardly worthy of an answer. Even if it were true 900,000 soldiers from all parts of the British Empire laid down their lives to redress these wrongs. Their supreme sacrifice was not made to perpetuate these wrongs in a new state.

In Czecho-Slovakia to-day the pretence of maintaining Hungarian Schools is a farce. In the whole territory taken from Hungary by Czecho-Slovakia there are altogether 45 secondary schools of which only two are Hungarian, and even in these two, most of the teaching is Czech. There are no high schools, no universities, and no professional, commercial or industrial schools for the million Hungarians living in the Czech Republic. Diplomas and Certificates awarded by Hungarian Universities are not recognised and the holders of Hungarian Degrees are not permitted to follow their profession in Czecho-Slovakia.

As a further illustration of the extent to which the process of Czechisation is being carried, let

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-5-

me refer you to the cases where even in telegraph offices in the midst of the Hungarian population, telegraph operators are being appointed who know no other language than Czech.

Perhaps, Reverend Sir, you will be good enough to explain how it is that under the Czecho-Slovakian rule, which you regard so amiably, no newspaper article by myself is allowed to appear, though many articles abusing me are given wide publicity - why Hungarian papers publishing my articles are confiscated in Czecho-Slovakia and why, quite recently, one of your newspapers was confiscated for daring to reproduce a letter of mine which appeared in the "Journal des Debats" of Paris.

If the aim of Czecho-Slovakia is justice why does she not restore to Hungary those areas whose population is preponderatingly Hungarian. If the aim is peace, why is she, along with other of the Succession States, constantly increasing her armaments and keeping her munition works in full operation.

If I have written strongly it is because you yourself have written in strong terms in your letter and because I agree with you that frankness and sincerity are, above all things, desirable in the public discussion of these grave matters.

I would, however, beg of you and your countrymen to believe that with all sincerity I wish well to Czecho-Slovakia. If she will act in a fair and just way she will find in me and my newspapers very powerful and faithful friends.

I have adopted my present course because I believe that nothing but evil can result from the forcible inclusion of solid blocks of Hungarian Nationals

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

-6-

under an Alien yoke. Unless such a condition is speedily ended I foresee nothing for your country but a catastrophe such as happened in 1620.

One word more: your country has dangerous enemies and it may well be that if it persists in the perilous course it is now following, one of its enemies, in the sight of an indifferent world, will forcibly put an end to the injustice and oppression of which your country is to day guilty.

I have the honour to be, Reverend Sir

Your obedient servant.

Rothermere.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3.

ASIA:

Ministeri Setälän raportti no 7

Hämeenlinna

17/12 1927

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Kööpenhaminassa,
joulukuun 17 p:nä 1927.
No. 1873.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
29/12/27		
19/12-27	3	111
RYHMÄ	OLASTO	ASIA
5	CS	

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena saan kunnioittaen lähettää raportti-
ni No. 7, joka sisältää seuraavat osastot:

- I. Sosiaalimyyttely ja sosiaaliviikko. -
Lähettilään vaikeuksia. (siv. 1-12)
- II. Eräs pieni pohjoismaisen yhteistyön
edellytys. (siv. 13-14)
- III. Suomalaiset obligatsioonit ja 1921 vuoden
obligatsioonilaki. (siv. 15-16)
- IV. Ruotsinmielistä agitatsionia
Tanskassa. (siv. 17-29)
- V. Taloudellinen asema Tanskassa. (siv. 30)
- VI. Hallituksen asema. (siv. 31-33)
- VII. Suomen itsenäisyyspäivän vietto. (siv. 34-37)
- VIII. Suomi Tanskan sanomalehdissä. (siv. 38-41)

Vastaanottakaa, Herra Ulkoasiainministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri,
Professori Väinö Voionmaa,

H e l s i n k i .

E. K. Salmi

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

LÄHETYSKÄRTÄ	
29/12/27	127
19/12-27	
5	C3

Suomen Kööpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 7.

Kööpenhaminassa, 10 p:nä joulukuuta 1927.

I.

Sosiaalimyyttely ja sosiaaliviikko. -
Lähettilään vaikeuksia.

Pyydän saada

Herra Ulkoasiainministerille esit-

tää erään asian, joka itsessään ei kaipaisi laajaa selon-
tekoa, mutta joka ansaitsee huomiota sekä tyypillisenä et-
tä myös periaatteellisen merkityksensä vuoksi.

Viime marraskuun 14 päivänä saapui lähetystölle
eräs lähetys Ulkoasiainministeriöstä, joka sisälsi painetul-
le lomakkeelle kirjoitetun vehikkelin "tiedoksi ja asian
aiheuttamiin toimenpiteisiin ryhtymistä varten" ja sen si-
sään asetettuna jonkun määrän kappaleita kirjasta "Social
utställning och social vecka i Helsingfors 1928" ruotsik-
si ja ranskaksi. Annoin määräyksen, että kappaleita lähe-
tettäisiin Tanskan sekä Ulkoasiain- että asianomaiseen eri-
koisministeriöön, josta jälkimmäisestä piti ottaa selvä.
Luettuani kirjasesta, että aiottuun sosiaalimyyttelyyn ja
-viikkoon osallisiksi pyydetään Skandinavian ja Baltian
maat, kirjoitin valmiiksi konseptin lähetekirjelmäksi, jossa
mainitsin viimeksimainitun asian selviävän kirjasesta ja

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

- 2 -

lähetyksen sen vuoksi edellyttävän että myös Tanska tulee kutsuttavaksi osanottoon. Ennenkuin ehdin lähettää tämän kirjeen ja kun ajoin viskata pois Ulkoasiainministeriön kirjeen huomasin, että kirjeen seinämiin oli liimautuneina seuraavat vehikkelikirjelmän ulkopuolella olleet silkkipaperijäljennökset: 1) jäljennös sosiaaliministeriön kirjeestä ulkoasiainministeriölle, jossa kerrottiin että "viime toukokuun 2 päivänä on lähetetty yllämainittujen maiden (Ruotsin, Tanskan, Norjan, Viron ja Latvian) asiahomaiselle ministeriölle sellaiset kutsut, kuin oheenpannut jäljennökset osoittavat" ja että, kun suostumus kutsuun oli vasta saapunut vain Virosta olisi suotava, että Suomen edustajat puheenalaisissa maissa koettaisivat kiirehtiä tämän asian käsittelyä ja muutenkin kaikin tavoin edistää ja helpottaa näiden osanottoa puheenaolevaan näyttelyyn, sekä 2) "Avskrift av avskrift", ilman ylikirjoitusta, jonka sisällyksestä kuitenkin kävi selville, että se oli jäljennös kirjeestä Ruotsin sosiaaliministeriölle ja että, edellisessä kirjelmässä annettujen tietojen mukaan, siis vastaavansisällöksinen kirjelmä oli lähetetty jollekulle Tanskan ministeriöllekin. Koska hallitusmuodon 33 §:ssä sanotaan, että "kaikki tiedonannot ulkovalloille tai Suomen lähetti-

lälle ulkomailla ovat toimitettavat sen ministerin kautta, jonka toimialaan ulkoasiat kuuluvat", edellytin kuitenkin, että kutsu oli tapahtunut Ulkoasiainministeriön ja lähetystön kautta. Lähetystön diarit tutkittiin, mutta kun niistä ei mitään löytynyt, täytyi tulla siihen päätökseen, että kutsu oli mennyt suoraan jollekulle Tanskan ministeriölle, joka saattoi vastata sosiaaliministeriöstä (sellaista ei nimittäin Tanskassa ole). Soitin yleisten töiden ministeriöön, jonne saattoi ajatella tämän asian ehkä kuuluvan. Siellä käytiin läpi diariot ja ilmoitettiin, ettei ollut mitään kutsua saapunut, mutta neuvottiin kääntymään terveysministeriöön. Soitin sinne - sama työ ja sama vastaus, mutta kehoitettiin kääntymään sisäasiainministeriöön. Sieltä saatiin se vastaus, että kutsu todella oli saapunut sinne ja suoraan Suomen sosiaaliministeriöstä ja että asia siellä oli esillä, erään neuvottelukunnan käsiteltävänä; mihin suuntaan ratkaisu oli käypä, ei vielä osattu sanoa, koska vielä oli eräitä selvittämättömiä asioita ratkaisutiellä.

Minulla oli tilaisuus tämän jälkeen tavata sisäasiainministeri Kragh erällä päivällisillä ulkoasiainminis-

teri Moltesenin luona 17 päivänä marraskuuta. Käytin tilaisuutta alustavaan keskusteluun hänen kanssaan tästä asiasta. Hän sanoi olevansa osanottoon nähden täysin myötätuntoinen ja että varmaankin ilman muuta suostutaankin osaanottamaan sosiaalinäyttelyyn, mutta että oli herännyt epäilyksiä sen johdosta, että näyttely ja sosiaaliviikko ei ollut aiottu yksin pohjoismaiseksi, vaan myös balttilaiseksi tilaisuudeksi. Oli sen vuoksi herännyt epätietoisuus siitä, millä kielellä sosiaaliviikon esitelmät oli aiottu pitää. Jos oli ajateltu, että kukin maa puhuisi omaa kieltään, jäisi skandinaaviselta osanottajalta paljon ymmärtämättä. Jos taas ajateltiin, että käytettäisiin saksaa ja ranskaa, niin tämä olisi poikkeusta siitä, mihin pohjoismaisessa yhteistyössä oli totuttu. Minä vastasin, ettei voinut olla mahdollista, ettei tätä seikkaa olisi jo ensi valmisteluissa otettu huomioon, ja pidin todennäköisenä, että esitelmät joka tapauksessa saataisiin pitää skandinaavisilla kielillä, mutta että balttilaisten osanottajien vuoksi arvatenkin esim. saksa ja ranska olivat sallitut. Lupasin heti sähköiteitse tiedustella asiaa, ja sovimme niin, että niin pian kuin olisin saanut vastauksen, kävisin sisäasi-

ainministeriössä ministeri Kraghin luona antamassa toivotun tiedon ja puhumassa muutenkin asian puolesta. Siihen asti jättäisi sisäasiainministeri asian ratkaisematta. Keskustelun aikana tulikin ministerille maininneeksi, että asia oli ollut minulle tuntematon, kun se ei ollut kulkenut Ulkoasiainministeriön eikä lähetystön kautta. Tämän johdosta ministeri Kragh lausui ihmyksensä ja sanoi, että hänen ymmärtääksseen, kun on kysymys kutsusta toisen maan hallitukselle, ainoa korrekti tie kulkee ulkoasiainministeriön kautta.

Seuraavana päivänä (18/11) lähetin näin kuuluvan sähkösanoman:

" Ulkoasiat

Helsingfors

98 keskustellut alustavasti sisäministerin kanssa sosialinäyttelyn osanottoon suostuttaneen Pyydän sähkövastausta millä kielellä aiottu pitää sosialiviikon esitelmät sosialiministeriön [kääntymisen suoraan tšekkiläiseen ministeriöön] herättänyt huomiota 12193".

Koska, niinkuin sanottu, en voinut muuta ymmärtää kuin että valmisteltaessa sellaisen "sosiaaliviikon" toimeenpanoa, johon kuuluu esitelmiä, kaikista ensimmäisiä asioita on ol-
harkita
lut, / millä kielellä esitelmät aiotaan kuulijoille esittää,

toivoin vastausta jo seuraavana tai seuraavina päivinä voidakseni ilmoittautua sisäasiainministerin haluamaan keskusteluun ja vaikuttaakseni myönteisen tuloksen aikaansaamiseksi. Kun kuitenkin kokonainen viikko kului saamattani vastausta ja sen vuoksi voimattani tarjoutua toivottuun keskusteluun sähkötin uudestaan 24/11:

" Ulkoasiat

Helsingfors

100 Sisäministeri haluaa puhua kanssani sosialiviikosta näyttelystä epäilyksiä balttilaisuuden vuoksi Haluaa tietää sosialiviikon esitelmien kielestä voidaanko skandinaavisia käyttää Vastaus saamatta sähköeseen 98 "

Tähän saapui 25/11 näin kuuluva vastaus:

" D-76 sosialministeriö vastaa huomenna sähkötämme 100 "

Ennenkuin se huomispäivä, joksi vastaus oli luvattu, oli ehtinyt loppuun kulua, saapui kuitenkin Sisäasiainministeriöstä lähetystölle 26/11 näin kuuluva kirje (päivätty 24/11):

" Hr. Minister.

Idet jeg takker for Deres Ekscellences Brev af 18. d.M., hvorved oversendtes nogle Eksemplarer af Programmet for den sociale Udstilling og sociale Uge, som ifølge den finske Regerings Beslutning agtes afholdt i Helsingfors i August 1928, tillader jeg mig at meddele, at jeg i Dag har meddelt det finske Socialministerium, at den

danske Regering med Tak modtager Indbydelsen for Danmarks Vedkommende til Deltagelse i Udstillingen og den sociale Uge.

Kragh.

Nimi epäselvä. "

Asia oli siis onneksi ratkaistu myönteiseen suuntaan edellyttämällä, että minun omasta päästä lausumani arvelu oli oikea, niinkuin se onneksi olikin. Tämän tuloksen ilmoitin heti kirjeen saavuttua (26/11) Ulkoasiainministeriölle seuraavalla sähkösanomalla:

" Ulkoasiat

Helsingfors

104 Vastauksen puutteessa sähköisiin 98 ja 100 en voinut sisäministerille antaa tietoja sosialiviikosta sisäministeri ilmoittaa kuitenkin Tanskan hallituksen vastaanottaneen kutsun näyttelyyn ja viikkoon "

Ulkoasiainministeriöltä saapui myöhään illalla 26/XI sähkösanoma, jonka näin tullessani puoliyön aikaan kotiin "Administrative Forbundet" in kokouksesta:

" D-80 sosialiministeriö ilmoittaa kolon pohjoismaisilla tai sellaisella kulttuurikielillä jota yleisesti ymmärretään ministeriö huomauttaa olleensa vuodesta 1919 suoranaudessa suhteessa pohjoismaiden sosialiministeriöiden kanssa kirje seuraa 104 "

Sen johdosta kävin maanantaina 28/11 sisäasiainministerin luona sisäasiainministeriössä ja ilmoitin hänelle

sähkösanoman sisällön samalla kiittäen suotuisasta päätöksestä. Ministeri toisti silloin, ettei epäilyksiä ollut alkujaankaan ollut osanotosta näyttelyyn, mutta sosiaali-
viikkoon nähden oli ajateltu mahdolliseksi, että pidettäisiin esitelmää myös suomeksi, viroksi ja latviaksi ja että tanskalaisten siinä tapauksessa olisi ollut vaikea ottaa osaa. Viitaten meidän välillämme ulkoasiainministeri Moltesenin luona tapahtuneeseen keskusteluun sekä Suomen ja Tanskan sydämellisiin väleihin sanoi ministeri kiiruhaneensa tekemään asiassa päätöksen. Tämän jälkeen koski keskustelumme miltei yksinomaan aivan toista asiaa: sisäasiainministeri halusi saada tietoa Suomen virkamiesten asemasta Suomen hallinnossa, uudesta virkamieslaista j.n.e. etupäässä sen esitelmän johdosta, jonka ruotsalainen dosentti Forsell oli pitänyt "Administrative Forbundet" in kokouksessa kahta päivää aikaisemmin.

Marraskuun 26 päivänä saapuneen sähkösanoman tiedon saatin sisäasiainministerin tietoon myös kirjeessä, jossa lausuin kiitokset myönteisestä vastauksesta.

Sosiaaliministeriön 26 päivänä päivätyn Ulkoasiainministeriölle osoitetun kirjeen jäljennös saapui lähetystöön

lähes viikkoa myöhemmin (2/12) kuin sähkösanoma; pääasiaan nähden se totesi sähkösanoman sisällyksen; olen kuitenkin ilmoittanut siinä olevat tarkemmat tiedot Tanskan sisäasiainministeriölle.

Tämän asian yhteydessä pyytäisin saada esittää pari yleisempää mieltelmiä.

Sosiaaliministeriö ilmoittaa hallituksen aikanaan tekemän päätöksen johdosta jo vuodesta 1919 olleensa suoranaississa suhteissa pohjoismaiden sosialiministeriöiden ja kansainvälisen työtoimiston kanssa. Minun ei tarvitse tässä ryhtyä tarkastamaan, kuinka tämä yleensä soveltuu hallitusmuodon 33 §:n säännökseen; tahdon vain esillä olevasta tapauksesta huomauttaa, että tässä on kysymys ulkovalle asetettavasta kutsusta (huomattakoon, että Tanskan sisäasiainministeri kirjjeessään nimenomaan mainitsee Tanskan hallituksen eikä sisäasiainministeriön osanottoa), ja että minä näin ollen en voi tukahuttaa sitä käsitystä, ettei hallitukseen ole oikeutettu vastoin perustuslain selvää säännöstä delegeeraamaan ulkovaltoihin käänntymisoikeutta jollekulle muulle kuin ulkoasiainministeriölle.

Mitä asian käytännölliseen puoleen tulee, voitetaan tietenkin muutama päivä, jos joku Suomen ministeriö

kääntyy suoraan asianomaisen maan asianomaisen ministeriön puoleen. Mutta sillä menetetään se, että asianomaisessa maassa oleva lähetystö jää asiasta kokonaan tietämättömäksi. On jonkun verran nolo asema lähettiläälle, kun vieraan maan ministeri lausuu ihmettelynsä Ulkoasiainministeriön ja lähetystön sivuuttamisesta asiassa, jossa lopulta kuitenkin lähetystön välitystä tarvitaan. Minä käsitan hyvin, että eräät suoranaiset tiedonannot ministeriöiden kesken, kirjallisuuden vaihto j.n.e. ilman käytännöllisiä vaikeuksia voivat tapahtua suoraan, mutta kun on kysymys esillä olevaa laatua olevasta asiasta, toisen maan edustamisesta toisessa, niin luulisi ainakin, jos hallitusmuodon katsotaan sallivan suoraa kääntymistä, olevan tarpeellista, että Ulkoasiainministeriö ja asianomaisessa maassa sijaitseva lähetystö saa asiasta tiedon.

Toinen asia, johon rohkenen kiinnittää huomiota, on seuraava.

Minä puolestani pidän erinomaisen tärkeänä että Suomi todellakin teolla - eikä vain sanoilla - asettuu välittämään Skandinaavian maiden yhteyttä Baltian maiden kanssa, ja nykyinen aloite on siinä suhteessa kannis ja

kiitettävä. Mutta on huomattava, että Skandinavian maissa vallitsee melkoisia epäluuloja tällaista laajennettua toimintaa vastaan. Erittäin epäluulot kohdistuvat kielten järjestelyyn, varsinkin kun Suomen ruotsinkieliseltä taholta sekä julkisesti että salaisesti esitetään Suomessa käytävän julmaa sotaa "kaikkea ruotsalaista vastaan". Se kielten järjestely, joka ilmoitetaan toimeenpantavaksi, on kaikin puolin, mikäli minä saan lausua ajatukseni, paikallaan, mutta tämä olisi oleva selvillä kohta alusta alkain asian ei pitä saada sitä valoa, että päätös tehdään vasta hätyyttämisen jälkeen, kenties sen jälkeen kuin ensin on ajateltu jotakin muuta. Jos tätä näin perustavaa laatua olevaa asiaa ei oltu alusta alkaen ajateltu, kun skandinaavis-balttilainen näyttely ja esitelmäviikko päätettiin panna toimeen, niin sallittakoon minun lausua, että tämä on ollut virhe. Jos taas asia oli selvillä, niin olisi odottanut, että siitä olisi mainittu jo ohjelmassa tai ainakin että olisi kysymykseen heti saanut vastauksen. Sekin on lähettiläälle nolo asema, että kun vieraan maan hallituksen jäsen pyytää saada keskustella Suomen lähettilään kanssa asiasta, jota lähettilästä on pyydetty kiireh-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

- 12 -
- -

dyttämään, saadakse lähettiläältä tietoja, joita tämä on luvannut sähköteitse hankkia, näitä tietoja ei vain tule - ennenkuin asia jo on ratkaistu ilman pyydettyä keskustelua ja pyydettyjä tietoja.

Minun ei tarvitse mainita, etten sano tätä lähettilään henkilökohtaisen arvon ylläpitämisen tarkoituksessa vaan yksinomaan maan arvon kannalta.

Kööpenhaminassa, 10 p:nä joulukuuta 1927.

E. N. Setälä

Suomen Kööpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 7.

Kööpenhaminassa, 10 p:nä joulukuuta 1927.

II.

Eräs pieni pohjoismaisen yhteistyön Suomalaiset ovat
edellytys. kautta maailman tunnetut siitä, etteivät vas-
taa kirjeisiin - virhe, johon me ehkä kaikki olemme teh-
neet itsemme syyllisiksi. Kun on kysymys kirjeenvaihdosta
laitosten kesken, ei tämä tyypillinen kansallisominaisuus
kuitenkaan vaikuta miellyttävältä. Viime kesänä tapahtui,
että Tanskan Serum-instituutti (28/7) kutsui Suomen lääkin-
tähallituksen 9 p. syyskuuta pidettävään 25-vuotisriemujuh-
laansa. Kun vastausta ei kutsuun tullut, tiedusteltiin 23
p. elokuuta kirjoitetulla pääkonsulin kirjeellä syytä tähän.
Tähänkään ei saapunut vastausta. Kun vihdoin 6/9 sähkösa-
nomalla tiedusteltiin syytä vastaamattomuuteen, saatiin säh-
kövastaus "Kuten pääkonsulinne tiedusteluun vastattu, ei
kutsua saatu".

Tästä saattoi siis päätellä ettei ainoastaan serum-
laitoksen kutsu, vaan myös lääkintähallituksen puolesta pää-
konsulille annettu vastaus oli mennyt hukkaan, koska vii-
meksimainittuakaan vastausta ei tänne ollut saapunut. Toi-

meenpantu postihallituksen tutkimus ei ole voinut osoittaa, minne itse alkuperäinen kutsu on hävinnyt, mutta lääkintöhallituksen ilmoitettu "vastaus" kuuluu tehdyn tutkimuksen mukaan niihin kirjeisiin, jotka ovat jääneet tulematta sen vuoksi, ettei niitä koskaan ole lähetettykään.

Minä rohkenen kiinnittää huomiota tähän: jos tahdomme olla yhteydessä ulkomaisten laitosten kanssa, meidän täytyy vastata kutsuihin. Kenties Ulkoasiainministeriö sopivalla tavalla voi saada tämän painumaan yleiseen tietoisuuteen.

Kööpenhaminassa, 10 p:nä joulukuuta 1927.

E. A. Lehtinen

Suomen Kööpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 7.

Kööpenhaminassa, 12 p:nä joulukuuta 1927.

III.

Suomalaiset obligatsioonit ja Se hyökkäys Suo-
1921 vuoden obligatsioonilaki. men n.s. obligatsioonilakia
vastaan, joka esiintyi "Børsen" lehdessä (2/11) ja jo-
hon sitten herra Erik v. Frenckell vastasi (15/11)
näyttää nyt kokonaan laimenneen; tosin "Børsen" julkais-
tessaan herra v. Frenckellin artikkelin siteerasi ankaria
sanoja lakia vastaan "Hufvudstadsbladet"in, "Mercator"in ja
"Svenska Dagbladet"in lausuntojen mukaan, mutta herra v.
Frenckellin kirjoitukseen sisältyvä kehoitus ryhtyä neuvot-
teluihin vapaaehtoisesta sopimuksesta asiasta näkyy osuneen
hyvään maahan ja herättäneen tyydytystä. Koska olen eri
sähkösanomissa ja kirjeissä Ulkoasiainministeriölle (sähkö-
sanomat 91 2/11, 97 15/11 sekä kirjeet 1638 2/11, 1738
15/11, 1750 17/11) pitänyt Ulkoasiainministeriötä asian
tasalla, rajoitun nyt mainitsemaan, että Overretssagfører
T. Hebo on ilmoittautunut asiassa välittäjäksi kehoittaen
kaikkia tanskalaisia suomalaisten obligatsioonien omistajia
ilmoittautumaan hänelle. Kysymykseni johdosta herra Hebo

Finlands Beskickning

ilmoitti, että kaikkien Tanskassa olevien suomalaisten obligatsioonien pääoma-arvo nousee 350.000 Smk:n määrään ja että sekä ulko- että sisäasiainministerit aikovat kuulutuksella kehoittaa vielä tuntemattomia omistajia, joita ei liene monta, ilmoittautumaan.

Kööpenhaminassa, 12 p:nä joulukuuta 1927.

E. J. Scher

Suomen Kööpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 7.

Kööpenhaminassa, 15 p:nä joulukuuta 1927.

IV.

Ruotsinmielistä agitatsiona

Viime marraskuun 12

Tanskassa.

päivänä julkaistiin Aabenraassa ilmestyvä-

sä "Hejmdal" lehdessä (tunnetun etelällylantilaisjohtajan H. P. Hanssenin lehdessä) kronikkana kirjoitus "Finnernes Kamp mod det svensk Sprog", alirubriikkina "Forslag om finske Skoler i de svenske Egne", jonka toimitus oli varustanut seuraavalla alkulauseella: "I efterfølgende Kronik skildrer cand. polit. Johannes Lehmann det svenske Mindretals Kaar i Finland, og Forfatteren retter et Angreb imod de finske Myndigheders Optræden. Vi er ikke i Stand til at tage Stilling til Spørgsmaalet, og for saa vidt maa Artiklen staa for Forfatterens Regning."

Saman kirjoituksen julkaisi 16 p. marraskuuta myös "Sydvestjyllands Venstreblad" (Esbjerg) ja "Haderslev Amtstidende" (todennäköisesti 12/11, leikkeli puuttuu kokoelmastamme). Kirjoituksessa, jonka olen jo aikaisemmin kirjeessä lähettänyt herra ulkoasiainministerille, annetaan meidän kielioloistamme täysin väärennetty kuva. Kerrotaan, miten

suomalaiset aktivistit ja šovinistit esiintyvät "brutaalisuudella, jolla on tarkoituksena kokonaan hävittää ruotsalainen aines", Suomessa harjoitetaan nimittäin "väkivallanpolitiikkaa". Turun ja Helsingin yliopistoissa voi muokavain opiskella, jos puhuu ruotsia. Vaikka laki "kaikella mahdollisella selvyydellä" määrää, että aina pitää olla "ruotsiapuhuvia päällikköjä komentamassa ruotsalaisia sotilaita", niin tämä kuitenkin vain poikkeuksellisesti tapahtuu. Eduskunnan enemmistö hyväksyy sorron eikä väliä laista eikä oikeudesta. Ja nyt on vihdoinkin siirrytty koulujen alalle: on myönnetty 400.000 markan määräraha suomenkielisten koulujen ylläpitämiseksi ruotsalaisseuduilla: vaikka eduskunta onkin muuttanut alkuperäisen aloitteen niin, että määräraha annetaan yleensä minorigiteettikouluja varten, niin se ei muuta asiaa, tarkoituksena on pakottaa ruotsalaisiin kyliin suomalaisia kouluja vaikkei niitä tarvittaisikaan. Ruotsalainen vähemmistö on täysin "ihmisoikeuden vankalla pohjalla", mutta suomenkieliset yrittävät "tukahuttaa ruotsin kielen kirkossa ja koulussa".

Kun tekijäksi oli ilmoitettu cand. polit. Johannes Lehmann - henkilö, jonka tunsin sen johdosta, että hän

pari päivää aikaisemmin oli käynyt kerjämässä "valkoista ruusua" ! - niin soitin hänelle ja lausuin ihmetykseni, kuinka hän oli saattanut kirjoittaa Suomesta niin väritetyt ja vääriä tietoja antavan kirjoituksen. Herra Lehmann pyysi saada tulla luokseni henkilökohtaisesti kertomaan kirjoituksen synnystä.

Sovittuna aikana hän saapuikin lähetystöön ja kertoi, että tämä artikkeli ei ollenkaan ollut hänen kirjoittamansa, vaan se oli ainoastaan käännös hänelle Suomesta valmiina lähetetystä ruotsinkielisestä artikkelista. On olemassa, sanoi hän, varsinainen Suomen "ruotsalaisten ylioppilaiden" järjestö, jonka emissariot ovat kulkeneet Tanskassakin, erittäin käyneet agitatsioonimatalla Etelä-Jyllannissa. Nämä piirit ovat halunneet saada Tanskan lehtiin artikkeleita Suomen ruotsinkielisten asioista, mutta pääkaupungin lehdet ovat olleet näille toiveille aivan kylmät. Sen vuoksi "ruotsalaiset ylioppilaat" ovat kääntyneet Etelä-Jyllannin lehtien puoleen lausuen, että koska he aikoinaan ovat auttaneet eteläjyllantilaisia, nyt eteläjyllantilaisten oli vuoro auttaa heitä. Viimeksi julkaistu artikkeli oli jo verraten kauan ollut odottamassa,

mutta oli tullut uudistettu harras pyyntö sen julkaisemisesta, minkä vuoksi herra Lehmann oli ryhtynyt sen ~~kään-~~tämiseen ja saanut suuresti epäilevän H. P. Hanssenin ottamaan kirjoituksen vastaan, kuitenkin reservatsioonilla.

Herra Lehmann kysyi minulta, mikä kohtalo odottaisi artikkelin kirjoittajia, jos heidät saataisiin ilmi - heidät kaiketi "arkebuseerattaisiin?" sanoi hän. Kun häntä tässä suhteessa rauhoitin, niin hän pyysi saada ilmoittaa niiden henkilöiden nimet, jotka ovat yrityksen takana, sillä pyynnöllä, etteivät asianomaiset saisi tietää, että hän on heidät ilmoittanut: nämä henkilöt olivat yliopiston professorit Hugo Pipping ja Gunnar Landtman - katsen asiakseksi mainita nämä nimet luottamuksellisesti herralle Ulkoasiainministerille tietenkin edellyttäen, että jos asia puheeksi tulee, herra Lehmannia ei mainita tiedonantajana.

Kerroin herra Lehmannille vähän meidän kielioloista, jolloin hän lausui ihmettelynsä saamistaan tiedoista, mainiten "ruotsalaisten ylioppilaiden" sanoneen, että ainoastaan Etelä-Jyllannissa vähemmistöolot ovat kohtuullisesti järjestetyt ja että "Suomen ruotsalaiset" eivät mitään

hartaammin toivo kuin samanlaisia etuja. (Tämä johtuu tietenkin nuorten miesten pintapuolisista tiedoista; saksankielinen kansakouluopetus on Etelä-Jyllannissa kieltämättä täysin tyydyttävästi järjestetty, eikä suinkaan ole mitään muistuttamista sitäkään vastaan, että 4-6 viikkotuntia saksalaisissa kouluissa luetaan tanskaa, mutta saksankielistä oppikouluopetusta ei ole tarkoitukseen järjestää, ainoastaan saksaksi aloittaneet saavat päättää koulunsa saksaksi!) Herra Lehmann sai minulta orienteeruamista varten rouva Moltesenin teoksen "Det finske Finland" ja minun "Språkstriden i Finland" kirjani ja lupasi vastedes oikoa kirjoitustaan.

Keskusteltuani eräiden tanskalaisten Suomi-ystävien kanssa päätin kuitenkin itse kirjoittaa vastineen herra Lehmannin nimellä kulkeneeseen kirjoitukseen. Minulle sanottiin, että Etelä-Jyllannin puolelta Suomelle toivottiin kaikkea hyvää ja että olisi sääli, jos Suomen nimeen siellä jäisi jokin varjo. Siellä vain vallitsee täysi tietämättömyys Suomen oloista ja suora kääntyminen eteläjyllantilaisten puoleen vaikuttaisi hyvin. Kirjoitin sen vuoksi kirjoitelman, jonka tohtori Ohrt ruotsinkielisestä

originaalista käänsi tanskaksi, ja lähetin sen sekä "Hejmdal"iin että "Sydvestjylland"iin toimituksille. Kirjoitus, joka liitteenä seuraa raporttia, on sitten marraskuun lopussa ja joulukuun 1 p. ollut painettuna sekä näissä lehdissä että myös "Haderslev Amtstidende"ssä.

Herra Lehmann on sittemmin (5/12) Hejmdal lehdessä kirjoittanut eräänlaisen vastineen, joka ei sisällä mitään asiallista, vaan ainoastaan soutaa ja huopaa. Hän oikaisee vähän suullista tiedonantoaan artikkelin synnystä, niin, ettei se ollutkaan pelkkää käännöstä: se oli "i alt væsentligt en Oversættelse og et Referat fra Tryksager, der var sendt hertil direkte fra svenskfinske Studenter i Helsingfors". "De Folk, som her følte sig udsat for et haardt Tryk, var særdeles vel inde i danske Forhold og havde gentagne Gange talt Sønderjydernes Sag i deres Hjemland og de har rejst i Sønderjylland for ved Selvsyn at sætte sig ind i Forholdene der. At de ikke ønskede at faa deres Navne frem, var for ikke at blive generet i Helsingfors af finsk-finske Chauvinister." Hän valittaa julkaisemansa artikkelin tendenssimaista sisällystä ja sanoo: "der var ingen Grund til

paa Forhaand at være paa Vagt, fordi Afsenderne var de Folk, de var, og fordi den svenske Presse - bl. a. "Svenska Dagbladet" tog sig af dem, ligesom Borgmester Lindhagen ogsaa har omtelt deres Kamp for det svenske Sprog. Havde jeg anet, hvad jeg nu ved, havde jeg ikke oversat eller bearbejdet Artiklen. At jeg ikke har villet nævne Navnene paa dem, der har sendt Artikler, er ikke fordi "de saa vil blive skudt" - det var sagt i Spøg, - men fordi Afsenderne sagde, at deres Vanskeligheder vilde blive forøgede. Det finder jeg ret og rimeligt og ikke mindst Sønderjyder vil forstaa min Tavshed." Ja han lopttaa: "Men som sagt, Ministeren var vel orienteret med Hensyn til Kilderne, saa min Tavshed dækker ikke for ham over nogen Hemmelighed." Han tahtoo näyttää, jos alkulähde tulee ilmi, että hän ei ole ilmiantanut ketään vaan minä itse arvannut asian! Herra Lehmannia ei täällä pidetä karakterin puolesta suuriarvoisena - sitä ovat minulle sanoneet useimmat. "Hejmdal" lehden toimitus kirjeessä minulle väittää, että herra Lehmann oli ottanut vastatakseen artikkeleista ja että toimitus painatti sen ainoastaan sillä

ehdolla, että hän sen merkitsi täydellä nimellään ja siitä vastasi.

Juuri tähän kohtaan tullessani minulle saapuu uusi leikkele "Hejmdal"ista, (13/12), jossa kansliapäällikkö esitteli jäneuvos Loimaranta niinkään on vastannut samaan herra Lehmannin nimellä kulkevaan kirjoitukseen huomauttaen olennaisesti samoja seikkoja kuin minäkin.

Näitä eteläjyllantilaisia lehtiä ei tarvitse halveksia, vaikkakin niiden leviämiskiiri on pieni. Tämänlaisiin syytöksiin vastaaminen on sitä tärkeämpi kun tällaiset ajatukset salaisuudessa kytävät tanskalaisissa piireissä, vaikkakaan niitä ei usein tuoda julki.

Samanlaiset mielipiteet esiintyivät kuitenkin äskettäin julkisuudessaakin huomattavammalla paikalla kuin muissa Etelä-Jyllannin lehdissä, eräässä artikkelissa "Finland og Norden", joka oli julkaistu 25 p. marraskuuta "Nationaltidende"n iltalehdessä. Koska olen leikkeleen tästä artikkelista aikaisemmin lähettänyt herra Ulkoasiainministerille, ei minun tarvitse kertoa sen sisällystä. Mainittakoon ainoastaan, että artikkelissa oli erityisesti pantu painoa siihen, että Suomen ruotsiapuhuva vähemmistö "on ainoa

osa Suomen kansaa, joka rodullisesti on sukua meidän (tanskalaisten) kanssamme", että siinä oli huomautettu Suomen yhä enemmän "syrjäyttävän ruotsalaisia kansallisia vaatimuksia ja toiveita", sekä että siinä selitettiin syitä, jotka saattoivat ruotsinmieliset kannattamaan sosiaalidemokraatteja - tehtävä, joka, niinkuin minulle täällä on huomautettu, on ollut sangen katkera niin jyrkästi konservatiiviselle lehdelle kuin "Nationaltidende". Viimeksimainitun asian selitykseksi mainitaan se "katkera taistelu", jota ruotsinmieliset käyvät "kulturellisen olemassaolonsa" puolesta. Erityisenä todistuskappaleena ruotsinkielisten kärsimistä vääryyksistä mainitaan pääministeri Tannerin lausunto hänen toimeensa astuessaan. Lehti sanoo:

"Da den nuværende socialdemokratiske Regering traadte til, fremkom dens Chef, Statsminister Tanner, med en Udtalelse, hvori han tilkendegav som sin Mening, at der var begaaet Uret mod Svenskerne." Vinokirjaimilla painettuna esitetään eräs maalaisliittolaisesta lehdestä otettu lausuma, jossa sanotaan ruotsinmielisten menettelyn herättävän vihaa suomenkielisellä taholla.

"Nationaltidende"n iltalehti on lehti erikseen,

joka leviää paljon vähemmin kuin samanniminen aamulehti. Tämän lehden aamupainokseen on tohtori F. Ohrt, tunnettu tanskalaisten kansanrunouden tutkija, Kalevalankääntäjä ja suomenkielentaitoinen Suomen ystävä, luvannut kirjoittaa asiallisen kirjoituksen Suomen kielioloista. Tohtori Ohrt oli kirjeellisesti lausunut "Nationaltidende"n päätoimittajalle valittelunsa mainitusta artikkelista "Finland og Norden" ja saanut häneltä lupauksen, että tarjottu artikkelisarja mielihyvällä otetaan lehteen; samalla tohtori Ohrt oli saanut tietää, että äskemmainitun artikkelin kirjoittaja oli pappi, konservatiivinen kansanedustaja (Folketingsmand) Bindslev.

Aikomukseni on henkilökohtaisesti puhutella sekä "Nationaltidende"n päätoimittajaa että herra Bindsleviä, samoin kuin jo olen ollut puheissa erinäisten vaikuttavien tanskalaisten sanomalehti- ja valtiomiesten kanssa, m.m. Politikenin päätoimittajien, ent. ministerin Ove Roden ja Vald. Koppelin kanssa. Olen maininnut syinä puoluetäistelun kiivauteen: 1) että on psykologisesti ymmärrettävää, että ruotsinmielisten, jotka aikaisemmin ovat olleet miltei yksin vallitsevia Suomessa, on vaikea suhtautua yleisen

äänioikeuden määräämään uuteen asemaan sekä 2) että kun ruotsinkielisten asioita ajetaan valtiollisen puolueen voimalla, joka tällä kertaa muodostaa vaa'an kielen, tämä seikka on omiaan lisäämään kiihkeyttä ja katkeruutta, jota ei puhtaastaan sivistyksellinen toiminta ruotsin kielen etujen puolesta mitenkään herättäisi. Olen esittänyt miten kieliasia meillä on järjestetty, ja tanskalaiset ihmettelevät tätä kuullessaan, kuinka on mahdollista, että näin ollen voidaan puhua sorrosta. Kun minulle samalla huomautetaan, että pääministeri Tanner on kuitenkin tunnustanut ruotsinkielisten kärsineen vääryyksiä, on minun ollut vaikea tätä selittää; olen luottamuksellisessa kirjeessä herra Ulkoasiainministerille pyytänyt saada tarkempia tietoja, mitä vääryyksiä herra Pääministeri on tarkoittanut, mutta en ole saanut vastausta, ja näin ollen en ole voinut sanoa muuta kuin etten tiedä, mitä vääryyksiä herra Pääministeri on voinut tarkoittaa.

Tanskalaisten puolelta on minulle vakuutettu, ettei heillä ole mitään halua sekaantua Suomen sisäisiin asioihin; he tuntevat sympatiaa Suomen ruotsinkielisiä kohtaan, mikäli heitä ahdistetaan, mutta ovat kiitolliset asialli-

sista oikaisuista, joita tässä suhteessa esitetään ja joiden he sanovat asettavan kysymyksen heille aivan uuteen valoon. He sanovat tahtovansa olla hyvissä suhteissa Suomen kansaan kokonaisuudessaan, mutta heillä on huolena se, että jos ruotsin kielen taito Suomessa häviää, yhteys silloin suuresti vaikeutuu. Minä puolestani olen esittänyt että yhteistyön edellytyksenä Suomen puolelta on ollut ja on: 1) skandinaavisen kulttuurin tunnetuksi tuleminen suomalaisen sivistystyön kautta Suomen suomenkieliselle väestölle, joka muodostaa kansan suurimman osan, suomen kielen välityksellä sekä 2) riittävän ruotsin kielen taidon säilyminen Suomen suomenkielisen sivistyneistön piirissä. Olen huomauttanut, että suomenkielinen sivistystyö tosiasiallisesti on tehnyt Suomesta skandinaavisen maan ja että ruotsin kielen taidon säilyminen on asia, joka on riippumaton kieliriidasta tai jota kieliriidan kiihko voi vain vahingoittaa: ruotsin kielen taidon säilyminen riippuu olemaisesti siitä, että Suomen suomenkielisessä sivistyneistössä säilyy sellainen henki, että käsitetään ne suuret edut, mitkä vuorovaikutus Skandinavian kanssa Suomelle tuottaa. Vakaukseni olen lausunut, että Suomen tasa-

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning

- 29 -

puolinen lainsäädäntö ja olojen tasautuminen yleensä on varmaan piankin lopettava koko kieliriidan ja että sen kiihkeys on ohimenevä lähtä.

Kööpenhaminassa, 15 p:nä joulukuuta 1927.

E. N. J. J.

Suomen Kööpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 7.

Kööpenhaminassa, 16 p:nä joulukuuta 1927.

V.

Taloudellinen asema Tanskassa. Saamieni tietojen mukaan on taloudellinen asema äärettömän kireä. Vuodentulon heikkouden vuoksi maanviljelijät eivät voi suorittaa sitoumuksiaan ja korkojaan, ja tästä seuraa taas vaikeuksia rahalaitoksille. Sanotaan, että on odotettavissa suuri määrä pieniä konkurssseja, mutta mistään suuremmasta romahduksesta ei sanota olevan ennakkoavvistusta. Vuodenvaihteessa tilanne varminmin tulee näkyviin ja silloin toivon voivani esittää jonkinlaisen yleiskatsauksen taloudelliseen tilanteeseen.

Kööpenhaminassa, 16 p:nä joulukuuta 1927.

E. R. Linn.

Suomen Kööpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 7.

Kööpenhaminassa, 16 p:nä joulukuuta 1927.

VI.

Hallituksen asema. Koska vielä erinäisten finanssilakeja edeltävien lakien käsittely on kesken, en ryhdy antamaan yleiskatsausta niihin kysymyksiin, jotka ovat tai ovat olleet etualalla Tanskan sisäpolitiikassa. Kysymys yhä edelleen on suurin piirtein se, miten voidaan päästä kruununousemisen johdosta seuranneista vaikeuksista ja mitä lainsäädännön tehtävä tässä suhteessa on oleva. Etenkin kysymys tullisuojusta on edelleen esillä, siinä kun hallitusta kannattava konservatiivinen puolue on periaatteellisesti toisella kannalla kuin hallituspuolue, ja toisaalta taas sosiaalidemokraattien kannalla on tässä asiassa yhtymäkohtia konservatiivien kanssa. Hallituserente on monta kertaa ollut kovan koetuksen alaisena. Viimeksi oli t.k. 14 p. jännittävä äänestys hallituksen ehdottamasta omaisuusveron alentamisesta; tässä asiassa nimittäin hallituspuolue "Venstre" itse rakoili, ja oli ennustettu, että hallitus ehkä voittaisi 1 äänellä tai häviäisi. "Venstre"stä lopuksi kuitenkin vain yksi äänesti hallitusta vastaan, muut, 11 kappaletta, tyytyivät antamaan äänensä

"perustellen". Ja niin hallitus sai 75 ääntä 69 äänestäessä vastaan, 2 edustajan ("oikeusliittopuolueen" edustajien) pidättäytyessä hänestyksestä ja 3 ollessa poissa istunnosta (saksalais-slesvigiläinen edustaja past. Schmidt ilmeisesti tahallaan, sekä sairauden vuoksi konservatiivien johtomies Pürschel ja 1 sosiaalidemokraattinen edustaja). Sangen vaikeana asiana on parillaan esitys suojelusbudjetin supistamisesta. Asiasta, joka on vasta ensi käsittelyssä, kerron sen jälkeen kun se on ratkaistu.

Kaiken todennäköisyyden mukaan tulee "Venstre"n ja konservatiivien yhteistoiminta jatkumaan, vaikkakin konservatiivit ankarasti kritiseeraavat hallitusta ja hallituspuoluetta. Jos tulliasiassa sosiaalidemokraatit ja konservatiivit yhtyisivät hallituksen kaatoon, niin seurauksena olisivat uudet vaalit: muulla tavoin ei nimittäin asema voisi selviytyä, kun "Landstinget"issä joka tapauksessa on vapaakaupallinen enemmistö; vaalien toimeenpanoon taas ei kellään näytä olevan halua.

Politikenin nyk. päätoimittaja ent. ministeri Ove Rode (radikaalien johtomiehiä, nyt luopunut Folktingistä antautuakseen yksinomaan "Politiken" lehden johtoon) va-

kuutti minulle, että hallituksen paikoillaanpysyminen ehkäpä melkoisen pitkäksi ajaksi eteenpäin, on todennäköinen. Vastustuspuolueilla ei ole mitään halua pyrkiä esille - sosiaalidemokraatit ja radikaalit ovat kauempana toisistaan kuin milloinkaan, ja sosiaalidemokraattien ja konservatiivien yhtymisestä tulliasian nojalla ei toistaiseksi näytä tulevan valmista.

Kööpenhaminassa, 16 p:nä joulukuuta 1927.

E. L. Sch.

Suomen Kööpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 7.

Kööpenhaminassa, 16 p:nä joulukuuta 1927.

VII.

Suomen itsenäisyyspäivän Suomen itsenäisyyspäivää on vietto. Tanskan koko sanomalehdistössä muistettu ystävällisin lausunnoin, osittain pääkirjoituksin, osittain kuvin, ja kirjoitukset ovat poikkeuksettomasti osoittaneet suopeata, jopa lämmintä mielialaa Suomea kohtaan. Kaikista useimmat lehdet eivät viittaakaan riitakysymyksiin, monet esittävät Suomea esikuvana tarmosta, jolla on pyritty konsolideeraamiseen, ja voimakkaasta puolustustahdosta. Yksi sanomalehti ^{Veat} "Svenska Social-Demokrat" kosketteli kuitenkin meidän kieliriitaa vetäen esille kenraali Sihvon päiväkäskyn (siitä kirjoituksesta kerron eri kirjelmässä Herra Ulkoasiainministerille). Kaikista ystävällisin oli "Politiken", joka julkaisi tavallaan Suomi-numeron: siinä oli lehden oma pääkirjoitus, siinä oli rouva Moltesenin sattuva karakteristiikka suomalaisten luonteesta sekä myös eräs artikkeli, jonka minä olin pyynnöstä kirjoittanut. Viimeksimainitun kirjoituksen olin tahallani suunnitellut niin, että se muodosti eräänlaisen vastauksen herra Bind-

slevin kirjoitukseen "Nationaltidende"ssä "Finland og Norden" (josta puhuttu tämän raportin IV osassa) tietenkin itse kirjoitusta mainitsematta. Herra Bindslevin "rotu"-oppia vastaan asetin kulttuurisukulaisuuden, esittäen samalla miten länsimaisen kulttuurin omistautuminen Suomen suomenkieliselle väestölle skandinaavis-sukuisessa muodossa ja suomenkielisessä asussa todellisuudessa on liittännyt Suomen pohjoismaihin ja tehnyt sen itsenäisyydenkin mahdolliseksi. Politikenin puheenalaisen numeron liitan tähän raporttiin liitteenä.

Lähetyksen puolesta oli ministeriasunnossa iltapäivävastaanotto, johon oli korteilla pyydetty osittain täällä olevia suomalaisia, osittain tanskalaisia Suomen ystäviä, mutta johon myös saapui useita omasta aloitteestaan, niin että kaikkiaan 180 - 200 henkeä kävi tuomassa onnittelejansa. Erikseen olivat aamupäivällä henkilökohtaisesti käyneet Norjan lähettiläs Huitfeldt, Saksan lähettiläs v. Hassell ja Latvian pääkonsuli Christiansen; Tšekkoslovakian lähettiläs Pavlů tuli vastaanottoon, muut ulkomaanlähettiläät esittivät onnitelunsa vain korteilla. Tanskan ulkoasiainministeriön onnittelet toi ulkoasiainministeriön joh-

taja kreivi Reventlow. Hallituksen jäsenistä oli vastaanotossa saapuvilla rahaministeri Neergaard, entisen hallituksen jäsenistä ent. pääministeri Stauning ja ent. sosiaaliministeri Borgbjerg. Muuten olivat edustettuina huomattavalla joukolla tiedemiehet (Tiedeakatemian presidentti Nørlund, yliopiston rehtori Martin Knudsen, Nobelpalkinnon saaja prof. Fibiger, Uskeinen Pariisin kunniatehtori prof. Otto Jespersen y.m.), kirjailijat, sanomalehtimiehet.

Illalla oli Dansk-finsk Foreningin juhlatilaisuus, josta tilaisuudesta on lähetetty sähkösanoma Tasavallan Presidentille (Lähetystön kaikki virka- ja toimihenkilöt kuuluvat yhdistykseen, niin että sen sähkösanomaan sisältyy Lähetystökin, joka ei ole sähköttänyt erikseen). Juhla, jossa oli saapuvilla erittäin edustava joukko, m.m. ulkoasiainministeri Moltesen, alkoi minun pitämälläni esitelmällä "Suomen tie itsenäisyyteen", jossa esitin pikakatsauksen Suomen kansan historiaan varhaisimmasta alusta alkaen vuoteen 1917. Seurasi sen jälkeen musiikkiohjelma (rouva Liljeqvist ja prof. Melartin, joka vierailee täällä). Illallisilla pidettiin useita puheita: esimies säveltäjä Peder Gram puhui Suomelle, johon puheeseen minä vastasin;

myös ulkoasiainministeri Moltesen sanoi muutamia ystävällisiä sanoja, muita puheita mainitsematta.

Juhlapäiväksi oli ilmestynyt erikoinen vihko "Dansk Musiktidskrift"iä, joka oli kokonaan omistettu suomalaiselle musiikille sen johdosta, että oli aiottu samaan aikaan suomalaisten musiikkimiesten myötävaikutuksella pitää sarja suomalaisia musiikki-iltamia, vaikkakin aikomus sitten on käynyt tyhjäksi sen johdosta, että useimmat lupautuneet suomalaiset musiikkimiehet eivät voineetkaan tulla.

Aivan epäilemättä voidaan sanoa, että itsenäisyyspäivän vietto on mitä suurimmassa määrässä herättänyt mielenkiintoa Tanskassa ja se, mitä sen yhteydessä ja johdosta on esiintynyt, on ollut omiaan ystävydensiteitä kiinnittämään.

Kööpenhaminassa, 16 p:nä joulukuuta 1927.

E. n. Loh.

L i s ä y s .

Lähetystö on aikonut Ulkoasiainministeriöön lähettää täydellisen kokoelman kirjotuksia, jotka Tanskan lehdistä on julkaistu Suomen itsenäisyyspäivän johdosta. Lähetän kuitenkin myös tämän mukana kappaleet "Berlingske Tidende" ja "Politiken" lehteä, (7/12), joissa m.m. on kuva lähettilään vastaanotosta ja täydellisempi luettelo huomattavista onnittelunsa esittäneistä henkilöistä.

Kööpenhaminassa, jouluk. 17 p:nä 1927.

E. v. Linn

Suomen Kööpenhaminassa olevan ministerin raportti No. 8.

Kööpenhaminassa, 16 p:nä joulukuuta 1927.

VIII.

Suomi Tanskan sanomalehdissä. Edälisestä jo voi pättää, että Suomen nimeä on näinä aikoina ahkerasti mainittu Tanskan sanomalehdissä.

Paitsi niitä lukuisia kirjoituksia, jotka itsenäisyyspäivä ja viimeksi hallituspuola ovat aiheuttaneet ja puhumatta siitä, että sellaiset aiheet kuin Maria Åkerblom ja Turun oikeudenkäynti kiinnittävät mieliä, oli jo sanomalehdissä aikaisemmin pitkin syksyä julkaistu suuri määrä kirjoituksia, jotka olivat aiheutuneet Suomessa pidetyistä sanomalehtimieskursseista. Näissä artikkelisarjoissa, joita on julkaistu järjestään Tanskan kaikissa lehdissä, on käsitelty kaikkia suomalaisen elämän eri puolia, tietenkin suuremmalla tai pienemmällä asiantuntemuksella.

Selvää on, että erittäin kieltolaki on herättänyt huomiota. Kaikista useimmissa artikkeleissa sitä arvosteltiin kovin ankarasti. ("Forbudets Fiasko" t.j.s. on ollut yleisimpiä otsakkeita), monasti nojautumalla oikeusneuvos Serlachiuksen lausuntoihin; on kuitenkin toisinkinsuuntaisia ollut, vaikka harvoja. Meidän kieltolakimme

käsittelyllä on ollut jossakin määrin sisäpoliittinen tähtäyssuunta, koska kiellolla täälläkin on eräitä ystäviä, ja Suomen kokemuksia ja esimerkkiä tahdotaan tietenkin käyttää toiseen tai toiseen suuntaan - enimmäkseen kielto-lakiaikeiden vastustamiseksi.

Huomattavimpia niistä kirjoituksista, joissa kielto-lakia on puolustettu, tai ainakin sen ylläpitämistä, niin kauan kuin se on lakina, on esitetty yhteiskunnan velvollisuutena, on toimittaja Herluf Skjerningin kirjoitus "Vendsyssel Venstreblad"issa (16/11) "Det finske Forbud", missä tekijä esittää polemiikkia oikeusneuvos Serlachiusta vastaan, jota hän on henkilökohtaisesti puhutellut. Tämä kirjoitus on aiheuttanut pienen jälkikeskustelun. Toimittaja Skjerning oli nimittäin tämän lisäksi Suomen itsenäisyyspäivää koskevassa kirjoituksessa merkinnyt Suomen kansaa nimellä "vor yngste Bror" sekä lausunut, että tämä veli "i Sandhed gjort vor gamle Stamme Ære" sekä sanonut, että me (tanskalaiset) tahdomme "med Slægtskærlighedens stærke Bæreevne i os række vor Haand ud imod ham". Tämän johdosta eräs herra Thomas Andersen samassa lehdessä (9/12) sanoi, että herra Skjerningin kirjoitus kiel-

tolaista ei ollut ollenkaan "morsom". Ja "sukulaisuudesta" hän huomautti: "Som bekendt hører Finlanderne til en helt anden Folkestamme end de andre nordiske Folk, nemlig den mongolske Race, hvilket Sproget da ogsaa viser. Befolkningen bestaar af en meget stor Procentdel Finner (Fennomner) og en meget lille Del Svenskere (Svekomner). Alt dette ved Skjæring naturligtvis ogsaa meget godt."

Toimittaja Skjæring ei jäänyt vastausta vaille. Joulukuun 12 p. hän sanoi herra Thomas Andersenin olevan täysin tietämättömän asioista, mistä kirjoitti. Jättäen "mongolisuuden" omaan arvoonsa kirjoittaja osoittaa voimakkain ja ihailevin sanoin suomalaisen kulttuurin olevan osan pohjoismaista kulttuuria. [Kieltolaki on kuitenkin vain yksi osa kirjoitusten sisällyksestä. Niissä käsitellään Suomen historian vaiheita, esitetään Bobrikovin aikaa, punakapinaa, puolustusasiata, kielikysymystä - enimmäkseen varovaisella, vieläpä suomalaisystävällisellä tavalla - käyn- tejä presidentin luona, joka aina saa osakseen täyden sympatian ilmaukset, julkista ja sivistyselämää, naisia - yleensä kaikkea. Meidän olojemme nuoruutta usein liioitellaan, kun esim. sanotaan, että Suomessa on 1918:n jäl-

keen ollut kaikki rakennettava perustuksia myöten. Sano-
taan ihmisillä meillä iästä ja kokemuksesta huolimatta
olleen kaikki mahdollisuudet edessäin; erityisenä ihmeenä
mainitaan henkilö, joka "on ollut kauppaministerinä, eri-
koislahettillään (Udsending) Lontoossa, ulkoasiainministerinä,
valtiopäivämiehenä sekä lähettiläänä eräässä Europan pää-
kaupungissa ja on vasta täyttänyt 36 vuotta - minkä li-
säksi ei saa unohtaa että hän on Dannebrogin ritari".

Ne, jotka ovat kirjoittaneet useimmat artikkelit,
ovat: toimittajat J. A. J(ensen), A. Kofod Larsen, Anders
Diemer ja Vidar Bruun; herra Skjerning on jo ennen mai-
nittu.

Jos milloinkaan, on Suomi siis tänä vuonna tul-
lut tunnetuksi Tanskassa, tosin monesti pintapuolelta kat-
sottuna, mutta saurin piirtein myötätuntoisella ja harras-
tusta herättävällä tavalla.

Kööpenhaminassa, 16 p:nä joulukuuta 1927.

E. A. Lohé

'FINNERNES KAMP MOD DET SVENSKE SPROG.'

I.

Deres ærede Blad for den 12. November indeholder under ovenstaaende Titel en Artikel, der bringer et skarpt "Angreb mod de finske Myndigheders Optræden", en Artikel som ogsaa er bleven optaget i adskillige andre Blade. Redaktionen erklærer sig ikke at være "i Stand til at tage Stilling til Spørgsmaalet" og lader "Artikelen staa for Forfatterens Regning". Som Forfatter angives cand. polit. Johannes Lehmann, og da Artiklen bestaar af særdeles farvede og falske Meddelelser, satte jeg mig i Forbindelse med Forfatteren, men erfarede af ham, at heller ikke han stod inde for Artiklen: det var urigtigt, at den var kommen til at staa for hans Regning, da han kun var Oversætter af en ham fra Finland tilsendt, paa svensk færdigskreven Artikel, som man indstændigt og appellerende til sønderjydske Venkab havde bønfaaldet om at faa optaget i danske, især sønderjydske Aviser. De virkelige Forfattere, som var finske Borgere, havde selv ikke haft Mod til at optræde i eget Navn; "de vilde sikkert blive skudt, hvis de blev opdagede", sagde Herr Lehmann.

Nej, jeg kan forsikre, at de ikke vilde blive det. Ordets Frihed er ved Grundloven betrygget for enhver finsk Borger. Naturligtvis under Ansvar, men den Forbrydelse at udsprede falske og skadelige Meddelelser om ens eget Fædreland kan sjælden paatales for en Domstol. Den Straf som Artiklens virkelige Forfattere er for feje til at tage, vilde i dette Tilfælde sikkert kun blive den Vanære der er en Følge af deres Handlemaade. Herr Lehmann har selv paa taget sig at berigtige de falske Meddelelser i Pressen. Da

en Berigtigelse desuagtet hidtil er udeblevet, maa jeg anmode den ærede Redaktion om Plads for nedenstaaende.

II.

Artiklens Forfatter henviser til svundne Tider, idet han fremhæver at de finsktalende aldrig har maattet lide nogen Undertrykkelse i den Tid da de svensktalende havde Magten i Finland. Det bør dog vist paapeges, at før 1863 var det ikke tilladt at henvende sig til Landets Myndigheder med en Skrivelse paa finsk, at alle Sags-Akter var affattede paa svensk, og at der først gennem af Aarene 1863-83 var en begrænset Mulighed for en finsktalende Sagsøger at faa Dom eller Kendelse paa finsk fra Myndighederne, at det før 1886 ikke var tilladt at bruge det finske Sprog i officiel Korrespondance, og at det først 1902 blev fastslaaet, at Sags-Akter paa finsk som Originalsprog kunde faas ogsaa fra Højesteret af finske Sagsøgere. Aar 1850 udstedtes et Forbud imod at udgive i Trykken paa finsk -- det Sprog paa hvilket Kalevalas Sange Aarhundreder tilbage var digtede -- andre Skrifter end saadanne som tilsigtede "religiøs Opbyggelse eller økonomisk Nytte". Og først 1858 aabnedes den første højere Skole med finsk Sprog. Det finsktalende Befolkning følte sig dybt uheldig over sit Sprogs Fornedrelsestilstand, hvilket lagde sig for Dagen bl.a. i naive Digte forfattede af finske Bondedigtere i første Halvdel af 19de Hundredeaar. Det var denne Sprogets Fornedrelsestilstand -- en Tilstand der voldte at det store Flertal af Landets Befolkning ikke kunde blive delagtig i højere Dannelse -- som dannede Baggrunden for det finsknationale Vækkelsesarbejde.

Forfatteren siger, at Finland ikke kunde have

vundet sin Frihed "uden den svenske Ungdom, uden den svenske Kultur, som da var en Magt". Den svensk-talende Ungdoms Indsats i Frihedskampen ved Siden af den finsk-talendes er aldrig bleven fornægtet. Den svensk-talende dannede Klasses Indsats i Finlands Kamp for dets politiske og nationale Eksistens gennem Ufærdsarenes tunge Tider kan heller ikke fornægtes, og dens Værdi forringes ikke ved, at dette var en naturlig Pligt for et Folks dannede Klasse, som for Nationens Midler havde faaet sin Dannelse paa Landets eneste eller overvejende Kultursprog. Men det kan heller ikke nægtes, et dersom ikke den nordiske, den vesteuropæiske, den menneskelige Kultur ved finsk Vækkelsesarbejde var blevet det finsk-talende Flertals aandelige Eje paa dets eget Sprog, og dersom ikke den nordiske Retsopfattelse paa denne Maade var blevet den finsk-talende Befolkning dyrbarere end Livet, saa vilde vi nu ikke kunne fejre Mindet om Finlands tiaarige Selvstændighed.

III.

Sprogsprogsmaalet i Finland for Nutiden er ordnet ved Grundloven 1919 og Sprogloven 1922. Skønt de svensk-talende i Finland kun udgør noget mere end en Tiendedel af Landets Befolkning, er begge Sprog fuldt ligeberettigede, begge Sprog udgør Landets Nationalsprog. Alle Love og Forordninger udfærdiges i Original paa begge Sprog. Begge Sprog anvendes i Rigsdagens Forhandlinger. Den finsk- og den svensk-talende Befolknings retslige Stilling med Hensyn til Sprogens Brug og deres kulturelle og økonomiske Behov skal varetages efter ensartede Grundsætninger.

Enhver finsk Borger er berettiget til ovenfor Myndighederne at anvende sit Modersmaal og ogsaa til at

faa Svar eller Kendelse paa sit Sprog fra Myndighederne efter nærmere fuldt reciproke Bestemmelser. For den officielle Korrespondance er Principet det, at man i Sager af almen Natur skal anvende vedkommende Embedsdistrikts Flertals Sprog, i Sager der vedrører Mindretallet eller endog blot en enkelt Borger med andet Sprog, hans eget Sprog.

Folkeskolens Undervisning skal meddeles paa Elevens Modersmaal d.v.s. paa det Sprog som Eleven udelukkende eller bedst kan; og det bør mærkes, at finsk ikke engang forekommer som Undervisningsfag i svensksprogede Folkeskoler. Højere Skoler findes med finsk og med svensk Undervisningssprog, saavel Statsskoler som af Staten understøttede private; Proportionstallene for Skoler og Skoleudgifter er omtrent 75 o/o for finsk- og 25 o/o for svensksproget Undervisning, skønt Befolkningsprocenttallene er omtrent 89 og 11. Paa Universitetet skal den personlige och propædeutiske (forberedende) Undervisning gives og Eksaminationerne foregaa paa Elevens Modersmaal; i den højere akademiske Undervisning skal Antallet af Forelæsninger staa i omtrentlig Proportion til de finsk- og de svensktalende Studenters Tal.

De helt eller overvejende svensktalende Kirkesogne er samlede til et særligt Stift med egen Biskop.

En Værnepligtig skal, saafremt han ikke selv udtaler andet Ønske, udskrives til Tjeneste ved en Troppes afdeling hvis Mandskap har samme Modersmaal som han selv, og indenfor denne undervises paa sit Modersmaal.

IV.

Jævnfører man nu dette Billede af Sprogforholdene i Finland -- der nøje stemmer med Lovgivningen og de bestaaende Forhold -- med det som Forfatteren af Artiklen giver, ser man hvor grundfalsk det sidste er.

Forfatteren siger: "Det er i Praksis aldeles umuligt at blive Officer i Hæren (naar man taler svensk) til Trods for at Loven med al ønskelig Tydelighed siger, at det skal være svensktalende Befalingsmænd som til enhver Tid skal kommandere de svenske Soldater. Det er kun undtagelsesvis Tilfældet". Som det fremgaar af det ovenstaaende er det ikke forordnet, at der skal være svensktalende Befalingsmænd i svenske Troppeafdelinger, saa lidt som at der skal være finsktalende Officerer i de finske; en saadan Ordning er ganske vist undertiden bleven anbefalet af en Del finsktalende, men blev kraftigt bekæmpet af de svensktalende. Det virkelige Forhold er, at der næppe forekommer eller er forekommet en eneste finsktalende Officer i de svenske Troppeafdelinger, men en stor Mængde svensktalende i de finske. Loven fastsætter blot, at Værnepligtige i disse Troppeafdelinger skal have Undervisning paa deres Modersmaal af Officerer som fuldstændigt behersker den Værnepligtiges Modersmaal. Denne Bestemmelse er aldrig bleven brudt i de svensktalende Troppeafdelinger, derimod har der nok været Officerer med svag finsk Sprogkundskab i de finske.

Forfatteren siger, at man "søger at kvæle det svenske Sprog i Kirke og Skole". Af ovenstaaende ser man, at de svensktalende Menigheder styrer sig selv. Der findes, kan man tilføje, i der overvejende svensktalende Menigheder finsktalende Minoriteter, som er fuldstændig af-

hængige af Menighedernes svensktalende Flertal. Det ses af ovenstaaende, at ethvert svensktalende Børn faar og efter Loven skal faa sin Elementærundervisning paa sit Modersmaal, uden engang at behøve at lære et Ord finsk, og at Mellem-skole- og Gymnasieundervisningen stiller sig uder Sammenligning gunstigere for den svensk- end for den finsktalende Befolkning.

Vedrørende Universitetsundervisningen siger Forfatteren, at "man kun med Besvær kan studere ved Universiteterne i Åbo og Helsingfors, naar man taler svensk". De to Universiteter i Åbo er private, det ene svensk, det andet finsk, begge grundlagt for doterede Midler, bestemte til henholdsvis svensk- og finsksproget Undervisning. Disse kan der altsaa ikke være Tale om. Ved Statsuniversitetet er som sagt den personlige og propædeutiske Undervisning tvesproget, men i højere akademisk Undervisning raader Proportionaliteten. Man har ikke ment, at Landet har aandelige og materielle Hjelpekilder til at opretholde dobbelte Professorater i alle Fag. Men der undervises i finsk i de svenske, i svensk i de finske Skoler, og derfor maa Studenterne kunne benytte sig af den højere Undervisning ogsaa paa det andet Sprog. Forøvrigt er der fastsat, at et bestemt Antal Professorater (15) altid skal besættes med Indehavere der behersker svensk som deres Modersmaal.

Forfatteren er meget vred over, at der i Rigsdagen er bleven fremsat et Forslag om at bevilje en aarlig Sum af 400.000 finske Mark til at understøtte de finsksprogede Skoler i svensksprogede Egne, hvilket Forslag siden af Rigsdagen godkendtes i den Form, at der for næste Aar (ikke for hvert Aar, som Forfatteren siger, thi saadant kan ikke vedtages i Forbindelse med det aarlige Budget) beviljedes 400.000 Fmk. til Understøttelse for Sprogminoriteternes Folkeskoler,

for de finsksprogede i svensksprogede Bygder og vice versa.

Efter Loven er enhver Kommune i Finland pligtig til at oprette Folkeskoler for Minoriteten, naar blot et tilstrækkeligt Antal Elever melder sig. Saadanne sproglige Minoriteter forekommer mest i svensktalende Kommuner, og denne Pligt rammer følgelig mest disse. Men Kommunerne er meget vrangvillige til at oprette disse Minoritetsskoler. Naar de finsktalende Forældre, ofte fattige Mennesker, i en svensktalende Kommune ønsker at faa en Skole oprettet for deres Børn, saa bliver det næsten altid til en langvarig Proces: Skolen opnaas ved Lovens Tvang, men først efter mange Afslag og efter Appel gennem alle Instanser og alt imens vokser Børnene op uden at faa nogen Undervisning i, endnu mindre paa, deres Modersmaal. Da det jo maa paahvile Statsmagten at hjælpe den økonomisk svagere til hans Ret, har man nu tænkt, ved Hjælp af Statens Understøttelser at faa Misforholdene hurtigere fjernede, saa at de opvoksende Børn virkelig kan faa Nytte af Lovens Forskrifter. Men dette er ifølge Forfatteren af det onde, da det hovedsageligt kommer de finske Minoriteter til gode. Forfatteren siger, at man ad denne Vej vil "paatvinge svenske Landsbyer finske Skoler, selv om der ikke var Brug for dem". Selv om det var Tilfældet, saa spørger man: i hvilken Henseende skulde dette skade Majoriteten, d.v.s. den svensktalende Majoritet, som Talen her er om? Majoritetens Børn faar jo efter Loven deres Undervisning paa deres svenske Sprog, hvorfor skulde den da misunde den finsktalende, ofte økonomisk underlegne Minoritet Muligheden for ligeledes at faa Undervisning for sine Børn paa eget Sprog? Hvis det skulde vise sig, at der ikke er Brug for disse Skoler, saa ophører de naturligvis, thi der er sat Mini-

mumsfordringer for at opnaa Statsunderstøttelsen. Ingen tvinger svensktalende Forældre til at sætte deres Børn i disse Minoritetsskoler; disse Børn kan efter Loven ikke engang modtages der, da de jo ikke behersker Undervisningssproget, hvilket er en ueftergivelig Fordring for at kunne optages. Hvis nu ikke dette fuldstændig uberettigede, avindsyge Angreb er Nationalisme eller Fanatisme af reneste Vand, saa veed jeg ikke hvad der skal betegnes med disse Navne.

Forfatteren siger, at man i Finland "ikke viger tilbage for at i stort Tal drive Voldspolitik", "som har til Maal at udrydde det svenske Element". Inden man udslynger saadanne grove Beskyldninger, burde man vel have et faktisk Grundlag for sine Angreb. Saadanne Udfald kan jo ikke engang forsvares med Sætningen "Hensigten helliger Midlerne". Thi hvis Formaalet er nordisk Samling, saa kan dette Formaal ikke virkningsfuldere modarbejdes end ved Forfatterskab af denne Slags.

Jeg vover den Paastand, att der ikke findes noget Land, hvor en Minoritet af Folket har saadanne Rettigheder som i Finland. I Finland kan der ikke engang tales om en Minoritetslovgivning, men om en Lovgivning der medfører Ligeberettigelse.

Jeg haaber af hele mit Hjærte, at uansvarlige Personers Artikler med grundfalske Meddelelser ikke maa kunne plumre den dybe Sympati som binder vore Folk sammen; heller ikke den Sympati som gensidigt har hersket særlig mellem Finner og Sønderjyder.